

सामवेदसंहिता,

तव

छन्दश्चर्चिकाः,

तत्रापि अग्नेयैन्द्रेति पर्वद्वयात्मकः

अध्यायचतुष्कः प्रथमोभागः

भगवत्सायणाचार्य-विरचित-भाष्य-सहितः ।

श्रीलश्री

वङ्गदेशीयासियाटोक्-समाजाभ्यर्थनया

अधीतवेद-“प्रत्नकमन्नन्दिनी”-सम्पादकेन

श्रीसत्यव्रतसामग्रिमिभट्टाचार्येण

वङ्गसामगेन

Vol. II.

टीकितो यथावसरं शोधितय ।

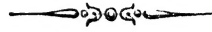
कलिकाता

गणेशयन्त्रे मुद्रितः

शकाः १८९० ।

158.11

॥ आर्चिकस्य परिच्छेद-सूची ॥

परिच्छेदः	पृष्ठं	परिच्छेदः	पृष्ठं
अथ पावमानं पर्व ...	२	(इति पावमानं पर्व—अथ पञ्चम प्रपाठकीयाः शेषाः ऋचः २०+५४- प्रपाठकः समपः ८८ = सङ्कलनया ११८ ऋचः) ।	
(अथ पञ्चम-प्रपाठकार्त्विजाः नवम- दशम-दशदाकाकाः १० ऋचः । तत्र ८ मे दश, १० मे दशेति)			
अथ षष्ठः प्रपाठकः ...	४३	अथ आरण्यां पर्व ...	१४४
= २ ऋचौ = ८ दशतः = (१मे दशति १० ऋचः, २ये १४, ३ये १९, ४थे १०, ५मे १२, ६मे ८, ७मे १२, ८मे १२, ९मे ८) ८८ ऋचः ।		= ५ दशतः = (१मे दशति ८, २ये ०, ३ये १२, ४थे १२, ५मे १४) ५५ ऋचः ।	
		अथ सप्तानाम्ना ...	२३१

॥ गेयगानस्य परिच्छेद-सूची ॥

परिच्छेदः	पृष्ठं	परिच्छेदः	पृष्ठं
अथ द्वादश-प्रपाठकीयो द्विती- यार्चः (प्रथमाह्निके, ऐन्द्रे पर्वणि गतः)	२	अथ वसुहर्ष प्रपाठकः ...	५४
- ३१ सामानि ।		= २ ऋचौ = (१६-३०) ६६ ।	
अथ त्रयोदश प्रपाठकः ...	१४	अथ पञ्चदश प्रपाठकः ...	८१
= २ ऋचौ = (१८-३५) ०९ ।		= २ ऋचौ = (३६-३०) ६६ ।	
		अथ षोडश प्रपाठकः ...	१४९
		= २ ऋचौ = (३८-३५) ०४ ।	

[ख]

॥ कन्दार्चिक-परिशिष्टभूतस्य आरण्यगानस्य परिच्छेद-द्वयी ॥

परिच्छेदः	पृष्ठं	परिच्छेदः	पृष्ठं
अथ अर्क-पर्व	३८०	अथ वन-पर्व	४६४
अथ प्रथमः प्रपाठकः ...	३८०	अथ चतुर्थः प्रपाठकः ...	४६४
= २ अक्षौ = (२०—२८) ४५ ।		= २ अक्षौ = (२०—२०) ४० ।	
अथ द्वितीयः प्रपाठकः ...	४१०	अथ पञ्चमः प्रपाठकः— ...	४८०
= २ अक्षौ = (३४—३२) ४६ ।		= २ अक्षौ = (३२—३२) ४४ ।	
अथ कन्द-पर्व	४३८	अथ षष्ठः प्रपाठकः—	५०४
अथ तृतीयः प्रपाठकः ...	४४६	= २ अक्षौ = (३८—३२) ४० ।	
= २ अक्षौ = (३०—२५) ४५ ।			

॥ अथ कन्दार्चिक-परिशिष्ट-परिशिष्टरूपस्य स्तोभस्य परिच्छेद-द्वयी ॥

परिच्छेदः	पृष्ठं	परिच्छेदः	पृष्ठं
अथ प्रथमः प्रपाठकः ...	५१८	अथ द्वितीयः प्रपाठकः ...	५२९
= द्वौ अक्षौ = (८—१४) ११ ।		= एकौ अक्षौ = ११ ।	

[ग]

॥ अथ कन्दार्चिक-द्वितीय-परिशिष्टस्य परिच्छेद-सूची ॥

परिच्छेदः	पृष्ठं
अथ भारखं साम	५४३

॥ अथ कन्दार्चिक-तृतीय-परिशिष्टस्य-परिच्छेद-सूची ॥

परिच्छेदः	पृष्ठं
अथ तवग्नावीर्यं साम	५४६

॥ अथ सायणभाष्यस्य परिच्छेद-सूची ॥

परिच्छेदः	पृष्ठं	परिच्छेदः	पृष्ठं
अथ षष्ठोऽध्यायः ... १		अथ षष्ठोऽध्यायः ... ५४३	
= १ लघुः = (१-१०, २-१०,		= ५ लघुः = (१-८, २-७,	
३-१०, ४-१४, ५-१२, ६-१०,		३-१३, ४-१९, ५-१४) ५५	
७-१९, ८-८, ९-१२, १०-१९,		लघुः = चारणं पर्यं ।	
११-८) ११८ लघुः =		अथ सप्तमोऽध्यायः ... ३६६	
इति पावसानं पर्यं ।			

॥ कन्दार्चिकस्य कन्द-सूची ॥

परिच्छेदः	पृष्ठान्-पृष्ठानाम्	परिच्छेदः	पृष्ठान्-पृष्ठानाम्
अथ मातृव्यधिकारः (४४ लघुः) -		अथ वृत्त्यधिकारः (१२ लघुः) -	
१-१८		७-१०	

[घ]

परिच्छेदः	पृष्ठात्—पृष्ठान्तम्	परिच्छेदः	पृष्ठात्—पृष्ठान्तम्
अथ त्रिष्टुब्धधिकारः (१२ ऋचः)—	२८६—१४८	२८६, २८९, ३०१, ३०४, ३०७, ३१०,	३३६ ।
अथानुष्टुब्धधिकारः (८ ऋचः)—	१५०—१६८	मायगी—२४८, २५४, २५६, २६२, २६७,	
तत्र पृष्ठती .. १६० ।		२६८, २७१, २८०, ३३८, ३४३, ३४६,	
अथ जगत्यधिकारः (१२ ऋचः)—	१७०—२००	३४८, ३५१, ३५१, ३५४, ३५४, ३५४, ३६०,	
अथोष्णिगधिकारः (१२ ऋचः)—	२०१—२२२	३६०, .. . ३६०	
अथ ककुब्धधिकारः (८ ऋचः)—	२२३—२४२	अनुष्टुप्—२०२, २८९, २८९, ३१५, ३१६,	
तत्र, यवमध्या—२३१ .. .		३१७, ३१८, ३२०, .. . ३२५	
—प्रगः .. . २३७		महार्पणः— .. . ३०३	
• (इति पावसानं पर्व = पावसानं		पंक्ति—३१२, .. . ३१२	
काष्ठ = पञ्चमोऽध्यायः =		(इति आरण्यं पर्व = आरण्यं काष्ठं	
एकादश खण्डाः =		षष्ठोऽध्यायः = पञ्च खण्डाः	
षष्ठ प्रपाठकश्च)		= आरण्यक-प्रपाठकश्च)	
बृहती .. . २४४		अथ शक्त्यादि .. . ३०१—३८४	
त्रिष्टुप्—२४६, २५०, २६८, २८३, २८५,		(इति महाजानाः)	

॥ कन्दार्चिकस्य देवता-सूची ॥

परिच्छेदः	पृष्ठ	परिच्छेदः	पृष्ठ
आम्रः .. . २५७		आम्रा ३२५, ३२६, .. .	३५० वा
आम्रिः २८७, २८८, २८९, ३१०, ३१३, ३१५		इन्द्रः २४४—२४८, २६२, २६७, २६८,	

[४] .

परिच्छेदः	पृष्ठं	परिच्छेदः	पृष्ठं
२०२-२८१, ३०४, ३२४, ३३१, ३६६ ।		राविः	१८६
इन्द्रावृक्षस्यो	३०१	वदणः	१४६
पुः	३१७	वायुः	१०१
गोः	१३३	विश्वदेवाः	२५३, २६८, २०१
द्यावापृथिवी	३२२	वैश्वानरः	१८७
पवमानः २५१, २५४, २५६, २६५,	२८४	सर्वाङ्गा (अग्नि) ..	३०७
पुत्रयः ३१५, ३१६, ३१७, ३१८, ३२०	३२०	सूर्यः ३३६-३६५, ३५१-३६० ।	
प्रजापतिः	३८२	सोमः (पावमानः) ..	१४१ ।

॥ इन्द्रार्चिकस्य ऋषि-सूची ॥

परिच्छेदः	पृष्ठं	परिच्छेदः	पृष्ठं
अग्निः (चक्षुषः) २०३, २१६, २२१		उग्रनाः (कौणः) ..	१०८
अजिः (भौमः)	१८८	उग्रनाः (कायः) ...	१२६
अमहीरुः (आङ्गिरसः) ८, १६, ३७, ४०, ४४, ४१, ४६, ७०, २५४, २६६		कर्त्तृमद्गा (आङ्गिरसः) ...	१२७
अम्वोः (वार्षागिरः) ..	१८७	मृजिष्वा (भारद्वाजः) ..	१६९, १६८
अम्वोः (वार्षागिरः) ..	१८८	मृजिष्वा (भारद्वाजः) ...	२२८, २४१
अथासः (आङ्गिरसः) ...	६८	मृषावः (आङ्गिरसः) ..	१२५
अथराजः काश्यपः) ...	५८	मृषुः (काश्यपः) ...	१६४, १६६
अमिनः (काश्यपो देवलो वा)	६४	मृषिगणः (सिकताजिवारो)	१८९
इन्द्रप्रमतिः वासिष्ठः) ...	१२९	कषयः (घोरः) ...	१२८
आत्मा (?)	२४७	कविः (भार्गवः) [भारद्वाजः अथुः] ६०	
उहः (आङ्गिरसः)	१२८	१००-१०८, १८५, १८७	
उवयः (आङ्गिरसः) ...	५४, ५८	कश्यपः (सारोषः) १६, ३५, ३७, ६५,	

[च]

परिच्छेदः	पृष्ठं	परिच्छेदः	पृष्ठं
कश्यपः (अक्षितः) [देवज्ञः अतु०]	१८	प्रदर्शनः (दैवीदासिः)	११८, ११७, ११८
• १०, ४१, ४२, ४६		प्रथः (?)...	१६८
कृतः (आक्षिरसः)	१४४, २२८	प्रसुवस्तुः (प्रमेगावी)	४७
कृतयज्ञः (आक्षिरसः)	१२२	प्रसूयः (कावयः)	१२४, १४८, १५१—१६०
खिगणः ? (?)	१८०	बृहन्मतिः (आक्षिरसः)	४५
गृहसमदः (आक्षिरसः)	२५१, २०१, २८९	भरद्वाजः (बार्हस्पत्यः)	२४४, २८७, २०१
गौतमः (राजगणः)	२८२	भरद्वाजादयः सप्त ऋषयः (१ भरद्वाजः,	
गौरीकैतिः (शाक्तः)	२२५	२ काश्यपः, ३ गौतमः, ४ अक्षिः, ५ विश्वामित्रः	
अक्षः (मानवः)	१०५	मित्रः ६ जमदग्निः, ७ वसिष्ठः)	७६—१०५
जमदग्निः (भारद्वाजः)	१२ अतु०	भृगुः (बार्हस्पत्यः)	१३, २४, ५७, ६२
जमदग्निः (भार्गवः)	२४, २४ वा, ५७ वा	मधुच्छन्दाः (वैश्वामित्रः)	१०, १६७
चितः (आश्रयः)	१८, २२, २१९		१६८, २८७
द्वितः (आश्रयः)	११०, २२२	मनुः (आश्रयः)	२१२
द्विच्युतः (आश्रयः)	२५	मनुः (सावरणः)	१६०
वारदः (श्रेष्ठैः, अप्सरसः)	२०७, २०८, २१८, २१८	मनुः (वासिष्ठः)	१४१
वारायणः (?)	११५, ११६, २१०, २१८, २२०	मनुको (वासिष्ठः)	१२५
निभ्रुविः (काश्यपः)	२८, ४८, ५०, ६०, ६१	मेधातिथिः (काणः)	४८, ५५
जुमेधः (आक्षिरसः)	३०२	ययातिः (जाडपः)	१५५, १५८
जोषाः (गौतमः)	१२७	रेणुः (वैश्वामित्रः)	१८८
पराशरः (शाक्तः)	११४, १२१, १४५	वसिष्ठः (मेधावत्सलः)	११६, १२१, १२२, १४६
पराशरः (पुत्रानः)	१२९	वसुः (भारद्वाजः)	१८२
पर्वतः (वेदः, काश्यपिः)	१०७, २०८, २१८—२१८	वत्सः [वत्सः सा०] (भालन्दाः)	१८५
पुत्रमेधः (आक्षिरसः)	२०२	वामदेवः (गौतमः)	२४८, २५२, २८९
पवित्रः (आक्षिरसः)	१००, १६५	२८८, २८६, २०२, २१२, २१२	२२२—२२२
प्रजापतिः (बृहस्पतिः)	१६८, २६६—२८६	विश्वामित्रः (गायत्री)	१०७, २१०

[छ]

परिच्छेदः	पृष्ठं	परिच्छेदः	पृष्ठं
वेनः (भार्गवः)	१८१	श्रुतकथः (?)	१६१
वृषगायः (वासिष्ठः)	११०	सार्पराज्ञी (?)	१४२-१५०
वैखानसाः (शतं)	१२५	सूनुः (काश्यपः)	१६४, १६६
शक्तिः (वासिष्ठः)	१२७	सूर्य्यपुत्रः (?)	१२६
शूनः शेषः (आजीमन्तिः)	१४८	श्चिरणक्षपः (?)	२०४
श्यावासः (आवेयः)	२१, १५२		

॥ मन्त्राणामकारादिक्रमेण सूची ॥

परिच्छेदः	पृष्ठं
अक्रांस्तुमुद्रः (६, १, ४, ७ = मे १५, २, ११ = १)	१११
अग्रसायुषि (३, ५, १ = आ ६, १, ३ = १)	११५
अग्निमीडे (२, १, ४ = आ ४, १, १२, १८ = १)	१८०
अग्निरस्त्रिजन्मना (२, २, १२ = आ ५, १, ९ = १) '	१००
अचिक्रददृषा (६, १, १, १ = मे १४, १, १ = १)	५५
अचोदसी (६, २, २, २ = मे १६, २, ०-१२ = ६)	१०४
अक्षतेव्यञ्जते (५, २, २, ११ = मे १६, २, २१-२९ = २)	१८०
अद्वयस्यकेतवो (२, ५, ८ = आ ६, १, ११-१९ = १)	१५१
अधियदक्षिन् (६, १, ५, ० = मे १५, १, १६ = १)	११०
अध्वर्योऽग्निमिः (६, १, १, २ = मे १४, १, ५-० = २)	५०
अनुप्रज्ञासं (६, १, १, ६ = मे १४, १, ८ = १)	६१
अनशरतिरोचना (२, ५, ५ = आ ६, १, ६ ; ८ ; १८ = २)	१४६
अपघ्नपुत्रतेसुषो (६, १, २, १४ = मे १४, १, २० = १)	६८
अपघ्नपुत्रतेसुषः (६, १, १, ६ = मे १४, १, ८ = १)	४८

[ल]

परिच्छेदः	पृष्ठ
अपत्येतायवो (१, ३, ० = आ ६, २, ११-१२ = १) ...	१५१
अप्राप्तोवेदः (६, १, ४, १२ = गो १६, १, ६ = १) ..	१४८
अभिनिपृष्ठ (६, १, ४, ६ = गो १४, २, १० = १) ..	१२०
अभिद्य, अं, अद्य (६, २, ४, २ = गो १७, २, ६-८ = २) ..	१२६
अभिप्रियाणिपवते (६, २, २, १ = गो १६, २, १-६ = ६) ..	१७१
अभिस्तोमासआयवः (६, १, ७, ८ = गो १५, १, १४-११ = ८) ...	८६
अभीजनवन्तो (६, २, १, ६ = गो १६, १, ३१-३२ = १) ..	१६२
अभीनोवाजमातमं (६, २, १, ५ = गो १६, १, २६-२० = ४) ...	१६१
अधिविचर्यणिर् (६, १, २, १२ = गो १४, १, १० = १) ...	६०
अधम्यधारयिर् (६, २, १, २ = गो १६, १, १९-१४ = २) ..	१५४
अद्यापलक्षधारया (६, १, १, ७ = गो १३, २, ४० = १) ...	५०
अद्यापवाप्रवक्षेना (६, १, ५, ८ = गो १६, १, १-३ = २) ...	१४२
अद्यावतीती (६, १, १, ८ = गो १२, २, २२-३५ = २) ...	५२
अद्यासोमसुक्त्यया (६, १, २, ११ = गो १४, १, १६ = १) ..	६६
अद्युक्तसप्त (६, ५, १२ = आ ६, २, १५ ; १६० = २) ...	३६०
अकवचमुपसः (२, २, २ = आ ३, १, ८-१० = ६) ...	२६४
अर्वासोमसु मलसी (६, १, ९, ७ = गो १४, १, १०-१६ = ७) ...	६२
असजिरेण्यो (६, १, १, ४ = गो १२, २, २६ = १) ..	४६
असजिर्वक्षा (६, १, ५, ११ = गो १६, १, ५ = १) ...	१४६
असाविरोमोअसयो (६, २, २, ८ = गो १६, २, १७-२८ = २) ..	१८१
असाव्यर्ग (५, २, ४, ७ = गो १९, १, २१-२८ = ८) ...	२१०
असृक्षम (५, २, ५, ६ = गो १९, २, ८-११ = २) ...	२६
अस्मभ्यन्वा (६, २, २, १० = गो १७, १, २५ = १) ...	११८
अस्मिन्नेवास्तेना (६, १, ४, ४ = गो १५, २, ४-५ = २) ...	११५
अस्मिन्निमयमा (१, १, ८ = आ २, १, ३४ = १) ..	१५०
आनेद्व (६, १, २, २ = गो १४, १, १-४ = २) ...	५६
आपवक्षस्रविचं (१, १, ५ = गो १४, १, ८ = १) ...	६०

[४] .

परिच्छेदः	पृष्ठं
त्वमिमाञ्चोपधीः (१, १, २ = आ ४, १, १० = १) ..	१८५
त्वमेतद्विधायः (२, २, १ = आ ० २, १, २०-२१ = १) ..	१९१
त्वयावयं (१, १, ५ = आ २, १, ७-८ = २) ...	१५१
धर्मादिवः (६, १, २, ५ = मे १६, १, १८-२० = २) ...	१८३
नियुत्वात्मायवा (२, २, ६ = आ ३, १, ७ = १ ...	१०१
परिकीर्णं (६, २, ३, १२ = मे १०, १, ३८ = १) ..	१९१
परित्यज्यं (६, २, १, ८ = मे १६, १, ३८ = १) ...	१६७
परिदुचं (६, १, १, १० = मे १३, १, ३५ = १) ...	५९
परिप्राप्तियदन् (५, २, ५, १० = मे १३, १, ३८ = १) ..	४९
परिप्रिया (५, २, ४, १० = मे १३, १, ३७-३८ = २) ...	९८
परिस्नानासद्वन्वो (५, २, ५, ८ = मे १३, २, १६-१८ = ३) ...	४०
परिस्नानो गिरिष्ठाः (५, २, ४, ८ = मे १३, १, ३१-३६ = ६) ...	१६
परितोषिष्ठा (६, १, २, २ = मे १४, २, १-१५ = १५) ...	७७
पवतेष्वयतो (६, १, २, ११ = मे १७, १, ३६-३८ = ३) ..	१२०
पवमानाश्चलन (६, १, ३, १२ = मे १५, १, २० = १) ..	१०५
पवमानोऽज्जीजनद (५, २, ५, ८ = मे १३, २, १४-१५ = २) ..	३८
पवस्वदससाधनो (५, २, ४, ८ = मे १३, १, २८-२० = १) ...	१४
पवस्वदेवआयुषम् (५, २, ५, ० = मे १३, २, १२-१३ = १) ..	३७
पवस्वदेववीतये (६, १, २, ६ = मे १७, १, २४-२६ = २) ...	१११
पवस्वमधुमत्तम (६, २, ४, १ = मे १७, २, १-५ = ५०) ...	११२
पवस्ववाजसातकी (६, १, ३, ११ = मे १५, १, २६ = १) ..	१०३
पवस्वसोममधुमान् (६, १, ४, १० = मे १५, २, १५ = १) ...	११६
पवस्वेन्दीहया (५, १, ५, २ = मे १३, २, २ = १) ...	३३२
पविचन्तो विततं (६, २, २, १२ = मे १६, १, ३५-३६ = २) ...	१८५
पात्यग्निर्विप्रो (२, २, १२ = आ ५, १, २ = १) ...	११०
पुनानः सोमजामृविर् (६, ३, १, ८ = मे १५, १, २२ = १) ..	१००

[४]

परिच्छेदः	पृष्ठं
पुमानःसोमचारया (६, १, २, १ = मे १४, १, ११-२६ = १६)	७०
पुमानोऽथनौमोद् (६, १, १, २ = मे १२, १, २३ = १)	७४
पुत्रवरत्वेदं सर्वं (३, ४, ५ = आ ५, १, १५ = १)	११८
पुरोजितीषोऽथन्मसः (६, २, १, १ = मे १६, १, ७-१२ = ६)	१५१
पर्वस्ययमे (स० ३, २ = सा० १, ३)	१७८
प्रकाशमुग्रमेव (६, १, ४, १ = मे १५, १, २२-२६ = ४)	१०८
प्रक्षय्यदृष्टो (२, ३, ८ = आ ४, २, ७ = १)	१८७
प्रक्षयताभ्यर्षाम (६, १, ५, २ = मे १५, २, २० = १)	१२१
प्रतुद् (६, १, ४, १ = मे १५, १, २८-२२ = ५)	१०६
प्रत्यब्देवानांविशः (२, ५, १० = आ ६, १, १२-१४ = १)	३५४
प्रतेधारामधुमतीर् (६, १, ५, २ = मे १५, १, १८ = १)	१९०
प्रवक्ष्यस्य (२, २, ५ = आ २, १, ५-६ = २)	२६८
प्रदेवमन्वा (६, १, २, १० = मे १६, २, ३० = १)	१८४
प्रधन्वालोम (६, १, २, २ = मे १०, १, ६-१० = ५)	१०३
प्रमदन्मोमचे (६, १, २, १२ = मे १४, १, १८-१८ = २)	६८
प्रपुमानायवेधसं (६, २, २, ८ = मे १०, १, २२-२२ = १)	२१६
प्रयज्ञावीन (६, १, १, ५ = मे १२, २, २७-२८ = २)	४४
प्रयुज्जानाय (६, २, १, ८ = मे १६, १, २८ = १)	१६८
प्रसिजानोः (६, १, ५, १ = मे १५, २, १६-१८ = ३)	१२८
प्रसोमदेववीतये (६, २, १, ४ = मे १४, २, २०-२४ = ५)	८६
प्रसोमासोमदन्तः (५, २, ५, १ = मे १२, २, १ = १)	१०
प्रसोमासोविपक्षिणो (५, १, ५, २ = मे १२, २, २, = १)	३१
प्रक्षिन्वानोऽजनिता (६, १, ५, ४ = मे १५, २, २१ = १)	१३३
प्राक्षिप्रिर् (६, २, १, ५ = मे १०, १, १८-२२ = ४)	२१९
प्रीक्षयासीद् (६, २, १, ४ = मे १६, २, १४-२८ = ५)	१०८
प्राज्जगन् (२, ४, १ = आ ५, १, ५ = १)	३१९
संक्षिप्सोम (६, १, १, १० = मे १४, १, १५ = १)	६६

[४] .

परिच्छेदः

	पृष्ठ
मयिवर्षो (३, २, १ = आ ४, १, ७ = १)	२८२
मंजुलस्योमो (६, १, ५, १० = मे १६, १, ४ = १)	१४५
मन्योवाग्देवा (३, ४, ८ = आ ५, १ १८, २१ = २)	२२२
मृच्यमानः सुचस्त्या (६, १, २, ७ = मे १५, १, ६-१३ = ८)	२२७
मृजलियाअपि (६, १, ४, ८ = मे १७, २, ३९ = १)	२४०
मृज्याथथा (१, २, ७ = आ ३, २, ८-२५ = ८)	२७९
मृद्वर्चाक्षिरणस्य (२, ४, १० आ ५, २, १-१० = १०)	५१
मृगोमाद्यावापृथिवी (३, ३, १० = आ ४, १, १२ = १)	२०३
मृगोमदीवरण्यं (५, २, ४, ४ = मे १२, १, १-४=४)... ..	१४
मृगोदमारजो (१, १, ९ = आ १, २, ११ = १)	२४८
मेनापावकचक्षसा (३, ५, = १ आ ६, २, १२-१४ = २)	३३४
योर्मंजुलस्योमो (म० २, २ = मा १, २)	२२६
मसन्तद्वृत्तं (३, ४, २ = आ ५, १, ८ = १)	२१२
विदामसवन्विद्धा (म० १, १ = मा० १, १)	३०
विदारथेपुत्रीयं (म० २, १ = मा १, २)	२०५
विभाङ्गवृत्तं (३, ५, २, = आ ६, १, ७ = १)	२१७
विश्वेद्वामम् (३, २, ८ = आ ४, २, ८ = १)	३०१
वृषामतीनां (६, २, २, ६ = मे १६, २, २१-२२ = २)	१८५
वृषासोम (६, १, २, ८ = मे १४, १, १९ = १)	६३
वृषापवस्वधारया (५, १, ४, ४ = मे १२, २, १३-१४ = १)... ..	१९
वृषाद्यासि (५, २, ५, ४ = मे १२, २, ४-५ = २)	२३
सवायआमीनीदत्त (६, १, ४, २ = मे १७, १, ११-१४ = ५) *	२०६
समद्वन्दाय (१, १, ७ = आ २, १, १२ = १)	२५४
सन्तोपयासि (३, २, १ = आ ५, १, ८-५, १, ११ = १)	२८४
सपवस्वयआमिद्येन्द्र (६, १, १, ८ = मे १२, २, ४ = १)... ..	४१
सप्तवाङ्गरितो (३, ५, १४ = आ ६, २, १४-१६ = २)	३६०

. [४]

परिच्छेदः	पृष्ठं
समव्यापनद्युतं (३, २, ६, = चा ४, २, १-४ = १)	२८९
सद्युम्बे (६, १, ४, ५ = मे १०, १, २२-२६ = ५)	२३३०
सद्युर्माः (३, ४, १२ = चा ५, १, १८ = १)	२३४
सद्युत्तमद्वय (३, ४, ११ = चा ५, १, १० = १)	२३१
सद्युत्तमीयाः (३, ४, २ = चा ५, १, १६ = १)	२३५
साकमुद्यो (६, १, ५, ६ = मे १५, २, २४ - २५ = १) ..	१३६
सुतासोमव्यममाः (६, २, १, २ = मे १६, १, १६ - २३ = ८) ..	१५५
सुतासोमव्यममाः (मा ३, २ = मा १० १, २)	२३८
सोमव्यममाः (६, १, २, ५ = मे १४, १, २५ - २९० = ६) ...	८८
सोमःपवते (६, १, ४, ५ = मे १५, २, ६ - ८ = ५) ..	११०
सोमःपुमानवर्मिषा (६, १, २, ७ = मे १०, १, २६ - २१ = ६) ...	२१४
सोमःपवन्तद्वयो (६, १, १, ४ = मे १६, १, २४ - २५ = १) ...	१५८
साद्विषया (५, १, ४, १ = मे १२, १, १४ - २२ = ८)	७
सदीनद्वय (३, ४, ८ = चा ५, १, २२ = १)	२३४

—

दिवाइसार३४३ । मियाददा । सामवेदाय ॥

५२ २
सोमोवा । व
सोमसंहिता ।

अथ पञ्चमाध्यायः ॥

यस्य निःश्वसितं वेदा यो वेदेभ्योऽखिलं जगत् ।

निर्ममे तमहं वन्दे विद्या-तौर्य-महेश्वरम् ॥ १ ॥

तृतीयं पर्व सोमस्य पवमानस्य संस्तुतिः ।

उच्चातइति गायत्र्यायत्वारिंशच्चतुर्युताः ॥ २ ॥

• ततसाधेयं पर्व, ततश्चेन्द्रम्; इदानीमिदं तृतीयं सम्प्रवर्तते । अथ पर्वो
सोमस्य देवस्य संस्तुतिः रूपते, प्राधान्येनेति यावत् । अथ सोमः पञ्चाशोभिर्गुण
शोषधि-विशेषः—

“सोमं मन्वतेपपिचान् वसुमन्त्रिजन्मयोषधिम् ।

सोमं वंष्ट्रयाकोविदुर्मतकोक्तातिस्तकचम् ॥”

(अ० १०, ०, १, ४)

—इति श्रुतेः “सोमं मन्वते पपिचान् यत् सन्निवृत्त्योषधिमिति, इवाहुतमसो
साह—सोमं यं त्रष्टाहं विदुरिति, न तस्मान्नाति कश्चनावन्त्योषधिचम्”—इति
वाक्यकृत-तदुवाच्यानात् । स इव सोमः पवमान इत्युच्यते पूयमान इति च तद
अथि च सोमचन्द्रमायाचकः, “सोमोऽपविशेवैरोषधिचन्द्रमावा”—इत्यादि वाक्यं
(ई० ५, ५) । तदथ कतरस्य पचयमित्याहवा वारवितुं पवमानस्येति विशेषः
एतेन चन्द्रमसो वाहतिः । एवमेव सर्वेति यावत्तत्त्वः पूयने विशेषोऽस्ति ।

२

सामवेदसं

पृष्ठं

तच्च प्रथमे = १) १८९
 सैषा प्रथमे = ५)

३ १ २ ३ १ १२ ५) १२
 उच्चातेजातमन्वसोदिवसङ्गम्याददे* ।

१ २७ ३ १ ३ १ २
 उग्रशर्ममहिश्रवः ॥ १ ॥ १ †

५ ४ २२ २५ १ ७

० श्रीम् ॥ (आजिगम् ॥) उच्चा । तेजाऽतामन्वासाः २ ।

१ २ २ ३ १ २ १ १ १
 दिविसङ्गम्याददाइ । उग्रशार्मा ३ । मार्त्तार ३४ ।

५ २ २ १ ५
 श्रीहोवा । उप । आर्त्तारवाः ॥ १ ॥

२ १ २ ५ १ १

(आभीकम् ॥) उच्चातेर्त्तारजा । तमन्वाऽर्त्तारसाः ।

सर्वाणामेवासा पवमानः सोमो देवतेषां बोधितश्चेदं—पावमानं पर्वति । “उच्चाते”-
 इति प्रथम-द्वितीय चतुर्थस्य प्रथमा ऋक्, त्रयोविंशस्य पर्वण्येऽपि प्रथमा ; एतदादि-
 षष्ठ-प्रथम-द्वितीयात्मिकाः । द्वात्रिंशत्तुष्टयात्मिकाः चतुर्थ्यन्तात्परिग्रहणः गीर्वाणः
 गीर्वाणोऽन्वसाः ।

०. “दिविसङ्ग”-इति ऋ० ।

† ७=१,१,८,१ = ५०=१,१,१८,५=आर्त्तार१,१,१२ ; १,१,१८=१,१,१२=
 ५०=१,१,१ ; १,१,११ ; १,१,८=१० ; ७,१,११ ; ८,१,११ ; १०,१,१०=११ ;
 १,१,१४ ; ११,१,१=१ ; १२,१,७ ; १२,१,१७ ; १५,१,२४=५ ; १८,१,११ ;
 १,१,७=८ ; १०,१,१४=कृष्ण १,१,१ ।

^{१ १} दिवाइसार^{३ १ १ १}३४३३ । ^{१ १}मियाददाइ । ^{१ १}उग्र^{१ १}शा^{१ १}३३^२र्मा । ^{१ १}महा^२ये

^{१ ३}३ । ^{५ १ १}आर^{१ १ १ १}वा^{१ १}३४ औ^{१ १}हो^{१ १}वा । ^{१ १ १ १}वा^{१ १}३४^{१ १}५३ ॥ २ ॥

(^{५ १ १}अ^{१ १}प^{१ १}भ^{१ १}पा^{१ १}व^{१ १}मा^{१ १}न^{१ १}म् ॥) ^{१ १}हा^{१ १}हा^{१ १}उ^{१ १}च्चा^{१ १}ते^{१ १}जा । ^{१ १}चा^{१ १}३ । ^{१ १}चा-

^{१ ३}३इ । ^{१ ३}ता^{१ ३}मा^{१ ३}२^{१ ३}न्वा^{१ ३}३४^{१ ३}साः । ^{१ ३}दि^{१ ३}वि^{१ ३}स^{१ ३}ङ्ग^{१ ३}मि^{१ ३}या^{१ ३}१^{१ ३}दा^{१ ३}३दे । ^{१ ३}उग्र^{१ ३}ए

^{१ ३}शा^{१ ३}३४^{१ ३}र्मा । ^{१ ३}ओ^{१ ३}मो^{१ ३}३ । ^{१ ३}म^{१ ३}हो^{१ ३}वा । ^{१ ३}आ^{१ ३}पू^{१ ३}वो^{१ ३}ई^{१ ३}च्चा^{१ ३}इ ॥ ३ ॥

(^{१ १ १}आ^{१ १}भी^{१ १}क^{१ १}म् ॥) ^{१ १ १}ऊ^{१ १}र^{१ १}३४^{१ १}च्चा^{१ १}ते^{१ १}जा^{१ १}५ । ^{१ १ १}त^{१ १}मौ^{१ १}हो^{१ १}न्वा^{१ १}साः ।

^{१ १ १}दि^{१ १}वि^{१ १}स^{१ १}ङ्ग^{१ १}मि^{१ १}या^{१ १}१^{१ १}दा^{१ १}३दे । ^{१ १ १}उग्र^{१ १}ए^{१ १}शा^{१ १}३४^{१ १}र्मा । ^{१ १ १}मा^{१ १}हा^{१ १}उ^{१ १}वा

^{१ १ १}३४३ । ^{१ १ १}आ^{१ १ १}३४^{१ १ १}पू^{१ १ १}वो^{१ १ १}ई^{१ १ १}च्चा^{१ १ १}इ ॥ ४ ॥

(^{५ १ १}वा^{१ १}भ^{१ १}वे^{१ १} द्वे ॥) ^{१ १ १}उ^{१ १ १}च्चा^{१ १ १}बि^{१ १ १}जा । ^{१ १ १}त^{१ १ १}म । ^{१ १ १}धा^{१ १ १}सा^{१ १ १}र^{१ १ १}३ । ^{१ १ १}ओ^{१ १ १}मो^{१ १ १}३-

^{१ १ १}वा । ^{१ १ १}दि^{१ १ १}वि^{१ १ १}स^{१ १ १}ङ्ग^{१ १ १} । ^{१ १ १}मि^{१ १ १}या^{१ १ १}दा^{१ १ १}३दे^{१ १ १}३ । ^{१ १ १}ओ^{१ १ १}मो^{१ १ १}हो^{१ १ १}वा । ^{१ १ १}उग्र^{१ १ १}ए

^{१ १ १}शा^{१ १ १}३^{१ १ १}र्मा^{१ १ १} २३ । ^{१ १ १}ओ^{१ १ १}मो^{१ १ १}३^{१ १ १}वा^{१ १ १}३ । ^{१ १ १}मा^{१ १ १}र^{१ १ १}हा^{१ १ १}र^{१ १ १}३४^{१ १ १}औ^{१ १ १}हो^{१ १ १}वा । ^{१ १ १}अ^{१ १ १}वा^{१ १ १}ह-

^{१ १ १ १ १}ई^{१ १ १ १ १} ३४^{१ १ १ १ १}५ ॥ ५ ॥

(^{५ १ १}उ^{१ १}च्चा^{१ १}बि^{१ १}जा । ^{१ १}त^{१ १}म^{१ १}न्वा^{१ १}३^{१ १}साः । ^{१ १}दि^{१ १}वि^{१ १}स^{१ १}ङ्ग^{१ १}) ^{१ १}मि^{१ १}या-

^१ दा॒स्वदा॒इ । ^{१ २} अ॒ग्रा॒स्वदा॒इ । ^{१ २} आ॒र्मा॒स्वदा॒इ । ^{२ २} म॒हा॒स्वदा॒इ । ^{१ २} म॒हा॒स्वदा॒इ ।
^{१ २} ३ । ^{५ २} आ॒र वा॒ २ ३ ४ औ॒होवा । ^३ म्वा॒ २ ३ ४ भौः ॥ ६ ॥

^{५ ४ २ ५ २ ४} (इन्द्रा॒ण्याः साम ॥) उ॒च्चा॒तेजा॒तमा । ^१ धा॒सा॒स्वदा॒इ ।
^{१ २ ३} औ॒मो॒स्वा । ^{१ २} दि॒विस॒ङ्ग । ^{१ २} मि॒यादा॒स्वदे॒स्व । ^{१ २ ३} औ॒मो॒स्वा ।
^{१ २} अ॒ग्रा॒स्व आ॒र्मा॒स्व । ^{१ २ ३} औ॒मो॒स्वा । ^{१ २} म॒हा॒स्वये॒स्व । ^{१ २} आ॒रवा॒र
^{५ २} २ ४ औ॒होवा । ^{१ २ ३ ४} ऊ॒र २ ३ ४ पा ॥ ७ ॥

^{५ २ २ २ ४ ५} (औ॒होवे॒ दे ॥) उ॒च्चा॒तेजा॒तम॒न्धा॒साः । ^{२ १} दि॒विस॒ङ्ग म्या॒द-
^{१ २} दा॒इ । ^५ अ॒ग्रा॒स्व २ ४ म॒र्मा । ^{५ २ ४} म॒हा॒स्वदा॒स्व ४ पु॒वा॒स्व ४ पु॒दः ॥ ८ ॥
^{५ २ २ २} उ॒च्चा॒तेजा॒तम॒न्धा॒स्वाः । ^५ दि॒विस॒ङ्ग । ^{१ २} म्या॒दा॒स्वदा॒इ ।
^१ उ । ^१ अ॒ग्रा॒स्व २ ४ म॒र्मा । ^१ म॒हा॒स्व । ^१ हा॒स्व । ^१ औ॒हो॒स्व २ ४ ।
^१ अ॒वा॒स्व । ^१ हा॒स्व । ^१ औ॒हो॒स्व २ ४ । ^{१ २} इ॒या॒स्वदा॒इ । ^१ इ॒यो॒स्व
^{१ २ २ २ २} ४ पु॒वा॒स्व ४ पु॒दः ॥ ९ ॥

^{१ २} (औ॒हो॒स्वसाम ॥) उ॒च्चा॒स्व २ ४ औ॒हो॒वा । ^{१ २} तेजा॒र । ^{१ २} तमा॒स्व ४ पु॒दः ॥

३ ४ १ १ १ १ १ १ १ १
 धार३४साः । दिविसद्भूम्याददे । उग्र९शार३र्मा । मच्चि
 १ १ १ ४ ५ ४
 श्रवो । औ३होवा । हो५इ । डा ॥ १० ॥

४ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 (दीक्षीयसाम ॥) उच्चातिजातमन्त्रसोदी३चाइदो३हाइए ।
 १
 दिविसद्भूम्याददे । दो३चाइ । दो३चाइ । उग्र९शार३
 १
 र्मा । दो३चाइ । दो३चाइ । मच्चिश्रार३वा३४ः । ओ३
 ३४५इ । डा ॥ ११ ॥

४ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 (इन्द्राण्याः साम ।) उच्चातिजातमन्त्रसाः । दिवाइ
 १
 सार३४द्भू । मिया३ददे । ओम् । ओ३वा । ओ३वा ।
 १
 ववार३होइ । उग्र९शार३र्मा । ओ३वा । ओ३वा ।
 १
 ववार३होइ । मच्चिश्रवोर । या २ ३ ४ औ३होवा । ययु
 १
 रे३४५ ॥ १२ ॥

४ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 (आमदीयवम् ॥) उच्चाता३इजातमन्त्रसाः । दिवा

११ १ १ १ १ १ १
इसा२६भू१ । मिया२६इदाइ । उग्र२६र्मा । मचा-

२३इ । अवाउ । वा३ । स्तौषे३४५ ॥ १३ ॥ १

अमहीयुर्कृषिः* । हे "सोम!" "ते" तव सम्बन्धिनः
"अक्षतः" रमस्य ः "उच्चा" उपरि॥ "जातम्" जन्म ।

* "आहिरसः" इति ऋषि-नैमेयः ।

† "सोमः" निबन्धौ देवतकायेऽकारिण—विमानीयचतुर्तिं मत्तमो देवः, वायु-
साक्षचर्चा भज्यते, यथा च राजप्राज्ञोक्तवनेन भवति राज्ञः कृतिः, भवति च मासकाव-
नेन वर्षस्य कृतिः; तथैवास्त्युक्तवनेन वायोरेव कृतिः । तथाहि—

"यत्नादेवप्रपिबन्ति तदाप्यायसे पुनः ।

वायुः सोमस्यरक्षितासमाना माससाहतिः ॥"

(ऋ० १०, ७, १, ५)

"यत्नादेव" प्रपिबन्ति तत् आप्यायसे पुनरिति नाराजं मानमिदं प्रत्य पूर्वपक्षापर-
प्रस्थापिति वा । वायुः सोमस्य रक्षिता वायुस्य रक्षितारमा च साक्षचर्चासहस्ररादा ।
समानां संवत्सराणां माससाहतिः—इत्यादि यास्ककृतं तद्व्याख्यानम् । अतएव "तिस्र-
ह देवताः (नि० दे० १, ५)" इत्याद्युक्तिरदोषा । स च ऋषिभिः-विशेषः, तथाहि
"ऋषिभिः सोमः (पुनोतेयदेवमभिपुङ्गवि) वज्रस्य नैवष्टुकं हनसाक्षचर्चास्य
प्राधान्येन"—इत्यादि नि० ११, २-३-४-५ । स च दुग्धाम-रस-विशिष्ट-वह्नीभ्यः क्षरित-
पदार्थः सुतरां दुग्धामरसरूपः, तथाच ज्ञेयते—"सोमो दुग्धामिरसः" (ऋ० ३, १, ५,
५ द्वितीयः पादः) "सोमो दुग्धाम्यः क्षरति"—इति च तद्भाष्यम् (५, १) ।

‡ "अथ इत्यन्नामाध्यामोर्ध्वं भवति । ० ० ० तमोऽप्यन्तच्छते नाशिन-
ध्यानं भवति न दर्शनतन्मत्तसदृशमिमाषन्ते । अथमपीतरीन् एतस्यादेव ।"—इत्यादि
नि० ४, १ ।

१. अक्षि वि उच्चैरर्थे उच्यते । तस्यैव "निपातस्य (६, ३, १२६)-इति द्वि-
त्यमप्युच्यते ।

(सुहृपम् ॥) स्वादिष्ठया२ इया२ इया२ । मदिष्ठा
 या२ । पवस्वसो२ । इया२ इया२ । मधाराया२ । इन्द्राया
 पा२ । इया२ इया२ । तवाइसूर३ता३४३ः । ओ२३४५इ ।
 डा ॥ १५ ॥

• (सुहृपोत्तरम् ॥) स्वादिष्ठयौहो२ । इया२ । मदिष्ठा
 या२ । पवस्वसौहो२ । इया२ । मधाराया२ । इन्द्राय
 पौहो२ । इया२ । तवाइस्वर३ता३४३ः । ओ२३४५इ ।
 डा ॥ १६ ॥

(जमदग्नेः शिल्पि द्वे ॥) ओइस्वार३दी । छया३मादिष्ठ-
 या । ओ२३४वा । पवस्वसोमधारया३ । ओइ३४३न्द्रा ।
 या३पा२३४ओहोवा । तवेसुताऽ१ः ॥ १७ ॥

उज्जवाइ । स्वा२३४दी । छया३मादिष्ठया । ओ
 २३४वा । पवस्वसोमधारया३ । उज्जवाइ । इन्द्रा५यपा ।
 ता२वा२३४ओहोवा । सूर३४ताः ॥ १८ ॥

अथ तृतीया ।

१२ २१ २ ३ १२ ३२
 वृषापवस्वधारयामरुत्वतेचमत्सरः ।

३ १२ ३ १ २
 विश्वाद्धानञ्जीजसा ॥ ३ ॥ ३ *

४२ ५ २ ४ ४ २
 (सङ्घितम् ॥) स्वादिष्ठयामं । दापुइष्ठया । पवा २ ।
 १ २ १ १ १ १
 खार३सो । मधा२राया । आ२इन्द्रा । या२पा ।
 ० १ ५
 तवार३ । चाउवा३ । सूर३४ताः ॥ २२ ॥ २

५२ १२ १ २
 (सोमसाम ॥) वृषापवा । स्वधाराया २ । मरुत्वताइ ।
 १ १ १ १ ५२ २ १
 चमत्सार३राः । वाइश्वा२३ । दा२धार३४औहोवा । न-
 १२ ३ १ १ १ १
 ञ्जीजसार३४५ ॥ २३ ॥

मधुच्छन्दाष्टविः । हे “सोमः” “इन्द्राय” “पातवे”
 पातुं “सुतः” अभिषुतस्व “स्वादिष्ठया” स्वादुतमया “मदिष्ठया”
 अतिशयेन मादयिष्या “धारया” “पवस्व” चर ॥ २ ॥ २

* ७०१,१,१०,१ = ७००,१,१,५ = ७०१,१,१६; —४,१,१—१—३;—४,२,१;—
 ७,१,६—१;—११,१,१४—१४;—१०,१,१८—१८;—१०,१,१;—११,१,६—१० ।

† “वैशामिषः” — इति ऋषि-मंत्रेयः ।

‡ सुमर्ये तवेष्ट मत्यक् (१, ४, ८) ।

§ “सुच्छन्दाष्टवि (५, ३, ५८)” इतीदम् ।

॥ इत्यथवातु ।

(सोमसाम् ॥) वृषाद्याउ । पार३४वा । स्वाधारा२३४या ।
 मार३४रू । त्वा२३४ताइ । चामत्सार३४राः । वाइश्वाद्
 धार३ । नार३४ओ३४ओ३४ओ३४वा । जा२३४सा ॥ २४ ॥

(आशुभार्गवम् ॥) वृषापव । स्वधारा३या । मारुत्वता
 ३इ । चामत्सार३४राः । विश्वादा१धा३ । नओ३ ।
 जा२३४सा३इ ॥ २५ ॥

(वैश्वदेवम् ॥) आइवृष्ण । पवा । इचा । ओ३ओ ।
 स्वधारा२३४या । मा । रू । त्वते३इ । च । मा ।
 त्सार३४इ । विश्वाद्धाद्याउ । नओ३जसाद्याउ ।
 वा ३४ ३ओ ३४ ५वा ३५ ३ । अस्माराया३उत३वा ३३ ।
 ४ ५ ॥ २६ ॥

(वैश्वदेवम् ॥) वृषा । पवार । एचिया । स्वधार । रवा३४
 ओ३वा । मारु३४ । ओ३वा । त्वतेचम३४राः ।

^६ ^२ ^२ ^२ ^२ ^{१ २ १ २ २}
 औश्चोश्चये३ । औश्चोश्च४४५वा६५६ । विश्वादाधान
^{१२} ^{४ १ १ १ १}
 अजासाश्च४५ ॥ २७ ॥

(इन्द्रसाम ॥) वृषापावा२३ । औश्चोश्च४५ । औश्चोश्च४५ ।
 स्वधाराया२३ । औश्चोश्च४५ । औश्चोश्च४५ । मरुत्वा-
 ते२३ । औश्चोश्च४५ । औश्चोश्च४५ । चमात्सारा२३ ।
 औश्चोश्च४५ । औश्चोश्च४५ । विश्वादाधा२३ । औश्चोश्च४५ ।
 औश्चोश्च४५ । नजासा२३ । औश्चोश्च४५ । औश्चोश्च४५ ।
 औश्चोश्च४५ । औश्चोश्च४५ । डा ॥ २८ ॥

(इन्द्रसाम ॥) वृषापावा । औश्चोश्च४५वा । स्वधा-
 राया । औश्चोश्च४५वा । मरुत्वाते । औश्चोश्च४५-
 वा । चमात्सारा । औश्चोश्च४५वा । विश्वादाधा ।
 औश्चोश्च४५वा । नजासा । औश्चोश्च४५वा ।
 औश्चोश्च४५ । डा ॥ २८ ॥

(योक्ताश्रमम् ॥) औश्चोश्चोश्च४५ । वृषा । पवस्वीश्चा-

राया३। मा३रु३त्वार३४ताइ। आइ। चमा३३। चमा३
 त्वा३३४राः। औ३हो३हो३हो३। विश्वा। द३धा३र३ना३३४ओ।
 जा३सा३र३३४ओ३हो३वा। ओइ। ज्व३र३ओ३॥ ३०॥

(यौक्तोत्तरम् ॥) वृ३षा३औ३हो३हो३हो३। प३वा३स्वा३धा
 १राया३। मा३रु३त्वार३३४ताइ। चमा३इ। ओइ।
 चमा३त्वा३र३३४राः। विश्वाऔ३हो३हो३हो३। द३धा३र३ना-
 २३४ओ। जा३र३सा३र३३४ओ३हो३वा। ओइ। जू३२३४-
 वा३॥ ३१॥ ३

॥ इति ग्रामे गेये द्वादशः प्रपाठकः ॥

भृगुर्वाकृणिऋषिः* । हे “मोम !” त्वं “वृषा” स्तोत्रुणा-
 मभिमतस्य वर्षिकः† सन् “धारया” त्वदोयया “पवस्व” द्रोण-
 कलशः‡ मागच्छ । [पवतिर्गतिकर्मा॥] आगतस्त्वं यदास्माभि-

* अथवा जनदग्निः भारद्वाजः (अनु०) ।

† वृषमिति नाम्नस्य रूपमिदम् । प्रथमे षण्डे १८८, १०१, ११८, ५०१, ५४५,
 ७८०, ८३४ पृष्ठासु च व्याख्यातम् ।

‡ मोमस्याधारपाव विशेषम् । अथैव षोडशक ६,१,१,० — ४,१०—४,८ ऋषु-
 विदितम् ।

ग निवष्टो गतिकर्मेण “पवते”-इत्यस्याऽङ्गोरुत्तरतमस्यैव दर्शनात् (५,१३) ।

अथ चतुर्थी ।

१ २ १ १ १ २ १ १ २ १ १ २

यस्तेमदोवरेण्यस्तेनापवस्त्रान्धसा ।

१ १ २ २ २

देवावीरघशंसुचा ॥ ४ ॥ ४ *

४ ४

१

१, २

४

ओम् ॥ (भासम् ॥) यास्ताइ । मादे । वाराओर३४वा ।

१ ४ ४ ४ १ १ २ २ ४ १

णी२३४थाः । ताइना । पावा । स्वाइआओर३४वा । धा-

रिन्द्राय दीयते तदा । “मरुत्वते” सहाया मरुतो यस्य सन्ति ।

तस्मै इन्द्राय “मत्सरः” † मदकरश्च भव । कीदृशः ? “विश्वा” ‡

विज्ञानि सर्वाणि व्याप्तानि वा धनानि “ओजसा” आत्मीयेन

बलेन युक्तः सन् स्तोतृभ्यस्तानि प्रयच्छन् त्वं मादयिंता भवेति

समन्वयः ॥ ३ ॥ ३

* उ० १, १४, १ = ऊ० ०, १, ११, ४ = ऊ० १, १, ४; — ४, १, १०; — ६, १, ०; — ८, १, ०;
— ११, १, ८ — १०; — १२, १, ८; — १३, १, १०; — १४, १, ११ — १२ — १३; १०, १, १ — १-
४ = ऊ० १, १, १; — २, १, ४ — १४ — १० ।

† अक्षि मरुत अलिङ्गनामसु (३, १८) — रूपनामसु (३, १०) — चिरणनामसु च
(१, १) निबध्यते । तत्रैव देवतकाष्ठे, करिष्यदेवतासु च “मरुतः” इति दृश्यते । अथ
च तेषामेव देवतानां प्रयत्नम्; तथा च ज्ञयते — “अक्षि सोमो” — इत्यादि (प्र० १८१५०)
मरुतामिन्द्रसहायभूतत्वात् “इमस्य त्वा” — इत्यादौ (प्र० ६३६५०) न्यतरव ।

‡ इन्द्रिणातोपौषादिके सरप्रत्यये रूपम् । अथ ओजसनाम्नापि चतुर्थं (६, १,
१, १ — १, ८ — ११ — ४, १०) ओजसो मत्सर इति ।

४ † छंप् आत्मे रूपम् (०, १, ३८) ।

^५ २३४सा । ^{४ ५} दाइवा । ^१ वाइरा । ^२ घाशाओ^५ २३४वा । ^३ मार-
३४चा ॥ १ ॥

(सोमसाम ॥) ^{४ ५} यस्तेमदाः । ^{२ १} वराइणियोः । ^१ ताइनापावा-
^२ र्स्वाः । ^{३ ३ ३} अन्धसा । ^१ दाइवावाइरा^३४ । ^५ चाउ । ^४ घशा
^४ पुएसचा । ^४ होपूइ । ^४ डा ॥ २ ॥

(प्राजापत्यम् ॥) ^{२ २} यस्ताइमा^१ २३४दाः । ^५ वराइणाया ।
^१ आ^५ २३४क । ^२ चा । ^{३ ५} ओ^१ २३४वा । ^१ चाइ । ^{१ २ २} ताइनम्पव ।
^१ स्वभान्धासा । ^३ ओ^५ २३४वा । ^२ चा । ^३ ओ^५ २३४वा । ^५ चाइ ।
^१ दाइवावाइरा । ^३ ओ^५ २३४वा । ^२ चा । ^३ ओ^५ २३४वा । ^५ चाइ ।
^{१ २} घा^{५ २ २} २३४ओ^{१ २} २३४वा । ^{१ १ १ १ १} सहेरयो^{१ २} ३४पू ॥ ३ ॥

(सोमसाम ॥) ^{१ १} यस्ताइमा^{४ ५ २} २३४देवरेणियाः । ^{१ २ २} ताइनापव ।
^{१ १} स्वभान्धा^१ सा^१ २ । ^{१ १} दाइवा^५ २वाइरा^४ २३ । ^{१ १} घशा^५ २३४वा । ^४ सा^५ ५
होइचाइ ॥ ४ ॥

अथ पञ्चमी ।

३ २३ ३ १ ९ ३ १ ९ ३ १ २
तिस्त्रोवाचउदीरतेगावोमिमन्तिधेनवः ।

४ २ १ ४ ५ ४ ५ १ १
(भास०साम ॥) यस्ते । माइद्रा । वा । इया । राइणा
४ २ २ ५ १ २ १ २ १ १
१यारः । ताइनापव । स्वा । औइहो । वाहा । धसारः ।
१ १ १ ५ २ २ २ १ २ १
द्वइवारः । वारइरारः३४ औहोवा । घश०साहा१ ॥ ५ ॥

५ २ २ २ ५ २ २ २
(अइउइड०सोमसाम ॥) यस्तिमदावरेणियाइए । तेना-
२ २ २ २ २ १ १ १
पवस्वान्धसा । देवावोराः३ । हाइ । घाशाउवा । सा-
२ २ १ ५
हाउवाः । ऊइरः३४पा ॥ ६ ॥ ४

अमहोयुर्कृषिः* । हे “साम !” “ति” तव “देवावोः”†
देवकामः “अघशंसहा” राक्षसानां हन्ता‡ । “वरेण्यः” सर्वैर्वर-
णोयः “मदः” मदकरः “यः” रसाविश्रुते तेन रसेन “अन्धसा”
आदरणीयेन॥ “पवस्व” क्षर ॥ ४ ॥ ४

* “आङ्गिरसः” इति अङ्गिर-वैश्वेयः ।

† देवावोरिति वीरकालौ (अदा०उ०) इत्यस्य रूपम्, कान्तिरिवेष्टा । देवान्
वेति इहे स देवावोः, अन्धेषामपीति (६, १५, १९०) पूर्वपदद्वयोः ।

‡ “अघशंसः” इति श्लेष्मानस्य अघोदशं नैघण्ट्यम् (२, १४) । “अघं प्रापं,
सः शंसति, तस्मै हन्ता—इति वि० ।

॥ आदरणीयेनापेति भा० । “अन्धसा अन्धेन”—इति वि० ।

१ १ ३ १ २
हरिरेतिकनिक्कदत् ॥ ५ ॥ ५ ०

(वैष्टम्भे द्वे ॥) तिस्त्रोवाचाः । उदाइ । उदा३१उ ।
वाये३ । रा२३४ने । गावोमिमा । निधाइ । तिधा३१उ ।
वाये३ । ना२३४वाः । हरिरेती । कनाइ । कना३१उ ।
वाये३ । का२३४दात् ॥ ७ ॥

तिस्त्रोवाचाः । उदाइरा३ने । गावोमिमान्तिधाइ-
ना३वाः । हरिरेती२३४दाइ । का२ना२३४ओहोवा ।
का२३४दात् ॥ ८ ॥

(पाष्ठो द्वे ॥) तिस्त्रोवाचो२३४दाइ । उदीरनाइ । गा-
वोमिमा२३४दा तिधेनवाः । हरिराइती२३४दाइ । क-
नाये३ । का२दा२३४ओहोवा । अस्मभ्यक्तात्विज्जमा२-
३४५म् ॥ ९ ॥

उ० १, १, १४, १ = छ० ६, ८, २३, ४ = क० १, १, ३००; — ३, १, १६; ७-६, १, ७; —
१५, १, १६; — २०, १, १० — ११; — कश्चि ३, १, १३ ।

५ ४ २ २ ५ ४ ५ २ ४ १ २ २
 तिस्त्रोवाचउदीरतो । वाच्चाइ । गावोमिमाइ ।
 १ २ २ ४ ५ ४ ५ १ २ २ ५ २ २
 तीर्धेनार३४वाः । चारीराइती । कारनार३४ओच्चोवा ।
 ३ ५
 क्रार३४दात् ॥ १० ॥

४ ३ ४ ५ २ २ ५
 (कृत्स्नकवैष्टम्भम् ॥) तिस्त्रोऽ५वा । चाइउदीरताइ ।
 ५ २ २ १ २ १ २ २ १ २
 गावोमिम । तिधाइनाश्वार३ः । चोवाइच्चाइ । चराइरा१-
 १ २ २ १ २ १ २ ५ २ २
 इतीर३ । चोवाइच्चाइ । कनाये३ । क्रारदार३४ओच्चोवा ।
 ३
 दीर३४माः ॥ ११ ॥

४ २ २ २ ४ २ २ २
 (पाष्ठौहम् ॥) तिस्त्रोवाचा५उदीरताइ । गावोमिम-
 २ २ २ १ १ ३ २
 न्तिर्धेनवः । चरिरार३इती । कनौ२ । ऊवाइ । चोश्वा३ ।
 १ २ २ ५ २ २ २ २ २ २ १ २ २ २ २
 क्रारदीर३४ओच्चोवा । चोच्चोवा । ओवार३४५ ॥ १२ ॥ १
 त्रितः ऋषिः* । “तिस्त्रोवाचः” ऋगादिभेदेन त्रिविधः†

*—“आश्रयः”—इति ऋषि-भेदेयः ।

†—“चत्वारिंशद्विंशतिः”—इत्यादौ (ऋ० १, २२, ८, ४५) जुनौ तु व्याव-
 हारिका वाचा वावां चतुष्टयम् । तद्यथा तस्येव वाक्छतं वाक्यानाम्—“ओच्चारो-
 मन्वावाइत्येवार्चनं ; नामाख्यं ते ओपसर्गविधानाच्चेति वैयाकरणैः ; अन्तः कश्चपौ
 त्रः—अर्चः, चतुर्ष्वौ व्यावहारिकीति तात्पर्याः ; ऋषो यजुर्वि सामानि, चतुर्ष्वौ व्यावहारि-

अथ वृत्ती ।

११ १११११११११
इन्द्रायेन्दोमस्तुतेप्रवस्वमधुमत्तमः ।

११११११११११
अर्कस्ययोनिमासदम् ॥ ६ ॥ ६ *

४ २ २ १ १ १ १ १
(इषोवृधोयम् ॥) इन्द्रायेन्दाउ । मस्तुताइ पवस्वा-

“उदौरते” स्तुतोः प्रोक्षायन्ति ऋत्विजः । “धेनवः” आशिर्येण
प्रोणयित्राः “गावः” “मिमन्ति” ॥ शब्दायन्ति दोहार्थम् ।
“हरिः” हरितवर्णः सोमस्य “कनिष्कदत्” ॥ शब्दं कुर्वन्ति
गच्छति कलशम् ॥ ५ ॥ ५

* उ०४, १, ११, १ = ऋ०७, १, ४०, १ = ऊ०२, १, १६ — १८ — १८ — १८ — १८ — १८ — २१ ;
— ८, १, ४ ; — १०, २, ४ ; — १६, २, १२ ; — २२, २, १६ जघ्ने १.१, १० ।

कीर्ति नैवक्ताः ; सर्पाणां वामं वयसौ चन्द्रस्य सरीसृपस्य, चतुर्थी आवधारिकोत्येके ।
पशुषु तूष्णेषु सतेष्वाग्निं चेत्यात्मप्रवादः । अथापि ब्राह्मणं भवति—सा वै वाक् मुहा
च तुर्हा अभवदेवं च लोकेषु चोणिः पशुषु तुरीयम् ; या पृथिवीं साग्री सा रथन्तरे,
शान्तरिषे सा वायी सा वामदेव्ये, या दिवि सादित्ये सा हवति सा क्षन्तिषी, अथ
पशुषु ततो या वामत्यरिष्यते तां ब्राह्मणेभ्यश्चतुर्हसाद् अक्षया उभवीं वाचं वदन्ति—
या च देवानां, या च सनुयाणाम्—इति नि० पृ० १, ८ ।

†—“सा शब्दे (कु० आ०)”—इत्यस्य पुरुषव्यत्ययेन (१, १, ८५) रूपम् ।

‡—निरुक्तशब्दकरणेऽर्थे विद्यमानस्य सुरादेवभयपदिनः शब्देः सार्वशास्त्रिके
(३, ४, ६) कुटि “दाचन्ति (७, ४, १५)”—इत्यादिनाच्चेरच् द्विवचननभ्यासस्य
चत्वारिंशो निब्रामसश्च निपातितः ।

§—प्रोक्षन्ति प्रसिद्धम् ।

मा२ । धुमत्तमाः । अ॒क॒स्यो॒र । निमा२३ । सा२-
 दा२३४ औ॒क्षि॒वा । इ॒षी॒व॒धे॒ ॥ १३ ॥

(इन्द्रमाम ॥) आ२३४इन्द्रा । या२३४इन्द्रा । म॒ह-
 त्वे॒र । पा२३४वा । स्वा२३४मा । ध॒मात्त॒मा३ः । आ-
 र३४र्का । स्या२३४यो । निमा॒सदा२३४पु॒म् ॥ १४ ॥

(वैश्वदेवे द्वं ॥) इन्द्रायाइन्द्रो२३ । हा । औ॒क्षि॒वा ।
 म॒ह॒त्वाते॒र३ । हा औ॒क्षि॒वा । प॒व॒स्वामा॒र३ । हा ।
 आ॒क्षि॒वा । ध॒मात्ता॒मा॒र३ः । हा । औ॒क्षि॒वा । अ॒र्क-
 स्यो॒र३ । हा । औ॒क्षि॒वा । निमा॒सादा॒र३म् । हा ।
 औ॒क्षि॒वा३४३ । ओ॒र३४पु॒द् । डा ॥ १५ ॥

इन्द्रायेन्द्रो । ए॒पु । म॒ह । त्वताइ । प॒व॒स्वमध-
 म॒त्ता॒र३माः । ऊ॒वाइ । हो॒वा । अ॒र्क॒स्या॒र३यो । ऊ-
 वाइ । हो॒वा । निमा॒सा॒र३दा॒र३३म् । ओ॒र३४पु॒द् । डा ।
 ॥ १६ ॥

५ २ २ २ २ १ १ १
 (आग्नेये द्वे ॥) इन्द्रायेन्दोद्वाउ । म । रु । त्वतेरद्वाउ ।
 १ २ १ ० १ १ ०
 पवस्वमधु । मा । तमारद्वाउ । अर्का । स्योरोद्वाउ ।
 १ ५ ४ ५
 निमारद्वा । होरद्वावा । साप्रदोद्वाइ ॥ १७ ॥

५ २ २ ४ ५ ४ ४ २ १ २ १ २
 इन्द्रायेन्दोवा । ओवा । मरुत्वतोवा । ओवा ।
 १ २ १ २ १ २ २ ४ ५
 पवस्वमोवा । ओवा । धूमत्तमोवा । ओवा । अर्काद्वाउ ।
 ४ ५ २ १ २ १ ३ ४ ५
 स्योद्वाउ । निमोवा । ओरद्वावा । साप्रदोद्वाइ ॥ १८ ॥

५ ५ २ २ २ ४ ५ २ ४ १
 (वैश्वदेवम् ॥) इन्द्रायेन्दोमरुत्वाते । ओद्वाइ पव-
 २ १ २ ५ २ ० २ ५ १ २
 स्वमधूमत्तमः । ओरद्वाउ । ओरद्वा । अर्कस्योरोर ।
 १ ३ ५ २ २ २ ३ ४
 नारद्वाउ । उप । सारद्वादाम् ॥ १९ ॥

५ २ २ २ ४ १ २
 (आग्नेयम् ॥) इन्द्रायेन्दोमरुत्वाइताइ । पवस्वम ।
 १ २ ५ २ ५ ४ ५
 धुमात्तामारद्वाः । अर्कस्योनिमाद्वाउ । साप्रदोद्वाइ
 ॥ २० ॥ ई

कल्पय ऋषिः* । हे “इन्द्र” सोम !† “मधूमत्तमः”

* “मारोचः” इति ऋषि-नैमेयः ।

† ३०८२४ पृ० ३० ।

अथ सप्तमी ।

१ १ ३ १२ २२ ३ १२ २२ ३ २

असाव्यश्चर्मदायाप्तुदक्षोगिरिष्ठाः ।

३ २३

३ १ २

श्येनोनयोनिमासदत् ॥ ७ ॥ ७*

४ ५ १ २

(शेगवानि चत्वारि ॥) आसा । वियश्चुर्मर्षि१ उवा२३ ।

५ ४ ५ ४ ५ २ २ १ १ १ १

दा२३४या । आप्छदाक्षाः । गिरा३१ उवाये३ । छा२३४पुः ।

२२ १२

२

५

श्येनोनार३यो । निमा३१ उवा२३ । सा२३४दात् ॥ २१ ॥

४ ५ २ ४

१ ०

१ ०

१

असाविया । शुर्मदा२ । य । आप्छदाक्षा२ः । गा-

२२

१

२

१ २

५

४

इरिष्ठाः । श्याइनो१नायो२३ । निमो२३४ वा । सापूदो-

५

इच्छाद् ॥ २२ ॥

अतिशयेन मधमान् “अर्कस्य” अर्चनीयस्य यज्ञस्य “योनिं”
 स्थानं “आसदम्” उपविष्टुं “मरुत्वते” “इन्द्राय” इन्द्रार्थं
 “पवस्व” चर ॥ ६ ॥ ई

● ८० १,२,१६,१=४० ०,१,२४,४=आर १,१,२३=ऊ २,१,१;—०,१,१८;—

१६,१,४;—२०,१,१ ।

† प्र० ८८८ प्र० ६० । अर्क इति अर्चने रूपम् ।

३. ‘आसदम् आसीद्’ इति रि० ।

असा । वियाँओर३४वा । शुर्मदाया । ओर३४वा । आ-
 प्साओर३४वा । दक्षोगिराइ । छाओर३४वा । श्येनोनयो-
 निमासदार३४पुत् ॥ २३ ॥

असा । वियौवाँओर३४वा । शुर्मदायौ । वाँओर३४वा ।
 अप्सु । दक्षौवाँओर३४वा । गिराइ । छौवाँउर३४वा ।
 श्येनः । नयौवाँओर३४वा । निमा । सादौवाँओर३४वा ।
 होपुइ । डा ॥ २४ ॥

(आवनानि चत्वारि ॥) असा । व्युज्जवाँडाइ । अ-
 शुर्मदायाप्लदक्षोगिरिछाउज्जवार३४होइ । श्यार३४नोइ ।
 नार्यो३४ओहोवा । निमासदार३४पुत् ॥ २५ ॥

असाव्यप्शु । ओहोवाँडाइ । मदार३४यफ । आ-
 प्लदक्षोगिरिछाः । श्याइनोनांश्योइ । नारइमार३४ओहो-
 वा । उप । सार३४दान् ॥ २६ ॥

अथाष्टमी ।

२ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
पवस्वदक्षसाधनोदेवेभ्यःपीतयेदरे ।

३ २ २ ५ २ ४ ५ २ ४
इहा३१२३४ । इहा । साव्यं शुर्मदाय । इहा ।

१ १ २ १ ३ ५ २ १ २ ३ २
अपस्वदक्षोगिरिष्ठा३४५ः । ई२३४ हा । श्येनोनयोर्निमा-

१ ५ १ ३ २ ३ ५
३४५ । ई२३४हा । आ२सदा३४५त् । ई२३४हा ॥ २० ॥

३ ५ ३ ५ ५
असा२३४ । वियं शुः । मदा२३४याई । हाउ ।

१ १ ३ ५ १ १ ५ १ २
आपस्वदा२३४हाः । गिराऽष्ठा२३४हाइ । श्याइनोनाइ-

१ १ १ २ १ ५ ५
योइ । नाइमा२३हा३४इ । सा२३४दाईहाइ ॥ २८ ॥ ७

जमदग्निऋषिः । “गिरिष्ठाः” पर्वते जातः “अंशुः”
सोमः “मदाय” मदार्य “असावि” अभिपतः । “अप्स” सती-
वरीष् “दक्षः”† प्रवृडय भवति । • किञ्च । “श्येनोन” यथा
श्ये तो वनादागत्य स्थानमासीदति तद्द “अयं” सोमः “योनि”
स्वकीयस्थानमर्थः “आ सदात्”‡ आसीदति ॥ ७ ॥ ७

• “भार्गवः”-इति ऋषि-नैमेषः ।

† दक्षइति बलनामसु मेघण्डु कम् २. २ । ‘दक्षः शीघ्रः’-इति नि० ।

‡ द्रोणकक्षमिति यावत् ।

॥-उच्यते रूपम् (१, ४, ७)

३ १ १ ३ २ ३ १ १

मरुद्गोवायवेमदः ॥ ८ ॥ ८ *

(प्राजापत्ये हे ॥) पवस्वदौ । औचोवाहाइ । जा-
 साधनाइ । औचोइ३४इ । औचोइ३४इ । औचो ।
 वाहाइ । देवेभ्यःपाइ । तयेचराइ । औचोइ३४इ ।
 औचो । वाहाइ । मरुद्गोवाइ । औचोइ३४इ । औचो ।
 वाहाइ । यास्वास्वौचोवा । मास्व३४इ ॥ ८ ॥

पवस्वदक्षसाधनः । औचोवा । देवेभ्यःपौतयास्वौचो ।
 चराइ । मरुद्गोवाइ । औचो । यवोवा । मास्व३४इ
 वाहाइ ॥ ३० ॥ ८

दृढं यत् आगम्य ऋषिः । हे “हरे” हरितवर्ण पाप-
 हर्तृर्वा सोम ! “दक्षसाधनः” दक्षोवल्लभस्य साधकः † “मदः”
 मदकरस्य ‡ त्वं “पवस्व” जग । किमर्थम् देवेभ्यः इन्द्रादिभ्यः

* ३०१, १, १०, १ = ४० ६, ८, १५, १ = ५० १, १, ८, — १४, ०, ८ ; — १६, १, १ = ११, १, ८ ।

† ‘दक्षसाधनः श्रीगुरुसाधनः’-इति वि० ।

‡ ‘मदः मदनीयः’-इति वि० ।

(तृतीयं वैदन्वतम् ॥) पाऽपूरी । स्वानोऽगाइरिष्टाः ।
 पवित्रे सो । मोअक्षरात् । पवित्रे । सोमोऽ३ । आ-
 रात् । ओइ । मदै । वाऽ३३ओऽ३३वा । पुवा । सर्वधाः ।
 असाये३ । माऽ२दा२३३ओऽ३३वा । ए३ । पुसर्वधाअसी-
 २३३पू ॥ ३३ ॥

(चतुर्थं वैदन्वतम् ॥) ओऽ३३वाइ । इ३३वाइ३३ ।
 ओऽ३३वाइ३३वा । पराइस्वा२३३ना । गिरा२३३इष्टाः ।
 पावित्रे२३३सो । मोअक्षरा२३३रात् । मदाइषू२३३सा ।
 र्वधाआ२३३सी । ओऽ३३वाइ । इ३३वाइ३३ । ओऽ३३वा-
 २३३पुवाइपूई । ए३ । उपा२३३पू ॥ ३४ ॥

(आङ्गिरसस्य पदस्तोभौ द्वौ ॥) पा । र्येखानाः ।
 गाऽइ । रिष्टाऽया । वाइइ । ओवा२३३वाइ ।
 पावित्रे सो । मोअक्षरा२३३रात् । वाइइ । ओका२३३वाइ ।

मदा^{११}र^{१२}षुसा^१ । हा^{१२}हा^१इ । ओ^१वा^१र^१हो^१ । व^१धो^१र^१ह^१वा^१ ।
आ^१पु^१सो^१ई^१हा^१इ ॥ ३५ ॥

पयो^१हो^१वा^१हा^१इ^१स्वानाः^१ । गा^१र^१इ । रि^१ष्टा^१र^१या । ओ^१र^१३४ ।
हो^१हो^१इ । हा^१हा^१ । हो^१वा^१ । हो^१वा^१ । प^१वि^१त्रे^१सो^१ । मो^१अ^१
हो^१रा^१त् । ओ^१र^१३४ । हा^१हो^१इ । हा^१हा^१ । हो^१वा^१ । मदा^१
र^१षुसा^१ । ओ^१र^१३४ । हा^१हा^१इ । हा^१हा^१ । हो^१वा^१ । हो^१
वा^१ । व^१धो^१र^१ह^१वा^१ । आ^१पु^१सो^१ई^१हा^१इ ॥ ३६ ॥ ८

अस्याः परस्याश्च कश्यपोऽसितः* ऋषिः । अयं “सोमः”
“पवित्रे”† “पर्यक्षरत्” परिक्षरति । “स्वानः” सुवानः‡
अभिषूयमाणः “गिरिष्ठाः” गिरिस्थायी गिरौ वर्त्तमान इत्यर्थः ।
स त्वं “मदेष” मादकेषु स्तोत्रकेषु “सर्वधा असि” सर्वस्य धाता
दाता वा भवसि ॥

“स्वानः”-“सुवानः”-इति, “अक्षरन्”-“अक्षा”-इति च
साक्यऋचः पाठः ॥ ८ ॥ ८

* अथवा कश्यपो देवताः (ऋ० ऋ०) ।

† ‘पवित्रे कश्यपो’-इति वि० । पवित्रं दत्तापवित्रमित्यनुपदम् (इतिचतुर्थे)
वक्ष्यति सायकः ।

‡ गान्धर्विकव्याख्यानात् सर्वव्यक्तिव्ययः । ७, २, ८७ ।

अथ दशमी ।

^{१ १ ३ २ ३ २ १ १ २ २ ३ २ २ ३ २}
परिप्रियादिवः कविर्वयाऽसिनप्रगोर्हितः । *

^{३ १ २ ३ १ २}
स्वानैर्यातिः कविक्रतुः ॥ १० ॥ १० +

॥ चतुर्थ-दशति ॥

(पूर्वमौर्णायवम् ॥) परिप्रियादिवः कावौ । वयाऽ-
^{२ २ २ २ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १}
सिनप्रोर्हितः । स्वानैर्यारत्ती । आया २ । इया २ ई-
^{१ १ २ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १}
श्या । कविक्रतोर । यार ३४ औक्षेवा । ईर ३४ ५ ॥ १७ ॥

(उत्तरमौर्णायवम् ॥) परिप्रियापुदिवः कवाइः । वया
^{२ २ १ २ २ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १}
रक्षेवाऽसिनप्रगोर्हितः । स्वानैर्यारत्ती । ऊवा ।
^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १}
क्षेवा । क्षेवा । ऊवार ३ । ईश्या । कविक्रतोर ।
^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १}
यार ३४ औक्षेवा । ईश्या २३४ ५ ॥ १८ ॥ १०

॥ इति त्रयोदशस्यार्द्धः प्रपाठकः ॥

* "द्वयान्वेति" इति उ०-वाक्यान्नेति ।.

+ उ० ३, १, १०, १ = क० ६, ०, १२, १ = क० १, २, १४, ३, १, ५ ; - १४, १, १०, ३ =
१४, १, ११ ; - १०, १, १० = क० ४, १, ६ ।

अथ द्वितीये खण्डे—

सेषा प्रथमा ।

१२१२ ३१३१२ ३१२
 प्रसोमासोमदद्युतःश्रवसेनोमघोनाम्* ।

३१ ३१२
 सुताविदथेअक्रमुः ॥ १ ॥ ११ †

१ २ ५ १ १ २
 ओं ॥ (सौभरे द्वे ॥) प्रसोमा२३४साः । मदद्युतः ।

कविर्मैधावो । “कविक्रतुः” अन्तःप्रज्ञः क्रान्तकर्मा वा सोमः “नप्तोः” अधिप्रवणफलक्रयोः ‡ “हितः” निहितः । “द्विः” द्युलोकस्य “प्रिया” प्रियाणि “वयांसि” वयन्ति गच्छन्तीति वयांसि यावाणः ॥ तानि । [तथाच मन्त्रवर्णः—“स्थेना अतिथयः पर्वतानां ककुभः”-इति ।] “स्वानैः” अभिषुष्व-स्त्रिध्वयुक्तानि “परियाति” गच्छति ॥

“स्वानैः”-सुयानैः-इति साम्नाञ्चः पाठः ॥ १० ॥ १०

इति ओसायणाचार्य-विरचिते सामवेदार्थप्रकाशे छन्दोव्याख्याने
 पञ्चमस्याध्यायस्य प्रथमः खण्डः ॥ १ ॥

* “तघोमः”-इति ऋ०, उ०-या० वि० च ।

† उ० १, २, २१, १=ऋ० १, २, १=ऋ० १, २, १४;—११, १, १० ।

‡ ‘यावापृथिव्योः अघोरामघोर्वा’-इति वि० ।

५ ‘वयांसि’ अत्रानि पृथिव्यो वा-इति वि० । यावाचच सोमसिपवार्थानि

—साम्नाञ्च “अप्रिदक्षे”-इति ऋषौ आह्वानं ब्रह्मन् (प्र० १०१ पृ०) ।

निघण्टौ तु यैवदति पर्वतदति च अघेनाससु पठ्यते १, १० ।

अथ तृतीया ।

१ २ ३ १ १ २ १ १ २ ३ ३ १ २

पवस्वेन्दोवृषास्तुतः कृधोनोयशसोऽजने ।

३ १ २ १ १

विश्वाभ्यपदिषोजहि ॥ ३ ॥ १३ *

१ २ २

१ २

१ १ २

१ २ २

ऊर्मयः । वाना१निमा२ । आ३श्रो३हो । हिषा३इव ।

३ इ३डार३भा३३३ । ३ आ३र३३३३ ॥ २ ॥ १२

द्वितऋषिः† । “विपश्चितः” मेधाविनः “सोमासः” सोमाः
 “प्र नयन्त” पात्राणि प्रति गच्छन्ति । किमिव ? “अपऊर्मयः”
 [अपहृति षष्ठी व्यययेन द्वितीया ‡] । [अपामूर्मयः अतएव
 बहुधाः—अपावयन्तीति पठन्ति] ते यथा सततमुद्भवन्ति तद्वत् ।
 [बाहुष्येयं दृष्टान्तः । अर्थतो गमने दृष्टान्तान्तरमभिधीयते—
 “वनानि मन्त्रिषाः” प्रवृद्धा सृगा इव । अथवा स्वाश्रयात् प्रद्रव्ये
 प्रथमो दृष्टान्तः । द्वितीयस्तं दशापविषादधःप्रदेशे ॥ २ ॥ १२

* स० २, १, १, १ = अ० ७, १, २१, ५ ।

† “पात्राः”—इति ऋषि-नैवेद्यः ।

‡ ‘वर्त्ययो बहुलम्’—(नै० १, २, ८) बाष्पातर्धेवं पुरस्तात् (प्र० १, १५, ५०—)

मृतेषु यो मवान् मृतः तस्य तु नामो मन्त्रिष इति प्रसिद्धम् । तथाचि—

“मन्त्रा देवानाम्यद्वयोः कवीनामृषिर्विप्राणां मन्त्रिषो मृगयाम्”

—इति ऋग्वेदीया श्रुतिः (८, ५, ११, ४) । “मन्त्रिषो मृगयामित्येवम् चि मवा
 भवति मृगयाम्”—इत्यादि तद्व्याख्यानं बाष्पात् ।

अथ चतुर्थी ।

१२ १२ २ १ १२ १२

वृषाच्चसिभानुनाद्युमन्तत्वाद्भवामहे ।

१२२ ३१२

पवमानस्वर्द्धशम्* ॥ ४ ॥ १४†

४ २ २ ४

११२

(वृषकाणि त्रीणि ॥) पवस्वेदोऽवृषासुताः । कृधी

२ २ १ १ १ २ ४ १ १ २
नायशसोजनाये३ । वाइश्वाआर३४पा । दार३पा३४४२२ १ ४
अहीवा । जार३४हौ ॥ ३ ॥ १३४४२ ४ ११२ १ १ २ १
वृषाच्चिया । सिभान्२३ना । दुमुन्तत्वाद्वावा१मावा३२ १ २ १ ४ ४
२३४इ । पवार । मानसुवो२३४वा । दृ२३४शाम् ॥ ४ ॥

अमहोयुर्द्धपिः३ ॥ हे “इन्दो” सोम ! “सुतः” अभिषुतः
 “वृषा” सेता त्वं “पवस्व” धारया चर । “जने” जनपदेषु “नः”
 अस्मान् “यशंसः” यशस्विनः “कृधि” वा कुरु । “विश्वो” सर्वान्
 “द्विषः” द्वेष्टन् शत्रून् “अप जहि” मारय ॥ ३ ॥ १३

* “पवमानस्वाधः”-इति ऋ० ।

† उ० १,१,४,१= ऋ० ७,१,१,४ ।

‡ “वाङ्मिच्छः”-इति ऋषि-मैत्रेयः ।

॥ “यानुवृषाकृष्टव्यम्”-इति (६, ४, १०१) इति विदं कृषीति । कृषि ३
 “कृषी”-इति दीर्घानपाठः, य च “दृषः” (६, १, ११४)-इति षोडशित्वात् साधः ।

अथ पञ्चमी ।

^{१२} इन्द्रः ^{३११} पविष्टचेतनः ^{३१} प्रियः ^{१३} कवीनाम् ^{१२} मतिः * ।

^{४२} वृषाद्विया ^{२४} धूसिभानुना । ^{११} द्युमन्तं ^{२२} त्वाच्च ^{१५८} वारमहे । ^२

^{५१} चारिह । ^{१२२} जरे । ^{१२} चोश्वा । ^{१२} पवमानसुवर्दंशम् । चा-

^{५२} रइजरे । ^{१२} चोश्वा । ^{१२} ऊवोश्शुइ । डा ॥ ५ ॥ १४

भृगुर्हृषिः † ॥ हे “सोम !” त्वं “वृषा” अभिलषितफलानां
वर्षिता “असिंहि” भवसि खनु । तस्मात् हे “पवमान”
पूयमान पुनानः ‡ वा सोम ! “स्वर्दंश” सर्वस्य दृष्टारं
“भानुना” तेजसाः § “द्युमन्त” दीप्तिमन्तम् अतिशयेन तेज-
स्विनमित्यर्थः । स्तुतिमन्तं वा “त्वा” त्वां “हवामहे” ॥ यज्ञेषु
आहवामहे ॥ ४ ॥ १४

* “मती” इति ऋ० ।

† “वावृषिः सोमो जमदग्निवा” इति ऋषि-भेदेभ्यः ।

‡ अभिवृत शोषित इत्यर्थः ।

§ प्र० ४८० पृ० ३० ।

॥ भातुरिति निषष्टावर्णनामक (१, ८) उच्यते परमिह सर्वत्र रक्षिवाचकत्वेन
आहवामावाचैव—(प्र० २१८ पृ० ४५८ पृ०) ।

॥ हेः सप्तवारच-वाच्येन रूपसिद्धम् (१, १, १४) ।

अथ षष्ठी ।

११ २२ १२ ११ २२ २२
 अष्टशतप्रवाजिनोगव्यासोमासीअश्वया ।

२१ २ २ १२ २२
 शुक्रासोवीरयाश्वः ॥ ६ ॥ १६ *

(कार्तवेशस्य त्रीणि ॥) अष्टत्ताऽताप्रवाजिनाः । गा-
 व्या२सोमा२ । सो१अश्वयाश१क्रा२सोवी२ । रया२-
 श्वः । आ२३४५६ । डा ॥ ८ ॥

५ २ ५२ ११२ २ २ २
 अष्टत्ताप्राद्वार्जिनाः । गव्यासोमासीअश्वया२३-
 अस्याउत्तरस्याय कश्यपऋषिः† । “चेतनः” प्रज्ञापकः “प्रियः”
 देवानां प्रीतिकरः “इन्द्रः” सोमः “कवौना” क्रान्तकर्मणां
 स्तोदृणां “मतिः” ॥ मत्या स्तुत्या “पविष्ट” ॥ पवते । “अश्व”
 हयं “रथीरिव” रथीव जर्मि ॥ “सृजत्” सृजति ॥ ५ ॥ १५

* उ० ४, १, १, १ = ऋ० ७, १, १६, ४ ।

† “मारीचः” इति ऋषि-नैमेयः ।

‡ प्र० ८१ = पृ० ३० ।

॥ लादेने रूपम् (७, १, २८) ।

§ लोटः सिप्पणे रूपम् (३, ४, ८४) ।

॥ “पञ्चोऽतामाश्रयानां, नममोऽनमनास्ततिः । अतिमेवमप्युक्ता मतिकर्मिण्यदा-
 हता”-इत्यश्विनामभिः ।

अथ सप्तमी ।

^{१ २ ३ १ २ ३ १ २ २ २ १ २}
पवस्वदेवआयुषगिन्द्रज्जुतुतेमदः ।

^{३ १ २ २ २ १ २}
वायुमारोद्धधर्मणा ॥ ७ ॥ १७ १

^{१ २ १ २ २ १ १ १ १ ५ २}
द्वाइ । शुक्रासोवा३१इ । रया२३ । शारवार३४भी-
^{२ २ ५}
द्वावा । ग्वार३४भी ॥ १० ॥

^{३ ४ ३ ४ ५ १ ४ ५ १}
आसृक्षतप्रवाजिनाः । ए३ । गव्यासोमा । सो३
^{१ २ २ १ ३ ५ २ १ ५ ४}
आश्वारया । शुक्रा२सो२३४वौ । रयो२३४वा । शा५-
^५
वोईद्वाइ ॥ ११ ॥ १६

“वाजिनः” बलवन्तः ‡ “आश्वः” वेगवन्तश्च “सोमासः” सोमाः
“गव्या” गवेच्छया † “आश्वया” अश्वेच्छया § “वोरया” वीरे-
च्छया च ॥ “आसृक्षत” ऋत्विग्भिः प्रकर्षणं सृज्यन्ते ॥ ६ ॥ १६

• “दे वा यु०”-इति ऋ०, उ०-आ० वि० च ।

† उ० ५, १, १५, १ = ऋ० ७, १, ३४, २ = क० ४, २, १७ - १८ - १९ - २० ; - १७, १,

१ = ऊ० १, २, २ ।

‡ ‘अप्रवलाः’-इति वि० ।

¶ प्र० २२३ पृ० ३० ।

§ ४ प्र० ४११ पृ० ३० ।

॥ अश्ववेतिवत् साधः ।

अथाष्टमी ।

१२ ३ २ ३ १२ २२ ३ २
पवमानोअजौजनद्विश्चित्रन्नतन्यतुम् ।

४ ५ ४ ५ ३ २ १ २ ३
(शाम्मदे हे ॥) पावस्वदि । वया३ । वारया२३ ।

५ २ २ ३ ५ ४ ५ २ २
औँवा । यू२३४षाक् । आइन्द्रं गच्छा । तुता३३ ।

१ २ ५ २ २ ५ २ २
त२तार२३४औँवा । मार२३४दाः । वायू२३४ौँ३३ ।

१ २ ३ २ १ २ ५ २ २ ३
मार२३४ । ज३धा३ । हार३धार२३४औँवा । मार-

५
३४णा ॥ १२ ॥

३ ४ ५ २ २ २ ३ ५ १ २ १
पर्वस्वदेवणे । औँ३औँ२३४या । आय३षागै३४ौँ३

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १
३४ौँ३या । इन्द्रं गच्छतुतेमदणे ३४ौँ३ ३४ौँ३या । वायुमा-

१ २ १ २ ५ ४ ५
रो३१२३ । ज३धा३३४वा । मा३४णोई३४ा३ ॥ १३ ॥ १७

निधुविः काश्यपऋषिः । हे सोम ! “देवः” द्योतमानस्व
“पवस्व” धारया चर । अपिच तव “मदः” मदकरोरसः “आ-
युषक्” अनुषक्तं * यथा भवति तथा इन्द्रं प्रति गच्छतु । अपिच

* सप्तत रूपम् । आःयुषक् आयुषक् इति शाखाभेदेन पठ्यते “आयुषमिति
जामातुपुत्रस्यायुषक्तेभवति” इति वि० ।

अमहोयुर्जृषिः ॥ “पवमानः” सोमः “हृहत्” महत्
 “वैखानरं” वैखानराख्यं § “ज्यातिः” तेजः “दिवः” द्युलो-
 काख्य “चित्रं” विचित्रं “तन्यतुं न” अशनिमिव ॥ “अजीजनत्”
 अजनयत् ॥ = ॥ १८

● “सुवामास”-इति.

+ "सुताशर्षणि"-इति च ।

† ଡ଼ ୪,୨୧,୦ = ଟଙ୍କା ୫,୭,୧୫,୫ ।

॥ “आदित्यः”-इति ऋषि-नै०॥

५ नि० दे० १, ११—१३ अष्टादश्याः ।

॥ 'तन्मनु' विशोर्धन'-इति पि० । "तन्मतेर्धनुश्च तन्मनुर्बाहुः रात्रिश्च (उ०४,

१.)^१-इति वि० कौ०।

१ १२ २२ ३ १ २

कारु^{*}न्विभृत्युरुस्पृष्टम् ॥ १० ॥ २०[†]

॥ इति पञ्चम-दशति ॥

॥ इति पञ्चमः प्रपाठकः ॥

(औशनम् ॥) ^{५ २}परिप्रासि । ^{१ १}व्यदत्कावीरः । ^{१ २}सिन्धो^{१२ ०}रुर्मावाधिश्रितारः । ^{१२}कारु^{२३}म् । ^{१ ३}बारइभ्रा^{२३४}औहो

२ १ २ १ १ १ १

वा । ^२पुरुस्पृष्टार^{३४}पुम् ॥ १८ ॥ २०

“परि प्रासिष्यदेत्” परिस्यन्दते “कविः” मेधाव्री “सिन्धोरु-
र्मावधिश्रितः” अश्रितः सन् “पुरुस्पृष्ट” बहुभिः स्पृहणीयं
“कारु” स्तोतारं[‡] “विभृत” धारयन् सीमः परिस्यन्तते-इति
सम्बन्धः ॥

“कारु” — “कारम्” — इति पाठौ ॥ १० ॥ २०

इति त्रीसायणाचार्य-विरचिते सामवेदार्थप्रकाशे छन्दोव्याख्याने
पञ्चमस्याध्यायस्य द्वितीयः खण्डः ॥ १ ॥

* “कारु” — इति छ० ।

† छ० ६, ८, १, १ ।

‡ “कारु” इति श्रौतनामस्य द्वितीयं नैषष्ट्युक्तम् (३, १६) ।

अथ तृतीये खण्डे—

सैषा प्रथमा ।

२२ २२ २ ३१ ३१ २ ३ १ २ २२

उपोषुजातममुरङ्गोभिर्भङ्गमपरिष्कृतम् ।

१ २ ३ १ २

इन्दुन्देवाअयासिषुः ॥ १ ॥ २१ *

(यामानि त्रीणि ॥) इच्चा^२इच्चा^१ । उपोषुजातमा^२२
 मुराम् । इच्चा^१ । इच्चा^१इच्चा^१ । गोभिर्भङ्गमपरा^१इष्कृ^१
 ताम् । इच्चा^१ । इच्चा^१इच्चा^१ । इन्दुन्देवाअया^२सिषुः ।
 इच्चा^२ ॥ २० ॥

उपोषुजातमा^१मुराम् । उपा । गोभा^१इच्चा^१इ^१ ।
 भङ्गमपरा^१इष्कृ^१ताम् । उपा । इन्दु^१इच्चा^१इ^१ । देवा^१
 अया^१ । सिषुरा^१इच्चा^१वा^१इच्चा^१ । ऊ^१इच्चा^१इच्चा^१पा ॥ २१ ॥

उपोषौ । इच्चा^१जाताम् । आप्नू^१मुराम् । औ^१इच्चा^१इ^१
 वा^१ । गोभिर्भा^१इच्चा^१इच्चा^१ताम् । औ^१इच्चा^१परिष्कृ^१ता^१म^१ । इन्दु^१
 इच्चा^१ । देवा^१इच्चा^१औ^१इच्चा^१वा^१ । अयासिषू^१इच्चा^१इच्चा^१पा ॥ २२ ॥ २१

* उ० १, १, १८, २—५, १, २०, १ = ऋ० ७, १, १०, १ = ऋ० ६, १, ५ ;—१८, १, ११ ।

अथ द्वितीया ।

१ १ २ ३ ३ ४ ५ २ ३ १ २
पुनानो अक्रमीदभिविश्वा मृधे विचर्षणिः ।

३ २ ३ १ २ ३ १ २
शुभ्रान्तिविप्रन्धीतिभिः ॥ २ ॥ २२ *.

(वैरूपम् ॥) पुनानो आ । क्रामीदार३४भी । वि-

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५
आरमार३४र्हाः । कीचर्षार३४णोः । शुभारतार३४इवी ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५
प्रारचार३४ओद्वा । तीर३४भीः ॥ २२ ॥ २२

अमहीर्युर्द्ध्विः । “सुजातं” सम्यक् प्रादुर्भूतम् “अम्”
वसतीवरीभिः प्रेरितं ‡ “भङ्ग” शत्रूणां भक्षणं “गोभिः”
गोविंकारैः पयोभिः “परिष्कृतम्” अलङ्कृतम् संस्कृतम् । “इन्दु”
सोमं “देवाः” इन्द्रादयः उपायासिषुः “उपगच्छन्ति ॥ १ ॥ २१

§ “विचर्षणिः” द्रष्टा ॥ “पुनानः” सोमः “विश्वाः” सर्वाः

* उ० १, १, १२, १ = क० ६, २, १ = क० १, १, १२; — २३, १, ११ — १२ — १३ ।

† “आहिरसः”-इति क्षवि-नेत्रेकः ।

‡ ‘अपुष्टं भवतीति अमुरम्’-इति वि० ।

§ ‘भङ्ग’ भक्ष्यते प्रायभिः-इति वि० ।

§ नेत्रं शायकीषर्षिर्षवादी इत्यन्ते, नदिषु च मूत्रं सेचकप्रसादनित्यनुमीयते,
‘पुष्टयतिः आहिरसः’-इति तु क्षवि नै० ।

॥ “विचर्षणिः”-इति पञ्चतिसंख्यं पदं नेत्रवृत्तम् (३, ११) । ‘विचर्षणिः’
विचिष्य पञ्चानि चर्षे वा पञ्चानि-इति वि० ।

अथ तृतीया ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
 आविशङ्कलशस्सुतोविश्वार्घर्षभिःश्रयः* ।

३ १ १
 इन्द्रिन्द्रायधीयते† ॥ ३ ॥ २३‡

(औशने द्वे ॥) ^{५२}आविशङ्काला^२ईश^१स्सुताः । वाइ-
^{२८ १ २}श्वार्घर्षन् । ^{१ १}अभाइश्रयाइः । ^{५ २}ओइहाइ । ^{१ १}आवा । ^१ओ-
^{३ १}२३४हाइ । ^१इन्दु२३ः । ^{१ २}आइन्द्रा^{५२ २}२३४औहोवा । ^{१ २}यधी
^{३ १ १ १ १}यते२३४पु ॥ २४ ॥

“मृधः”^१ शत्रुमेनाः “अभ्यक्रमीत्” अभिक्रामति § । “विग्र”
 मेधाविग्नं तं ॥ सीमं “धोतिभिः”^२ शुचिभिर्वा “शुश्रून्ति”^३
 अलं कुर्वन्ति ॥ २ ॥ २२

* “सृष्टः”-इति, † “हरोजगोपतिवति”-इति च न् ।

‡ अ० ७, १, १०, ४ ।

* “मृधः”-इति सङ्गम-नामस्य विग्रं नैषष्टकम् । “मृधः”-सङ्गम-नाम् जेतुम्-
 इति च वि० ।

§ सार्वकालिकोलुक् (१, ४, ६) ।

॥ “विग्रः”-इति मेधाविनामस्य प्रथमं नैषष्टकम् (१, १४) ।

०० “धोतिभिः”-इति चङुलिनामस्य प्रथमं नैषष्टकम् (१, ४) । “धोतिभिः”
 कर्मभिर्बुद्धिभिर्वा-इति वि० । वस्तुधोतिभिर्बुद्धेः वञ्चयेः ।

†† “शुश्रू” शोभयाम् (भा० प०) -इत्यस्य रूपम् । “शुश्रू” शोभने चङुल्लपेकि-
 -इति च वि० ।

अथ चतुर्थी ।

^{१२ ४ २ ३ १ २ ३ १ २ १ क १ २ ३ २}
असर्जिरथ्योयथा०पवित्रे चम्बोःसुतः ।

^{१ २ ३ १ २}
कार्श्वान्वाजीन्यक्रमीत् ॥ ४ ॥ २४†

^{४ २ ३ ४ ५ ३ २ ४ ५ १ २}
आविशन्कलशम् । सुताः३ । वाइश्वाः । अषेन् ।

^{१ २ ३ २ २ ५ १ २ २}
अभाइश्राया । औक्षौक्षो२३४वा । औक्षौक्षो१इ । इ-

^{२ १ २ ५ ४ २ ३}
न्दूरा१इन्द्रा२ । य । धीयारता२३४औक्षोवा । ज-

^५
२३४पा ॥ २५ ॥ २३

‡“सुतः” अभिषुतः “सोमः” “कलशं” द्रोणम् “आ विशन्”
“विश्वाः” सर्वाः “अयः” सम्पदः “अभ्यर्षन्” ॥ अभितो गमयन्
“इन्दुः” दीप्तः सोमः § “इन्द्राय” इन्द्रार्थं “धीयते” दशापवित्रे
अध्वर्युभिर्निधोयते ॥ ३ ॥ २३

० “यथा”-इति ऋ० ।

† ऋ० ६, ८, २८, १ ।

‡ इहापि सायकोवर्षिसंवादोनास्ति । ‘असितः काश्यपः’-इति ऋषि-वैशेषः ।

॥ “अवपति”-इति गतिकर्मसु पठति, तस्यैव रूपमिदम् (जै० २, १४) ।

§ योक्षौक्षौ क्षौक्षः स इह विशेषणम्, कर्त्तार्यः सोमः स एव विशेष्यं पदम् ।

॥ “अभिषुतः”-इत्येव पिबरुण-सकतः पाठ, अतरुणोक्तम्,—‘अवन् चरति, अभि-
सृष्टः सृष्टणीयाः’-इति ॥

अथ पञ्चमी ।

२७ १ १ २१ ३ २ ३ २ ३ १ २

प्रयद्वावोऽनभूर्णयस्त्वेषाअयासोअक्रमुः† । *

१ २ १ २७ ३ २ २

घृन्तःकृष्णामपेत्वचम् ॥ ५॥ २५†

(सोमसाम ॥) असर्जिरा । थि । योया२३था । प-

१ २२ १ ० १ ५ २२ १ १ १
वित्रे । चा । मुवो१२ःख२३४ताः । कार्यन्वा२३जी । नि-२ १ ४ ५ ४
यक्रमाइत् । औ२३दोवा । द्यो५इ । डा ॥ २६ ॥ २४

प्रभूवसुर्द्धिः† । “रथ्योयथा” रथसम्बन्धी अथ इव स
यथा विसृज्यते यज्ञे तद्वत् “चम्बोः” अधिषवण-फलकयोः “सुतः”
अभिषुतः सोमः “असर्जि” “पवित्रे” सृष्टोऽभूत् । तथाभूतो
“वाजी” वेगवान् ॥ सामः “कार्मन्” § कार्मणि युहे इतरे-
तराकर्षणात् । अत्र देवानामाकर्षणवति यज्ञाख्येसङ्ग्रामे “न्य-
क्रमीत्” नितरां क्रामति ॥ ४ ॥ २४

* “प्रमेगावी” इति ऋ० ।

† उ० २, १, ३, १ = ऋ० ६, ८, ३१, १ ।

‡ “आङ्गिरसः”-इति ऋषि-संज्ञः ।

॥ ‘वाजी अगवान्’-इति वि० ।

§ “कार्मन्”-इति सुबल्लि रूपम् (०, १, २८) । युद्धार्थं प्रवृत्तिनिमित्तं साध-
‘इतरेतराकर्षण’ इति । संश्रवाचिनेऽपि तदेव प्रवृत्ति निमित्तमिति दर्शयन् दृष्टान्त-
विधिं सूत्रमयति अनेत्यादिना ।

४ ५ १२२ १ २

(कार्ष्णे द ॥) प्रयद्वाउ । गावोनाभूणा^१यार२३४ ।

४२ १ ० १ ५२ २ १ १

त्वेषाः । आया२सोअक्रमुः । घ्नन्ताःकार३ष्णा^२मि । अ

१ २ २ १ ५ ५२ २ १ ५ ५

पात्वचम् । औक्षी२रहार३४औक्षीवा । ऊ३र३४पा ॥ २७ ॥

१ १ २ ४२ ५२ १ २ २ २ १ ०

प्रयद्गा३वेनभूणायाः । त्वाइषाअया । सोअक्रमू२३ ।

० १ २ ५ १ ५ ० ५२ २ १ २ १ ३ १ १ १

घ्ना२३४न्तोहाइ । कार्ष्णा^३२३४औक्षीवा । अपत्वचार३४

धूम ॥ २८ ॥ २५

मेध्यातिथिर्हविः* । “यत्” ये “भूण्यः” क्षिप्राः “विषाः”
दीप्ताः † “अयासः” अयाः गमनकुशलाः “क्षणां” ‡ “त्वम्”
“अप घ्नन्तः” अभिषवेण निरस्यन्तः [त्वच्चिः संस्वरणकर्मा §
(तु० प०) । इन्द्रभूताः सोमाः “प्राक्रमुः” यज्ञं प्रवर्तयन्ति ।
तच्च दृष्टान्तः—“गावान” उदकानीव ॥ तानि यथा क्षिप्रमधः
पतन्ति तद्वत् । गावएव वा उपभीयते तायथा स्वगोष्ठमाशु

* “कार्ष्णः”-इति हवि० नै० ।

† ‘भूण्यः भरक्षणीला’-इति वि० । भूण्यः-धमक्षणीला, भरक्षणीलाशान्यव
(प्र० ६१० घ० ३०) ;

‡ ‘विषदीप्तो (भा० उभ०)’-इत्यस्य रूपम् । ‘दीप्ता-सक्षान्ता’-इति वि० ।

§ क्षणां राशिं क्षणारूपम्, अपत्यं अपर्णां राशेः क्षणांश्च-इति वि० ।

§ संस्वरणमाच्छादनम् ।

॥ गोशब्दे वचर्थ परमुदकाशो न नैव शक्यः ।

अथ षष्ठी ।

^{३ १ २ ३ १ २ २ १ २ ३ २}
अपन्नपवसेमृधःक्रतुवित्सीममत्सरः ।

^{३ १ २ २ २ ३ १ २}
नुदस्वादेवयुंजनम् ॥ ६ ॥ २६ *

(वैश्वदेवम् ॥) ^{५ ४ २}अपन्नौ । ^५होइपावा । ^{१ १}साइमाशर्षी
^{१ २ २}२ः । ^{१ २}क्रातुवित्सी । ^१ममात्साशराः । ^१नुदा२३ । ^१स्वा-
^{१ २}२दा२३४ ^{५ २}अर्षीहोवा । ^{२ १ १ १ १ १}वयुंजना२३४५म् ॥ २८ ॥ २६

गच्छन्ति^१ तदत् । अथवा गावः स्तुतिवाचः^२ ता यथा स्तुत्यं
प्रति क्षिप्रं प्राप्नुवन्ति, तदत् यज्ञं प्रवर्त्तयन्ति^३ तान् स्तुवे—इति
शेषः ॥

“यत्”—“ये” इति साम्नकृचः पाठौ ॥ ५ ॥ २५

अस्याः परस्याश्च निध्विर्वर्त्तयिः^४ । हे “सोमः !” “मत्सरः”
मदकरः ॥ यः त्वं “मृधः” हिंसकान् गत्रून^५ “अपन्नम्” मारयन्

* ३० ५, १, १५, १ = ५० ७, १, २४, ४ = ३४, ४, १, १० — १८ — १८ —
१० ; — १०, १, १ ; — कश्चो १, २, १ ।

† कश्चो गाव उवसा वाचनभृताः (१, १५ मै०) ।

‡ निध्व-प्रवर्त्तयिः इति ।

§ ‘गावः रश्मवः’-इति वि० । ‘गावः’-इति रश्मिनामसु तृतीयं नैबध्य कण्ठ (१, ५) ।

॥ ‘काश्चयः’-इति कश्चि-नैबध्यः ।

॥ ‘मदनीसोमचषीवच’-इति वि० ।

.. ‘मृधः वक्रान् पाशान्’-इति वि० ।

७४,

अथ सप्तमी ।

^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १}
अयापवस्धारयाययाह्यमरोचयः ।

^{१ १ १ १ १ १}
हिन्वानोमानुषीरपः ॥ ७ ॥ २७॥

^{५ १ १ १} (वैश्वदेवह्यसाम ॥) ^१ एअयापवा । ^१ स्वधा२ । ^१ र

^{० १} या३१उवा२३ । ^{१ ५} ज३४पा । ^{१ १ १} ययाह्यमरो२ । ^{१ १} चया३१

^{१ ५} आवा२३ । ^{१ १ १ १} ज३४पा । ^१ हिन्वानोमानुषा२२इर्होइ । आ-

^१ पआ३१उवा२३ । ^{१ ५} ज३२३४पा ॥ ३० ॥ २७

“क्रतुवित्” अस्मभ्यं प्रज्ञां प्रयच्छन् † “पवसे” क्षरसि स त्वं
“अदेवयु” अदेवकामं जनं ‡ राक्षसवर्गं “नुदस्व” प्रेरय ॥ ६ ॥ २६

हे सोम ! “मानुजीः” मनुष्याणां हितानि ¶ “अपः” उद-
कानि “हिन्वानः” प्रेरयन् § त्वं “यया” धारया “सूर्यम्”

● उ० ५, १, ८, १=क० ७, ३१, २ ।

† ‘क्रतुवित् कर्मवित्’-इति वि० ।

‡ यो देवान् यष्टुं न कामयते इत्यर्थः ।

¶ ‘मनुष्याणां भवाः’-इति वि० ।

§ हिन्वान इति ‘हिवि, प्रीयमे’ (सर्ग० प्र० १)-इत्यस्य रूपम् । ‘हिन्वानः’ देवमान-
-इति वि० ।

अथाष्टमी ।

१२ ३२३ ३१२ ३२ ३११

सपवस्वयन्नाविथेन्द्रं वृत्राय हन्तवे ।

१ १ २ १२ ० २

ववृवांसमक्षीरपः ॥ ८ ॥ २८ +

१२

१२५

१

(वार्त्तमम् ॥) सक्षीरपः । पवस्व । यथा

१

११

१

१२३

५

१२

५५

विथा । इन्द्रं वृत्राक्ष । याचन्ता २३४वे । ओवाक्षोवा ।

११

२

१२२

१

५

५

ववृवांसं साम् । माक्षीरपा । औक्षोवा । हो ५३ ।

डा ॥ ३१ ॥ २८

“रोचयः” प्रकाशयः । तथा “अया” अनया धारया “पवस्व”
चर ॥ ७ ॥ २७

अमक्षीरपः ॥ हे सोम ! यस्त्वं “मक्षीः” महतीः
“अपः” महात्स्यदकानि “ववृवांसं” निरन्ध्रानं “वृत्राय”
हन्तुं “हन्तवे” ॥ हन्तुं “इन्द्रम्” “आविथ” अरक्षः ॥ “स”
त्वं “पवस्व” धारया चर । सोमं पीत्वा मत्तः सन्निद्रो महात्स्य-
दकानि निरन्ध्रानं हन्तुं जघानेत्यर्थः ॥ ८ ॥ २८

● “ववृवांसं” इति सर्वनाम्नात्-सम्पत्तः पाठोऽस्य प्रसक्तः ।

† क० ०, १, ११, १ ।

‡ “आविथ” इति कवि-नैवेद्यः ।

¶ “ववृवांसं” अरक्षस्वभावम्-इति वि० ।

§ ‘हन्तवे’ सेषाय’ इति त्रि० ।

॥ “तुमर्षे सेसेन् (३, ४, ८)”-इत्यादिना सिद्धम् ।

.. “आविथ” अरक्षस्वभावम्, तपेयसि-इति वि० ।

अथ नवमी ।

१ १ १ १८ १८ १ १ १ १ १ १ १
अथावीतीपरिस्त्रवयस्तइन्द्रोमदेष्टा ।

१ १ १ १ १ १ १
अवाचन्नवतीर्जव ॥ ८ ॥ २८*

(सोमसामानि त्रीणि ॥) अथावीती । पारिस्त्रवा ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
यस्तइन्दाउ । मादाइषुवा । अवाचाइन्नाइ । वती२३

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
४वा । नापुवोइच्छाइ ॥ ३२ ॥

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
अथावीता । औहोवा । औहोइ४इ । औ । हो२ ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
वार३४ । औहोवा । परिस्त्रव । यस्तइन्दा । औहो

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
वा । औहोइ४इ । औ । हो२ । वार३४ । औहोवा ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
मदेइषुवा । अवाचन्ना । औहोवा । औहोइ४इ ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
औ । हो२ । वार३४ । औहोवा । वतीर्नवार४५ ॥ ३३ ॥

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
अथाऽपुवी । ताइपाइरिस्त्रवा । यास्तइन्दी । मदा

३ १ २ ३ ४ ५

स्वानोऽर्षपवित्रा ॥ १० ॥ ३० *

॥ इति प्रथम-दशति ॥

(भारद्वाजम् ॥) परिद्वक्षाम् । ओइ । :

२म् । भरद्वाजा २म् । ओइ । नोऽन्वासा २३४ । स्वा

२ नोऽ४ अर्षा ३ । पवेवा । त्रापुयाईहाइ ॥ ३५ ॥ ३०

॥ इति ग्रामे गेये त्रयोदशः-प्रपाठकः ॥

उवध्यच्छविः† । “द्यक्ष” दीप्तं‡ । “सनत्” दीयमानं॥
 सैन्यं वा “रयिम्” धनं यस्य तादृशं “वाजं” बलं “अन्वासा”§
 अन्वेन सह सोमः, “नः” अस्माकं॥ “परिभरत्” परतोहरतु
 प्रयच्छत्वित्यर्थः । अथ प्रत्यक्षस्त्वितिः--हे सोम ! “स्वानः”
 सुवानोऽभिषूयमाणस्त्वम् “पवित्रे” “अर्षे” आभिमुख्येन-क्षर ।

“द्यक्षः सनद्रयि”-“द्यक्षः सनद्रयि”-इति, “स्वानः”-“सु-
 वानः”-इति च साम्नच्छवः पाठौ ॥ १० ॥ ३०

इति त्रीसायणाचार्य-विरचिते सामवेदार्थप्रकाशे छन्दोव्याख्याने

. पञ्चमस्याध्यायस्य तृतीयः खण्डः ॥ ३ ॥

* ऋ० ७, १, ८, १ ।

॥ ‘सनत् चिरन्तनम्’-इति वि० ।

† “आहिरक्षः”-इति छवि नै० ।

§ ‘अन्वासा मर्षिणः’-इति वि० ।

‡ “सुतो विद्यमान इति सुहृन्”-इति वि० । ॥ “नः अस्मान् प्रति”-इति वि० ।

अथ चतुर्थे खण्डे—

सेवा प्रथमा ।

११ १२ ३१ २४ २ ३११ २२३२
 अचिक्रदद् वा हरिर्महान्मित्रानदर्शतः ।
 १२ १२
 सःसूर्येणदियते ॥ १ ॥ ३१

ओम् ॥ (वार्षाहरम् ॥) अचिक्रदाश्न । अचिक्रदा
 पुद्दे । वृषाहराद् । वार्षाहराद् । वृषाहरापुण ।
 १२ १२ १ ४२ १
 महान्मित्राः । महान्मित्रापुण । महान्मित्रापुण । नद-
 र्शताः । नादर्शताः । नदर्शतापुण । सःसूरियाद् ।
 १ २ ४ २ १ १
 सःसूरियाद् । सःसूरियापुण । णादियुताद् । णादि
 युताद् । णदापुदियताउ । वा ॥ १ ॥ ३१

मैध्यातिथिर्ज्ञपिः^१ । “वृषा” कामानां वर्षकः “हरिः” हरित-
 वर्णः “महान्” पूज्यः “मित्रान्” यथा सखा तद्वत् । “दर्शतः”
 दर्शनोद्योगः सोमः “अचिक्रदद्” शब्दकरोति सोमं सोमः
 “सूर्येण” सह “दियते” द्विवि प्रकाशते ॥ [“दियते”-“रोचते”
 -इति साम्प्रतः पाठो ॥ १ ॥ ३१

* ४, १, २, २ = ऋ ६, ७, १८, १ ।

† “कावः”-इति ऋषि-ने० ।

अथ द्वितीया ।

२ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३

आतेदक्षमयोभुववक्त्रिमद्यावृणीमहे ।

३ १ २ ३ १ २

पान्तमापुरुस्पृहम् ॥ २ ॥ ३२*

५ ४ ४

२ १ २ २

(वार्षानि त्रीणि ॥) आतेदक्षाम् । मयीभूवाम् ।

१ १ १ ० १ ५ १ २ १ २
वक्त्रिम । द्या । वृणीरमार३४ द्वाइ । पान्तमार । ईश्या ।१ १ २ ५ ४ ४ १ ५
पूरु२३ । स्पृ२४२३४ औहोवा । ऊ३२३४पा ॥ २ ॥२ १ १ ५ २ ३ ५ २ ४
आतेदार३४क्षाम् । मायीभूर३४वाम् । वक्त्रि-५ ४ ५ ४ २ ५ १ २ २ १ २
मद्यावृणी । महोर३४ द्वाइ । पान्ता३मार । ईश्या३ ।१ १ ५ ४ ४ २ ५
पूरु२३४ औहोवा । स्पृ२३४क्षाम् ॥ ३ ॥५ ४ ४ २ ४ ५ २ ५ २ ४ ५ ४
आतेदक्षमयः । भुवोर३४ द्वाइ । वक्त्रिमद्यावृणी ।२ ५ १ २ १ २ १
महोर३४ द्वाइ । पान्ता३मार । पूरुस्पृहम् । इडा२३१ १
भा३४३ । ओ२३४पुइ । डा ॥ ४ ॥ ३२

अथ तृतीया ।

^{१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २}
अध्वर्योऽद्रिभिः सुतः सोमस्य वित्रेऽनयः ।

^{३ १ २ ३ १ २}
पुनाहीन्द्राय पातवे ॥ ३ ॥ ३३*

^{२ १ ५ २ १ २ २}
(वैरूपे दे ॥) अध्वर्योऽरक्षया । द्विभादः सहता-

^{१ २ १ ५ १ २ १}
श्म । सोमारम्यारक्षवो । चात्राश्नायार । पुना-

^{२ २ ५ २ २ १ १ १ १ १}
रक्ष । हीन्द्राश्चौचोवा । यपातवेरक्षयु ॥ ५ ॥

^{४ ५ २ ४ ५ २ १ ५ १ २}
अध्वर्योः । होत्रद्वी । भिः सुतम् । औश्चोश्वाश् ।

भृगुर्ऋषिः† । हे सोम ! यष्टारो वयं “तं” तव स्वभूतं
“दक्षं” बलम् “अद्य” अस्मिन्त्यागदिने “आ” आभिसुख्येन
“वृणोमहे” सम्भजामहे । कीदृशम् ? “मयोभुवं” सुखस्य भाव-
वितारं “वक्त्रं” धनादीनां प्रापकम्‡ “पान्तं” शत्रुभ्योरणकम् ।
“पुंससृहं” बहुभिः स्पृहणीयं कास्यमानम्बलमिति ॥ २ ॥ ३२

* उ० ५, १, ११, १ = ऋ० ७, १, ८, १ = ऊ० ४, १, २० ;—४, २, १—१—
३—४—५—६ ;—१६, २, १७—१४ ।

† ‘वाक्पिः—भार्गवो वा जमदग्निः’-इति ऋषि-मे०

‡ ‘वहेत्यागिकार्येणैवेष्टः’ (भा० उ०) ।

‡ 'पूतं कुरु'-इति स्यात् पितृवरे ।

अवत्सारऋषिः* । “मन्दौ” देवानां हर्षकः स सोमः
 “तरत्” स्तोत्रं पाप्मनः सकाशात् तारयन् “धावति”
 द्रोणकलशङ्गच्छति† । धावतीति पुनरपि तदेवाह्वयन्त्वा
 दरार्थं तरन्मन्दोवावतीति । यद्वा । अस्य ऋचोयास्तेनोक्तार्थो
 द्रष्टव्यः । तद्यथा—“तरति स पापं सर्वं मन्दौ यः स्तोति धावति
 गच्छत्यूर्ध्वं गतिभारा सुतस्यान्वसोधारायाभिषुतस्य मन्त्रपूतस्य
 वाचा स्तुतस्येति (नि० प० १३, ६)” ॥ ४ ॥ ३४

* “काश्रपः”-इति ऋचि-नेमयः ।

† अत्रेदं विवरणम्—“तरत् । विनियोगोऽयं षष्ठेऽहनि । अतुल्योभवति प्रति-
 षये । प्रतिष्ठायै यजमानाय ध्वजे वे पुरुषन्तौ तरन्ध्वजाववेक्ष्य स्तियः पुरुषन्तौ षष्ठे
 सञ्जन्तौ षष्ठे पुरुषन्तरन्-पुरुषोदाभ्यामधुभ्या वंददक्षिभ्या मध्वाणि आदिशतान्
 दातुमिच्छन्तान् तौ पुरुषोदे ईक्षेता ममसां पादमपादयन्ति । कथं केन प्रचारेण
 नो आवासिदम् । आतम् अप्रतीक्ष्येति स्यादिति । तौ प्रत्येतां अतुल्यप्रत्ययं
 ध्वजयोः । पुरुषन्तोरमन्तयोः आदश्वे सञ्जन्तौ आतन्तौ तरत् तरन् प्रतिपद्य-
 दोषतः मन्दौ सोमः धावति शोचयति । ततोवेक्ष्यतयो आतं गृहीतम् अप्रति-
 क्ष्येति भवति अन्यथापि आतं अस्मि अप्रतिक्ष्येति भवति गृहीतमपि यः । एवं
 विजानाति विनाशं सो भवति । तरन्-पुरुषोदो उभयस्यावासावदधौ । मध्वा-
 ण्यस्य च देवस्य च अवरोधनार्थं तथाच गौतमः—“अप्रतिपद्यं प्रतिजिघृक्षन्
 प्रतिक्ष्य वा अतुल्यं तरन्मन्दोत्यपुष्टु जपेत् ॥ तरत् सः मन्दौ सोमः धावति
 — शोचति । गच्छति वा शोचयति वा शोचयति वा पापं । न केवलं सोमः धारा
 अपि सुतस्य अन्वसः अन्नस्य सोमलवणस्यानुरत् । तरति स पापं सर्वं मन्दौ
 धावति शोचयति उवा मध्यमिका वाक् धारा वा केद विजानाति । अमृतां
 मर्त्यस्य देवो अवसः रयमृषिप्रिया धारा । ध्वजयोरिति आह्वानाः । आचयोः
 पुरुषन्तयोः तं शतं तं द्रव्यतानि च तानां सञ्जन्तौ च आदश्वे—तरत्समन्दो-
 भवति ॥”-इति ।

अथ पञ्चमी ।

^{१ २} आपवस्वसहस्रिण^{३ १ २} रयि^{४ १ २} सोमसुवीर्यम् ।

^{१ २} १२

अस्मेश्रवा^{१ २} सिधारय ॥ ५ ॥ ३५ *

^{४ २}

^{२ १}

(सोमसाम ॥) आपवस्वा । सहस्रिणम् । ऊवाइ ।

^१

^२

^{१ २}

^{२ २}

^१

ऊवारश्चो । रयि^१ सोमा । सुवीर्याम् । ऊवाइ ।

^१

^{२ २}

^१

^{२ २}

^१

ऊवारश्चोइ । अस्मेश्रवा । सिधारया । ऊवाइ । ऊवा

^१

^२

^{४ २}

^२

^५

रश्चो२ । वारश्चो२वा । ऊरश्चपा ॥ ८ ॥ ३५

निध्विच्छिः । हे “सोम !” त्वं “सहस्रिणं” बहु-
सङ्ख्याकं “सुवीर्यं” शोभन-सामर्थ्योपेतं “रयि” धनं “आ पवस्व”
आभिसुख्येन चर । अपिच “अस्मे”ः अस्मासु “श्रवांसि”
अस्मानि “धारय” स्थापय ॥ ५ ॥ ३५

* ऋ० ७, १, ३०, १ ।

† “कृश्वपः” इति ऋषि-नै० ।

‡ अस्मे इति, अस्मद्ः साम्प्रतिभक्तिकमेव रूपं भवति । तत्र सुषामित्यादि (७, १
१६) श्रैष्ठ्यसीति च (६, १, ७०) सूत्रं स्मृतं व्यस्य । तत्प्राप्त्यैव श्रूयते वञ्चुचि ।
तदुच्यते—“अस्मे ते वञ्चुः (३, २, १५, ७)” इत्यत्र वचमित्यर्थः, “अस्मे यातं नासत्याः
मजोषाः (१, ३, १, १६)” इत्यत्र अस्मानित्यर्थः । “अस्मे समानेभिर्दंषभ पो”
लोभः (३, ३, ७, १०) इत्यत्र अस्माभित्यर्थः । “अस्मे प्रयन्मिषवश्च जीविन्

अथषष्ठी ।

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २

अनुप्रत्नासआयवःपदन्नवीयोअक्रमुः ।

० १ २ ३ १ २

रुचेजनन्तसूर्यम् ॥ ६ ॥ ३६ *

५

४

४

५

११

(सूर्यसाम ॥) अनुप्रत्नासआयाईवाः । पदन्न

२ २

७

२

२

१

२

वीयो अक्रमुः । रुचाइजना । ताऽसू । ऊम्माये३ ।

५

री२३४याम् ॥ ८ ॥ ३६

*“प्रत्नासः” पुराणाः केचिद् “आयवः” गमनवन्तोऽथाः

“नवीयः” नवतरं “पदं” “अन्वक्रमुः” अन्वक्रमन्ते (रूपकव्यव-
हारेण सोमाः स्तयन्ते) “रुचे” दोषैः तदर्थं “सूर्य” “जनन्त”
जनयन्तिः ॥ ६ ॥ ३६

(६, ४, ४, १६)”—इत्यत्र अस्मभ्यमित्यर्थः । “अस्मै आराधित् द्वेषः मनुतर्थाद्योऽनु
(६, ६, १०, २)”—इत्यत्र अस्मदित्यर्थः । “ऊर्ध्व इव प्रपद्ये कामो अस्मै” (७, ३, १, १०)”—
इत्यत्र अस्माकमित्यर्थः । “अस्मै धन वसवो वसुनि” (७, ८, ८, ४)”—इत्यत्र अस्मास्मि-
त्यर्थश्चेति ॥

* ऋ० ६, ८, १३, २ ।

† ऋषिः स २३ ।

‡ अत्र हं विवरणम्—“अनुप्रत्नासः पुरातनाः आथवः सनय्याः वसिष्ठादयः पदं
पद्यते उत्पाद्यते संसाराच्च नवीयो नवतरं अस्मिन् कर्तव्ये अक्रमुः क्रामितवन्तः अने-
दोषाद्यं जनन्त जनयन्त सूर्यम् ।” इति ॥

अथ सप्तमी ।

^{१ २} ^{३ १ २ ३} ^{१ २} ^{२ २ ३ १ २}
अर्षासोमद्युमत्तमोभिद्रोणानिरोखत् ।

^{३ २} ^{३ २ २ २}
सीदन्योनौवनेष्ठा ॥ ७ ॥ ३७*

(दाढेच्युतानि त्रीणि ॥) ^{२ १} अर्षा । ^{२ १} इहा । ^{२ १} सोम
^१ द्युमा^१रत्तमा । ^{२ १} इहा । ^{२ १} अभाइ । ^{२ १} इहा । ^{२ १} द्रोणानिरो^१
^१ ख्वा । ^{२ २ १} इहा । ^{२ १} सीदा । ^{२ १} इहा । ^१ योनौवना^१रइषुवा ।
^२ इहा ॥ १० ॥

^४ अर्षा^४चाउ । ^{१ २} सोम^२द्युमत्तमा । ^२ मिद्रो^२रइणा । ^१ निरा^१
^१ औ^१हो । ^१ ख्वा^१रइत् । ^{२ १} सीदा^{२ १}उवा । ^{१ १} योनौवा^{१ १}रने ।
^१ ऊन्मा^१येइ । ^४ पू^४रइवा ॥ ११ ॥

^{३ ४ ४ ४} अर्षासोम^{३ १}द्युम । ^{३ १} तमाः । ^{३ ४ ४ ४} अर्षासोमा । ^{१ १} द्युमत्तमः ।
^{१ २ २ १} अभिद्रोणा^१रइहा । ^{१ २} निरो^१खत् । ^{२ २ १} साइदन्योना^१रइइहाइ ।
^१ वनाइपू^१रइवाइइ । ^१ आ^१रइइइ । ^१ डा ॥ १२ ॥ ३७

* उ० १, १, ११, १ = ख० ७, १, ४, ४ = अ० १, १, १-४ ; — ७, १, ११ =
अ० १, १, ११-१, १/११ ; — १, १, ११ ।

अष्टमी ।

१२ ११ २ ११२ २१२

वृषासोमद्युमा^१असिवृषादेववृषव्रतः ।

२ १ २

वृषाधर्माणिदधिवे ॥ ८ ॥ ३८ *

५ २ २

(वृषकम् ॥) वृषासोमा । द्युमा^२२ पासा

१ १ १

१ १ १

१ १ १

१ १ १

१ १ १

३३ । वृषादेवाश्चाश्च । वार्षव्रारश्चताः । वृषाधर्मा^३

अगुर्गविः^४ । हे “सोमः” “द्युमत्तमः” अतिशयेन दीप्ति-
मान् त्वं “द्रोणानि” (प्रयोगबाहुल्यापेक्षमेतद्वचनम्) द्रोण-
कलशानभिलषीकृत्य “रोरुवत्” पुनः पुनर्भृशं वा शब्दं कुर्वन्
“अर्घ” आगच्छतु दशापवित्रमध्याग्निरगतः सोमः अविच्छिन्न-
धारया पतन् शब्दं करोति खलु । तत्र दृष्टान्तः—“वनेषु” वन-
नीयेषु यज्ञेषु वनसम्बन्धिषु यज्ञगृहेषु वा^५ “योनौ” स्थाने^६
“आसीदन्” यद्वा । वनेषु योनौ भूमौ आसदन् पूर्वं स्थितः
सन् यज्ञगृहं अभ्यर्चयति सम्बन्धः ॥

“सौदम्योनौवनेष्वासीदन्”-“स्थेनोनयोनिमेतिसाल्वकृत्तः
पाठे ॥ ७ ॥ ३७

* उ० १, १, १ = ऋ० १, १, १८, १ ।

† “वाचः” इति ऋषि-नैवेद्यः ।

‡ ‘वत् वत् वत्तन्नी (भा० प०)’-इत्यस्यैवं कथमित्यभिप्रायः ।

§ ‘वनेषु उदकेषु’-इति त्रि० ।

§ “योनिः” इति अष्टनामस्य वत्तुर्द्वयं नैवेद्यकम् (१, ४)

अथ नवमी । •

^{४ १ २ ३ १ २ ३ १ २}
इषेपवस्वधारयामृज्यमानोमनोषिभिः ।

^{१ २ ३ १ २ ३ १ २}
इन्द्रेरुचाभिगाइहि ॥ ८ ॥ ३८ *

^{५ २ १ २ ३ १ २}
३ । ई३या । णाइदधिषे । इडार३भा३४३ । ओर३
• ४५इ । डा ॥ १३ ॥

^{५ २ १ २ ३ १ २}
(ऐषम् ॥) इषेपवा । स्वधारयौहोवाइहा३४ ।

^{५ २ २ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २}
औहोवा । मृज्यमानोमनोषिभिः । इन्द्रेरुचा । अभि

^{२ २ १ ५ २ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २}
गौहोवाइहा३४ । औहोवा । उप । इहौर३४५ ॥ १४ ॥ ३९

कश्यपकृषिः† । से “सोम !” “वृषा” कामानां वर्षकस्त्वं
“द्यमान्” दौसिमान् “अमि” । अपिच हे “देव” द्योतमान
सोम ! “वृषा” त्वं “वृषव्रतः”‡ वर्षणशीलकर्मासि । किञ्च
हे सोम ! “वृषा” त्वं “धर्माणि” देवानां मनुष्याणां च हितानि
कर्माणि॥ “दधिषे”-“दधिषे”-इति पाठौ ॥ ८ ॥ ३८

* उ० २, ३, ४, १ = ऋ० ७, १, ५८, ३ ।

† “सारीवः”-इति ऋषि-सौ ।

‡ “व्रतम्” इति कर्मनामसु सप्तमं भेषण्यकम् (१, १) ।

• “धर्माणि धारणा”-इति वि० ।

अथ दशमी ।

^{३ १ २} ^{३ १ २ १ १ २} ^{३ १}
मन्त्रयासोमधारयावृषापवस्तदेवयुः ।

^{३ १ २} ^{३ २}
अव्यावारेभिरस्मयः ॥ १० ॥ ४००

^५ ^२ ^{१ १ २} ^२
(आवाङ्म ॥) मन्त्रयासो । मधारया । वृषापा
^१ ^१ ^२ ^१ ^{१ १ १}
स्त्वा । स्वदाइवारयूः । अव्यारः । वाररा२३४
^{३ १ २} ^{१ ३ २}
औसोवा । भिरस्मयूः ॥ १५ ॥ ४०

कश्यपकृषिः । हे “इन्दो” सोम ! “मनीषिभिः” कृत्वि-
ग्भिः “मृज्यमानः” शोधमानस्त्वं “इषे” अस्माकमवाय^१
“धारया” “पवस्त” चर “इषा” रोचमानेनाश्वसाः^२ “आः”
पयून् “अभीहि” अभिगच्छ ॥ ८ ॥ ३८

असितकृषिः ॥ । हे “सोम !” “वृषा” कामानां वर्जिता
“देवयुः” देवकामः “अस्मयुः” अस्मत्कामश्च त्वं “अव्या” अवेः

१. अ० १, ७, २८, १ ।

† “मनीषः” इति कृषि-नेत्रेयः ।

‡ “मनीषो”-इति लघाविनामसु वकारस्य नेत्रेयुः कम् (१, १५) । “अव्या” वयस्य
जीकोः इति वि० ।

१. “इषा”-इति अस्माकमसु अनुदात्तं नेत्रेयुः कम् (२, ७) ।

२. “इषा रोचता”-इति वि० ।

३. “आश्वसो देवको वा”-इति कृषि-नेत्रेयः ।

अथैकादशी ।

२ १ ३ ३ १ १ २ २ ७ १ ३ २
अथासोमसुक्त्ययामर्चात्सन्भवर्द्धयाः ।

१ १ १ २ २
मन्दानइष्टुष्यसे ॥ ११ ॥ ४१*

(अथासोमीयम् ॥) अथाऽसोऽमसुक्त्यया । मर्चा

त्सुक्ता । भ्यवार्द्धाऽर्द्धाः । मन्दानभायेऽन् । वृषाऽ

याप्रसादपूर्द्ध ॥ ११ ॥ ४१

“वारेभिः” बलैः कृते दद्यापविचे “मन्द्राय” मन्दकरया भारया
“पवस्व” चर ॥

“अव्यावारेभिः”-“अव्योवारिषु”-इति पाठौ ॥ १० ॥ ४०

कविः ऋषिः† । हे “सोम !” “अथा” अनया “सुक्त्यया”
शोभनया अभिषवादि-लक्षणया क्रियया “महान्” पूज्यमानः
“सन्” देवान् प्रति “अभ्यवर्द्धयाः” अभ्यवर्द्धयः । “मन्दानः इत्”
मोदमानः एव “वृषायसे” वृषवदाचरसि यथा मोदमानो
वृषभः शब्दं करोति तथाभिषववेलायां उपरवेण शब्दं करोषी-
त्यर्थः ॥

“अभ्यवर्द्धयाः”-“अभ्यवर्द्धत”-इति, “वृषायसे”-“वृषायते”-
इति च पाठः ॥ ११ ॥ ४१

* अ० ०, १, ४, १ ।

† “भामवोऽयम्”-इति ऋषि-निर्देशः, “भारद्वाजः”-इति चण्ड० ।

अथ दार्ष्टिकी ।

^{१ १२ १२} ^{१ १२ १२} ^{१ १ १}
अयंविचर्षणिजितःपवमानःसचेतनि ।

^१ ^{१२} ^{१२ १२}
चिन्वानभाष्यंवृहत् ॥ १६ ॥ ४५०

(आग्नेयम्) ^१ ^{१२ १२} ^५ ^५
आ । औचोवाचाद् । अयंविचा ।

^{१ १} ^१ ^{१२ १२} ^५ ^२ ^२
पणाद्वाद्वाता । औचोवाचाद् । पवमानाः । स

^१ ^१ ^{१२ १२} ^५ ^२ ^{१ १}
वाद्वाता । औचोवाचाद् । चिन्वानभा । पियौश्

^१ ^५ ^५ ^५
चौ । चोवा । वृष्टौद्वाद् ॥ १७ ॥ ४२

जमदग्निः ऋषिः† । “विचर्षणिः” विद्वष्टा‡ “हितः” पात्रे
निहितः “पवमानः” ग्रीष्ममानः “अयं” सोमः “आप्यन्” अशु
भवं “वृहन्” महत् अथ “चिन्वानः” प्रेरयन् “सचेतनि”
सर्वैः सम्प्रायते ॥ १२ ॥ ४५

० अ० ७, १, २४, ५ ।

† “भार्गवः”-इति ऋषिर्मेनेवः ।

‡ “विचर्षणिः”-इति पञ्चमि-कर्मसु वृष्टं, नेवष्टु कम् (७, ११) । चर्षणि इत्यन्वा-
जानावसरे शास्त्रः “आदिता”-इत्याद्य (४, २४) । “विचर्षणिः सर्वं पञ्चमि”-इति वि० ।

५ “सचेतनि सम्प्रायति”-इति वि० ।

अथ अथोदशी ।

^{१ १} ^{२ १ १} ^{२ १} ^{२ १ १} ^{१ १}
 प्रनइन्दोमचेतुन[†]जर्मिन्नविभ्रदर्षसि ।

^{२ २ १ २} ^{१ १ २}
 अभिदेवा[‡]ऋयास्यः ॥ १३ ॥ ४३ ‡

(आयास्यम् ॥) ^{१ ४ ५ ६ ७} प्रनइन्दो^१ए । ^{१ २ ३ ४ ५} र्ही^१र्ही^२२३४या^५ ।
^{१ १ १} मचेतुन^१ए ^{१ २} र्ही^१ए ^{१ २} र्ही^१३या । ^{१ २} जर्मिन्नविभ्रदर्षस^१ए ^{१ २} र्ही^१ए
^{१ २} र्ही^१३या । ^{१ २} अभाये^१३ । ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७} दारु^१द्वार^२२४ ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७} औ^१र्ही^२वा । ^{१ १ १} अया
^{१ २ १ १ १ १ १} सिया^१२३४५ः ॥ १८ ॥

(आयास्यमुत्तरम् ॥) ^{१ ४ ५ ६ ७} प्रनइन्दो^१ । ^{१ २ ३ ४ ५} इया^१२३४३३४या^५ ।
^{१ १ १} मचेतुन^१इया^१ ^{१ २} र्ही^१३या । ^{१ २} जर्मिन्नविभ्रदर्षस^१इया^१ ^{१ २} र्ही^१३या ।
^{१ २} अभाये^१३ । ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७} दारु^१द्वार^२२४ ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७} औ^१र्ही^२वा । ^{१ २} ए३ । ^{१ १ १} अयाः
^{१ २ १ १ १ १ १} सिया^१२३४५ः ॥ १८ ॥ ४३

● "प्रच"-इति

† "मचेतन"-इति च } -४० ।

‡ अ० ७, १, १, १ ।

अथ चतुर्दशी ।

३ १ २ ३ २ ३ १ २

अपघ्नन्पवतेमृधोपसोमोअरावणः ॥

३ १ २ ३ २

गच्छन्निन्द्रस्य निष्क्रमम् ॥ १४ ॥ ४४०

॥ इति द्वितीय-दशति ॥

(भारद्वाजम् ॥) ^{१ २ ५} चोईर३४या । २ । ^{४ ५} इयाचाइ ।

^{२ १ २ १ १ १} अपघ्नार३न्पा३४५ । ^{१ २ ५} चोईर३४या । २ । ^{४ ५} इयाचाइ ।

^{२ १} वताइ । ^१ मार । ^{५ २ २} धार३४ । ^{१ २ ३} औचोवा । ^{१ २ ३} अपसोमो२

^{१ ३ ५} अरावण३४५ः । ^{१ २ ५} चोईर३४या । २ । ^{४ ५} इयाचाइ ।

अथास्यच्छविः[†] । हे “इन्द्रो” क्लियमानः[‡] त्वं “नः”
अस्माकं “महे” महति “तुने”[§] धनायण “प्रार्थसि” प्रगच्छति ।
“न” संप्रत्यये^{||} अथास्यसायमपिः तव “जमि” तरङ्ग “विभद”
धारयन् देवान् यष्टुमभि गच्छति ॥ १३ ॥ ४३

० ५० १, ५, १, ०, १ = ५० ०, १, १२, ५ ।

† “छात्रिरवः” इति छवि-नेमयः ।

‡ “इन्द्ररिबेदमतेर्वी” इति (४, ४१) वाच्योक्तं वनपतेर्वागार्थस्यैव स्थाने ।
चम्यो क्लेदने (५० प०) ।

§ “जमि” इति वननामस्य पठ्यते (२, १० मं०) । अन्वेदोपपादोऽपि ‘जम’-
इत्येव ।

॥ § “अथ निषामा उवाच संवत्सेषु”- (मि० १, १) इत्याद्युक्तेः ।

११ १ ११११ १, १ ५ ४ ५
गच्छन्ना२३इन्द्रा२३४५ । द्वाइ२३४या । २ । इयाद्वाइ ।

११ १ ४२२ १११११
स्थनाइः । कार । तार३४ । औहोवा । इ२३४५ ॥२०॥ ४४

अमहीयुः ऋषिः*५ “सोमः” “सुधः” हिंसकान् शत्रून्†
“अपघ्नन्” मारयन् “अराव्णः” शक्नो सत्यान् धनानामदातृं‡
अपघ्नन् “इन्द्रस्” “निष्कृतं”॥ स्थानं “गच्छन्” प्राप्तुवन्
“पवते” धारया चरति ॥ १४ ॥ ४४

इति त्रिसायणाचार्य-विरचिते सामवेदार्थप्रकाशे छन्दोव्याख्याने
पञ्चमस्याध्यायस्य चतुर्थः खण्डः ॥४॥

अथ पञ्चमे खण्डे—

सेवा प्रथमा ।

१ १ २ ३ १ १ १ १ २ २

पुनानःसोमधारयापोवसानोअर्षसि ।

१ १ ३ १ २ २ २ १ २ ३ १ १ २ ३ १ २

आरन्नधायोनिमृतस्यसीदस्युत्सोदेवोदिरस्ययः ॥१॥ ४५५

* “आश्विनः”—इति ऋषि नेमिः ।

† “मूषः सङ्गतामां पापानो वा”—इति वि० ।

‡ “अराव्णः” अन्धताभिः शक्नोः—इति वि० ।

॥ “निष्कृतं संस्क्रातम्”—इति वि०, परिष्कृतमित्यर्थः ।

§ उ० १, १, ६, १=अ० ७, ५, ११, ४=आ० १, १, १०=ऊ० १, १, १—
२,—१, २, १०;—१, १, १;—४, १, १—५—१;—६, १, १—११—१३—६, २,
१—१३;—१०, १, ११—११—१४;—११, १, १६;—१३, १, ७—१६;—१३, १,
१५;—१५, २, ३—४; १०, १, १०—११—१६;—१८, १, ७—२०—२१;—१६,
१, २०;—२०, १, ११—१५—१६—१७;—२१, १, ८=ऊ० १, १, १०;—१, १,
८—१०,—४, १, ५;—४, २, ४—१५,—५, १, १४;—५, २, ८;—६, १, ७ ।

(आयास्यम् ॥) पुनानः^{५ ८}सो^{१ २}। मारु^{५ ८}धार^{१ २}२३४ औ^{५ ८}क्षो^{१ २}वा ।
 रा^२२३४या । अपो^{२ ५}वसानो^{१ १ २ ५ ८}अर्ष^{१ २}सि । आ^{१ २}रा^{१ २}त्ना^{१ २}धा^{१ २}ः ।
 यो^{१ २}ना^{२ ५}इ^{१ २}मा^{१ २}र^{१ २}त्ता^{१ २}३ । स्या^{१ २}र^{१ २}मा^{१ २}र^{१ २}२४ औ^{५ ८}क्षो^{१ २}वा । दा^{१ २}२३४सी ।
 उ^{१ २}त्सो^{१ २}दि^{१ २}३ वो^{१ २}३ । चार^{१ २}इ^{१ २}रा^{१ २}२ ३ ४ औ^{५ ८}क्षो^{१ २}वा । ण्या^{१ २}।
 २ ३ ४ याः ॥ २१ ॥

(माण्डवम् ॥) इया^{१ २}र^{१ २}ई^{१ २}इया । पुनानः^{१ २}सो^{१ २}र । म^{१ २}धा^{१ २}।
 रा^{१ २}२३४या । अपो^{१ २}वसानो^{१ २}अर्षा^{१ २}२३सी । आ^{१ २}र^{१ २}त्न^{१ २}धा^{१ २}यो^{१ २}नि^{१ २}।
 मृ^{१ २}त^{१ २}स्य^{१ २}सी^{१ २}दा^{१ २}३सी । उ^{१ २}त्सो^{१ २}दि^{१ २}वो^{१ २}२३ । चार^{१ २}इ^{१ २}रा^{१ २}२३४ औ^{५ ८}क्षो^{१ २}।
 वा । ण्या^{१ २}इया^{१ २}२३४पूः ॥ २२ ॥

(आपदास्यम् ॥) पुनानः^{५ ८}सो^{५ ८}म^{५ ८}धा^{५ ८}रया । अपो^{१ २}व^{१ २}।
 सानो^{१ २}अर्ष । स्यो^{१ २}क्ष्वा । ओ^{१ २}३क्ष्वा । आ^{१ २}र^{१ २}त्न^{१ २}धा^{१ २}यो^{१ २}नि^{१ २}मृ^{१ २}त^{१ २}स्य^{१ २}।
 सी^{१ २}द । स्यो^{१ २}क्ष्वा । ओ^{१ २}३क्ष्वा । उ^{१ २}त्सो^{१ २}दा^{१ २}इ^{१ २}वा^{१ २}रः । ओ^{१ २}।
 इ^{१ २}क्ष्वा । ओ^{१ २}३क्ष्वा । चिर^{१ २}ण्या^{१ २}र^{१ २}इया^{१ २}३४क्ष्वा । ओ^{१ २}२३४पू^{१ २}इ ।
 अ ॥ २३ ॥

(सोमसाम॥) पुनानः^{४२} सोम^{२४} धारया । आपो^१ र्वासा^१
 २ । नो^२ अर्षसी । आ^१ रत्ना^१ धा^१ २ । योनिमा^{२२} र्त्ता^१ २ ।
 १२ स्यसीदसी । जत्सी^१ र्स्टा^१ इवा^१ २ । चिरण्या^१ र^२ र्था^२ ३४३ ।
 १ ओ^१ र^१ ३४५इ । डा ॥ २४ ॥

(ऐडमायास्यम्॥) आ^४ इ^४ पुना । नाः^१ सो । मधा^{२१२}
 रया । आपो^२ वसा^१ ३१ । नो^२ अर्षसी । आ^२ रत्न^२ धा^२ ३१ ।
 २ योनिमृता । स्यसीदसी । जत्सी^{२१२} दिवा^१ ३१ । चिरण्या^{२१}-
 २ र्था^२ ३४३ । ओ^२ र^२ ३४५इ । डा ॥ २५ ॥

(माण्डवम्॥) पुनानः^{४२ ४४ ४२ ४२ ४२} सोम^{४४ ४४} धारया । पो^{४४ ४४} वसा^{४४} वा ।
 १२ नो^१ अर्षसि । आ^{१२ १} रत्न^१ । धा^१ उवा^{१ २ २} २३ । हो^{१२} वा^{१२} ३४इ । योनि^{१२}
 ११२२ मृतस्यसीदसि । जत्सी^{१२ २} दि । वा^१ उवा^{१ २ २} २३ । हो^{१ २ २} वा^{१ २ २} ३४इ ।
 चिरण्या^१ र^१ र्था^१ ३४३ । ओ^१ र^१ ३४५इ । डा ॥ २६ ॥

(उदत्याजापत्यम्॥) पुनानः^{४२ ४४ ४२ ४२} सोम^{४४} धा । हो^४ प्रया ।
 २१२ २ २ २ आपो^१ वसान^१ भा^१ षो^{१२ २ २} २ । यासी^{१२} २ । आ^{१२} रत्न^{१२} धा^{१२} योनिम^{१२} तस्य^{१२} सा

चेर२६। दासी२। उत्सा२चो१६। दा२३३वो३।
 चिरो२३४वा। ण्यापुयो६३३॥ २० ॥

(त्रीणिधनमायास्यम् ॥) पुनानःसोमधा३उ३वा।
 राया३३३३३पो। वसा२। नचा३४५। पा२३४सी।
 चारा३४। चौ३वा। ज्ञवायोनिमृता२। स्यसा३४
 ५३। दा२३४सी। उसा३४। चौ३वा। दा३वो२।
 चिरा३४५। ण्या२३४याः ॥ २८ ॥

(कषवरथन्तरम् ॥) पुनानःसोमधारया। अपोवसा।
 नो३आर्पा३सी। चार३धायोनिमृतस्यमीदसा२३४ऐ३।
 उत्सा३दा२३३३वा। चिरा३३३वा२३। ए३। ण्यय३
 ॥ २९ ॥

(तिरस्त्रीनिधनमायास्यम् ॥) पुनानःसोमधारया।
 ए३। चौ३चो३वा३। चापो३। वसा२। नचा३४५।
 वा३सी२। चार३धा। योनिमृता। स्यासा३३वा।

^{२ ४} औ३हो३ । ^१ दार३मी । ^{२१ २ १} उत्साओ३हो । ^१ दाइवो३ ।
^{३२} चिरा३४५ । ^{२ १ १ १ १} एया३या२३४५ः ॥ ३० ॥

(सदोविश्रीयम् ॥) पु॒नानःसोमधारयाओ३हाओ३हा३ण ।
^{५ ४ ४ ५ ० १ २ २ २ १ १ ५ २ ५ २} ओ३होओ३होइवा । अपोवमानोअ३र्ष । स्यो३हा । ओ३हा
^{१ ५ १ ५ २ २ १ २ १ २ २ २ १ २ २} ३ण । औ३होइ । औ३हो३वा । आरत॒धायोनिमृतस्यसीद ।
^{५ २ ५ २ १ ५ २ ५ १ २} स्यो३हा । ओ३हा३ण । औ३होइ । औ३हो३वा ।
^{१ २ ५ १ ५ २ २ ५ २} उत्सादाइवा२ः । ओ३हा । ओ३हा३ण । औ३होइ ।
^{५ २ २ १ ५ ४ २ १ २} औ३हो३वा । चिर । एया३या२३४ओ३हावा । सदो
^{१ ३ १ १ १ १} विशा२३४५ः ॥ ३१ ॥

(स्ववासिनी इ ॥) ओ॒२हो॑ । वाओ॒वा । २ ।
^{२ १ ३ ५ ४ २ १ २} ओ॒२हो॑ । वाओ॒वा३ । ओ॒२वा२३४ओ॒हावा । पुना
^{१ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २} नःसोमधारया । पोवसानोअ३र्षसि । आरत॒धायोनि
^{२ १ २ २ १ २ २ १} मृतस्यसीदसिउ॒स्योदे॒वाः । ओ॒२हो॑ । वाओ॒वा । २ ।

ओ२हो१। वाओवा३। ओ२वा२३४ओहोवा। ए३।
 हिरण्यया२३४४ः ॥ ३२ ॥

ओ३। हो१। वाओवा३। ओ२वा२३४ओहोवा।
 पुनानःसोमधारया। पोवसानोअर्षमि। आरत्नधाथो
 निमृतस्यसीद। स्यो३। हो१। वाओवा३। ओ२वा
 २३४ओहोवा। उत्सोदेवोहिरण्ययः। इडा२३भा३४४।
 ओ२३४पु३। डा ॥ ३३ ॥

(पुवः ॥) हा। वा३हा३। वो३हा। हा। आ२३४वा।
 हाइ। पूनाना२३४ःसो। माधारा२३४या। आपोवा
 २३४सा। वोअर्षा२३४सी। आरत्ना२३४धाः। योनी
 मा२३४र्त्ता। स्यासीदा२३४सी। उत्सोदा२३४इवा। हाइ
 रण्यया२३४याः। हा। वो३हा। वा३हा३। हा।
 ओ२३४वा। हा३४। ओहोवा। ए३। अतिविश्रानि
 दुरितातरेमा२३४ ॥ ३४ ॥

(रौरवम् ॥) पुनानःसोमा३धारा२३४या । आपो
 वसानोअर्षस्यारत्नधायोनिमतस्यसा२३३दासा३ । ओहा३
 उवा । उतोदेवोरा२३३दा । ओहा३उवा । एया ।
 औ३होवा । हो५इ । डा ॥ ३५ ॥

(यौधाजयम् ॥ पुनार२ । नाःसो । म । धारा
 २३४या । आपो३ । वसा२ । नआ३४५ । वा२३४सी ।
 आरत्नधाः । यो । निमृता२ । स्यसा३४५इ । दा२३४सी ।
 उसा२ः । दाइवो२ । चिरा३४५एया२३४याः ॥ ३६ ॥ ४५
 ॥ इति चतुर्दशस्तोत्रः प्रपाठकः ॥

भरद्वाजादयः सप्त ऋषयः* । हे “सोमः” “पुनानः” गोधकः
 “अपः” वसतीवरीः† “वसानः” आच्छादयन् “धारया” “अ-
 वसि” गच्छसि द्रोणकलशे किञ्च “रत्नधा” रमणीयानां धनानां
 दाता; त्वम् “ऋतस्य” यज्ञस्य “योनि” स्थानम् “आसीदसि”

* “सर्वासां सप्त ऋषयोभरद्वाजः काश्यपोमत्तमोऽविर्विश्वामित्रोऽजयद्विप्रश्चिच्छ-
 द्यते” इति ऋषि-त्रयेण । † अवासासोऽहम्भवासां दादशामानित्वम् ।

† “अपः उदकानि” इति वि० ।

‡ ‘रत्नान् धारयन्’-इति वि० ।

अथ द्वितीया ।

२ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ २ ३ २
परितोषिञ्चतासुतः सोमोयउत्तमः ष्विः ।

१ १ २ २ ३ १ ५ ३ ३ २ ३ १ ३
दधन्वाङ्गोनर्योऽपस्वाश्तराः सुषावसोममद्रिभिः ॥ ॥ ४६ ॥

५ ५ ५ २
(अक्किद्रमः ॥) परितोषी । चताश्शुवारः । ५२

५ १ ५ ५ १ २ १ २ १ ५ ५ ५ २
४४ताम् । सोमोयउत्तमः ष्वौ । सोमोयऊ । तमा

५ १ १ ५ ५ ५ १ ५ १ ५ १
३३वारः । चारः ४४वोः । दधन्वाङ्गोनर्योऽपस्वन्तरा ।

५ ५ १ ५ १ १
दधन्वाङ्ग्याः । नर्योः । आ । सुवाश्शुवारः । ता

५ २ १ ५ ५ ५ ५ ५ १
२३४राः । सुषावसोममद्रिभोः २३४ः । सुषावसा । ममा

५
३३वारः । द्राः ४४भोः ॥ १ ॥

अपि च "देवः" द्योतमानः सोमः "उत्तमः" प्रस्यन्दनशीलः सन्
"हिरण्यः" ऋग्वेदानां हितरमणीयोऽपि भवति खलु ॥

• "देवो"-"देव"-इति साम्प्रतः पाठो ॥ १ ॥ ४५

• "सोमोयउत्तमः"-इति च सारपाठः ।

† ७०५, १, १२, १=७०५, ५, १२, १=७०५, ५, १, १-१-१-४-५-६, ७, १, ३-४-५, ५, ३-४-५, १, ३-५, २, ४, ५-५, ५, ०-११-१२, १, १५-१२, १, २०-१४, १, ६-१४, १, १५-१३-१४-१६, १, ४-६, १२, १५-१५, १, १-३-४-५-६-७-११-२, ५-१० ।

‡ "अन्वयाङ्ग्याः सुषावसोममद्रिभ्योऽपि हिरण्यमिति ६ पा० ६, ४, १०५ ॥

• "हिरण्यः" समतमः इति च ।

(रयिष्ठम् ॥) परीतोषी । चताच्छताम् । औश्-
 चोश्वा । औश्चोश्वा । ईश्या । ईश्याश्च । चा ।
 चाउवा । सोमोरयउत्तमश्चविः । सोमोयज । त
 माश्चाश्वीः । औश्चोश्वा । औश्चोश्वा । ईश्या ।
 ईश्याश्च । चा । चाउवा । दधन्वायोनर्योऽसुवन्तरा ।
 दधन्वायाः । नर्योऽ । आ । ण्वश्भान्ताश्वा । औश्-
 चोश्वा । औश्चोश्वा । ईश्याश्च । चा । चाउवा ।
 सुषवसोममद्रिभौश्चः । सुषावसो । ममाद्रीश्भाइ ।
 औश्चोश्वा । औश्चोश्वा । ईश्या । ईश्याश्च । चा ।
 चाउवाश्च । जश्चश्चपा ॥ २ ॥

(भारद्वाजे द्वे ॥) औश्चोऽपरीतोषी । चतासुतम् ।
 औश्चोऽ । औश्चोऽ । आश्च । औश्चोश्वा । सोमो-
 रयउत्तमश्चविः । औश्चोऽ । औश्चोऽ । आश्च । औ-
 चोश्वा । दधन्वायोनर्योऽसुवन्तरा । औश्चोऽ । औ-

^१होइ । ^५आ३ । ^{११}औहा३वा । ^१सुषावसीमद्रिभिः । ^१औ
^२होइ । ^{३१}औहोइ । ^१आ२३४ । ^५उज्जवाइहाउ । ^५वा ॥ ३ ॥

^४प । ^५र्येपारी । ^{११}तापिञ्चतारसुतम् । ^५आउवार३ ।
^{२१}हाउहाउ । ^५हो३वा । ^{११}सोमोऽयउत्तमं हविः । ^१आ-
^{२१}उवार३ । ^५हाउहाउ । ^५हो३वा । ^{११}दधन्वाऽयोनर्योऽ
^१श्रुवन्तराउ । ^{२१}वा२३ । ^५हाउहाउ । ^५हो३वा । ^{११}सुषावा
^२र३सी३ । ^{२१}हाउहाउ । ^५हो३वा । ^{११}मम । ^१द्रा२३४इभा
^५इ । ^५उज्जवाइहाउ । ^५वा ॥ ४ ॥

(आभीश्रवम् ॥) ^५परितोषिञ्चतासुतम् । ^{११}ए । ^१सो-
^१मोयजइत्तामं हविः । ^५दा२३४धा । ^१हाइ । ^{११}न्वाऽयो
^१नर्योऽप्रसुअन्तारो । ^५ह२३४वा । ^१हाइ । ^{११}वासोममोऽ-
^५३४वा । ^५द्रा५इभोइहाइ ॥ ५ ॥

(उत्तरमाभीश्रवम् ॥) ^५परीतोषिञ्चतासुतम् । ^{११}ए ।

३२२ १ ७ १ ३ ५ २ २
 ए । सोमोयज३त्ताम॑हविः । दा२३४धा । द्वा३द्वाइ ।
 १२ २ २ ७ १ ३ ५ २ १ १
 न्वा॑योनर्यो॒अप॑सु॒अन्तारा । ख२३४षा । द्वा३द्वाइ । वा
 २ २ १ ५ ४ ५
 सोममो२३४षा । द्रा॑पु॒द्रुभो॑ई॒होइ ॥ ६ ॥

४ ४ २ ४ ५ २ ४ १२
 (माण्डवम् ॥) परीतो॒वि॒श्वता॑सुतम् । इ॒ह्या । सो

० २ २ १ २ १ २ १२ २ २ २ २
 मोय॒उत्तम॑ह॒र३वीः । इ॒ह्या । द॒धन्वा॑यो॒नर्यो॒अप॑सु
 १ १ १ २ १२ २ १ २ १
 वन्ता॒र३रा । इ॒ह्या । सु॒षावा॒र३सो । इ॒ह्या । ममा॒र३
 १ १ ४ २ २ १ ५
 द्रा॑र॒द्रुभा॒र३४अ॒हो॒होवा । ई॒र३४ह्या ॥ ७ ॥

५ ४ ४ २ ५ २ ५
 (माण्डवमुत्तरम् ॥) इ॒ह्या । परीतो॒वि॒श्वता॑सुतम् ।

१२२ २ १ १ १ २ २
 इ॒ह्या । सोमोय॒उत्तम॑ह॒र३वीः । इ॒ह्याउवा३ । अ३-
 ५ २ १२ २ २ २ १ २ १ २
 ४पा । द॒धन्वा॑यो॒नर्यो॒अप॑सुवन्ता॒र३रा । इ॒ह्याउवा३ ।
 २ ५ २ १२ २ १ २ २ ५
 अ३४पा । सु॒षावा॒र३सो । इ॒ह्याउवा३ । अ३४पा ।
 २ १ २ १ २ १ ५
 मम॒द्रा॒र३३भीः । इ॒ह्याउवा३ । अ३२३४पा ॥ ८ ॥

४ ४ ४ २ ५ १२ १२
 (अभीवासः साम ॥) परीतो॒वि॒श्वता॑सुताम् । सोमो

यज । तमश्चवाइ । दाधाओर३४वा । ऊ२३४पा ।
 ग्वायोनर्योअप्सुवन्ता२३रा । सुपावा२३ता । मामद्रि
 भिः । इडा२३भा३४३ । ओ२३४५इ । डा ॥ ८ ॥

(परिवामःसाम ॥) परीतोपिच्चतासुतम । ओ३वा ।

मोमोर्यउत्तमश्चविः । दधान्वायो३ । चा३चाइ । न
 र्योअप्सुवन्तरा । सुपावामो३ । च३चा । मामद्रिभिः ।
 इडा२३भा३४३ । ओ२३४५इ । डा ॥ ९ ॥

(वेणवम् ॥) परीतोपिच्च । तापुसुताम् । मांमा

यउत्तामा२३२म् । चावी२ः । दधन्वायोनर्योअप्सु
 वा२३२ । तारा२ । सुपावा२३मो३ । मसा३३५वा ।
 द्रापुइभोइचाइ ॥ ११ ॥

(सीमकतवीयम् ॥) परीतोपाइ । चनासुता२म् ।

ऐहो२ । ऐहो२ । ऐचिचा२इ । उवा२इ । ई३या ।

^{१२२}सामोयज२ । ^१तम^१च्वी२ः । ^{१२}ऐक्षी२ । ^{१२}ऐक्षी२ ।
^{१२२}ऐक्षि२इ । ^१उवा२इ । ^१ईक्ष्या । ^१दधन्वा^२थ्योनर्यो२ ।
^१पसुवन्तरा२ । ^{१२}ऐक्षी२ । ^{१२}ऐक्षी२ । ^{१२२}ऐक्षि२इ । ^१उवा
^१इ । ^१ईक्ष्या । ^{१२}सुषावमी२ । ^१ममद्रिभा२इ । ^{१२}ऐक्षी
^{१२}२ । ^{१२}ऐक्षी२ । ^{१२२}ऐक्षि२इ । ^१उवा२इ । ^१ईक्ष्या३४३ ।
^१ओ२३४५इ । डा ॥ १२ ॥

^{१२३४}(गद्ः ॥) ^{३२}उपाउप । ^{३२}उपा३१ । ^{३२}उपाउप । ^{२२}परो-
^२तेषिञ्चतासुतम् । ^{३२}उपाउप । ^{३२}उपा३१ । ^{३२}उपाउप ।
^{२२२}सोमोयउत्तम^१च्विः । ^{३२}उपाउप । ^{३२}उपा३१ । ^{३२}उपाउप ।
^२दधन्वा^२थ्योनर्यो३पसुवन्तरा । ^{३२}उपाउप । ^{३२}उपा३१ । ^{३२}उपा-
^{३४}उप । ^{२२}सुषावमीममद्रिभिः । ^{३२}उपाउप । ^{३२}उपा३१ । ^{३२}उपा
^४ऊपुपाईपुई । ^१ऊ२३४पा ॥ १३ ॥

^{४५}(प्रनोदः ॥) ^{१२२}चाउचाउचाउवा । ^{२२}परीतोषिञ्चतासु-
^१तम् । ^{३११११}उपा२४५ । ^५चाउचाउचाउवा । ^{१२२}परीतोषिञ्च

तासुतम् । इहा । उपा२४५ । हाउहाउहाउवा ।
परीतोषिच्चतासुतम् । श्रवोबृहत् । उपा२४५ । हाउ-
हाउहाउवा । परीतोषिच्चतासुतम् । सोमोरयउत्त-
मश्चविः । दधन्वाथ्योनर्योरप्सुवन्नरा । सुषावसोर-
उपा२४५ । हाउहाउहाउवा । ए३ । ममद्विभोरउ३४५ ॥१४॥

(महायौधायम् ॥) हा३आ२३४वा२ । हा३आ-
२३४वा । हाउवा । परीतोषिञ्चतासुतम् । सोमो२य-
उत्तमश्चविः । दधन्वा३यानर्यो२पमवन्तरा । सुषाव-
सोममा । हा३आ३३४वा । २ । हा३आ२३४वा । हाउवा३ ।
द्रा३इभी२३४पुः ॥ १५ ॥

हे ऋत्विजः । “सुतम्” अभिषुतं “सोम” “इतः” अस्मात्
कर्म्मणम् “ऊर्ध्वम्” अथवा अस्मात् प्रदेशाद्ूर्ध्वं “परिषिञ्चत”
वसतीवरोभिः । [“इतोषिञ्चत” इत्यत्र संहितायां छान्दसं
रोक्तम् । आदेशप्रत्यययोरिति यत्वम्] “यस” सोम. देवा-
नाम् “उत्तमं” प्रशस्तं “इविः” भवति । अपिच “नयः”

अथ तृतीया ।

१ २ ३ १२ २२ ३१२ २२ ३ १ २
आसोमस्वानोअद्रिभिस्तिरोवाराण्यव्यया ।

० १२ २ ३ २२ ३ ३ ३ १ २
जनोनपुरिचम्बोर्विशङ्गेरिःसदोवनेषुदध्रिषे ॥ ३ ॥ ४७*

३ ४ २ २ १ २
(आशम ॥) आ२३४सो । मस्वानो३आ । द्राइभा

० ३ ४ २ २ २ २ १ २ ३
ओर३४वा । तिरोवारारणिअव्यया२३ । जानाओर३४

५ १ २ ३ ५ १ २ २ १
वा । नापाओर३४वा । रिचमुवोवोरविशङ्गरी२३ ।

१ २ ३ ५ १ २ ३ ५ ६
सादीओर३४वा । वानाओर३४वा । पुदापुध्रिषाद ।

५
हो५इ । डा ॥ १६ ॥

५ २ २ २ ५ ३ ५
(सोमसाम ॥) छावासोमस्वा । नोअद्रा२३४इभी ।

१ २ ३ ५ २ ५ २
तिरोवार३४रा । णिया३५उवार३ । षार३४या । जर्नो

ममुथाय हितः “यः” च सोमः “अप्” वसतोवरीषु “अन्तर्”

परिचे वान्त् “दधन्वान्” गच्छन् भवति । तं सोमम्

“अद्रिभिः” पावभिः अध्वर्युः “सुषाव” अभिदुतं चकार तं

परिविष्टतेति समन्वयः ॥ २ ॥ ४६

नार३४पू। राइचामूर३४वोः। विगा३१उवार३। चा-
 २३४रोः। सदावार३४ने। पुदा३१उवार३। धीर३४
 षे ॥ १७ ॥

आसोमस्वानोअद्रिभाइः। तिरोवाराणिआव्या१या
 २। जनोनपुरिचामू१वो२ः। विगाह्वा१री२ः। सदाव-
 नाइ। पूरदधिषोर३४पुइ। डा ॥ १८ ॥

आसोमस्वानोअद्रिभिः। तिरोवा३राणिअव्यया।
 जनोनपुरिचमुवोविश्वरिः। औ२। ऊवाइ। चो३वा।
 सदावनेपुदौ२। ऊवाइ। चो३वा। धिपा। औ-
 ३चोवा। चो३पुइ। डा ॥ १९ ॥

हे “सोम ।” “अद्रिभिः” यावभिः “स्वान्” अभिषयमा-
 णस्त्वम् “अव्यया” ॥ अविमयानि “वाराणि” वालानि पवि-
 त्राणि “तिरम्” कुर्वन् व्यवधायकानि कुर्वाणः सन् “आ पवसे”
 आभिमुख्येन चरसि । “हरिः” हरितवर्णः स सोमः चण्डो-

^५ ३४वा । ^{१ २ ३} पायाँओर३४वा । ^५ सामदिरानजा । ^{५२ ३४ ४ ५२} गृ२३३ ।
^५ वोईर्चाइ । ^५ आक्काओर३४वा । ^{१ २ ३} कोशाँओर३४वा । ^५ मधूयश्च-
 ताम् । ^५ छोपुइ । डा ॥ २१ ॥

(द्विचिह्नारं वामदेव्यम् ॥) ^{२ १ २} प्रमोमा२३देववीतयाइ ।

^१ साइन्धूर्नपिथेअर्णमाँ^२ शोःपयमामदिरोनजौचाइ । ^{२ ३ ४ ५} ऊ-
^१ म्मा२ गृ२३वोः । ^{१ २ ३ ४ ५} अक्काकोशाम्मधौचो३ । ^१ ऊम्मा२ ।
 शुताम् । ^{५ ५} ओर३छोवा । ^५ छोपुइ । डा ॥ २२ ॥

(उत्स्रिधः ॥) ^{३ ४ ५ ६ ७ ८ ९} प्रमोमदेववीतये । ^{१ २} सिन्धुः । ^{१ २} नपा३४-

^{३ ४ ५ ६} ओछोवा । ^{१ २ ३} येअर्णमाँ । ^{१ २ ३ ४ ५} हाः१उवा२३ । ^{१ २} ऊ३४पा ।
^{३ ४ ५ ६} अँशोःपया । ^{५ ६ ७ ८ ९} ओछोवाचाइ । ^{१ २ ३ ४ ५} सामदिरो । ^{१ २ ३ ४ ५} नजागृ विः ।
^{१ २ ३ ४ ५} हा३१उवा२३ । ^{१ २ ३ ४ ५} ऊ३४पा । ^{१ २ ३ ४ ५} अक्काकोशम् । ^{५ ६ ७ ८ ९} ओछोवा-
 चाइ । ^{१ २ ३ ४ ५} मधूयश्चपुताई५६म् । ^{३ ४ ५ ६ ७ ८ ९} ऊ२३४५ ॥ २३ ॥

(निषेधः ॥) ^{५ ६ ७ ८ ९} प्रमोमदाइवाइवीतयाइ । ^{१ २ ३ ४ ५} सिन्धूर्नपा-

अथ पञ्चमी ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२

सोमज्यवाणः सोनृभिरधिष्णुभिरवीनाम् ।

१२ १ १२ १ २ ५ ५ २
इ । ये अर्णसा २ । इच्छा ३ । आशोऽपाया । हा-३ ५ १ ११ २२ १ २ १२
हो २३४हा । सामदिरो । नजागृ २३वौ । इच्छा ३ ।१ २ ५ ५ २ १ ५ ३ ० ४
आच्छा ३काशम् । हाहो २३४हा । मधू ३धूपता ३पु-

१ १ १ १ १

ईम् । हे २३४पु ॥ २४ ॥

हे “सोम !” त्वं “देवशोतये” देवानां पानाय तदर्थम्
 “अर्णसा” वसतीवर्याख्येनोदकेन “प्रपिष्ये” प्राप्यायसे । तत्र
 दृष्टान्तः—“सिन्धुः न” यथा सिन्धुदकेन प्रप्यायते तद्वत्
 [प्यायतेः लिटि लिट्याङ्गेऽपि पोभावः] ततः स त्व “मदिरो”
 मदकरः सुरादिरिव “जागृविः” जागरणशीलः ॥ [यद्वा न
 सम्प्रयथं, इदानीं मदकरो जागरणशीलस्त्वं “अशोः” लता-
 खण्डस्य “पयसा” रसेन “मधुयुत” मधुररसस्य चारयितारं
 “कोशं” द्रोणकलशं “आच्छा” अभिषिञ्च गच्छामि ॥ ४ ॥ ४८

“देवशोतये” देवतर्पणाय इति वि० ।

† “प्रपिष्ये” प्रवर्द्धते पूर्यते वा इति वि० ।

‡ “जागृविः” जागरणशीलः अप्रसन्नः इति वि० ।

§ “आच्छा” अभिषिञ्च इति वि० ।

४८ ५ ८ ४ ५ ८ ५ ५ ८ ४ १ २ १ ३ ८ १
 सोमउष्माणः साहभिः । ए५ । अधो । णुभिरवीर । नाम् ।
 २८ १ ० १ ४ २ ८ १ २
 आश्वयेव । चरिताया २ । ताडधारया । मान्द्रयायौवा ।
 २ ५ २ १ २ ४ ५ ४
 तीर३४धा । रया । औश्चोवा । हो५इ । डा ॥ २८ ॥

४८ ५ ८ ४ ५ ८ ४ ५ ४ ५ ४ ८
 सोमउष्माणः साह । भाइ । अधिष्णु भिरवी । नाम् ।
 १ २ १ २ १ ३ ८ १ २ २ १ २ ४
 अधिष्णुभिरवीर । नाम् । आश्वयेवा । चरितायाता
 २ ५ २ ४ ५ ४
 र३इधा । रया३१उवार३ । मार३४०द्रा । यायाती
 ५ २ ५ ४ ५ ४ ४
 र३४धा । रयाऔश्चोवा । हो५इ । डा ॥ २८ ॥

३८ ४ ४ ३ ४ ८ ५ ५ २ १
 सोमउष्माणः साहभिः । औश्चोइ । आ२३४ ।
 ५ ४ ५ ८ १ २ २ ४ ८ १ २
 धिष्णुभिरवीनाम् । आश्वयेवचरिताया । तिधारायौ ।
 १ ५ ५ ४ १ २ ४ २ ५
 वाओर३४वा । मन्द्रयायाती३धा । ऊ३म् ऊ३४३म् ।
 १ ५
 रा३४५योइच्चाइ ॥ ३० ॥ ४८

॥ इति ग्रामे गेये चतुर्दशः प्रपाठकः ॥

“सोहभिः” पुण्ड्रिः “स्वानः” सुवानोऽभिषयमाणः “सोमः”
 “अवोनां सुभिः” [मांस्यृत्सूनामुपसंख्यानमिति वार्त्तिकेण
 सानुशब्दस्य सूभावः] समुच्छ्रितैर्वाकैः पवित्रैरधियाति अधि

अथ षष्ठी ।

३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
तवाहोसोमरारणमसख्यइन्दोदिविदिवे ।

३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
पुरुणिबभ्रोनिचरन्तिमामवपरिधोऽरतिताइच्चि ॥५॥५॥५॥

(वंष्णवम् ॥) ओं ॥ तवाहोसो । मरा रणा ।

रण । सख्यइन्दोदिवाइ । दिवाइ । दिवे । पुरुणिबभ्रो-

निचरन्तिमा मवा । अव । परिधोऽरतिताइच्चारइ ।

आइ । चारइ । औहोवा । ऊइइइपा ॥ १ ॥

(द्वितीयं वैष्णवम् ॥) तवा । तवा । अहोसोम-

अधिकं गच्छन्ति । “उ” इति प्रसिद्धी । “अग्नयेव” वक्ष्येव
ह्रितवर्णया धारया याति । “मन्दयाव” मन्दकारिण्या धारया
द्रोणकलगमधि गच्छति ॥ “उष्णाः” “उष्वाणः”—इति
पाठौ ॥ ५ ॥ ४८

● ‘रारणमसख्य’ अथवा रचतिस्त्वितिकर्मात्तत्कर्मि कुर्म इति नि० ।

† ‘पुरुणि बभ्रुनि दुःखतानि । अथवा बभ्रुनि यजमानकुलानि चरन्ति’-इति वि० ।

३ ३० ३, १, ११, १ = ५० ३, ५, १५, ५ कश्च ३, १, २ १०—११, —८,
१, १०; —१३, २, १—२, १६, २, १३—१३ १० १८, —१८, २, १, —१०, १,
१६—१४—१६—कश्च २, १, १३, —२, १, ३, —४, २, १३; —६, १, ११—१६।

‘मन्दया वक्ष्येव’ इति वि० ।

रण । स॒ख्याई॒३०॒दो । दि॒वाओ॒॑३० । दा॒इवे॒२ ।
 पु॒रु॒षि॒बभ्रो॑नि॒चर॑न्ति॒मा॒३०॒मा॒३०॒वा । प॒राओ॒॑३० । धा॒इए-
 ति॒तो॒२३०॒वा । आ॒पु॒इ॒हो॒इ॒चाइ ॥ २ ॥

(आ॒ङ्गिर॑मा॒नि॒त्रो॒णि ॥) त॒वा॒ह॒सो॒मा॒इ॒रा॒रणा॑ ।
 सा॒ख्याई॒२३०॒दो । दि॒वे॒दा॒२३०॒इ॒वे । पु॒रु॒षि॒बभ्रो॑नि॒च-
 र॑न्ति॒माम् । आ॒वा॒२३०॒चाइ । पा॒री॒धा॒इ॒रा । ति॒तो
 २३०॒वा । आ॒पु॒इ॒हो॒इ॒चाइ ॥ २ ॥

त॒वा॒ह॒सो॒म॒रौ । ओ॒प॒र॒णा । सा॒ख्य॒इ॒न्दे॒२ ।
 दि॒वा॒३०॒पु॒इ । दी॒२३०॒वे । पू॒र॒णा॒इ॒वा॒२ । ओ॒नि॒च-
 रा॒२ । ति॒मा॒३०॒पु॒म् । आ॒२३०॒वा । पा॒री॒२॒धा॒इ॒ए
 रा॒२ । ति॒ता॒२३०॒पु॒ । ई॒२३०॒चौ ॥ ४ ॥

त॒वा॒ह॒सो॒म॒रा॒रणा॑ । स॒ख्य॒इ॒न्दे॒दि॒वे॒दि॒वाइ । स॒ख्य
 इ॒न्दे॒दि॒वे॒दा॒२३०॒वे । पु॒रु॒षि॒बभ्रो॑नि॒चर॑न्ति॒मामा॒३०॒वा ।

लंपुरुस्पृष्टाश्चै३हो । पवमार३ना३ । भियो२३४वा ।
 पा५सो६द्वाइ ॥ ८ ॥

मृज्यमानः सु३क्ष्त्वा । वा३द्वाइ । सम३द्राइवा ।
 चमो२न्वा२३४सी । रया३४ईपिशा । गंब३जलम् । पूरु-
 स्पृ३ष्टा२३४म् । पवा३४माना३ । भियो२३४वा । पा
 पु३सो६द्वाइ ॥ १० ॥

मृज्यमाना५ः सु३क्ष्त्वा । समू२द्राइवा २ । चमा-
 २इन्वासी २ । रायि३पिशाङ्गं ब३जलं पूरुस्पृ३ष्टाश्चै३हो । पव
 मा२३ना३ । भियो२३४वा । पा५सो६द्वाइ ॥ ११ ॥

(ऐडमौल्लणोरन्ध्रम् ॥) मृज्यमानः सु३क्ष्त्वा । समु-
 द्र३वोवा । चामिन्वसि । रायि३पिशा३ । द्वा३द्वा ।
 गंब३जलं पूरुस्पृ३क्ष्म् । पवमाना३ । द्वा३द्वा । भियर्षा
 २३सा३४इ । ओ२३४इ । डा ॥ १२ ॥

अथाष्टमी ।

३ १८ २८ ३ २ ३ १९ ३ २ ३ १

अभिसोमासपायवःपवन्तेमघन्नादम् ।

५ ४ ५ ८

(वाजजित् ॥) मृज्यमानःसुहा । स्तिवारे ।

समू२२० । द्रेवा२२० । चामिन्वमाइ । रयारयि२

चोइ । पिशा२२० । गंवङ्गलाम् । पूरुसृष्टाम् ।

पवा२२० । माना२२० । भौर्यर्षमा३१ उवा२३ । वा

जोजिगी३वा२१ ॥ १३ ॥

हे “सुहस्वा” हस्ते भवाः हस्वाः प्रङ्गल्यः, * शोभनाङ्ग-
लिक सोम ! “मृज्यमानः” शोध्यमानस्त्वं “मसुद्रे” अन्तरिक्षे ।
कलशे वा “वाचं” शब्दम् “इन्वसि” प्रेरयसि † । किञ्च । हे
पवमान पूयमान सोम ! “पिशङ्ग” हिरण्यं रजतादिभिः पिश-
ङ्गवर्षं “बहुलं” प्रभूतं “पुरुसृष्टं” बहुभिः स्पृहणीयं “रयिधनं”
“अभ्यर्षसि” स्तोत्राणामभिस्तरसि प्रयच्छसीत्यर्थः ॥ ७ ॥ पू१

* “सुर्वाह (१, १, १८)”-इत्यादिना तुप आत्वरूपम् ।

† “सुमहः”-इति अन्तरिक्षनामसु पञ्चदशं नैवष्टकम् (१, ३) ।

‡ “इन्वसि”-इति मतिकर्मसु पञ्चदशाधिकप्रत्ययं नैवष्टकम् (१, १४) ।

आत्रिकर्मसु च प्रथमम् (१, १८) । अन्तरप “इन्वसि आत्रोषि”-इति वि० ।

३ १८ २८ ३१२ ३ १ २
समुद्रस्याधिविष्टपेमनीषिणो

३ १ २ ३ १ २
मत्सरासीमदच्यतः ॥८॥ ५२*

(वैश्वदेवे) । चार्चद्वाइ । अंभिसोमासाश्चाया-

१वा२३ः । चार्चद्वाइ । पवन्तेमदीक्ष्यामांशदा२३म् ।

चार्चद्वाइ । समुद्रस्याधिविष्टपेमाशनाइषाशृणा२३ः ।

चार्चद्वाइ । मत्सरासीमाशदाच्युता२३ः । चार्चद्वा-

३४३इ । ओ२३४५इ । डा ॥ १४ ॥

आभीसोमा । सआ३१उवा२३ । यां२३४वाः । पां३

न्ताइमा । दिया३१उवा२३ । मा२३४दाम् । सामुद्र-

स्या । धिविष्टप्पेमना३१उवाये३ । वी२३४णाः । मात्सा

रासाः । मदा३१उवा२३ । च्यु२३४ताः ॥ १५ ॥

● उ० १, १, ८, १ = अ० ०, ५, १४, ४ = ऊ० १, १, १४ — १५ ; —४, १,
०—८—१०—११—१२ ; —०, १, ११ ; —०, २, १४—१५—१६ ; —८, १, १६ ;
—८, २, १८ ; —८, २, १५ ; —८, ३, १६ ; —१२, १, १८ ; —१२, २, १६ ; —१४, १, ८ ;
—१४, १, ५—० ; —१६, १, १—१२ ; —१८, १, १—१० ; —१२, १, १० = ऊ० १,
१, ६ ; —१, १, ११ ; —१, १, ८ ; —४, १, १० ; —४, २, १० ; —६, १, ८—१४ ।

(इन्द्रसामनोद्दे ।) अभिसो^{२ १ २ ४२ ५२}मास^{१ २२}आयवाः । पवन्ते^{१ २१}
 म^{१ २१}दियन्म । दा । औ^{१ २}श्चो । आ^{१ २}औ^२श्चो । समुद्र-
 स्था^{२ १ २ २ २ १}धिविष्टपेमनीषि । णा । औ^{२ २}श्चो । आ^{१ २}औ^२श्चो ।
 मत्सरा^{१ २ २ २ १}सोमद^{२ १}च्यु । ता । औ^{२ १}श्चो । आ^{१ २}औ^२श्चो ३४-
 ३ । औ^१२२३४५६ । डा ॥ १६ ॥

अभिसो^{५ ४ २ ५२ २}मास^{४ ४}आ । चो^{१ २}पूयवाः । पवन्ते^{१ २}मद्यन्मदस्य-
 वन्तेम । द^{२ १}िया^२चो^{१ २}इ । मा^{२ २}२३दाम् । समुद्र^{१ २}स्थाधिविष्ट-
 पे^{२ २}मनीषिणाः । मना^{२ १}चो^२इ । घा^२२३इणाः । मत्सरा^{१ २ २}सोमद-
 च्यु^{२ १}ताः । मदा^{२ १}चो^२इ । च्यू^२२३ता^१३४३ । औ^१२३४५६ । डा ।
 ॥ १७ ॥

(स्तः पृष्ठम् ॥) अभार^{१ २ २ २ २}इसोमा^{२ २ ४}३४ । औ^{२ ४}चो^२पू^२स^१आ-
 यवाः । प^४वा^{१ २ २ २}२०तेमा^{२ ४}३४ । औ^४चो^१पू^१दियन्म^१दाम् । समू-
 र^{१ २ २}द्र^{२ ४}स्था^४३४ । औ^{१ २}चो^१पू^१धिविष्ट^१पाइ । पो^{१ २}ये३ । मा^{१ २}र^१ना^१२३४-

^{२ २} औक्षोवा । ^{३ ५} वीर३४णाः । ^{३ ५} जर३४पा । २ । ^{३ २२ १} मत्सरासोर३ ।

^{१ १ २} मारदार३४ औक्षोवा ^{३ ५} च्यूर३४ताः ॥ १८ ॥

(इन्द्रसामानित्रीणि ॥) ^{४२ ५२ ४} औक्षोवा । ^{५ ४२ ५२} अभिसोमास-

^{२ ४ ५} आयवः । ^{५ ४२ ४} औक्षोवा । ^{१ २ २ ४} पवार । ^{१ २ २ ४} तेमा३ओपुवा६५६ । दि-

^{२ १ २} यन्मदम् । ^{१ १} समूर । ^{२ २ ४} द्रस्या३ओपुवा६५६ । ^{२ १ २ २} धिविष्टपेरमनी-

^{१ २ २} षिणारः । ^{१ २} औक्षो३१३ । ^{१ २ २ ४} मत्सार । ^{१ २ २ ४} रासा३ओपुवा६५६ ।

^{२ १ २ १ १ १ १} मदच्युता३४५ः ॥ १९ ॥

^{५ २ २ २ ५} अभिसोमासआया६वाः । ^{१ २ २ ४} पवार । ^{१ २ २ ४} तेमा३ओपुवा-

^{२ १ २} ६५६ । ^{१ २ २ ४} दियन्मदम् । ^{१ २ २ ४} समूर । ^{१ २ २ ४} द्रस्या३ओपुवा६५६ । ^{१ २ २ ४} धिवि-

^{१ २ २} ष्टपेरमनीषिणारः । ^{१ २ २ ४} मत्सार । ^{१ २ २ ४} रासा३ओपुवा६५६ । ^{१ २ २ ४} मद-

^{१ २ १ १ १ १} च्युता३४५ः ॥ २० ॥

^{५ २ २ २ ५} अभिसोमासआया६वाः । ^{१ २ २ ४} पवन्ताइमा । ^{१ २ २ ४} दियार्मा-

अथ नवमी ।

३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ २
 पुनानःसोमजागृविरव्यावारैः*परिप्रियः ।

१२ २२ ३१
 त्वं विप्रोअभवो†‡रिस्तम

२ ३ १ २
 मध्वायज्ञमिमिश्रणः‡ ॥ ८ ॥ पुरा

५ ४ २ १ २ १ २ ४ ५
 २३४दाम् । समुद्रस्या । धिविष्टपाद् । मनाश्इषाद्गणाः ।

१ १ २ १ १ २ ५ २ ३ ५
 मात्सरासो२३ । भारदा२३४औक्षोवा । च्यूर३४ताः ॥ २१ ॥ पुर

“आयवः” § गमनशीलाः “सोमासः” सोमाः मद्यं मदकरं मदं आत्मीयं रसं “अभिपवन्तः” अभितो निर्गमयन्ति । कुले त्युच्यते—“समुद्रस्य” अन्तरिक्षस्य “अधिविष्टपे” अधिकं समुच्छ्रितपवित्ते । यद्वा । समुद्रस्य यस्मात्समुद्रवन्ति रसाः तस्य कलशस्य “अधि” उपरि “विष्टपे” स्थाने “पवित्ते” निर्गमयन्ति । कीदृशाः ? “मनीषिणः” मनसईशितारः “मात्सरासः” मदकराः “मदच्युतः” मदकरेण रसेन व्यावयितारः ॥

“विष्टपे”, “विष्टपि”—“मदच्युतः”, “स्वर्विदः”—इति च पाठौ ॥ ८ ॥ पुर

* “अव्योवारे”—इति

† “योक्तिरस्तमो”—इति,

‡ “भित्तमः”—इति च

§ ऋ० ७, ५, १२, १ ।

§ ‘आयवः’ सतुषाः—इति वि० । ‘आयवः’—इति मनुष्यानामसु सप्तदशं नैषष्ट-कम् (२, २) ।

३ १ २ ३ १२ १२ ३
सुस्रधरोऽत्यव्यमर्षति

१ २ ३ १ २
तमीमृजन्त्यायवः ॥ १० ॥ पू४*

५ २ २ ० १ १ २ २
इन्द्रायपा । वताऽइमादाः । सोमोमरुत्वताऽइ-
१ १ १ २ १
स्रताः । स । द्वास्रधारः । अतिअव्यमाऽर्षातोः ।
१ १ १ २ १
तमाऽइमार्जाः । तिआयाऽश्वाऽ३४ः । ओर३४पूइ ।
डा ॥ २३ ॥

५ २ १ २ १
(स्वःपृष्ठमाङ्गिरसम् ॥) इन्द्रायपा । वतेमदाः ।
१ २ २ १ १ १ १ २
सोमोमरुत्वाः । स्वतेक्षोऽइ । स्रताः । स । द्वास्रधारः ।
१ २ ३ ५ ३ ५ १
अतिअव्यमा । पाताओर३४वा । ज२३४पा । तमीक्षो-
१ १ २ १
ऽइ । मार्जाः । तिआयाऽश्वाऽ३४ः । ओर३४पूइ ।
डा ॥ २४ ॥

५ २ २ ४ ५ ४ ५ १ २ २
(सोमसाम ॥) इन्द्रायपावताइमदाः । सोमोम-
१ २ १ २ १
रुत्वताऽइस्रताः । स । द्वास्रधारः । अतिअव्यमाः ।

अथैकादशी ।

^{१२} ^{११} ^{२३} ^{१२} ^{२२} ^२ ^१ ^२
पवस्ववाजसातमोभिविश्वा निवार्या ।

^१ ^{२३१} ^{२३१२} ^{२२}
त्वत्समुद्रः प्रथमविधर्म

^{३१२} ^{३२}
न्देवेभ्यः सोममत्सरः ॥ ११ ॥ ५५ *

^{४५} ^{२१} ^२ ^१ ^{४५} ^१ ^३ ^{४२} ^२
षाती । तमा औश्चोश्च । मार्जा । तार्याश्च औश्चो
वा । यारश्चवाः ॥ २५ ॥

^{४५} ^२ ^{४२} ^१ ^५ ^{२१} ^{२२}
पवस्ववाजसा । इच्छा । तारश्चमाः । अभिविश्वा-
^१ ^{२२} ^१ ^१ ^{४२२} ^{१२} ^{१२} ^२
निवारिया । त्वत्सारमूर्श्च औश्चोवा । द्रः प्रथमे विधर्म-
^२ ^२ ^१ ^३ ^{४२२} ^१ ^१
न् । दाइवायेश्च । भ्यारः सोश्च औश्चोवा । ममत्स-
राश्च ॥ २६ ॥ ५४

“मदः” मन्दकरः “सुतः” अभिवृतः “सोमः” “मरुत्वते”
मरुत्तिसाहते “इन्द्राय” इन्द्रार्थं “प्सवते” चरति । ततः “सह-
स्रधारः” बहुधारोपेतः सोमः “अव्ययम्” अव्ययं पवित्रम्
“अत्यर्षति” अतिगच्छति तमिमं “आयवः” मनुष्या ऋत्विजः
“मृजन्ति” शोभयन्ति ॥ १० ॥ ५४

अथ द्वादशी ।

१२

१ २ २ २ २ २ २

पवमानाअष्टक्षतपवित्रमतिधारया ।

३ १ २

३ १ २ २ १ २ २ २ २

मरुत्वन्तोमत्सराइन्द्रियाद्यया

३ २ २ १ २ २

मेधामभिप्रियाँसिच ॥ १२ ॥ पु६ *

॥ इति तृतीय-दशति ॥

(पवित्रम् ॥) पवमानाअष्टक्षतपवाइ । त्रामतिधार

हे “सोम !” “विश्वानि” सर्वाणि “वार्था” वरणीयानि स्तोत्राणि† “अभि” लक्ष्य “वाजसातमः” अतिशयेनाश्वस्य लब्ध-
कस्त्व “पवस्व” चर । हे सोम ! “देवेभ्यः” देवानां‡ “मत्सरः”
मदङ्करः “समुद्रः” समुन्दनशीलः॥ “विधर्मन्” विशेषेण
पीषक ! ॥ त्वं “प्रथमे” मुख्ये अष्टे यज्ञे देवेभ्यस्तदर्थं चर ॥

“विधर्मन्”-“विधारयम्”-इति, “वाजसातये”-“वाज-
सातमः”-इति, “वार्था”-“काव्या”-इति च क्रमेण सामान्यतः
पाठाः ॥ ११ ॥ पु५

* अ० ०, ५, १६, ५ ।

† ‘वार्था वरणीयेन उदकेन’ इति वि० ।

‡ “वह्नये चतुर्जति वाचम्”-इति अ० (पा० २, २, ६१) ॥

॥ “समुन्दनशीलता” इत्यादि निबन्धोक्तेः (२, १०) । ‘समुद्रः समुद्रसंस्थानौघः’
इति वि० ।

॥ “विधर्मन्=विधर्मन्वि, विविधकर्मणि कर्मकारणे देवे’ इति वि० ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
यामरुत्वन्तोमत्सराइन्द्रोऽयाः । हयाः । मार३३धाम् ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
अभाये३ । प्रारया२३४औक्षेवा । सौर३४चा ॥ २७ ॥ ५६

“पवमानाः” पयमानाः सोमाः “धम्रया” आत्मीयया “पवि-
त्रम्” “अति” अतीत्य “असृक्षत” सृज्यन्ते । कीदृशाः ? “मरु-
त्वन्तः” मरुद्भिर्गुक्ताः “मत्सराः” मदकराः “इन्द्रियाः” इन्द्र-
जुष्टाः । “मेधा”† स्तुतिं “प्रियांसि” अन्नानि च “अभि” लक्ष्य
स्तौत्रेभ्य उभयं कर्तुं वा “हया” यज्ञे गन्तारः सृज्यन्ते ॥ १२ ॥ ५६

इति श्रीमत्सायणार्थ-विरचिते माधवीये सामवेदार्थ-प्रकाशे

कन्दोव्याख्याने पञ्चमस्याध्यायस्य पञ्चमखण्डः ॥ ५ ॥

॥ इति वर्णितम् ॥

“पवित्रं पुनाते । मन्त्रः पवित्रमुच्यते । अग्निं देवाः पुषिर्वा नाकानं पुनाते सदे-
त्यपि निगमो भवति ॥ रश्मयः पवित्रमुच्यते । ‘गभस्विपूतो नृभिर्दिभिः सुतइत्यपि
निगमो भवति ॥ आपः पवित्रमुच्यते । ‘जतपवित्राः स्वकां या मदन्तो’ बल्लदकाः ॥
अग्निः पवित्रमुच्यते । वायुः पवित्रमुच्यते । सोमः पवित्रमुच्यते । सूर्यः पवित्रः
मुच्यते । इन्द्रः पवित्रमुच्यते । ‘अग्निः पवित्रं स मा पुनातु वायुः सोमः सूर्य इन्द्र
पवित्रं ते मा पुनक्तु’ इत्यपि निगमो भवति” इति (नि० ५, ६) ।

† ‘मेधां प्रज्ञाम्’-इति वि० ।

अथ षष्ठे खण्डे—

सैषा प्रथमा ।

१२ २२ ३२ ४२ ५ १५ २१ १ ३ २३ १२ २२
प्रतुद्रवपरिकोशं निषीदन्भिः पुनानोऽभिवाजमर्थः ।

३१ २३ १ २ ३ १ ३ १ २ ३
अश्वं नत्वा वाजिनं मर्जयन्तोऽश्वः

१ २ ३ १ २
बर्होरशनाभिर्नयन्ति ॥ १ ॥ ५७ *

(अशनम् ॥) ^{२ ३५}ओद्ग्रतु । ^{३९}इच्छा३१ । ^{२१}द्रवा । परि

को३ । शन्निषीदा । श्रीइनभिः । इहा११ । पुना ।

१ १ १ ३ ४ ५ १ १ ४ १ १ १ १
नोद्वभि । वाजमर्षा । आअश्वम् । इच्छाश् । नत्वा ।

१ १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

१८ २ २ ४
रश्मना । भा३४३इः । नाश्याप्रस्ताईपू६इ ॥ २८ ॥

(वृषीशनं साम ॥) ^{४५}प्रतु । ^{४५}एप्रतु । ^{२१}द्रवा । ^{२१}द्रवा ।

परिको३। शन्निषोदा। नृभिः। एनृभिः। पुना।

२१ २१ २, ३, ४, ५ ४, ५ ४, ५
पुना । नोश्चभि । वाजमर्षा । अश्वम् । एअश्वाम् ।

११ ११ १ १ २३४५ ४५ ४ ५
नत्वा । नत्वा । वा३जिनम् । मर्जयताः । अक् । एअक् ।

^{१ १} वर्धाइः । ^{२ १} वर्धाइः । ^{१ १ २ २} रशनाभिः । ^{३ १} नयेइ४ । ^५ हियाइचा-
^{१ १ १ १ १} उवा । तारइ४पुइ ॥ २८ ॥

(जानखाभीवतीहौ ॥) ^{४ ५ ४} प्रतुइ । ^१ वापरिकोशाम् ।
^{१ १} निषीइदा । ^{१ १} साइदा । ^{३ २ २} औचोइ । ^{३ २ ५} औचोइवा । ^{१ १} नृभिः
^{२ २} पुनानोअभिवा । ^० जमारइर्षा । ^{१ १} आर्षा । ^{३ २ १} औचोइ ।
^{३ २ ५} औचोइवा । ^१ अश्वन्नत्वावाजिनम्मा । ^० जयारइन्ताः ।
^{१ १} र्याता । ^{३ २ १} औचोइ । ^{३ २ ५} औचोइवा । ^{१ २ १ १} अक्कावर्धाइः । ^१ रश-
^{१ २ १} नाभिः । ^{२ १} नयेइ४ । ^५ हियाइचाउवा । ^{३ ० १ १ १ १} तारइ४पुइ ॥ ३० ॥

^{५ २} चाओइचा । ^५ उज्जवाइ४ । ^{१ १} ओइचा । ^{५ ५} प्रतुइवा ।
^१ परिकोइ । ^{१ १ ४ ५} शन्निषीदा । ^{१ १} नभाइःपुना । ^{१ १} नोइअभि ।
^{१ १ ४ ५} वाजमर्षा । ^{२ १} अश्वन्नत्वा । ^{१ १} वाइजिनम् । ^{२ ३ ४ ५} भर्जयन्ताः ।
^२ हापोइचा । ^{३ १} उज्जवाइ४ । ^{५ ५} ओइचा । ^{१ १ २ १ १} अक्कावर्धाइः ।
^{१ १ २} रशना । ^१ भाइइइइः । ^{१ ५} नाइयापु० नाइ५इइ ॥ ३१ ॥

(त्रिष्टुवौशनम् ॥) ^{४५} प्रातू । ^१ द्रवापरिकोशाम् ।
^१ निषीरदा । ^१ नृभाइःपुना । ^{२ १} नोइअभि । ^{२ १} वाजमर्षा ।
^१ अश्वमत्वावाजिनम्मा । ^७ जयार३ताः । ^{१ २ २} अक्वावर्द्धाईः ।
^{१ १ २} रशना । ^२ भा३४इइः । ^{१ ४} नाइयापू०ताईपूईइ ॥ ३२ ॥ पू७

उशनाऋषिः* । हे सोम ! “तु” चिप्रं + “प्रद्रव” प्रगच्छ
 आगत्वाच “कोश” द्रोणकलशं परिनिषीद” निषण्णेभव ।
 “नृभिः” नेष्टभिः “पुनानः” पूयमानः “वाजम्” अन्नं यजमानार्थ-
 सुद्दिश्य “अभ्यर्ष” [वाजं सङ्ग्रामं वा] “वाजिन” वलधन्तं
 “अश्वं न” अश्वमिव तं यथामार्जयन्ति तद्वत् ताम् “अर्जयन्तः”
 शोधयन्तः “वर्हि” यज्ञम् अच्छ “प्रतिरशनाभिः” रशनावदाय-
 ताभिरङ्गुलीभिः “नयन्ति” अध्वर्युं प्रमुखाः ॥ १ ॥ पू७

* “काव्यः”-इति ऋषि नै० ।

† “अच्छ आमुम्”-इति वि० । मन्त्रयुतो ‘अच्छा’-इति दीर्घो निपातत्वात् (६,
 १, १३६ पा० ।)

‡ ‘रशना वृषयोजनी’-इति वि० ।

॥ “ह-इत्येवोनेककसा, इदम् करिष्यतीति हेलपदेमे, कथम् करिष्यतीत्यनुपुष्टे,
 नन्वेतदकावौ” इति साधायु प्रमाणं भवति दृष्टव्यं तु ते पुरुषतवयाः दृष्टव्येव ते पुरुषत
 शाखाः”-इत्यादि नि० १, ४ । “ह”-इति चिप्रमासद्य च प्रथममैवष्टकम् (१, १५) ।

§ ‘वर्हिः प्रष्टवम्’-इति वि० ।

॥ ‘रशनाः’-इति अङ्गुलिमासद्य षष्ठं नैषष्टकम् ।

अथ द्वितीया ।

१ १२ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
प्रकाव्यमुशने वब्रुवाणिदेवो देवानां जनिमाविवक्ति ।

१ २ ३ १ १ ३ २
मच्चिब्रतः शुचिवन्धुः पावकः

३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २
पदावराद्धा अभ्यतिरेभन् ॥ २ ॥ ५८

४५ १२ १
(वाजसनीदे ॥) प्रा । काविया रम् । उशने वा र् ।

१ २ १ २ ३ १ २ ३ १ २
ब्रवारश्णाः । देवो दिवा र् । नाञ्जनिमा र् । विवा-

२ १ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
रश्क्तो । मच्चिब्राता र् । शुचिवन्धू र् । पवारश्काः ।

१ २ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
पदावारा र् । हा अभियार इ । तिराश्चौ हा वा । भा

१ १ १ १
रश्चपुन् ॥ ३३ ॥

१ २ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
प्रकाविया रम् । उशने वा र् । ब्रुवाणा र् । देवो

१ २ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
देवा र् । नाञ्जनिमा र् । विवाक्ता र् । मच्चिब्राता र् ।

१ २ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
शुचिवन्धू र् । पवाक्ता र् । पदावारा र् । हा र् ।

१ २ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
भियाश्चौ हा वा । तिरिभारश्चपुन् ॥ ३४ ॥

* उ० ४, २, १, १ = क० ०, ४, १२, २ = क० ६, ६, ४ ; — १६, २, १६ ; — ११,

१, २—६ ।

(वाजजित्नाम ॥) प्रकाव्यमुशने वज्रूवाणो । दे-
 ३४वाः । देवानाञ्जनिमावीश्वक्ती । मा३३४ची । व्रतः
 शुचिबन्धुः पाशवाकः । पा२३४दा । वराहोअभ्यतिरा-
 २३ । द्वाउवा३ । भार३४५न् ॥ ३५ ॥

(वाराहम् ॥) द्वाउद्वाउ । ऊप् । प्रकावियाम् ।
 उशने । वज्रूवाणाः । देवेदेवा । ना३०जनि । मावि
 वक्ती । मद्भिद्रताः । शुचिवा३ । धुःपवाकाः । द्वाउ
 द्वाउ । ऊप् । पदावरा । हो३अभि । आ३४३इ ।
 ती३रा५इभा६५इन् ॥ ३६ ॥

॥ इति पञ्चदशस्यार्द्धः प्रपाठकः ॥

वृषगणो वासितऋषिः* । “उशने एव” तन्नामकऋषि-
 रिब “काव्य” कविकर्म स्तोत्रं “वज्रूवाणः” “देवः” स्तोता †

* “वृषगणो वासितः”-इति ऋषि-ने० ।

† “देवः स्तोत्रः”-इति ऋ० ।

अयमृषिर्वृषगणोनाम “देवानाम्” इन्द्रादीनां “जनिमा”
जन्मानि* “प्रविवक्ति” प्रकर्षेण वदति । [वच परिभाषणे
(अदा० प०) । व्यत्ययेन विकरणस्य झुः (३, १, ८५) बहुलं
छन्दसीति (७, ४, ७८) अभ्यासस्य इत्वम्] “महिम्नतः प्रभूत-
कर्माणि” । “शुचिवन्तुः” वृत्तान्ति शत्रूणि विन्तुनि तेजांसि
बलानि वा दीप्ततेजस्कः‡ “पावकः” पापानां शोधकः “वराहः”
वरश्च तदहश्च वराहः [“राजाहःसखि भ्यष्टच्”-इति टच् समा-
सान्तः । तस्मिन्नहनि अभिषूयमाणत्वेन तद्दान् । अर्शश्चादित्वा-
न्त्वर्थीयोऽच्] तादृशः॥ सोमः “रेभन्” शब्दं कुर्वन् §
“पदानि” स्थानानि पात्राणि “अभ्येति” अभिगच्छति । यदा ।
यदा कश्चन वराहः “पदा” पदेभ्य भूमिं विक्रियमाणः शब्दं
करोति तदत् ॥ २ ॥ ५८

* ‘जन्मानि कर्माणि वा’-इति वि० ।

† ‘महिम्नतः महत्तः कर्मणः अथवा वा आरयिता’ इति वि० ।

‡ ‘शुचिवन्तुः शोभनवन्तुः शुद्धवन्तुर्वा’-इति वि० ।

॥ ‘वराहः सोमः’-इति वि० । “वराहो मेघो भवति वराहः” । वरमाहार
माहारौ-इति च ब्राह्मणम् । विष्णुवराहमिरोचनमित्यपि निगमो भवति ।
अथमपौरुषो वराह इत्यत्रादेव । इति मूलानि वरं वरं मूलवृत्तौति वा । वराह-
मिन्दर भुवमित्यपि निगमो भवति । अत्रिरसोऽपि वराहा उच्यन्ते ‘मृच्छस्यति
इति वराहः’ । अथाप्येते साध्यमिहा देवगणा वराहव उच्यन्ते—‘पद्मन् चिरञ्छवन्ता
मयो ब्रह्मन् विधावतो वराहन्’-इति नि० ४, ४ ।

§ ‘रेभन् कुर्वन्’ इति वि० ।

अथ तृतीया ।

१ १२ २२ ३१२ ३२ १ २ १ १२ २२ १ १
 तिस्रोवाच ईरयतिप्रवक्त्रिर्हृतस्यधोतिब्रह्मणोमनीषाम् ।

१ २ ३१२ ३१ २ ३
 गावोयन्तिगोपतिपृच्छमानाः

१ २ ३ १ ३ २
 सोमयन्तिमतयोवावशानाः ॥ ३ ॥ ५८ ०

(संक्रोशास्तयः ॥) ^१छाइ । ^१छा । ^१छा३छाइ ।

२ १ २ १ २ ३ ४ ५ १ १
 तिस्रोवाचा । ईरय । तिप्रवक्त्रीः । ^१छाइया२३छाइ ।

२ १ २ १ २ ३ ४ ५ २ १ १
 तिस्रोवाचाः । ईरय । तिप्रवक्त्रीः । आ । ^१छाइया२३छाइ ।

२ १ २ १ २ ३ ४ ५ १ २ १
 तिस्रोवाचाः । ईरय । तिप्रवक्त्रीः । ^१छाइछा । इछाइछा ।

१ २ २ १ २ ३ ४ ५ १ १ २ ३ ४ ५
 औ३छा३इ । इछा । तिस्रोवाचाः । ईरय । तिप्रवक्त्रीः ।

१ २ १ २ १ २ ३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५
 छाइया । इयोइया । औ३छा३इ । इया । तिस्रोवाचाः ।

२ १ २ ३ ४ ५
 ईरय । तिप्रवक्त्रीः ॥ १ ॥

(वेणोर्विशाले द्वे ॥) ^{३ २ ३ ४ ५}इछाइछ । ^{२ ३}इछाइछा३छा ।

३ २ ३ ४ ५ २ १ २ ३ ४ ५ ३ २ ३ ४ ५ ३ २
 वाछाइछ । तिस्रोवाचाः । ईरय । तिप्रवक्त्रीः । इछा

वापुं । ^{१ १}इक्षोवार३ । ^{१ ५}ई३४द्वाइ । ^४ई५ । ^४इद्वा ।

^{२ १ २}तिस्रोवाचाः । ^{२ १}ई३रय । ^{१ ३ ४ ५}तिप्रवक्त्रीः । ^{१ १}इक्षोवार३ ।

^{१ ५}ई३४द्वाइ । ^४इद्वा । ^{१ १ २}तिस्रोवाचाः । ^{१ १}ई३४रय । ^{१ १}तिप्र-

^{४ ५}वक्त्रीः । ^{१ २ २}आऔ३द्वा । ^{१ २ २}आऔ३द्वा३४ । ^{५ २ २}औद्वा ।

^{२ २}द्वा३द्वाइ । ^{१ २ २}तिस्रोवाचाः । ^{१ १}ई३रय । ^{१ ३ ४ ५}तिप्रवक्त्रीः । ^१आ ।

^{२ २ २ २}औ३द्वावाद्वा३४ । ^{३ ४ ४ ५}औद्वा । ^{१ १ २}तिस्रोवाचाः । ^१ई३

^१रय । ^{१ ३ ४ ५}तिप्रवक्त्रीः ॥ २ ॥

^{४ २}औद्वा३ । ^{४ ५ ४ २}औद्वाऔद्वा । ^{१ १}कृतस्यधाइ । ^१तौ३०ब्रह्मा ।

^{१ ३ ४ ५}णामनीषाम् । ^{१ २ १}द्वाद्वाइ । ^{१ ३ ४ २ १}द्वाद्वाद्वाद्वाइ । ^{१ २ १ २}गावोयन्ताइ ।

^{१ १}गोश्रपतिम् । ^{१ ३ ४ ५}पृच्छमानाः । ^{१ १ १}इद्वाइ । ^{१ ३ ४ २ १}इद्वाद्वाद्वाइ ।

^{१ २ १}सोमयन्ताइ । ^{१ १}मतयः । ^१वा३४३ । ^{१ ४}वा३शाप्रना६५६ ॥

॥ ३ ॥ ५८

पराशरऋषिः* । “वह्निः” वोढा यजमानः “तिस्रो वाचः”
 ऋग्यजुःसामात्मिकाः स्तुतीः प्रेरयति । तथा “ऋतस्य” यज्ञस्य
 “धीति” धारयित्री† “ब्रह्मणः”‡ परिवृढस्य सोमस्य “मनीषा”
 मनस इति चैव कल्याण-वाचं च प्रेरयति । किञ्च । “गोपति” ॥
 वृषभं यथा गावोऽभिगच्छन्ति तद्वत् गवां स्वामिनं सोमं “गावः”
 “पृच्छमानाः” पृच्छन्त्यः सत्यो “यन्ति” स्व-पयसा माययितु
 मभिगच्छन्ति । तथा “वावशानाः” कामयमानाः “मतयः”
 स्तोतारः§ “सोमं” “यन्ति” स्तोतु मभिगच्छन्ति॥ ॥ ३ ॥ ५८

* “शाक्यः”—इति ऋषि-भे० । “पराशरः पराशीकस्य वसिष्ठस्य स्थविरस्य जज्ञे ।
 पराशरः शतयानुर्वसिष्ठ इत्यपि निगमो भवति । इन्द्रोऽपि पराशर उच्यते परा-
 शातयिता यातूनाम् इन्द्रो यातूना मभवत् पराशर इत्यपि निगमो भवति”—इति
 नि० नै० ६, २० ॥

† “धीतिं कर्म” इति वि० ।

‡ “ब्रह्मणो मनीषां वेदोक्तानि कर्माणि”—इति वि० ।

॥ “गोपतिं यजमानं दक्षिणामव्यम्भेन पृच्छमाना इव, वृषभं वा” इति वि० ।

§ मतय इति स्तोत्रनामसु न दृश्यते पर मेधावि-नामसु द्वाविंशतिसमस्रै वषट् कु-
 मिणि लक्ष्यते (३, १५) । “मतयः वृद्धयः” इति वि० ।

॥ शाक्यस्याख्यानमित्यम् —“वह्निरादित्यो भवति स तिस्रो वाचः प्रेरयत्युचो
 यजुंषि सामान्यतस्तदित्यस्य कर्माणि ब्रह्मणो मतान्येष वैतत् सर्वमक्षरमधीत्यधिदेवतम्
 अथाध्यात्मं वह्निरात्मा भवति स तिस्रो वाच ईरयति प्रेरयति विद्यामतिबुद्धिमता
 ऋतस्याक्षरः कर्माणि ब्रह्मणो मतान्येष वैतत् सर्वमनुभवत्यात्मगति माचष्टे”—इति
 (प्र० १, १४) ॥ विवरणकारसु पूर्वं यथावत् आख्यायानन्तरमपरमपि आख्यानजासमा-
 विस्तृतवान् तद्यथा—‘यद्यपि पावसाभीषु सोममुक्ता अन्या देवता न सम्भवति तथा-
 प्यहादग्ने आख्यातेति क्षत्वा तेनापि आत्मनातुल्यकार्थं साक्षिष्यत । तिस्रो वाचः ।
 ऋग्यजुःसामानि अथवा तिस्रो वाचः सत्वरजसर्माणि अथवा व्यापकब्रह्मसुषुप्ति-
 रतयः । ईरयति प्रेरयति उदंकरग्रीष्मं वषतीति वह्निरादित्यः । ऋतस्य आदित्यस्य

अथ चतुर्थी ।

३ १ ३ १ ३ १ २ ३ १ १ २ ३ १ ३ २ ३ १ २ ३ १ २

अस्य प्रेषा हेमना पूयमानो देवो देवेभिः समपृक्तरसम् ।

३ १ ३ १ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २

सुतः पवित्रमर्थेतिरेभन्मिव सप्तपशुमन्तिहाता ॥४॥ ६० ॥

३ १ ३ १ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २

(अगस्त्यस्य यमिके द्वे ॥) अस्याऽऽष्टौ हेवा । प्रेषा । हे

३ १ ३ १ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
मना । पूयमानाः । उज्जवाद् । अस्याऽऽष्टौ हेवा ।३ १ ३ १ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
प्रेषा । हेमना । पूयमानाः । हाद् । उज्जवा ।३ १ ३ १ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
देवाऽऽष्टौ हेवा । देवाद् । भौः सम । पृक्तरसाम् ।

धीतिः । अथवा कृतस्य सत्यस्य ब्रह्मणः । अथवा कृतस्य धीति यज्ञस्य वा
आदित्यस्य वा यस्य एव 'अग्नी प्राप्ताऽतिः सम्यगादित्यमुपतिष्ठते' । 'ब्रह्मणो मनीषी
गावः रश्मयः तेन विच्छेष्टा अथवा उदकानि' । एतमेव गोपति रश्मि-स्वामिनं वा
पृच्छन् एव सोमं यन्नि पृथिवी वसाना संशोषकाराय सोमं आदित्यं सतयः । प्रज्ञासते
विषयाः अतिप्रकाशत इति रश्मयः । वाक्शाना आदित्यं यन्नि प्रतिष्ठाति । आध्यात्म्यं
वज्रिरात्मा भवति । ब्रह्मादिगुरुमयो गावः । नः तिष्ठो वाक् प्रेरयति । विद्या
बुद्धिमनोऽपि । विद्या महान् । बुद्धिरहङ्कारः मन इति प्रथमाद भूतन्द्रियाणि
कृतस्यात्मनः धीतिं मनसः दृष्टानि कर्माणि प्रेरयन्ति ब्रह्मणः आत्मनः । गोपाः
गोपायति । आत्मानं इन्द्रियाणि स्वामिनं पृच्छमानाः । आत्मानं तदभिप्रायक
ब्रह्माद्यनुमनाना । एतमेव आत्मानं सोमं ह्यभयमाना एव यन्नि न भुवं तदर्थं प्राहुः
अंयन्ति' इति ।

^२चाउ । ^१चाइ । ^{२ २ ३ ४ ५ ६}सुता३४औँचावा । ^१पवाइ । ^{२ १}त्रा३म्परि ।
^{२ ३ ४ ५}एतिरेभान् । ^{२ २}चा । ^{१ २ ३ ४ ५ ६}चाऔँचाइ । ^१मिता३४औँचावा । ^२वसा ।
^{२ १}झा३पशू । ^{२ ३ ४ ५}मन्तिचाता । ^१पशू । ^२मा३४३ । ^{२ ४}ती३चापू
 ताईपूई ॥ ४ ॥

^{१ २ ३ ४ ५ ६}औँचावाचा३चाइ । ^{३ २}इचा । ^{१ २}अस्यप्रेषा । ^{१ २ ३}चे३मना ।
^{२ ३ ४ ५}पूयमानाः । ^{२ ३ ४ ५}देवोदेवाइ । ^{१ २}भी३ःसम । ^{२ ३ ४ ५}पृक्तरसाम् ।
^{२ १}सुतःपवाइ । ^{२ ३ ४ ५}त्रा३म्परि । ^{१ २ ३ ४ ५ ६}एतिरेभान् । ^{१ २ ३ ४ ५ ६}औँचावाचा-
^१इचाइ । ^{२ ३}इचा । ^{१ २}मिनेवसा । ^{२ ३}झा३पशू । ^२मा३४३ ।
^{२ ४}ती३चापूताईपूई ॥ ५ ॥ ई०

वसिष्ठऋषिः* । “अस्य” सोमस्य “प्रेषा” [प्रेषतिर्गत्यर्थः
 (स्था० प०)] क्षिपि रूपं । सावेकाच इति विभक्तैरुदात्तत्वं †
 प्रेषा] प्रेरकेण‡ “हेमना”॥ हिरण्येन “पूयमानः” हिरण्य-

* “संवाचकः”-इति ऋषि-नै० ।

† “सावेकाचस्य तीषादिविभक्तिः”-इति पा० ६, १, १६८ ।

‡ ‘प्रेषा प्रकषेण्य’-इति दि० ।

॥ बाङ्गलकादक्षोपाभावः ।

अथ पञ्चमी ।

१२ ३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २ २ २
सोमःपवतेजनितामतीनाञ्जनितादिवोजनितापृथिव्याः ।

० १२ २२ ३ १२ २२ ३ १ २ ३ १२ २२
जनिताग्नेर्जनितासूर्यस्यजनितेन्द्रस्यजनिताविष्णोः ॥ ५ ॥ ६१*

२२ २ २ १
(कालकाक्रन्दौ ॥) सोमःपवतेजनितामाश्ताइना रम् ।

२ २ २ १ १२ २ २
जनितादिवोजनितापृथ्वाइव्या रः । जनिताग्नेर्जनितासू ।

पाणि रभिपुणोतीति हिरण्यसम्बन्धः । तादृशः “देवा” दीप्य-
मानः अंशुः “रमम्” आत्मीयं “देवेभिः” देवैः सह† “समपृक्त”
सम्पर्कयति संयोजयति । [पृची सम्पर्के (अदा० आ०)
ततः “सुतः” अभिपुतः सोमः “रेभन्” शब्दायमानः सन् “पवि-
त्रम्” उणौस्त्वेन निर्मितः‡ “पर्येति” परिगच्छति । कथमिव?
“होता” देवाना माह्वाताण कृत्वक् “मिमेव” निर्मातेव§
“पशुमन्ति” वदपशून् “सद्य” सदनानि यज्ञगृहान् यथा
पर्येति तद्वत् ॥ ४ ॥ ६०

* उ० ३, १, १८, १ = छ० ७, ४, ६, ५ = क० ३, २, १८; — ८, ९, १; —

१२, १, १०—१६ ।

† ‘देवेभिः देवेभ्यः बन्धादिव्य’ इति वि० ।

‡ दशापवित्रमित्यर्थः ।

§ होमेति ऋजोरूपम् (६, २, ३४ पा०) ।

§ ‘मिता कर्मा’ इति वि० ।

रियार३स्या । ^० ^१ ^{१२} ^२ ^१ ^२ ^२
जनितेन्द्रा । स्या३जनि । तो३४३ । तार

^४
वापुइष्णो६५६ः ॥ ६ ॥

^{३४} ^५ ^२ ^२ ^५ ^१
सोमःपवतेजनिता । ए३ । औ३हो५वाऽ । माता

^२ ^{१२} ^{२१२} ^{२१२} ^२ ^{१२}
र३४पुइना६५६म् । जनितादिवोजनितापृथिव्याः । जना-

^२ ^५ ^१ ^२ ^१ ^४
इदुतार३४ग्नेः । जनिता । सू३४३ । री३यापुस्या६५६ ।

^२ ^{१२} ^२ ^{१२} ^२ ^{११११}
जनितेन्द्रस्यजनितातविष्णोर३४५ः ॥ ७ ॥

^{५२} ^४ ^४ ^५
(जनित्रे द्वे ॥) छाउजनत् । ३ । जनद्वाउ । ३ ।

^१ ^१ ^{२२१} ^२
होइ । जनत् । २ । होइ । जनात् । सोमःपवा । ते३

^१ ^२ ^३ ^४ ^५ ^१ ^{१२} ^२ ^१ ^२ ^२
जनि । तामतीनाम् । जनितादाइ । वो३जनि । तापु

^५ ^५ ^२ ^{१२} ^{२१२} ^२ ^३ ^४ ^५ ^{५२}
थिव्याः । जनिताग्राइः । जनिता । सूरियस्या । छाउ

^४ ^४ ^५ ^१
जनत् । ३ । जनद्वाउ । ३ । होइ । जनत् । २ । होइ ।

^{१२} ^२ ^२ ^२ ^४
जनात् । जनितेन्द्रा । स्या३जनि । तो३४३ । ता३वा

पुइष्णो६५६ः ॥ ८ ॥

जनद्वाउ । ३ । जनदाउ । ३ । जनत् । होइ । ३ ।

सोमःपवा । तेऽजनि । तामतीनाम् । जनितादाइ ।

वोऽजनि । तापृथिव्याः । जनिताग्राइ । जनितासूरियस्या ।

जनद्वाउ । ३ । जनदाउ । ३ । जनत् । होयि । ३ । जनि-

तेन्द्रा । स्याऽजनि । ताइ३३ । ताश्वापृथिव्योऽपृथ्विः

॥ ८ ॥ ६१

प्रतर्दनऋषिः* । “सोमः” अभिव्यूयमाणः “पवते” पात्रेषु
क्षरति । कौटुम्भः ? “मतीनां” बुद्धीनां । यद्वा । मननीयानां
स्तृतीनां “जनिता” जनयिता । [“जनिता मन्त्रे” (६, ४, ५३.)
इति निपातेन णि-लोपः] किञ्च “दिवः” द्यलोकस्य “जनिता”
प्रादुर्भावयिता । तथा “पृथिव्याः जनिता” । “अग्नेः” “जनिता”

* “देवोदासिः” इति वि० ।

† अत्रेदं विवरणम्—‘सोमः पवते । विनियोगोऽस्य अनुशंस्यते । अभिव्यूयमाणे
पर्वसोमस्य पृथिव्यादीनां । जनयितृत्वं न सम्भवात् । यश्चकारेण स्थितिहेतुत्वात्
जनयतीति जनिता मतीनां जनयिता दिवः जनयिताग्नेः जनयिता द्युर्गस्य जनयिता ।
इन्द्रस्य जनयिता । उत अपि विश्वोर्वाग्निमतइति । जनयिता पृथिव्यादिभ्यः रक्षेज
वर्द्धयिता । अभिदेवेनेन्द्रः सोमः यदाश्नानि तदायमर्थः । सर्वमिदं जयति । आत्मा सोमः
पवते साधयति भोक्तृत्वात् । आत्मा मन्त्रकारकः । प्रधानभूतेन्द्रियाणां जनयिता
पृथिव्यादीनाञ्च इवोपलब्धेनाकर्तृत्वापि अग्रादीनाञ्च स्थानानां तिसृणां विश्वेषु
वाग्निमतः ॥ ”

अथ षष्ठी ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १०० १०१ १०२ १०३ १०४ १०५ १०६ १०७ १०८ १०९ ११० १११ ११२ ११३ ११४ ११५ ११६ ११७ ११८ ११९ १२० १२१ १२२ १२३ १२४ १२५ १२६ १२७ १२८ १२९ १३० १३१ १३२ १३३ १३४ १३५ १३६ १३७ १३८ १३९ १४० १४१ १४२ १४३ १४४ १४५ १४६ १४७ १४८ १४९ १५० १५१ १५२ १५३ १५४ १५५ १५६ १५७ १५८ १५९ १६० १६१ १६२ १६३ १६४ १६५ १६६ १६७ १६८ १६९ १७० १७१ १७२ १७३ १७४ १७५ १७६ १७७ १७८ १७९ १८० १८१ १८२ १८३ १८४ १८५ १८६ १८७ १८८ १८९ १९० १९१ १९२ १९३ १९४ १९५ १९६ १९७ १९८ १९९ २०० २०१ २०२ २०३ २०४ २०५ २०६ २०७ २०८ २०९ २१० २११ २१२ २१३ २१४ २१५ २१६ २१७ २१८ २१९ २२० २२१ २२२ २२३ २२४ २२५ २२६ २२७ २२८ २२९ २३० २३१ २३२ २३३ २३४ २३५ २३६ २३७ २३८ २३९ २४० २४१ २४२ २४३ २४४ २४५ २४६ २४७ २४८ २४९ २५० २५१ २५२ २५३ २५४ २५५ २५६ २५७ २५८ २५९ २६० २६१ २६२ २६३ २६४ २६५ २६६ २६७ २६८ २६९ २७० २७१ २७२ २७३ २७४ २७५ २७६ २७७ २७८ २७९ २८० २८१ २८२ २८३ २८४ २८५ २८६ २८७ २८८ २८९ २९० २९१ २९२ २९३ २९४ २९५ २९६ २९७ २९८ २९९ ३०० ३०१ ३०२ ३०३ ३०४ ३०५ ३०६ ३०७ ३०८ ३०९ ३१० ३११ ३१२ ३१३ ३१४ ३१५ ३१६ ३१७ ३१८ ३१९ ३२० ३२१ ३२२ ३२३ ३२४ ३२५ ३२६ ३२७ ३२८ ३२९ ३३० ३३१ ३३२ ३३३ ३३४ ३३५ ३३६ ३३७ ३३८ ३३९ ३४० ३४१ ३४२ ३४३ ३४४ ३४५ ३४६ ३४७ ३४८ ३४९ ३५० ३५१ ३५२ ३५३ ३५४ ३५५ ३५६ ३५७ ३५८ ३५९ ३६० ३६१ ३६२ ३६३ ३६४ ३६५ ३६६ ३६७ ३६८ ३६९ ३७० ३७१ ३७२ ३७३ ३७४ ३७५ ३७६ ३७७ ३७८ ३७९ ३८० ३८१ ३८२ ३८३ ३८४ ३८५ ३८६ ३८७ ३८८ ३८९ ३९० ३९१ ३९२ ३९३ ३९४ ३९५ ३९६ ३९७ ३९८ ३९९ ४०० ४०१ ४०२ ४०३ ४०४ ४०५ ४०६ ४०७ ४०८ ४०९ ४१० ४११ ४१२ ४१३ ४१४ ४१५ ४१६ ४१७ ४१८ ४१९ ४२० ४२१ ४२२ ४२३ ४२४ ४२५ ४२६ ४२७ ४२८ ४२९ ४३० ४३१ ४३२ ४३३ ४३४ ४३५ ४३६ ४३७ ४३८ ४३९ ४४० ४४१ ४४२ ४४३ ४४४ ४४५ ४४६ ४४७ ४४८ ४४९ ४५० ४५१ ४५२ ४५३ ४५४ ४५५ ४५६ ४५७ ४५८ ४५९ ४६० ४६१ ४६२ ४६३ ४६४ ४६५ ४६६ ४६७ ४६८ ४६९ ४७० ४७१ ४७२ ४७३ ४७४ ४७५ ४७६ ४७७ ४७८ ४७९ ४८० ४८१ ४८२ ४८३ ४८४ ४८५ ४८६ ४८७ ४८८ ४८९ ४९० ४९१ ४९२ ४९३ ४९४ ४९५ ४९६ ४९७ ४९८ ४९९ ५०० ५०१ ५०२ ५०३ ५०४ ५०५ ५०६ ५०७ ५०८ ५०९ ५१० ५११ ५१२ ५१३ ५१४ ५१५ ५१६ ५१७ ५१८ ५१९ ५२० ५२१ ५२२ ५२३ ५२४ ५२५ ५२६ ५२७ ५२८ ५२९ ५३० ५३१ ५३२ ५३३ ५३४ ५३५ ५३६ ५३७ ५३८ ५३९ ५४० ५४१ ५४२ ५४३ ५४४ ५४५ ५४६ ५४७ ५४८ ५४९ ५५० ५५१ ५५२ ५५३ ५५४ ५५५ ५५६ ५५७ ५५८ ५५९ ५६० ५६१ ५६२ ५६३ ५६४ ५६५ ५६६ ५६७ ५६८ ५६९ ५७० ५७१ ५७२ ५७३ ५७४ ५७५ ५७६ ५७७ ५७८ ५७९ ५८० ५८१ ५८२ ५८३ ५८४ ५८५ ५८६ ५८७ ५८८ ५८९ ५९० ५९१ ५९२ ५९३ ५९४ ५९५ ५९६ ५९७ ५९८ ५९९ ६०० ६०१ ६०२ ६०३ ६०४ ६०५ ६०६ ६०७ ६०८ ६०९ ६१० ६११ ६१२ ६१३ ६१४ ६१५ ६१६ ६१७ ६१८ ६१९ ६२० ६२१ ६२२ ६२३ ६२४ ६२५ ६२६ ६२७ ६२८ ६२९ ६३० ६३१ ६३२ ६३३ ६३४ ६३५ ६३६ ६३७ ६३८ ६३९ ६४० ६४१ ६४२ ६४३ ६४४ ६४५ ६४६ ६४७ ६४८ ६४९ ६५० ६५१ ६५२ ६५३ ६५४ ६५५ ६५६ ६५७ ६५८ ६५९ ६६० ६६१ ६६२ ६६३ ६६४ ६६५ ६६६ ६६७ ६६८ ६६९ ६७० ६७१ ६७२ ६७३ ६७४ ६७५ ६७६ ६७७ ६७८ ६७९ ६८० ६८१ ६८२ ६८३ ६८४ ६८५ ६८६ ६८७ ६८८ ६८९ ६९० ६९१ ६९२ ६९३ ६९४ ६९५ ६९६ ६९७ ६९८ ६९९ ७०० ७०१ ७०२ ७०३ ७०४ ७०५ ७०६ ७०७ ७०८ ७०९ ७१० ७११ ७१२ ७१३ ७१४ ७१५ ७१६ ७१७ ७१८ ७१९ ७२० ७२१ ७२२ ७२३ ७२४ ७२५ ७२६ ७२७ ७२८ ७२९ ७३० ७३१ ७३२ ७३३ ७३४ ७३५ ७३६ ७३७ ७३८ ७३९ ७४० ७४१ ७४२ ७४३ ७४४ ७४५ ७४६ ७४७ ७४८ ७४९ ७५० ७५१ ७५२ ७५३ ७५४ ७५५ ७५६ ७५७ ७५८ ७५९ ७६० ७६१ ७६२ ७६३ ७६४ ७६५ ७६६ ७६७ ७६८ ७६९ ७७० ७७१ ७७२ ७७३ ७७४ ७७५ ७७६ ७७७ ७७८ ७७९ ७८० ७८१ ७८२ ७८३ ७८४ ७८५ ७८६ ७८७ ७८८ ७८९ ७९० ७९१ ७९२ ७९३ ७९४ ७९५ ७९६ ७९७ ७९८ ७९९ ८०० ८०१ ८०२ ८०३ ८०४ ८०५ ८०६ ८०७ ८०८ ८०९ ८१० ८११ ८१२ ८१३ ८१४ ८१५ ८१६ ८१७ ८१८ ८१९ ८२० ८२१ ८२२ ८२३ ८२४ ८२५ ८२६ ८२७ ८२८ ८२९ ८३० ८३१ ८३२ ८३३ ८३४ ८३५ ८३६ ८३७ ८३८ ८३९ ८४० ८४१ ८४२ ८४३ ८४४ ८४५ ८४६ ८४७ ८४८ ८४९ ८५० ८५१ ८५२ ८५३ ८५४ ८५५ ८५६ ८५७ ८५८ ८५९ ८६० ८६१ ८६२ ८६३ ८६४ ८६५ ८६६ ८६७ ८६८ ८६९ ८७० ८७१ ८७२ ८७३ ८७४ ८७५ ८७६ ८७७ ८७८ ८७९ ८८० ८८१ ८८२ ८८३ ८८४ ८८५ ८८६ ८८७ ८८८ ८८९ ८९० ८९१ ८९२ ८९३ ८९४ ८९५ ८९६ ८९७ ८९८ ८९९ ९०० ९०१ ९०२ ९०३ ९०४ ९०५ ९०६ ९०७ ९०८ ९०९ ९१० ९११ ९१२ ९१३ ९१४ ९१५ ९१६ ९१७ ९१८ ९१९ ९२० ९२१ ९२२ ९२३ ९२४ ९२५ ९२६ ९२७ ९२८ ९२९ ९३० ९३१ ९३२ ९३३ ९३४ ९३५ ९३६ ९३७ ९३८ ९३९ ९४० ९४१ ९४२ ९४३ ९४४ ९४५ ९४६ ९४७ ९४८ ९४९ ९५० ९५१ ९५२ ९५३ ९५४ ९५५ ९५६ ९५७ ९५८ ९५९ ९६० ९६१ ९६२ ९६३ ९६४ ९६५ ९६६ ९६७ ९६८ ९६९ ९७० ९७१ ९७२ ९७३ ९७४ ९७५ ९७६ ९७७ ९७८ ९७९ ९८० ९८१ ९८२ ९८३ ९८४ ९८५ ९८६ ९८७ ९८८ ९८९ ९९० ९९१ ९९२ ९९३ ९९४ ९९५ ९९६ ९९७ ९९८ ९९९ १०००

वनावसानावरुणानसिन्धुः । विरत्नधादयतेवार्याणि ॥ ६॥६२॥॥

(अङ्गिरसां ब्रतोपोद्घः ॥) ओ३हायि । ओ३हा । ओ३हा ।

इया२ । ओ३हा३ण । अभित्रिपा । छा३०वृष । णव-

योधाम् । अङ्गेविणाम् । अवाव । शन्तवाणीः ।

वनावसा । ना३वरुणानसिन्धुः । ओ३हायि । ओ३-

हा । ओ३हा । इया२ । ओ३हा३ण । विरत्नधाः ।

दयते । वा३४३ । रो३यापूणाई५ईयि ॥ १० ॥ ६२

प्रकाशयिता । ‘सूर्यस्य’ सर्वप्रेरकस्यादित्यस्य “जनिता”

“इन्द्रस्य” जनिता पानेन मदस्य जनयिता । “उत” अपि च ।

“विष्णाः” व्यापकस्य “जनिता” जनयिता । एतत्सर्वं सोमेऽ

भिष्यमाणे भवन्ति सोमेन हि देवताप्यायन्तइति ॥ ५ ॥ ई१

● “वाङ्वाणान्”-इति, } ऋ० ।
+ “सिन्धुज्”-इति च

† उ० ६, २, ११, १=ऊ० ७, १, २६, २ = ऊ० ७, २, १७ ।

‡ वावाव वाक्कः—“घोमः पयसे घोमः सूर्यः प्रधवमाज्जनिता मतीनां प्रकाश-
कर्मणा सादित्यरक्षोनां दिवो शीतवर्कर्मणा सादित्यरक्षोनां पृथिव्याः प्रधनकर्मणा

अथ सप्तमी ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १०० १०१ १०२ १०३ १०४ १०५ १०६ १०७ १०८ १०९ ११० १११ ११२ ११३ ११४ ११५ ११६ ११७ ११८ ११९ १२० १२१ १२२ १२३ १२४ १२५ १२६ १२७ १२८ १२९ १३० १३१ १३२ १३३ १३४ १३५ १३६ १३७ १३८ १३९ १४० १४१ १४२ १४३ १४४ १४५ १४६ १४७ १४८ १४९ १५० १५१ १५२ १५३ १५४ १५५ १५६ १५७ १५८ १५९ १६० १६१ १६२ १६३ १६४ १६५ १६६ १६७ १६८ १६९ १७० १७१ १७२ १७३ १७४ १७५ १७६ १७७ १७८ १७९ १८० १८१ १८२ १८३ १८४ १८५ १८६ १८७ १८८ १८९ १९० १९१ १९२ १९३ १९४ १९५ १९६ १९७ १९८ १९९ २०० २०१ २०२ २०३ २०४ २०५ २०६ २०७ २०८ २०९ २१० २११ २१२ २१३ २१४ २१५ २१६ २१७ २१८ २१९ २२० २२१ २२२ २२३ २२४ २२५ २२६ २२७ २२८ २२९ २३० २३१ २३२ २३३ २३४ २३५ २३६ २३७ २३८ २३९ २४० २४१ २४२ २४३ २४४ २४५ २४६ २४७ २४८ २४९ २५० २५१ २५२ २५३ २५४ २५५ २५६ २५७ २५८ २५९ २६० २६१ २६२ २६३ २६४ २६५ २६६ २६७ २६८ २६९ २७० २७१ २७२ २७३ २७४ २७५ २७६ २७७ २७८ २७९ २८० २८१ २८२ २८३ २८४ २८५ २८६ २८७ २८८ २८९ २९० २९१ २९२ २९३ २९४ २९५ २९६ २९७ २९८ २९९ ३०० ३०१ ३०२ ३०३ ३०४ ३०५ ३०६ ३०७ ३०८ ३०९ ३१० ३११ ३१२ ३१३ ३१४ ३१५ ३१६ ३१७ ३१८ ३१९ ३२० ३२१ ३२२ ३२३ ३२४ ३२५ ३२६ ३२७ ३२८ ३२९ ३३० ३३१ ३३२ ३३३ ३३४ ३३५ ३३६ ३३७ ३३८ ३३९ ३४० ३४१ ३४२ ३४३ ३४४ ३४५ ३४६ ३४७ ३४८ ३४९ ३५० ३५१ ३५२ ३५३ ३५४ ३५५ ३५६ ३५७ ३५८ ३५९ ३६० ३६१ ३६२ ३६३ ३६४ ३६५ ३६६ ३६७ ३६८ ३६९ ३७० ३७१ ३७२ ३७३ ३७४ ३७५ ३७६ ३७७ ३७८ ३७९ ३८० ३८१ ३८२ ३८३ ३८४ ३८५ ३८६ ३८७ ३८८ ३८९ ३९० ३९१ ३९२ ३९३ ३९४ ३९५ ३९६ ३९७ ३९८ ३९९ ४०० ४०१ ४०२ ४०३ ४०४ ४०५ ४०६ ४०७ ४०८ ४०९ ४१० ४११ ४१२ ४१३ ४१४ ४१५ ४१६ ४१७ ४१८ ४१९ ४२० ४२१ ४२२ ४२३ ४२४ ४२५ ४२६ ४२७ ४२८ ४२९ ४३० ४३१ ४३२ ४३३ ४३४ ४३५ ४३६ ४३७ ४३८ ४३९ ४४० ४४१ ४४२ ४४३ ४४४ ४४५ ४४६ ४४७ ४४८ ४४९ ४५० ४५१ ४५२ ४५३ ४५४ ४५५ ४५६ ४५७ ४५८ ४५९ ४६० ४६१ ४६२ ४६३ ४६४ ४६५ ४६६ ४६७ ४६८ ४६९ ४७० ४७१ ४७२ ४७३ ४७४ ४७५ ४७६ ४७७ ४७८ ४७९ ४८० ४८१ ४८२ ४८३ ४८४ ४८५ ४८६ ४८७ ४८८ ४८९ ४९० ४९१ ४९२ ४९३ ४९४ ४९५ ४९६ ४९७ ४९८ ४९९ ५०० ५०१ ५०२ ५०३ ५०४ ५०५ ५०६ ५०७ ५०८ ५०९ ५१० ५११ ५१२ ५१३ ५१४ ५१५ ५१६ ५१७ ५१८ ५१९ ५२० ५२१ ५२२ ५२३ ५२४ ५२५ ५२६ ५२७ ५२८ ५२९ ५३० ५३१ ५३२ ५३३ ५३४ ५३५ ५३६ ५३७ ५३८ ५३९ ५४० ५४१ ५४२ ५४३ ५४४ ५४५ ५४६ ५४७ ५४८ ५४९ ५५० ५५१ ५५२ ५५३ ५५४ ५५५ ५५६ ५५७ ५५८ ५५९ ५६० ५६१ ५६२ ५६३ ५६४ ५६५ ५६६ ५६७ ५६८ ५६९ ५७० ५७१ ५७२ ५७३ ५७४ ५७५ ५७६ ५७७ ५७८ ५७९ ५८० ५८१ ५८२ ५८३ ५८४ ५८५ ५८६ ५८७ ५८८ ५८९ ५९० ५९१ ५९२ ५९३ ५९४ ५९५ ५९६ ५९७ ५९८ ५९९ ६०० ६०१ ६०२ ६०३ ६०४ ६०५ ६०६ ६०७ ६०८ ६०९ ६१० ६११ ६१२ ६१३ ६१४ ६१५ ६१६ ६१७ ६१८ ६१९ ६२० ६२१ ६२२ ६२३ ६२४ ६२५ ६२६ ६२७ ६२८ ६२९ ६३० ६३१ ६३२ ६३३ ६३४ ६३५ ६३६ ६३७ ६३८ ६३९ ६४० ६४१ ६४२ ६४३ ६४४ ६४५ ६४६ ६४७ ६४८ ६४९ ६५० ६५१ ६५२ ६५३ ६५४ ६५५ ६५६ ६५७ ६५८ ६५९ ६६० ६६१ ६६२ ६६३ ६६४ ६६५ ६६६ ६६७ ६६८ ६६९ ६७० ६७१ ६७२ ६७३ ६७४ ६७५ ६७६ ६७७ ६७८ ६७९ ६८० ६८१ ६८२ ६८३ ६८४ ६८५ ६८६ ६८७ ६८८ ६८९ ६९० ६९१ ६९२ ६९३ ६९४ ६९५ ६९६ ६९७ ६९८ ६९९ ७०० ७०१ ७०२ ७०३ ७०४ ७०५ ७०६ ७०७ ७०८ ७०९ ७१० ७११ ७१२ ७१३ ७१४ ७१५ ७१६ ७१७ ७१८ ७१९ ७२० ७२१ ७२२ ७२३ ७२४ ७२५ ७२६ ७२७ ७२८ ७२९ ७३० ७३१ ७३२ ७३३ ७३४ ७३५ ७३६ ७३७ ७३८ ७३९ ७४० ७४१ ७४२ ७४३ ७४४ ७४५ ७४६ ७४७ ७४८ ७४९ ७५० ७५१ ७५२ ७५३ ७५४ ७५५ ७५६ ७५७ ७५८ ७५९ ७६० ७६१ ७६२ ७६३ ७६४ ७६५ ७६६ ७६७ ७६८ ७६९ ७७० ७७१ ७७२ ७७३ ७७४ ७७५ ७७६ ७७७ ७७८ ७७९ ७८० ७८१ ७८२ ७८३ ७८४ ७८५ ७८६ ७८७ ७८८ ७८९ ७९० ७९१ ७९२ ७९३ ७९४ ७९५ ७९६ ७९७ ७९८ ७९९ ८०० ८०१ ८०२ ८०३ ८०४ ८०५ ८०६ ८०७ ८०८ ८०९ ८१० ८११ ८१२ ८१३ ८१४ ८१५ ८१६ ८१७ ८१८ ८१९ ८२० ८२१ ८२२ ८२३ ८२४ ८२५ ८२६ ८२७ ८२८ ८२९ ८३० ८३१ ८३२ ८३३ ८३४ ८३५ ८३६ ८३७ ८३८ ८३९ ८४० ८४१ ८४२ ८४३ ८४४ ८४५ ८४६ ८४७ ८४८ ८४९ ८५० ८५१ ८५२ ८५३ ८५४ ८५५ ८५६ ८५७ ८५८ ८५९ ८६० ८६१ ८६२ ८६३ ८६४ ८६५ ८६६ ८६७ ८६८ ८६९ ८७० ८७१ ८७२ ८७३ ८७४ ८७५ ८७६ ८७७ ८७८ ८७९ ८८० ८८१ ८८२ ८८३ ८८४ ८८५ ८८६ ८८७ ८८८ ८८९ ८९० ८९१ ८९२ ८९३ ८९४ ८९५ ८९६ ८९७ ८९८ ८९९ ९०० ९०१ ९०२ ९०३ ९०४ ९०५ ९०६ ९०७ ९०८ ९०९ ९१० ९११ ९१२ ९१३ ९१४ ९१५ ९१६ ९१७ ९१८ ९१९ ९२० ९२१ ९२२ ९२३ ९२४ ९२५ ९२६ ९२७ ९२८ ९२९ ९३० ९३१ ९३२ ९३३ ९३४ ९३५ ९३६ ९३७ ९३८ ९३९ ९४० ९४१ ९४२ ९४३ ९४४ ९४५ ९४६ ९४७ ९४८ ९४९ ९५० ९५१ ९५२ ९५३ ९५४ ९५५ ९५६ ९५७ ९५८ ९५९ ९६० ९६१ ९६२ ९६३ ९६४ ९६५ ९६६ ९६७ ९६८ ९६९ ९७० ९७१ ९७२ ९७३ ९७४ ९७५ ९७६ ९७७ ९७८ ९७९ ९८० ९८१ ९८२ ९८३ ९८४ ९८५ ९८६ ९८७ ९८८ ९८९ ९९० ९९१ ९९२ ९९३ ९९४ ९९५ ९९६ ९९७ ९९८ ९९९ १०००

वसिष्ठऋषिः† । “त्रिपृष्ठं” त्रीणि पृष्ठानि द्रोणकलशादि-
स्थानानि सवनानि वा यस्य स तथोक्तस्तम् । “वृषणं” वर्षकम् ।
“वयोधाम्” अन्नस्य दातारम्‡ । “अङ्गोषिणं” आघोषन्तं सोमं §
“वाणीः” स्तोत्ररूपा वाचः“अवावगन्त” कामयन्ते शब्दायन्ते वा ।
“वना” वनानि उदकानि “वसानः” । आच्छादयन् “वरुणो न”
वरुण इव § “सिन्धुः” अपां स्यन्दयिता पर्यन्तप्रदेशानाच्छादयति
तद्वत् । ‘रत्नभाः’ रत्नानां दाता सोमः “वार्याणि” धनानि ||
“दयते” स्तोत्रभ्यः प्रयच्छति ॥ ६० ॥ ६२

सादित्यरश्मिणां, सूर्यस्य स्त्रीकृत्यकर्मणासादित्यरश्मिणां, विष्णोर्वायविकर्मणा सादित्य-
रश्मिणां सादित्यधिवेतम् । अथाध्यासं सोम आकाशेतन्नादेवेन्द्रियाणां जनितेत्यर्थः ।
अपिवा सर्वभिर्विभूतिभिर्विभूतत आकृत्याकगति सावष्टे—इति प० १, १२ ।

* “भुवनस्यराजा”—इति ऋ० ।

† “जेतावरुणः”—इति ऋषि नै० ।

‡ “सुतः”, “सुतं”, “वयः”—इति त्रौषापि पदानि पाठमैदात् सप्तमैषण्डु कलेन
अयन्ते (१, ७) । ‘वयोधा सन्नानां धातारं यशस्विनं वा’—इति वि० ।

§ “आङ्गोषोमोवाधोषः “वनाङ्गोषेण वयमिन्द्रयन्तः” अनेन सोमेन वयमिन्द्र-
यन्तः”—इत्यादि नि० ५, ११ ।

§ “वरुणः दृष्टोतीति सुतः”—इत्यादि नि० १०, १-४ ।

|| “वार्याणि वननीयानि धनानि”—इति वि० ।

अथाष्टमी ।

१ १ १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १०० १०१ १०२ १०३ १०४ १०५ १०६ १०७ १०८ १०९ ११० १११ ११२ ११३ ११४ ११५ ११६ ११७ ११८ ११९ १२० १२१ १२२ १२३ १२४ १२५ १२६ १२७ १२८ १२९ १३० १३१ १३२ १३३ १३४ १३५ १३६ १३७ १३८ १३९ १४० १४१ १४२ १४३ १४४ १४५ १४६ १४७ १४८ १४९ १५० १५१ १५२ १५३ १५४ १५५ १५६ १५७ १५८ १५९ १६० १६१ १६२ १६३ १६४ १६५ १६६ १६७ १६८ १६९ १७० १७१ १७२ १७३ १७४ १७५ १७६ १७७ १७८ १७९ १८० १८१ १८२ १८३ १८४ १८५ १८६ १८७ १८८ १८९ १९० १९१ १९२ १९३ १९४ १९५ १९६ १९७ १९८ १९९ २०० २०१ २०२ २०३ २०४ २०५ २०६ २०७ २०८ २०९ २१० २११ २१२ २१३ २१४ २१५ २१६ २१७ २१८ २१९ २२० २२१ २२२ २२३ २२४ २२५ २२६ २२७ २२८ २२९ २३० २३१ २३२ २३३ २३४ २३५ २३६ २३७ २३८ २३९ २४० २४१ २४२ २४३ २४४ २४५ २४६ २४७ २४८ २४९ २५० २५१ २५२ २५३ २५४ २५५ २५६ २५७ २५८ २५९ २६० २६१ २६२ २६३ २६४ २६५ २६६ २६७ २६८ २६९ २७० २७१ २७२ २७३ २७४ २७५ २७६ २७७ २७८ २७९ २८० २८१ २८२ २८३ २८४ २८५ २८६ २८७ २८८ २८९ २९० २९१ २९२ २९३ २९४ २९५ २९६ २९७ २९८ २९९ ३०० ३०१ ३०२ ३०३ ३०४ ३०५ ३०६ ३०७ ३०८ ३०९ ३१० ३११ ३१२ ३१३ ३१४ ३१५ ३१६ ३१७ ३१८ ३१९ ३२० ३२१ ३२२ ३२३ ३२४ ३२५ ३२६ ३२७ ३२८ ३२९ ३३० ३३१ ३३२ ३३३ ३३४ ३३५ ३३६ ३३७ ३३८ ३३९ ३४० ३४१ ३४२ ३४३ ३४४ ३४५ ३४६ ३४७ ३४८ ३४९ ३५० ३५१ ३५२ ३५३ ३५४ ३५५ ३५६ ३५७ ३५८ ३५९ ३६० ३६१ ३६२ ३६३ ३६४ ३६५ ३६६ ३६७ ३६८ ३६९ ३७० ३७१ ३७२ ३७३ ३७४ ३७५ ३७६ ३७७ ३७८ ३७९ ३८० ३८१ ३८२ ३८३ ३८४ ३८५ ३८६ ३८७ ३८८ ३८९ ३९० ३९१ ३९२ ३९३ ३९४ ३९५ ३९६ ३९७ ३९८ ३९९ ४०० ४०१ ४०२ ४०३ ४०४ ४०५ ४०६ ४०७ ४०८ ४०९ ४१० ४११ ४१२ ४१३ ४१४ ४१५ ४१६ ४१७ ४१८ ४१९ ४२० ४२१ ४२२ ४२३ ४२४ ४२५ ४२६ ४२७ ४२८ ४२९ ४३० ४३१ ४३२ ४३३ ४३४ ४३५ ४३६ ४३७ ४३८ ४३९ ४४० ४४१ ४४२ ४४३ ४४४ ४४५ ४४६ ४४७ ४४८ ४४९ ४५० ४५१ ४५२ ४५३ ४५४ ४५५ ४५६ ४५७ ४५८ ४५९ ४६० ४६१ ४६२ ४६३ ४६४ ४६५ ४६६ ४६७ ४६८ ४६९ ४७० ४७१ ४७२ ४७३ ४७४ ४७५ ४७६ ४७७ ४७८ ४७९ ४८० ४८१ ४८२ ४८३ ४८४ ४८५ ४८६ ४८७ ४८८ ४८९ ४९० ४९१ ४९२ ४९३ ४९४ ४९५ ४९६ ४९७ ४९८ ४९९ ५०० ५०१ ५०२ ५०३ ५०४ ५०५ ५०६ ५०७ ५०८ ५०९ ५१० ५११ ५१२ ५१३ ५१४ ५१५ ५१६ ५१७ ५१८ ५१९ ५२० ५२१ ५२२ ५२३ ५२४ ५२५ ५२६ ५२७ ५२८ ५२९ ५३० ५३१ ५३२ ५३३ ५३४ ५३५ ५३६ ५३७ ५३८ ५३९ ५४० ५४१ ५४२ ५४३ ५४४ ५४५ ५४६ ५४७ ५४८ ५४९ ५५० ५५१ ५५२ ५५३ ५५४ ५५५ ५५६ ५५७ ५५८ ५५९ ५६० ५६१ ५६२ ५६३ ५६४ ५६५ ५६६ ५६७ ५६८ ५६९ ५७० ५७१ ५७२ ५७३ ५७४ ५७५ ५७६ ५७७ ५७८ ५७९ ५८० ५८१ ५८२ ५८३ ५८४ ५८५ ५८६ ५८७ ५८८ ५८९ ५९० ५९१ ५९२ ५९३ ५९४ ५९५ ५९६ ५९७ ५९८ ५९९ ६०० ६०१ ६०२ ६०३ ६०४ ६०५ ६०६ ६०७ ६०८ ६०९ ६१० ६११ ६१२ ६१३ ६१४ ६१५ ६१६ ६१७ ६१८ ६१९ ६२० ६२१ ६२२ ६२३ ६२४ ६२५ ६२६ ६२७ ६२८ ६२९ ६३० ६३१ ६३२ ६३३ ६३४ ६३५ ६३६ ६३७ ६३८ ६३९ ६४० ६४१ ६४२ ६४३ ६४४ ६४५ ६४६ ६४७ ६४८ ६४९ ६५० ६५१ ६५२ ६५३ ६५४ ६५५ ६५६ ६५७ ६५८ ६५९ ६६० ६६१ ६६२ ६६३ ६६४ ६६५ ६६६ ६६७ ६६८ ६६९ ६७० ६७१ ६७२ ६७३ ६७४ ६७५ ६७६ ६७७ ६७८ ६७९ ६८० ६८१ ६८२ ६८३ ६८४ ६८५ ६८६ ६८७ ६८८ ६८९ ६९० ६९१ ६९२ ६९३ ६९४ ६९५ ६९६ ६९७ ६९८ ६९९ ७०० ७०१ ७०२ ७०३ ७०४ ७०५ ७०६ ७०७ ७०८ ७०९ ७१० ७११ ७१२ ७१३ ७१४ ७१५ ७१६ ७१७ ७१८ ७१९ ७२० ७२१ ७२२ ७२३ ७२४ ७२५ ७२६ ७२७ ७२८ ७२९ ७३० ७३१ ७३२ ७३३ ७३४ ७३५ ७३६ ७३७ ७३८ ७३९ ७४० ७४१ ७४२ ७४३ ७४४ ७४५ ७४६ ७४७ ७४८ ७४९ ७५० ७५१ ७५२ ७५३ ७५४ ७५५ ७५६ ७५७ ७५८ ७५९ ७६० ७६१ ७६२ ७६३ ७६४ ७६५ ७६६ ७६७ ७६८ ७६९ ७७० ७७१ ७७२ ७७३ ७७४ ७७५ ७७६ ७७७ ७७८ ७७९ ७८० ७८१ ७८२ ७८३ ७८४ ७८५ ७८६ ७८७ ७८८ ७८९ ७९० ७९१ ७९२ ७९३ ७९४ ७९५ ७९६ ७९७ ७९८ ७९९ ८०० ८०१ ८०२ ८०३ ८०४ ८०५ ८०६ ८०७ ८०८ ८०९ ८१० ८११ ८१२ ८१३ ८१४ ८१५ ८१६ ८१७ ८१८ ८१९ ८२० ८२१ ८२२ ८२३ ८२४ ८२५ ८२६ ८२७ ८२८ ८२९ ८३० ८३१ ८३२ ८३३ ८३४ ८३५ ८३६ ८३७ ८३८ ८३९ ८४० ८४१ ८४२ ८४३ ८४४ ८४५ ८४६ ८४७ ८४८ ८४९ ८५० ८५१ ८५२ ८५३ ८५४ ८५५ ८५६ ८५७ ८५८ ८५९ ८६० ८६१ ८६२ ८६३ ८६४ ८६५ ८६६ ८६७ ८६८ ८६९ ८७० ८७१ ८७२ ८७३ ८७४ ८७५ ८७६ ८७७ ८७८ ८७९ ८८० ८८१ ८८२ ८८३ ८८४ ८८५ ८८६ ८८७ ८८८ ८८९ ८९० ८९१ ८९२ ८९३ ८९४ ८९५ ८९६ ८९७ ८९८ ८९९ ९०० ९०१ ९०२ ९०३ ९०४ ९०५ ९०६ ९०७ ९०८ ९०९ ९१० ९११ ९१२ ९१३ ९१४ ९१५ ९१६ ९१७ ९१८ ९१९ ९२० ९२१ ९२२ ९२३ ९२४ ९२५ ९२६ ९२७ ९२८ ९२९ ९३० ९३१ ९३२ ९३३ ९३४ ९३५ ९३६ ९३७ ९३८ ९३९ ९४० ९४१ ९४२ ९४३ ९४४ ९४५ ९४६ ९४७ ९४८ ९४९ ९५० ९५१ ९५२ ९५३ ९५४ ९५५ ९५६ ९५७ ९५८ ९५९ ९६० ९६१ ९६२ ९६३ ९६४ ९६५ ९६६ ९६७ ९६८ ९६९ ९७० ९७१ ९७२ ९७३ ९७४ ९७५ ९७६ ९७७ ९७८ ९७९ ९८० ९८१ ९८२ ९८३ ९८४ ९८५ ९८६ ९८७ ९८८ ९८९ ९९० ९९१ ९९२ ९९३ ९९४ ९९५ ९९६ ९९७ ९९८ ९९९ १०००

नृभिर्यतः कृणुते निर्णयज्जामतो मतिञ्जनयतस्वधाभिः ॥ ८ ॥ ६४ ॥
मोनोधातीरिति नकारे रूपम्] “उषा” कामानां वर्णिता
“स्वानः” अभिषूयमाणः ॥

“अद्रिः”-“इन्द्रः” इति च साम्प्रतः पाठौ ॥ ० ॥ ६३

* अ० ७, ४, ५, ९ ।

† अमेदं विवरणम्—

अत्रान् समुद्रः विनिर्गोऽस्य नवमेऽहनि, ज्ञानान्तात् प्रथमे परमे उत्पद्यते विषमेषु
धारणेन जनयन् प्रजाः प्रजायन् इति प्रजाः देवाः याः भुवनस्य गोपाः भूतानां रक्षिता
इषा सक्ता पवित्रे वा सहाय । अधि उपरि सामो समुद्रको अमे विमये । वृक्षस्यो
वाहणे वर्धते स्नातः अद्रिः अदरवः । वसः अत्रान् समुद्रः सामर्थ्यात् अत्यन्तनीलः
अतीतं गच्छत्युदाहृतं सदा समुद्रः । आदित्यः प्रथमे प्रकृष्टे बौमन् सामर्थ्यात् इन्द्र-
रिषे प्रजा जनयन् वर्षकर्मका । भुवनस्य चेलोक्कस्य गोपा रक्षिता इषा वर्षकर्मकाः ।
पवित्रे आग्निमये अधिसानः अभिविषमाकः सोम्यैः । वाहणे वर्धते वृक्षदिति वृक्षद्विजे-
वसन् । स्नातः सुतः अद्रिरादित्य अदरवः अत्यन्तनीलः अधिष्ठितवान् । समुद्रः
आत्मा अमिद्वत् तं भूतानि परमेश्वरः धमे मृतेन्द्रियमिव मृतीरे जनयन् ज्ञानकर्मका
बोध्य सत्यादयन् प्रजा वर्धयन् । भुवनस्य गोप्ता प्रकाशकपदान् । वृषा पवित्रे सत्य-
मये आत्मा वर्णिता भवति मृतीरूपेण पवित्रे ज्ञानमये अमृतेर्गुणैः । अत्यन्तनीलः
वृक्षार्थः । अधिसानो सम्बन्धमान-इन्द्रादित्य मन्त्रमहमे सुष्ठु वर्धितं पवित्रे । प्रवः
अद्रिः अदरवः—इति ॥

वाक्कस्येवं आत्मातवान्—“अत्यन्तनीलः समुद्रः आदित्यः परमे जवने वर्षकर्मका
जनयन् प्रजा भुवनस्य राजा सर्वस्य राजा । वृषा पवित्रे अधिसानो अमे वृक्षस्यो
वाहणे सुवान इन्द्र, रित्यदिदेवतम् । आत्मास्मन्मत्यन्तनीलः समुद्र आत्मा परमे जवने
ज्ञानकर्मका जनयन् प्रजाः भुवनस्य राजा सर्वस्य राजा । इषा पवित्रे अधि सानो
अमे वृक्षस्यो वाहणे सुवान इन्द्र, रित्यात्मतिसाचरे”—इति अ० १, १९ ।

(सामसामनि द्वे॥) कानी। क्रान्ती२क्रान्ती२। हरिराष्ट्रज्य-
 २ ४ ५ १ १ २ १
 मार३ना३। सायिदान्। वाना२वाना२। स्यजठरेपुनार३-
 २ ४ ५ १ १ २ १ २
 ना३। द्रभीः। याता२याता२। कृणुतेनिरिणिजा२३-
 २ ४ ५ १ १ १ १ १
 गा३म्। आताः। माती२म्माती२म्। जनयता२३स्वारम्भा
 ५ २ २ २ १ १ १ १
 २३४ओहवा। भोर३४पुः ॥ १२ ॥

२ ४ ५ २ १ २ २ २ २ २ ५
 कनिक्रन्तिहा। होयि। हरिराष्ट्रज्य१। मार३४ना।
 २ २ १ २ २ १ २ २ २ १
 हाहोयि। सोदग्वनस्यजठरेपुनार३नाः। हाहोयि। नृभि
 २ १ १ १ १ १ २ २
 र्यतःकुण्डतेनिरिणिजा२३ङ्गाम्। हाहोयि। अतोमतायिम्
 ० १ २ ५ २ २ २ १ १ १ १
 जनयता२३। स्वारधा२३४ओहवा। भोर३४पुः ॥ १३ ॥ ६४

प्रस्तुतः ऋषिः* । “सृज्यमानः” आ समन्ताद्विसृज्यमानो-
 ऽभिषूयमाणः† “हरिः” हरितवर्णः सोमः “कनिक्रन्ति” पुनः
 पुनः शब्दायते [कन्दतेर्यङ्लुकि, तिपि, इङभावे, “दाधर्त्तिदधन्तौ
 त्यादिनाः निपातनादभ्यासस्य निगागमः। अभ्यस्तस्वरः‡]

* “क्रावुः”-इति ऋषि-ने० ।

† “सृज्यमानः संक्षयमानः”-इति वि० ।

‡ “दाधर्त्तिदधन्तौ षिंभोभूतुतेतिक्तेऽलर्थाः पनीफक्तुं सविषदन्कविक्कन् कवि
 क्रदद्भरिभद्दरिभन्तोदविभुतन्तरितनःसरीसृपतं वरीदृजन्ममृभ्यामजीमनीति च”
 —इति पा० ०, ४, ६५ ।

¶ “अभ्यस्तानामादिः”-इति पा० ६, १, १८८ ।

अथ नवमी ।

३२७ ३१२ ३ २ ३ ३३२ ३ १ २ ३ १ १

एषस्यतेमधुमा॥इन्द्रसोमोवृषावृष्णःपरिविवेचिताः ।

३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ ७ ३ ३ २ ४

सहस्रदाःशतदाभूरिदावाशश्वत्तमम्बर्हिंरावाज्यस्थात्॥८॥६५॥

४ ५ ४ ५ ३ २

४ ५ २

४ ४ ५

(ऐषम्॥) एषाएषाः । स्यता३१२३४यि । मधुमा॥इन्द्रसोमः ।

२

३ २

५ ४ ५ २

वृषावृषाईष । वृष्णा३१२३४ः । परिविवेचिताः । सहस्रदा

५ ३ २

५ ४ २ ५

४ ४ ५ २

५

ईष । स्रदा३१२३४ः । शतदाभूरिदावा । शश्वक्श्वाईदे ।

३ २

२ ५ २ ४ ५

५ ५ ५

तमा३१२३४म् । बर्हिंरावाजिपे । द्वियाईष्टाउवा स्या२

१ १ १ १

२३४पुत् ॥ १४ ॥ ई५

तथा “पुनानः” पूयमानः “वनस्य” वननीयस्य चास्य द्रोण-कल-
 शस्य “जठरे” “सीदन्” उपविशन् शब्दायते । किञ्च “वृभिः”
 कर्मनेतृभिर्कृत्विग्भिः “यतः” संयतः सोमः “गाः” गो-विका-
 रान् क्षीरादीन् आच्छादयन् “निर्णिज” शुद्धम् आत्मनीरुप +
 “कृणुते” ग्रहादिषु करोति । अतोऽस्मै सोमाय “मति” मननीया
 स्तुतिं “स्वधाभिः” हविर्भिः सह “जनयत” स्तोतारोऽजनयन्
 [भस्मान्तादिगन्धमावः छान्दसः । अदादेशः] यदा हे स्तोतारः
 अस्मै सोमाय स्तुतिं जनयत उत्पादयत कुर्वतेति यावत् ॥ ८ ॥ ई४

* अ० ७, १, २१, ४ ।

† “निर्णिज” इति रूपनामस्य प्रथमं नेबष्ट कम् (१, ७) ।

अथ दशमी ।

१२ ३१२ ४२ ३१२ १२३ २ ३२ ३ १ २
 पवस्वसोममधुमा^१कृतावापांवसानो^२अधिसानो^३अव्ये ।

३१ २ ३१२ ३ १ १ ३१२३
 अवद्रोणानिघृतवन्नि^४रोक्षमदिन्तमोमत्सरइन्द्र-

१ २
 पानः ॥ १० ॥ ई६+

॥ इति चतुर्थ-दशति ॥ ४ ॥

उशनाऋषिः ‡ । हे इन्द्र ! “वृष्णः” वर्षकस्य “ते” तुभ्यं
 [चतुर्थ्यं षष्ठी] “एषः” “स्यः §” स सोमः “मधुमान्” माधुर्यी-
 षेतः “वृषा” वर्षकः “पवित्रे” “पर्यक्षाः” पर्यस्त्रवत् [चरतेर्लुङि
 रूपम्] स एव “सहस्रदाः” सहस्रसङ्ख्याकस्य धनस्य दाता
 „शतदाः” शतसङ्ख्याकस्य दाता “भूरिदावा” ॥ ततोऽपि भूरे-
 दाता ‘वाजी’ बलवान् सोमः “शश्वत्तमम्” अतिशयेन पुराणं
 “वर्हिः” यज्ञम् “अस्यात्” अधितिष्ठति ॥

“वृषा वृष्णाः”-“वृषा वृष्ण”-इति, “सहस्रसाः”-“शतसाः”
 इति च साम्नाऋचः पाठाः ॥ ८ ॥ ई५

* “घृतवन्नि”-इति ऋ० ।

† ऋ० ७, ४, ८, १ ।

‡ “वाचः”-इति ऋषि-ने० ।

§ “वृष्टार्थे चतुर्थीति वाच्यम् (१, १, ६२)”-इति आत्माद्यनवचनादित्यर्थः ।

॥ “सहस्रस्य वृद्धस्य (पा० ६, १, १११)”-इतीह नमो स इत्यस्य चोक्तौपः ।

॥ “आनोमनिष्कमिवविपच (पा० १, १, ७४)”-इति वनिधि रूपम् ।

(माधुच्छन्दसम् ॥) ^{१ १} ^१ ^{१ १} ^{१ १}
^{१ १} ^{१ १} ^{१ १ ४ ५} ^{१ १ १}
^{१ १} ^{१ १ ४ ५} ^{१ १ १} ^{१ १}
^{१ १ ४ २} ^{१ ४} ^{१ २} ^{१ १}
^{१ १} ^१ ^{१ ४} ^{१ ५} ॥ १५ ॥ ६६

प्रतर्दनच्छिः* । हे “सोम !” “मधुमान्” [मत्वर्धयः]
 तादृशस्त्व “अपः” वसतीवरीः एकधनाः “वसानः” आच्छा-
 दयन् “अधि” अधिकं “सानो” समुच्छिते “अध्वे” अवभिधे-
 पवित्रे “पवस्व” चर । ततः “मदिन्तमः” अतिशयेन मदकरः
 “इन्द्रपानः” इन्द्रेण पातव्यः “मत्सरः” मादयिता सोमः “हृत-
 वन्ति” उदकवतः† “द्रोणानि” द्रोणकलशान् “अवरोह”
 प्रादुर्भवसि ॥

“रोद”-“सौद”—इति पाठौ । १० ॥ ६६

इति श्रीमत्सायणार्थ-विरचिते माधवीये सामवेदार्थ-प्रकाशि
 छन्दोव्याख्याने पञ्चमस्याध्यायस्य षष्ठः खण्डः ॥ ६ ॥

* “दिगोदासिः”—इति छि-र्भ० ।

† “प्रतन्”—इत्युदकनामस्य द्रव्यं जेवच्छुद्धम् (१, १) ।

अथ सप्तमे खण्डे--

सैषा प्रथमा ।

१ १ ३ २ २ ३ २ ३ १ १ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
 प्रसेनानीः शूरोऽग्नेरथानाङ्गव्यन्नेति चर्षते अस्य सेना ।
 ३ १ ३ १ ३ ३ २ २ ३ २ ३ ३ १ २ ३ १ २
 भद्रान् कृण्वन्निन्द्रश्च वांत्सखिभ्य आसोमीव स्तारभसानि-

दत्ते ॥ १ ॥ ६७॥

(कुत्सस्थाधिरथीयानि त्रीणि ॥) षोडशवा । उज्जवा

३ ५ २ १ २ २ १ २ २ २ २ २ २ ३ ४
 ३ । षोडशवा । प्रसेनानाङ्गः । शूरोऽग्नेर । अग्नेरथानाम् ।
 ५ २ १ २ २ १ २ २ २ २ २ २ २ ३ ४ ५ २ १ २
 नाम् । गव्यन्नेताङ्गः । चर्षताङ्गः । अस्य सेना । भद्रा
 १ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 न्कृण्वन् । इन्द्रश्च । वांत्सखिभ्यः । आसोमीवा ।
 २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 स्तारभसानि । सानिदत्ताङ्गः । षोडशवा । उज्जवा । षो
 ५ ५
 षाङ्गः । षोडशवा ॥ १६ ॥

५ २ ४ ३ १ १ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 औषोश्वाङ्गः । प्रसेनानाङ्गः । शूरोऽग्नेर । अग्नेरथानाम् ।
 ३ ४ ५ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 गव्यन्नेताङ्गः । चर्षताङ्गः । अस्य सेना ।
 २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 भद्रान्कृण्वन् । इन्द्रश्च । वांत्सखिभ्यः । औषोश्वा

२, १११ २२ १२ २२ १ २ १ २ १
वा३४५ । आसोमोवा । स्वा३रभ । सा३४३ । नी३

४
दापुत्ताई५६६ ॥ १७ ॥

५२५ २, १११ ३२ २२ १ ०, २२ २ २, १
औदो३वा३४५ । प्रसेनाना३ । शूरो३वा३ । घ्रा३
३४ ५ ३ २२ १ २ २ ३ ४ ५
रथानाम् । गव्यन्नेता३ । हर्षता३३ । अस्यसेना ।
३ २ २ १ २ २, ३४ ५ २ ४ २
भद्रान्कृषवान् । इन्द्रहा३ । वांसखिभ्याः । औदो३वा
१११ ३२ २ २२ १ २ १ २ २ ४
३४५ । आसोमोवा । स्वा३रभ । सा३४३ । नी३दा५ ।

२ ११ १
तार३४५३ ॥ १८ ॥ ६७

प्रतर्दनऋषिः* । “सेनानीः” सेनाना मघे नेता । “शूरः”
शत्रूणां बाधकः “सोमः” “गव्यन्”† इच्छन् यजमानानां पञ्चा-
दिकं मृच्छन् “रथानाम्” “अघे” पुरतः “प्रैति” प्रकर्षेण सङ्घा-
मङ्गच्छति । “अस्य” सोमस्य “सेना” च “हर्षते” हृष्यति [वाक्य-
भेदादनिघातः] किञ्च “सखिभ्यः” समानस्थानेभ्यो यजमा-
नेभ्यः “इन्द्रहवान्” तैः कृतानि इन्द्रस्य आह्वानानि “भद्रान्”
कल्याणानि यद्यार्थानि “कृषवन्” । आहृतो ह्रीन्द्रः सोमं पौत्वा

* “देवोदासिः”—इति ऋषि-नै० ।

† “कन्दसि परेष्वाया सपि क्वञ् बल्लवः”—इति वतीषायाषोडशत्यायन-
वचनादिश्च क्वचि रूपम् ।

अथ द्वितीया ।

२ ३ १ ३ १ २ २ २ ३ ३ २ २ २ २ २
१ प्रतेधारामधुमतीरच्छग्रनवारयत्पूतोअत्येव्यव्यम् ।

१ २ ३ १ ३ १ १ १ २ ३ २ ३ १ १ २ २
पवमानपवसेधामगोनाञ्जनयत्सर्वमपिन्वोच्चर्कैः ॥२॥६८॥

(वैश्वज्योतिषाणि त्रीणि ॥) १२ २ १
छाउक्षोवाश्छाइ ।

२ २ २ १ ० १ १ १ १ २ २ २ १
प्रतेधारामधुमाश्ताइरच्छग्रान् २३४५न् । छाउक्षोवाश्छाइ ।

२ २ २ १ ० १ १ १ १ २ २ २
वारयत्पूतोअतौइयाइषिआव्या २३४५म् । छाउक्षोवाश्

१ २ २ १ ० १ १ १ १ २ २ २
छाइ । पवमानपवसेधामगोना २३४५म् । छाउक्षोवा

कामान् प्रयच्छतीति । “रभसानि” इन्द्रस्य वेगेनागमन-निमि-
त्तानि “वस्त्रा” वस्त्राण्याच्छादकानि पयःप्रभृतौन्याश्रयणानि
“आ दत्ते” आ गृह्णाति † ॥ १ ॥ ६७

०. ५० ०, ४, १०, १ ।

† अथ विवरणं यथा—“प्रसेवानी । सेनां भवति इति सेवानीः । दूरः विज्ञानः ।
अथे दधानां ये देवराजाः नवन् इत्यन् । धनं पृथिव्यां भवं त्रेति प्रयाति । सर्वंति
अथ सेना भद्रान् भवन्तीषानि । कुर्वन् कर्तुम् । इत्यथवान् इत्यथानि ।
सर्विभ्यः कर्त्तृभ्यः । एवं नृपविशिष्टः । घोमः वस्त्राणि रभसानि प्रतप्ति । आदत्ते
परसेव्येभ्यः । अथवा सेवानीः कृत्यः दूरः विज्ञानः । अथे पुरतः देवराजानां
नवन् । इथिनां भवत्यन् । इति गृह्णाति इहति सेव्येभ्यः घोमरन रभ्योन् वस्त्राणि
सेव्येभ्यो ददाति ॥ ”—इति ॥

अथ तृतीया ।

१२ ३१२२ ४१२ २२ ३१२ २२
प्रमायताभ्यर्चामदेवांस्तेमर्चिनोतमक्षतेधनाय ।

३ १२ ३ २ ४२ ३२ ३१ २ ३१२ ३ १ २२
स्वादुःपवतामतिवारमव्यमासीदतुक्लशन्दे वड्मुदुः॥१॥६८*

२ २ १ ७२ ११११ २२
इच्छाद् । जनयत्सूर्यमाऽपाइनवोअर्काऽऽ३४५३ः । छाउ

२ २ ११११
होवाऽच्छाउ । वाऽ३४५ ॥ १८ ॥ ६८

पराशरऋषिः† । तदा प्रसूज्यन्ते “यद्” यदा “पूतः”
वसतीवरीभिस्त्वं “अव्यम्” अत्रिभवं “वार” वार्त्तं पवित्रम्
“अत्येषि” अतीत्य गच्छसि । किञ्च हे “पवमान” शोधमान
सोम ! “गोनां” गवांश्च “धाम” धीयते पीयन्न इति धाम पशुः
तत् वसनीकृत्य “पवसे” चरसि । ततः “जनयन्” आयमानश्च
“अक” अर्चनीयैः स्व-तेजोभिः “सूर्यम्” आदित्यम् “अपन्वः”
पूरयसि ॥

“वारं यत्पूतोअत्येष्यम्”—“वारान्यत्पूतो अत्येषध्यान्”—इति,
“जनयन्”—“जन्मानः”—इति च साम्नाऋषः पाठो ॥ २ ॥ ६८

* ५००, ३, ११, ४ ।

† “साम्नाः”—इति ऋषिः न० ।

‡ “गोः पादाङ्को (०, १, ५०)”—इति लिङ् गोनामिति ।

॥ ‘गवां रज्जोना मद्वानां वा’—इति वि० ।

^{२ १ २} प्रगायता । ^{२ १} अभिय । ^{१, ३ ४ ५} चामदेवान् । ^{२ १ १} सोम-
^{२ १} क्षिनो । ^{२ १} तामह । ^{२ ३ ४ ५} तेधनाया । ^{२ १ १} स्वादुःपवा । ^१ ता३
^१ मति । ^{२ ३ ४ ५} वारमव्याम् । ^{२ १ १ २} आसीदतु । ^{२ १} कलशम् । ^१ दा-
^{२ ४} ३४३३ । वा३आ५इन्दू६५६ः ॥ २० ॥ ६८

इन्द्रप्रमतिर्वासिष्ठऋषिः । हे स्तोतारः ! “प्रगायत” “सोम”
 प्रकर्षेणाभिष्टुत । वयस्तु “देवान्” “अभ्यर्चामः” अभिष्टुमः* ।
 यद्वा । देवानभ्यर्चामोऽभ्यर्चत [पुरुष-व्यत्ययः] । किञ्च । “महते”
 महत् प्रभुतं धनाय धनं प्राप्तुं सोमं “क्षिनोत”† अभिषवार्थं
 प्रेरयत [त्रियार्थोपपदस्य च कर्मणि स्थानिनः (२, ३, १४)]—इति
 धन-शब्दस्य चतुर्थी] ततः “स्वादुः” मधुरः सोमः “अव्यम्”
 अविभक्तं “वारं” वालं पवित्रम् “अतिपवताम्” अतीत्य क्षरतु ।
 “देवः” द्योतमानः । सोमः “इन्दुः” दीप्तः सन् “कलशं” द्रोणम्
 “अति आसीदतु” आभिमुख्येन तिष्ठतु ॥

“पवता”-“पवाति”—इति, “देवइन्दुः”-“देवयुर्न”—इति
 साम्प्रकृत्यः पाठौ ॥ ३ ॥ ६८

० ‘लोमरश्मि’—इति वि० ।

† “तप्तमत्तमवनाय (०, १, ४४ पा०)”—इति तर्पि सिद्धं क्षिनोतेति ।

अथ चतुर्थी ।

१ २ ३ १ २ ३ १२ २२ २ ३ १२ २२ ३ १ २
प्रहिन्वानोजनितारोदस्योरथोनवाज्मनिषन्नयासीत् ।

३ १ २ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २
इन्द्रङ्गच्छन्नायुधासंशिमानोविश्वावसुहस्तयोराद-

२
धानः ॥ ४ ॥ ७००

१२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
चाउहोवाश्चाइ । प्रहिन्वानोजनितारो३४३दसीयोः॥

१२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
चाउहोवाश्चाइ । रथोनवाज्मनिषा३४३नयासीत् ।

२२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
चाउहोवाश्चाइ । इन्द्रङ्गच्छन्नायुधासा३४३शिमानः ।

२२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
चाउहोवाश्चाइ । विश्वावसुहस्तयोरा३४३दधानः । दधा

पूनाउ । वा ॥ २१ ॥ ७०

वसिष्ठऋषिः^१ । “प्रहिन्वानः” अध्वर्युभिः प्रेर्यमाणः^२
“जनिता”^३ उत्पादयिता “रोदस्योः” द्यावापृथिव्योः^४ तयो-
र्जनयितृत्वं दृष्टिप्रदान-हविः-प्रापणाभ्याम् । तादृक सोमो
“वाजम्” अन्नं “सनिषन्” दास्यन् ॥ “प्रायासीत्” प्रगच्छति ।

* अ० ७, २, २८, १ ।

† “सिमावदणः” — इति ऋषि-नै० ।

‡ ‘प्रीकानः गच्छन् वा’ — इति वि० ।

॥ “जनिता मन्त्रे (६, ४, ५३)” — इति प्रा० ।

§ “रोदसो” — इति द्यावापृथिवी नामसु चतुर्थं बंधकम् (१, १०) ।

। ‘सनिषान् मन्त्रजनानः’ — इति वि० ।

२ इमायाश्च१२३४न् । वरमावावशा । नार३४पुः । जुष्ट-

२ म्यताश्च१२३४इम् । कलशेगापवः । इ । दाउ । वा ।

॥ २३ ॥ ७१

मृडोकी वासिष्ठऋषिः । “वेनतः” [वैनी वेनतेः कामि-
कर्म्मणः (दे, ४, ३८)]—इति यास्कः । कामयमानस्य “मनसः”
[मनो मन्यतेः स्तुतिकर्म्मणः*] स्तोतुः “वाक्” स्तुतिलक्षणा†
यद्येन “तज्जत्” संस्कारोति‡ । “धर्मन्” धारके॥ यत्रे “ज्येष्ठस्य”
प्रशस्यस्य “वाचोः” दीप्त-स्तुतिकस्य [टृच् शब्दे (अ० प०) इत्यस्मात्
कु-प्रत्ययः] सवनस्य “अनीके” प्रमुखे यदा यत्रेषु सवन-मुखे
स्तोतुर्वाक् सोमं स्तोतीत्यर्थः । “आ” अनन्तरमेव “वरं” वरणीयं
“जुष्ट” देवानां मदाय पर्याप्तं “पतिं” सर्वस्य प्राप्तकं “कलशे”
स्थितं “इन्दुम्” “ईम्” एनं सोमं “वावशानाः” कामयमानाः
“गावः” “आयन्” पयसा स्त्रोयेन मिययितु मागच्छन्ति ॥

“धर्मन्”-“धर्मणि”—इति पाठो ॥ ५ ॥ ७१

* “मन्यते”—इति लु ति-कर्मणु चट्विंशतौषष्ट कम् (१, १४) ।

† ‘वाक् सञ्चितम्’—इति वि० ।

‡ ‘तज्जत् करोति’—इत्येव वि० ।

॥ धारवाचं-४-धातोः कर्त्तरि सतिपि धर्माश्रित्य तत्तन्मात्तु-कृत् कथम् ।

अथ षष्ठी ।

३ १२ ३१९ ३२३ १९ ३२९ १२
साकमुत्तामर्जयन्तस्वसारोद्गशधौरस्यधीतयोधनुत्रीः ।

३१२ ३१४ ३१५ ३ ३१६ ३१७

हरिः पर्यद्रवज्जाः सूर्यस्य द्रोणं ननक्षे अत्येनवाजी ॥ ६॥७२*

(दाशस्यत्ये द्वे ॥) साकाम् । उत्तमजयन्त । स्वसा

२१राः । दाशा^१२ । धीरस्य^{१२}धीतयो^{२११}धनू^२३त्रैः । चारी^१

२: । पर्यद्रवज्जाः^१स्त्रिया^२रश्स्या । द्रोणा^३रम् । नन-

२ २ २ १ १ १ १
 षष्ठ्यामवारः । चाउवाः । जीरु४५ ॥ २४ ॥

५२ ५ २ ५ ४ ५२
साकमुक्षादए । ए३१२३४ । मज्जयन्तस्वसारः ।

दशधीराई । ए३२३४ । स्यधोतयोधनुत्रोः । हरिः ।

पर्याईण । ए३१२३४ । द्रवञ्जाः सूर्यस्य । द्रोणन्ननाईण ।

१ २ ५ ४ ३ ५ ५ १ १ १ १ १
ए३१२३४ । जेष्ठत्योनावार्ह । द्वाउवा । जीरदृ४५ ॥२५॥ ७२

अथ सप्तमी ।

३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ २ ३ २ ३ १ २ ३ २
अधियदस्मिन्वाजिनीवशुभस्पृङ्गन्तेधियःसूरेनविशः ।

३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ २
अपोवृणानःपवतेकवीयान्त्रजन्नपशुवर्द्धनायमन्म ॥ ७ ॥ ७३*

नौधाऋषिः† । “साकमुक्षः” [उक्त मेचने (स्वा० प०)
किपि रूपम्] तादृश्यः “स्वसारः” कर्म-करणार्थं मितस्ततः
सुष्ठु गच्छन्त्यः, अङ्गुलयः॥ “मर्जयन्त” सोमं शोधयन्ति [मृज्
शौचालङ्कारयोः (चु० उभ०)] ताः दशमङ्ख्याकाः “धीतयः”
[अङ्गुलिनामेतत् (ने० २, ५, ७)] अङ्गुलयः “धीरस्य” समर्प्य
प्राज्ञस्य वा देवैर्ध्यातव्यस्य काम्यमानस्य वा सोमस्य “धनुवीः”
प्रेरयित्रो भवन्ति§ । ततः “हरिः” हरितवर्णः सोमः
“सूर्यस्य” “जाः” प्रादुर्भूता जाया दिशस्ताः॥ “पर्यङ्कवत्”
परितो गच्छति । सूर्यस्य तेजसा हि आविर्भवतीति दिशां
तस्य जायात्वम् । “अत्यः” अतनशीलः “वाजी न” अथ इव
स्थितः सोमः “द्राण” कलशं “ननत्ते” व्याप्नोति [नचति-
व्याप्ति-कर्मा (ने० २, १८, २) ॥ ४ ॥ ७२

* ऋ० ७, ४, ५, १ ।

† “श्रीतमः” - इति ऋषिर्भ० ।

‡ सु शब्दोपतापयोः । भा० प० ७ - इत्यस्य रूपं स्वमेत्यभिप्रायः ।

॥ “स्वसारः” - इत्यङ्गुलिनामसु त्रयोदशमं नमष्टु कल ।

§ “वायन्ति” - इति षि० ।

॥ “अपत्यम्” - इति षि० । “जाः” - इत्यपत्यनामसु नवमं नमष्टु कम् १, १ ।

१८ख,

(कश्यपस्य च शोभनम् ॥) अधियदा । स्माइन्वारजि

नौरवशु । भाः । स्पृहन्तेधियःस्र । राइनविशाः ।

अपोवृणानःपवताइ । कवीरश्यान् । व्रजन्न । पा ।

शुवह्व । नाइइइ । याइमाप्रग्माईपुई ॥ २६ ॥ ७३

कण्वृत्पिः* । “यद्” यदा “अस्मिन्” सोमे “वाजिनीव शुभः”† अश्वे यथा वस्त्रप्रभृत्यलङ्कारा भवन्ति । यदा वास्मिन् सोमे “सुरे न” सूर्ये न यथा सूर्ये “विशः” रश्मयः उदिता भवन्ति तदा “धियः” अङ्गुलयः “अधिस्पृहन्ते” अहं पुरस्ताच्छीधयाम्यहं पुरतः शीधयामीत्यहमिकया उपतिष्ठते । ततोऽयं सोमः “अपः” वसन्तीवरीः “वृणानः” आच्छादयन् “पवते” पात्रेषु चरति कलशानभिगच्छति । कीदृशः ? “कवीयान्” कविरिवाचरन् । यदा । कवयः स्तोतारः तानिच्छन् । तच्च दृष्टान्तः—“व्रजं न” “मन्म” मननीयं बोधय्यं रक्षितव्यं गवां गोष्ठं पशुवर्धनाय गोपालः परिगच्छति यथा तथा देवानां प्रीणनाय पात्राणि पवते ॥

“सूर्ये”-“सुरे”-इति, “कवीयान्”-“कवीयन्”-इति च साम्ना ऋचः पाठः ॥ ७ ॥ ७३

* “बौरः”—इति ऋचि० मे० ।

† शुभइति शुभ शोभायाम् (आ०वा०)—इत्यस्य रूपम्, विद्यमंशु न दृश्यते मूलम् ।

अथाष्टमी ।

^{१ १ २ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ २ ३ १ २}
इन्द्रुर्वाजीपवतेगोन्योघाइन्द्रे सोमः सच्चिदम्बन्मदाय ।

^{३ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ २}
चन्तिरक्षोबाधतेपर्यरातिं,

^{१ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २}
व०रिवस्कृ० एवन्वृजनस्यराजा ॥ ८ ॥ ७४ः॥

(दाशस्पत्यानि चत्वारि ॥) इन्द्रुर्वाजौ ^{१ २ ३}२ । पवतेगो-

^{२ १ ५ १ २}नियोघाः । इन्द्रादसो ^{१ २ ३ ४}२३४माः । साच्चिदम्बन्मदाया ।

^{१ ५ १ २ ३ ४ १ २}चन्तादूरा ^{१ २ ३ ४}२३४क्षाः । बाधतेपर्यरातिम् । वराइवा ^{१ २ ३ ४}२३४स्कृ ।

^{२ १ १ २ ३ ४ १ २ ३ ४}एवन्वृजाना ^{१ २ ३ ४}२३४स्या । रा ^{१ २ ३ ४}३जीवा ^{१ २ ३ ४}ओ ^{१ २ ३ ४}२३४वा । क्षौ ^{१ २ ३ ४}५इ ।

डा ॥ २७ ॥

^{४ ५ २ ४ २ ५ २ ४ ५}इन्द्रुर्वाजीपवतौ । क्षौक्षौवा ^{४ ५}क्षाइ । गो ^{१ २ ३ ४}नियौक्षौ ।

^{२ ५ १ २ ३ ४ १ २ ३ ४ १ २ ३ ४}वाओ ^{१ २ ३ ४}२३४वा । इन्द्र ^{१ २ ३ ४}२सोमा ^{१ २ ३ ४}२ःसच्चिदम्बन्मदायौ । वा-

^{१ ५ १ २ ३ ४ १ २ ३ ४ १ २ ३ ४}ओ ^{१ २ ३ ४}२३४वा । चन्तिरक्षोबाधते । पर्यरातौ । वाओ-

० “अरातोर्वे”—इति, † “वरिवःक्ष”—इति च ॥

‡ ७०, २, १०, १ = ५०, ४, ११, ५ = अक्षे ३, १, १५-८, २, ५ ।

^५ २३४वा । ^{१ २ १ २ १ १ १}वरिवस्कृण्वन्वृजना३ । ^१स्या । ^१राश्रजौवा-

^५ओ३४वा । ^४चो५इ । डा ॥ २८ ॥

^५ इन्दुरौक्षौवाक्षार्दियावाजाउ । ^२वा३ । ^२छाउवा ।

^{२ २ १ २}पवतेगोनियोघाउ । ^२वा३ । ^१छाउवा । ^{१ २}इन्द्रादसोमः ।

^{१ १}सहइन्वाउ । ^१वा३ । ^{१ १ ५ २}छाउवा३ । ^{१ १ ५ २}मारदार३४औक्षौवा ।

^{५ १ १ १ १}यार४५ । ^{१ १}क्षन्ताइरक्षो । ^{२ १}बाधानाइपाउ । ^१वा३ ।

^१छाउवा३ । ^{१ १ १ ५ २}यारार३४औक्षौवा । ^{५ १ १ १ १}तीर३४५म् । ^{२ १}वरा-

^१इवस्कृ । ^१एवन्वृजनाउ । ^२वा३ । ^१छाउवा३ । ^{१ १}स्यार-

^१रार४औक्षौवा । ^{५ २ २}जार३४५ ॥ २९ ॥

^५ इन्द्रर्वाजीपवतेगोनियोघाः । ^{५ २}इच्छे सोमःसहइन्वम्-

^{५ ५}दाया । ^{३ २ २}क्षन्तिरक्षोऽपवतेपर्यरातीम् । ^{५ ५}वरिवस्कृण्वन्वृज-

४ ५ ३२ २ ५२ २ २ १ १२ ३ १ १ १ २ २
नखराजा । राजा ३४ चौदीवा । ए३ । खराजा २३४५

॥ ३० ॥ ७४

॥ इति ग्रामे गेये पञ्चदशः प्रपाठकः ॥

मन्युर्वासिष्ठ ऋषिः । “इन्दुः” क्षरणशीलः* “वाजी” बल-
वान् “गोन्योघाः” गमनशील-नीचीनाग्र-रससङ्घातः† “इन्द्रे”
“सहः” बलकरं रसम् “इन्धन्” प्रेरयन्‍‡ “सोमः” “मदाय”
तस्य मदार्थं “पवते” क्षरति । किञ्च । “रजः” रजःकुलं
“हन्ति” हिनस्ति । किञ्च । “क्षरातीः” क्षरातीन्ना शत्रून्
“परिबाधते” परितः संहरति । कीदृशः ? “वरिवः” वरणीयं
धनं “क्षणन्” स्तोत्राणां कुर्वन् “वृजनस्य” बलस्य§ “राजा”
ईश्वरः॥ सोम इति ॥ ८ ॥ ७४

* क्षतिरयं “इन्दुः”—इति उदकनामस्य दृश्यते च (मे० १, ११, ८२) “उन्धेरि
वादेः—(७, १)”—इत्यु जनेरिन्दु रिति ।

† गो—गमनशीलः, नी—नीचिनः, (तस्य चपे विद्यमानः) चौघः—रससङ्घातः ।
“नोनी”—इत्यो गमनशीलाथेऽपधंश्च इत्युदाजहार च पत्रपत्रे पतञ्जलिः ।

‡ “इन्धति”—इति गतिकर्मसु पञ्चदशाधिकशतं जेष्यत्, कम् १, १४ ।

§ भाष्यकारमन्त्रव कन्वेदीयपाठ मनुष्यस्य याचक्यौ, सामवेदीयपाठसु “क्षरा-
तिम्”—इति ।

॥ “वृजनम्”—इति वृजनामस्य एकविंशतितमं जेष्यत्, कम् १, १८ ।

॥ “राजति”—इति रे चयकर्मसु चतुर्थं जेष्यत्, कम् १, ११ ।

अथ नवमी ।

१२ ११२ ३१२ २२ ११२ ११२ २१२
अयापवापवखैनावसूनिमांश्चत्वइन्दोसरसिप्रधन्व ।

२२ २२३ २३ २२१
ब्रध्नश्चिद्यस्यवातो नजूति

२ २१ २ ३ १२ ११२
पुरुमेधाश्चित्तकवेनरन्धात् ॥ ८ ॥ ७५ †

(श्रीष्ठानि त्रीणि ॥) औचोद्वाइ । अयोद्वाइ ।

१२ २२२१ २ १ २ २ १ २ १ २
पवापवखैनावसू२नी । औ३चोइ । इ३च्वा । ई३श्या ।

२ १ २ २ १ २ १ २ २ २
मांश्चत्वइन्दोसरसिप्रधार३न्वा । औ२चोइ । इ३च्वा ।

१ २ १ २ २ २ १ २ १ २ २
ई३श्या । ब्रध्नश्चिद्यस्यवातो नजू२३तीम् । औ३चोइ । इ३च्वा ।

१ २ १ २ २ २ १ २ १ २ २
ई३श्या । पुरुमेधाश्चित्तकवेनरार३न्धात् । औ३चोइ ।

२ २ १ २ २ २ १ २ २ २ २
इ३च्वा । ई३२ । या२३४ । औ३चोवा । ए३ । दोदि३ची१ ॥

॥ १ ॥

५ ४ ५ ४ ५ १ २ २२१ २ २
अयोद्वाइ । पवोद्वाइ । पवखैनावसू२नी । इ३चो

* "पुरुमेधश्चित्तकवेनरन्धात्" — इति ॥ ८ ॥

† ३०४, १, २१, १ = ४०७, ११, १ = ४०७, ११, १ — ५, २, १० — ५, २, ११ ।

इया३ । ई३या । मा^{५ २}श्चत्वइन्दोसरसिप्रधा^{२ १ २ १ १ १}३न्वा । इ

चोइया३ । ई३या । ब्रध्नश्चिद्यस्यवातेनजू^{२ १ १ २ १ १ १}३तीम् ।

इचोइया३ । ई३या । पुरुमेधाश्चित्तकवेनरा^{२ १ १ २ १ १ १}३न्धात् ।

इचोइया३ । ई३ । या३३४ । औचोवा । ण३ । दौ

१ १ १ १ १
दया३३४५त् ॥ २ ॥

१ १ ५ २ १ ५ २ १ १
। चाओ३३४वा । २ । चाओ३३४वा । चाउवा । अया-

२ १ २ २ १ २ २ १ २ १ २ १ २ १ २
पवापवस्वैनावसूनि । इचइ । चिया२ । इचा । इचा ।

२ १ २ २ १ २ २ १ २ १ २ १ २ १ २
मा^{५ २}श्चत्वइन्दोसरसिप्रधन्व । इचइ । चिया२ । इचा ।

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १
इचा । ब्रध्नश्चिद्यस्यवातेनजूतिम् । इचइ । चिया२ ।

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १
इचा । इचा३ । चाओ३३४वा । २ । चाओ३३४वा ।

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १
चाउवा । पुरुमेधाश्चित्तकवेनरन्धात् । इचइ । चिया

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १
२ । इचा । इचा३३४५त् ॥ ३ ॥ ७५

कुत्सऋषिः* । हे सोम ! “अया” अनया “पवा” पवमानया
 धारया सह “एना” एनानि “वसूनि” धनानि “पवस्व” क्षर
 [पवा—पूज् पवने (क्या० उ०) “अन्येभ्योपि दृश्यन्ते (३, २, १०१)”
 —इति विन् प्रत्ययः । आर्धधातुकलक्षणो गुणः । “सावेकाचः
 (६, १, १६६)”—इति तृतीयाया उदात्तत्वम्] । तथा हे “इन्द्रा”
 त्वं “मांयत्वे” मन्वमानानां चातके “सरसि” उदको वसतो-
 वर्याख्ये कलगे “प्रधन्व” प्रगच्छः† । ततः “यस्य” यं “ब्रध्न-
 शित्” मर्यषां प्रज्ञापकः मूलभूतो वा आदित्यः‡ “वातो न”
 वात इव “जूति” दैग§ कुर्वन् । किञ्च । “पुरुमेधाशित्”
 बहुविधप्रश्न इन्द्राय “तकवे” [तक्ततिर्गतिकर्मसु पठितः॥ ।
 अस्मादीणादिक उन् प्रत्ययः यस्येति (२, ३, ३७) कर्मणि षष्ठी ॥
 “न लोकाव्ययेति (२, ३, ६६) षष्ठी-प्रतिषेधश्चान्दसः] सोम
 मभि गच्छता मित्यर्थः ॥

“यस्य”-“यच्च”—इति, “जूति”-“जूतः”—इति,—“नरन्मात्”-
 “नरन्दात्”—इति च साम्न ऋचः क्रमेण पाठाः ॥ ६ ॥ ७५

* “आङ्गिरसः”—इति ऋषि-नै० ।

† “सरः”—इत्युदकमामस्तृष्टिं शस्यदम् नै० १, १२ ।

‡ “धन्वति”—इति गतिकर्मसु चतुःषष्ठितमर्धेषण्ट् कम् २, १४ ।

§ “ब्रध्नः ब्रध्न, श्विता वा मजान् वा”—इति वि० ।

§ जघतेर्वैगर्कस्य कतिजुतीत्यादिना (१, ३, ६७) निपातनात् जूतिरिति ।

॥ नि० नै० २, १४, ६८ ।

अथ दशमी ।

३ १ २ २ ३ १ २ २ २ ३ १ २ २ २ ३ १
मच्चत्तत्सोमोमहिषश्चकारापांयद्गर्भोवृणीतदेवान् ।

१ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २
अदधादिन्द्रे पवमानओजो

२ २ ३ २ ३ १ २
जनयत्सूर्येज्योतिरिन्दुः ॥ १० ॥ ७६ *

(आत्रम् ॥) मच्चत्तत्सोमोमहिषश्चकारा २ । अपां

२ २ १ २ २ २ २ १
यद्गर्भोवृणीताश्चाद्वा २ न् । अदधादिन्द्रे पवमानाश्चो

२ २ १ २ २ २ २ १
जा २ः । अजनयत्सूर्येज्योतिरि २ ३ । निरिन्द्राउवा ३ । ए ३ ।

१ २ १ २ २ १ २ १ १ १ १ १
अजनयत्सूर्येज्योतिरि । दू २ ३ ४ ५ः ॥ ४ ॥ ७६

“पराशरऋषिः* । “महिषः” महान्शः पूज्यो वा “सोमः”
“महत्” प्रभूतं ॥ “तत्” कर्म “चकार” अकरोत् । किं तत् ?

* उ० ४, २, १, ३ = ऋ० ७, ४, १६, १ = ऋ० १०, २, १—२०, ३, ४—२०, १, ८—२१,
२, ६ = ऊ० ६, २, ४ ।

† ‘शक्ताः’—इति ऋषि-ने० ।

‡ अत्राह याज्ञः—‘मच्चत्तत्सोमोमहिषश्चकारापां यद्गर्भोवृणीत देवानाधिपत्य
मदधादिन्द्रे पवमान ओजो ऽजनयत् सूर्यं ज्योतिरिन्द्रादित्य इन्द्राणां’—इति
वि० प० २, १० ।

॥ ‘मच्चत् अत्रात्रम्’—इति वि० ।

१६ख,

(वासिष्ठम् ॥) असाधौ३४०। जिवाका२। रथ्या
 इया३४। था। जा२३४५उ। धियाऔ३४०। मनो-
 ता२। प्रथमामा३४। नौ। षा२३४५। दशाधौ३४०।
 स्वसारा२। अधिसानो३४। अ। व्या२३४५६। मृजा
 औ३४०। तिवाङ्गौ२म्। सटनाइषु३४। अङ्गा२उ।
 वा३४५ ॥ ५ ॥ ७७

कश्यपऋषिः*। “वक्ता” शब्दायमानः [वच परिभाषणे
 (अदा०प०) वनिप्] तादृशः पवमानः सोमः “आजौ” अजन्ति
 कर्मार्थं सृत्विजइति आजिर्यन्तः तस्मिन् “धिया” कर्मणा स्तोत्रेण
 दाता साकम् “असर्जि” पात्रेषु सृज्यते†। तत्र दृष्टान्तः। “रथ्ये
 यथा” रथ्ये रथाहं [आजौ सङ्गामनामैतत्‡]। अजन्ति प्रक्षिपन्त्या
 युधान्यत्रेति तस्मिन् अश्वो यथा सृज्यते तद्वत्। कीदृशः ?
 “मनोता” यस्यां देवानां मनांसि प्रीतानि सा [तथाच ब्राह्म-
 णम्—“तस्यां हि तेषां मनांस्योतानि”—इति] “प्रथमा”

● “भारतीयः”—इति ऋषि-ने०।

† “धिया प्रजया कर्मणा वा”—इति वि०।

‡ ‘दृष्टवान्’—इति वि०।

१ वि० ने० १, १७, ८।

अथ द्वादशी ।

३२ ३ ११२ ३ १ १ ३ १ २ ३ २ ३ १ २
अपामिवेदूर्मयस्ततुराणाः प्रमनीषा ईरते सोममच्छ ।

३ २ ३ १ २ १ २ ३ १ २
नमस्यन्तीरूपचयन्ति सञ्चा

२२ ३ १ २ १ २
चविशन्त्यशतौरुशन्तम् ॥ १२ ॥ ७८*

॥ पञ्चमदशति ॥ ॥ अर्द्धः प्रपाठकः ॥

५ ४२ ५ ४२ ४२ ४ ५ ४२

(अपाञ्च साम ॥) अपामिवेदूर्मयस्ती । होवा ।

५ ३ २ ३ ३२ २ १ २२ १ २२
द्वाद । तुराणा २३४ । द्वाद्वाद । प्रमनी । षाः । ईर-

मुष्या “मनीषा” मनस ईषा मनीषा स्तुतिः तद्वा न । यद्वा ।
धिया विदधाति स्तुतीरिति धीः स्तोता तेन स्तुतिः प्रेर्यते ।
किञ्च । “दश ससारः” दशसङ्ख्याका अङ्गलयः† “सदनेषु”
यन्नगृहेषु पात्राण्यभिमुखीकृत्य “वक्त्रि” वोढारं सोमं “सानौ”
समुष्कृते [अधिः सप्तम्यर्थानुवादकः] “अव्ये” अविभवे
अविवालेन कृते पवित्रे “अञ्जन्ति” प्रेरयन्ति‡ ॥

“प्रथमा मनीषा”--“प्रथमो मनीषी”—इति, “सदनेषु”--
“सदनानि”—इति च साम्न ऋचः पाठः ॥ ११ ॥ ७७

* • ऋ० ७, ४, ५, १ ।

† “ससारः”—इति ऋगुल्लिङ्गसंज्ञा अहर्षं नैषण्डु कं २, ५ ।

‡ “अञ्जन्ति”—इति तु ऋग्वेदीयः पाठः, तन्मेषावाचकमिति सायणेन ।

सामवेदीयपाठसु “अञ्जन्ति”—इति ; अतएव ‘अञ्जन्ति शोधयन्ति’-इति वि० ।

ते३ । सोमम॑ । च्छा३४ । द्वाद्वा३५ । नमस्य॑ । ताद् ।
 उपचा३६ । यन्तिसम॑ । चा३४ । द्वाद्वा३५ । आचवि॑ ।
 शा । तियु३६ । तौरु३७ । ता३४म् । द्वाद्वा३५ । औ
 द्वावा । वा३४चा३५४पुः ॥ ६ ॥ ७८

प्रस्तववृत्तिः* । “अपामिव” यथा उदकानाम् “जर्मयः”
 त्वरन्ते । “इत्”—इति पूरणः । तद्वत् “तर्तुराणाः” कर्मणि
 देवान् स्तोतुस्त्वरमाणाः । [तुर त्वरणे जीहोत्यादिकः (घा०) ।
 यङ्लगन्तस्य शानचि रूपम् । अभ्यासस्य उवर्णस्य रेफादेश-
 न्छान्दसः । अभ्यस्तस्वरः† । तादृशा ऋत्विजः “मनीषाः” मनस
 ईशित्रीः स्तुतौः “सोममच्छ” सोमं प्रति प्रेरयन्ति । “नम-
 स्यन्तौः” नमस्यन्तः सोमं योजयन्तः सत्यः तम् “उपयन्ति” च ।
 उप समीपे गच्छन्ति । तमेव “संयन्ति च” सङ्गच्छन्ते । “[च वा
 योगे प्रथमा (८, १, ५६)—इति न निघातः] “उशतीः” काम-
 यमानाः स्तुतयः “उशन्तं” कामयमानं सोमम् “आविशन्ति च”
 प्रविशन्ति च । १२ ॥ ७८

इति त्रीमन्त्रायणार्थ-विरचिते माधवीये सामवेदार्थ-प्रकाशे

छन्दोव्याख्याने पञ्चमस्याध्यायस्य सप्तमः खण्डः ॥

॥ इति चैष्टुभम् ॥

* “काचः”—इति ऋचि-न० ।

† “अभ्यस्तानामादिः (६, १, १८६)”—इति पा० ।

पुरोजितौति-सुख्यास्तु नवर्ची बृहतीत्यसौ—

“आहर्ष्यतायष्टणवे” शिष्टा अनुष्टुभः स्मृताः* ॥

ऋषीणां विप्रकीर्णत्वात्तत्र तत्राभिदधहे† ॥

तत्राष्टमे खण्डे—

सैषा प्रथमा ।

३१ ३ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
पुरोजितौवाञ्छसःसुतायमादयित्वे ।

३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
अपश्चान्अथिष्टनसखायोदीर्घजिह्वम् ॥ १ ॥ ७८

५ २ २ ५ २ ५ २
(प्रङ्खनौ द्वौ ॥) पुरोजितौ । वाञ्छान्३४साः । सु-

१ २ २ ५ १
तायामाऽरदया३१उवाये३ । त्ना२३४वे । अपश्चान्२५

● पुरोजितौतिसुख्याः ‘पुरोजितौवाञ्छसः’-इतिप्रभृतयः नव ऋषयः, अत्राष्टमे खण्डे चयुक्त इति शेषः । तत्र आहर्ष्यतायेति सप्तमी ऋक् बृहतीच्छन्दस्सा, शिष्टाः ऋषी अनुष्टुप्छन्दसादत्यर्थः ।

† ‘विजियोगस्वासां ज्योतिष्टोमे’-इति वि० ।

‡ उ० १,१,१८,१=५०,५,१,१=चारणो १,२,२२=जघो १,१,११-१,१,११-२,२,१८-५,१,१३-४,१,१४-६,१,८-०,१,१०-८,१,१५-८,२,१६-८, २,१७-१०,१,९-१०,१,१०-११,१,६-१२,२,११-१२,१,१२-१२,१,१३-१२,२,१४-१३, १,६-१३,२,६-१६,१,३-१६,१,८-१६,१,८-१६,२,६-१७,१,३-१७,१,४-१७, १,१०-१०,१,१८-१०,२,११-१०,२,१२-(११,२,११)-११,१,३-११,१,६-१२,१, ७-१२,१,८-१२,२,१३-१२,२,१५-१३,१,८=जघो ३,१,१-२,१,१८-२,२,३-२,२,५-३,१,१-३,१,८-३,२,१-४,१,८-४,२,५-४,२,८-४,२,९-४,२,१६-(५,१,८-५,१,११)-५,२,१४-६,१,११ ।

अथा^१३१उवाये^५३ । छा^५२३४ना । सखायो^{१२}दीऽरर्षजा^{११}३१
वाये^१३ । झी^५२३४याम् ॥ ७ ॥

^{५२}पुरोजिती । वो^२३^१ओन्वा^२३साः । छ^{१२२}तायमा^२२ । ऊ^२२ ।

ह^१२३ । ओ^१२ । दा^२३याइ^२त्ता^१३वे । आप^१श्चान^२२२म् ।

ऊ^१२ । ह^१२३ । ऊ^१२ । आ^१३थाइ^२ष्टा^२३ता । मा^१खा

यो^२दा^१२३ । ऊ^१२ । ह^१२३ । ऊ^१२३ । घा^१३जा^२३४

^{५२}औ^१चोवा । ए^१३ । क्रि^{११११}यार^२३४५म् ॥ ८ ॥

(कार्त्तयशम् ॥) ^{५२}पुरो^२ह^२ह^२उ । जा^३३३४इ^५ती । वो^{१२}

आ^१३^२औ^४३^५चो^२३ । धा^{२१}माः । सु^२ता^२औ^१३^५चो^५३ । या^५मा^५इ ।

ह^५उवा । द^१यि^१त्न^{१२}वे^२२ । उ^{१२}पा । अप^१श्चान^२अ^१था^१इ^१ष्टा

इ^२ना । सखा^१औ^१३^२चो^१३ । यो^४दा^५इ । ह^५उवा । घ^१जि

क्रि^१यम् । उ^{११११}पा^२३३४५ ॥ ८ ॥

(औङ्गु सङ्गनम् ॥) पुरोजितौवाञ्चसः । औवा-

दाइ । सुतायमादयिन्नवओवारश्चोइ । अपश्चान्

अथिष्टनओवारश्चोइ । साखायोदाइ । घाजिङ्कारश्

४५याई५६म् । सुवृत्तिभिर्नृमादनम्भरेरषुवा ॥ १० ॥

(श्यावाश्चम् ॥) पुरो३१ । जी३ती । वाञ्च । धा

३सः । एच्चिया । सू । तायमादा । यि । ल्वा२इ ।

एच्चिया२ । अपश्चान्आ३थी३ । टार३४ना । ऐच्वा

२इ । एच्चिया२ । सखायोदाइर्घा३जी३ । ङ्गा३४५यो

६च्वाइ ॥ ११ ॥

(आन्धीगवम् ॥) पुरोजितौवा४न्धासाः । सुताय ।

मादा२३या । ऊम्मा२१५२ । ल्वेअपश्चान्अथिष्टन ।

साखा३उवा । यो२दौ । घार३जी । क्रियाम् । औ

२३च्वावा । चा५इ५ डा ॥ १२ ॥ ७८

अथ द्वितीया ।

१ १ १ १ १ १ ३ १ १ १ १ १ १
अथमूषारयिर्भगः सोमः पुनानोऽर्षति ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
पतिर्विश्वस्यभूमनोव्यस्यद्रोदसीउभे ॥ २ ॥ ८०*

श्वावाश्चक्रविः† । हे “सखायः” सखिभृताः समानस्थाना
वा हे स्तोतारः । “वः” गूयं “पुरोजितौ” [षट्पाः पूर्वसवर्च-
दीर्घः] पुरः-स्थित-जयस्य “अन्धसः” अदनीयस्य सोमस्य अ-
भूताय “सुताय” अभिषुताय “मादयिहवे” अत्यन्तं मदकाराय
रसाय “दीर्घजिह्व” [दीर्घा जिह्वा अस्य स दीर्घजिह्वी “दीर्घ-
जिह्वी च छन्दसि (४, १, ६८) — इति “छोषन्तत्वेन” निपातितः ।
तादृशं] “श्मानं” च “अपञ्चक्षितं” अपञ्चययत् । अपवाधध्वम् ।
यथा श्वा राक्षसा वा “सुतं” सोमं न लिङ्गन्ति तथा कुब-
तेत्यर्थः ॥ १ ॥ ७८

* उ० १, १, १६, १ = अ० ०, ४, २, २ = चारुचे १, २, ८ — १, २, १० — १, २, १८ — १, २, १८
अ० १, २, ८ — २, २, ८ — ०, १, ८ — ११, २, १० — ११, २, १० — १२, १, १० — १३, १, ११ — १४, १, १०
१४ — १५, १, १० — २०, १, ५ — २०, २, १८ — २२, २, ८ = अ० १, १, ८ — १, १, ८ — १, १, ११ — १,
१, ११ — ५, १, ८ — ६, १, ८ ।

† ‘आन्धीनः श्वावाश्चिः’ — इति ऋषि ने० ।

‡ छपांछकुमितादिना (०, १, १८) ।

५ ‘त्रिबिबीकरोतु’ — इति वि० ।

(क्रीञ्चानि चोषि ॥) अयमूषा^{१ १२२} । रयिर्भगाः^{१२१} । सोमः^{१२}

पुनर^{१ १ ४} । नोषा^{१ १ २}पूता^{१ १ २}इ^{१ २} । पतिर्विश्वै^{१ २}षे । व्या-

भूमनाः^{१ २} । विय^{१ २}ख्यद्रो^{१ २} । दासी^{१ २}जपुभा^{१ २}इ^{१ २} ॥ १३ ॥

अयमूषा^{१ २} । अयमूषा^{१ २} । रयिर्भगाः^{१ २} । सोमः^{१ २}पुनर^{१ २}

इ^{१ २} । नोषा^{१ २}पूता^{१ २}इ^{१ २} । पतिर्विश्वै^{१ २}षे । सोमः^{१ २}पुनर^{१ २}इ^{१ २} ।

विय^{१ २}ख्यद्रो^{१ २} । दासी^{१ २}जपुभा^{१ २}इ^{१ २} ॥ १४ ॥

अयमूषा^{१ २} । डा ॥ १४ ॥

अयमूषा^{१ २} । सोमः^{१ २}पुनर^{१ २}इ^{१ २} । रयिर्भगाः^{१ २} । सोमः^{१ २}पुनर^{१ २}इ^{१ २} ।

विय^{१ २}ख्यद्रो^{१ २} । दासी^{१ २}जपुभा^{१ २}इ^{१ २} ॥ १५ ॥

अयमूषा^{१ २} । दासी^{१ २}जपुभा^{१ २}इ^{१ २} ॥ १५ ॥

अथ तृतीया ।

^{१ १ १ १ १} सुतासोमधुमत्तमाः ^{१ १ १ १ १} सोमाइन्द्रायमन्दिनः ।

^{१ १ १} पवित्रवर्णाश्च ^{१ १} सरन्द्वा ^{१ १ १} न्तुवामदाः ॥ १ ॥ ८१*

(त्वाष्ट्रीसाम ॥) ^{१ १ १} सुतासोमा । ^{१ १} धुमाश्तमाः । ^{१ १} सो-

^{१ १} माइन्द्रायमाइ । ^{१ १ १ १} एइ । ^{१ १ १} दिनश्वा । ^{१ १ १} पवाइचवाइन्तो

वक्तृतिर्नाहुषच्छविः† । “पूषा” षोडशः सर्वेषाम् । “भगः” भजनीयः‡ । “रयिः” धनहेतुः “अयं” सोमः “पुनानः” पवित्रे प्रयमानः सन् “अर्षति” कलशमभिगच्छति । तच्च “विश्वस्य” सर्वस्य “भूमनः” भूतजातस्य “पतिः” पात्रयिता‡ “सोमः” “उभे” “रोहसी” व्यावापृष्विभ्यो “व्यस्यत्” क्ष-तेजसा प्रकाशयति । अनेन लोकद्वयपतित्वं सूचितम् ॥ १ ॥ ८०

* ७० १,१,१५,१ = ५००,५,१,४ = कचे २,१,१-१,१,१-१,१,४-०,१,१०-१५, १,१-१६,१,१-१०,१,११-१०,१,११-११,१,११ = कर्ष ११,१६-४,१,०-५,१, ११-५,१,११-६,१,१०-६,१,१५-६,१,१ ।

† ‘नाहुषो नावपः’—इति कपि-ने० ।

‡ ‘पूषा पुष्पातेः । सोमः । अथवा पूषा अदित्यः’—इति वि० ।

¶ ‘भगः अथवा षोडशः प्रोक्तः’—इति वि० ।

§ ‘आदिश्याकवा’—इति वि० ।

|| ‘निविशेनोऽन्ना द्विर्विदधति’—इति वि० ।

दा३३४इनाः । पवित्रवा३न्तोअ३चारा३न् । चवा३चो ।
 तो३चारा३४रान् । देवान् गच्छा३न्तूवो३मादा३ः । देवा
 इन् चोइ । गच्छो३४चा । तू३रवार३४ओचोवा । मदा-
 ३आ३४४५ ॥ १८ ॥

(वासिष्ठम् ॥) सुतासोमध३मत्तमा३इ । सोमाइ
 न्ना३यामन्दिना३ः । दाइना३ः । पवित्रवा३न्तोअ३चारा३न् ।
 चारा३न् । देवान् गच्छा३न्तूवो३मादा३ः ।
 मादा३ः । देवाइन् चोइ । गच्छा३४चा । तू३रवार३४ओ
 चोवा । मदा३इ३४४५ ॥ २० ॥

(स्वारत्नाङ्गी ॥) सुतासोमाइचा । धुमत्तमा३ः ।
 सोमाइन्नाइचा । यमन्दाइना३ः । पवित्रवाइचा । तो-
 अ३चारा३न् । देवान् गच्छाइचा । तुवोइचो३४चा । वा ।
 मा३धु३दो३इचाइ ॥ २१ ॥

(द्विरभ्यस्तृतीयाष्टी ॥) सुता । सोमाः । चाश्वा ।
 धुमन्तामाश्वाः । सोमाः । इन्द्राश्वा । चाश्वा । यम
 न्दाहनाश्वाः । पवि । चवाश्वा । चाश्वा । तोषणा
 राश्वाः । देवान् । गच्छाश्वा । चाश्वा । तुवाश्वाश्वा
 श्वा । वा । माधुदोश्वाश्वा ॥ २२ ॥

(वासिष्ठम् ॥) सुतासोश्वाधुमन्तामाः । सोमा
 इन्द्रा । यमन्दिनः । पावाश्वाश्वा । चवन्ताश्वाश्वा ।
 देवान् गच्छा । तुवाश्वाश्वा । आश्वाश्वा । वा ॥
 ॥ २३ ॥ ८१

यथातिर्ग्राह्यवृत्तिः* । “मधुमन्तामाः” अतिशयेन माधुर्यो-
 पेताः अतएव “मन्दिनः” मन्दकराः “सुतासः” अभिषुताः सोमाः
 “पवित्रवन्तः”† पवित्रे वर्तमानाः सन्तः “इन्द्राश्वा” इन्द्राणां
 “चरन्” पावेषु चरन्ति । अथ प्रत्यक्षस्तुतिः । “वः” युष्माकं

* ‘विमिश्रोतोऽस्य तृतीयेऽपि’—इति वि० ।

† ‘दमापवितामाः’—इति वि० ।

अथ पञ्चमी ।

^{१ १ २ २ १ २ १ १ २ १ १ २}
अभीनेवाजसातमरयिमर्षशतस्पृष्टम् ।

^{१ १ १ १ २ १ १ १ १ १ १ १}
इन्दोसहस्रभर्णसन्तुविद्युन्नविभासहम् ॥ ५ ॥ ८३*

^{५ २ २ १ १ १}
(सोमसामानि त्रीणि ॥) अभीनेवा । जारसार३

^{५ २ २ १ १ ५ १ १ १ १ १ १ १}
४भीनेवा । तार३४माम् । रयिमरिशतस्पृष्टम् । इन्दो

मनुः सांवरणच्छविः । “गातुविस्तमाः” अतिशयेन मार्गस्थ
सशक्ताः† “इन्द्रवः” दौताः‡ सोमाः “पवन्ते” अस्त्रभ्यं
मर्दयं “चरन्ति” आगच्छन्ति वा । कौटुशाः ? “मित्राः”
देवानां सखिभूताः “स्त्रानाः” अभिषूयमाणाः “अरेपसः”
पापरहिताः अतएव “स्त्राध्यः” शोभन-ध्यानाः “स्त्रविंदः”
सर्वज्ञाः ॥

“स्त्रानाः”—“सुवानाः”—इति पाठौ ॥ ४ ॥ ८२

* उ० ५, १, १६, १ = ऋ० ७, ४, ११, १ = ऊ० ५, १, २—४, १, ४—५, १, ५—५, १, ६—
५, १, ७—५, १, ८—११, १, १५—११, १, १६—१७, १, ११—१७, १, १२—१७, १, १४—१७, १,
१६—१८, १, १०—१८, १, १—१८, १, ८ ।

† “गातुः”—इति वृषिषी-नामसु विंशतितमं नैषधुक् १, १ । किञ्च निरुक्त-
चतुर्थे—“गातुं वज्राय गातुं वज्रपतय इत्यपि निरुक्तो भवति । नमनं वज्राय नमनं
वज्रपतये”—इति च शास्त्रः ।

‡ ‘ज्योतिरिन्द्रुः’—इत्यादि वि० नै० प० १, १७ ।

सहस्रभा२३३० । णसा२२म् । तुविद्युन्विभा२३३०
३ । सहस्रभा२३३५३ । उा ॥ २६ ॥

अभी२३३० । जासा२३३०म् । रयि२३म् । षाउवा२३ ।
११११ । शतस्यु२३३म् । इन्द्रा२३३० । षाउवा२३ ।
११११ । सभर्ण२३३०म् । तुवाये३ । द्यू२३३०म् । षाउवा२३ ।
११११ । विभास२३३५३म् ॥ २७ ॥

अभी२३३० । नेवाजा२३३०म् । षाता२३३०म् ।
११११ । अर्षा२३३०म् । षास्य२३३०म् । इ
न्दो२३३० । सहस्रभा२३३०म् । षाणा२३३०म् । तुवा
२३३० । द्यू२३३०म् । षासा२३३०म् ॥ २८ ॥

(कौश्वम् ॥) अभी२३३०म् । जसा२३३०म् । तमा२३३०म् ।
११११ । रयि२३३०म् । शत२३३०म् । इन्द्रा२३३०म् ।

सा^१चा^५३१२३४ । स^५भ । ण^{५१}सा^{११}३म् । तु^१वा^१इ^१द्यु^१न्वा^१३१२३
म् । वि^४भा^४पू^४स^४चा^४उ । वा ॥ २८ ॥

(सोमसाम ॥) अ^४भी^४नो^४वी^४क्षो^४पू^४ज^४सा^४त^४मा^४म् । र^४यि
म^४र्षो^४क्षो^४पू^४श^४त^४स्य^४हाम् । इ^४न्दो^४स^४क्षो^४क्षो^४पू^४स्र^४भर्ण^४साम् ।
तु^४वि^४द्यु^४न्वा^४क्षो^४पू^४वि^४भा^४स^४हाम् । स^४हम् । तु^४वि^४द्यु^४न्वा^४वि^४भा^४इ ।
चा^४उवा । स^४चा^४इ^४मे^४२३४५ ॥ ३० ॥ ८३

अश्वरीषऋजिज्ञानौ* हावषी । हे “इन्दो” दीप्यमान सोम !
“वाजसातमम्” अत्यन्तं बलप्रदं सन्नप्रदं वा धनं पुत्रं “नः”
अस्माकम् “अभ्यर्ष” अभिगमय । कीदृशम् ? “शतस्रह”
बहुभिः स्रहणीयम् । “सहस्रभर्णस” बहुविधभरणम् अनेक-
पोषण-युक्तं मित्यर्थः । “तुविद्युन्वा” [द्युन्वां द्योततेर्यशो वाक्
वेति† यास्तः] बह्वन् बहुयशोयुक्तं वा । “विभासह”‡ महतः
प्रकाशस्याभिभवितारम् अतितेजस्विन मित्यर्थः ॥

* “अश्वरीषः वार्षागिरः”—“ऋजिज्ञानौ भारद्वाजः”—इति ऋषि-जै० ।

† अर्थेति अक्षयतेर्मति-कर्मणो रूपम् (१, १४) ।

‡ “द्युन्वां द्योततेर्यशो वाक्” वा “अस्मां द्युन्वा मणि रत्नस्य वेति” अस्मात् द्युन्वां च
रत्नं च वेति—इति निब० जै० ५, ५ ।

¶ “विभासहः” इन्दोऽपौ रक्षयामैव नृपते निवेद-संहिताकृति धेयम् ।

अथ षष्ठी ।

^{२ १ २} ^{२ १ २} ^{२ १ २} ^{२ १ २} ^{२ १ २} ^{२ १ २}
 अभीनवन्तेअदुः प्रियमिन्द्रस्वकाम्यम् ।

^{२ १ २} ^{२ १ २} ^{२ १ २} ^{२ १ २} ^{२ १ २} ^{२ १ २}
 वत्सन्नपूर्वायुनिजातर्त्रिहन्तिमातरः ॥ ६ ॥ ८४

(अङ्गिरसानि त्रीणि ॥) आ२३४भी । ओइनवन्त

आङ्गू१द्वा२ः । ओइप्रियमिन्द्रस्वकामा१या२म् । ओइ

वत्सन्नपूर्वायू१नी२ । ओइ । जातर्त्रिहन्तिमो१२३

४ । वा । तापुरो१द्वाइ ॥ ११ ॥

^{५ २} ^{५ २} ^५ ^५ ^५ ^५
 अभी । नवी३२ । तस्मा५द्वाः । प्रियामिन्द्रा३ ।

^{१ २ ३} ^५ ^१ ^{१ २ ३} ^५ ^५
 स्थाकामा२३४याम् । वत्सन्नपू३ । वा१यायू२३४नी ।

^{१ २ ३} ^१ ^२ ^{१ २ ३} ^१ ^१
 जाता३द्वाइ । रिद्वा३द्वा । तिमाता२३रा३४३ः । ओ

२३४पुइ । डा ॥ १२ ॥

“यतसृष्टं”-“पुनसृष्टम्”—इति, “विभासहं”-“विभासहम्”
 —इति च साम्न ऋचः पाठः ॥ ५ ॥ ८३

अथ सप्तमी ।

^{१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २}
आह्वयतायधृष्णवेधनुष्टन्वन्ति० पौंस्यम् ।

^{२ २ ३ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ २ २ ३ १ २}
शुक्राविययन्त्यसुरायनिर्णिजे विपामघ्रेमक्षीयुवः ॥ ७॥ ८५१

^{५ ४ २ ५ २ ४ ५ ४ ५ ४ ५ ४ २ ५}
अभौनवन्ते अद्रुहः । ओहाइ । प्रियमिन्द्रस्य कामि

^{४ ५ ४ २ ५ ४ २ ५ ४ २ ५ ४ २ ५}
यम् । ओहाइ । वत्सन्नपूर्व आयुनि । औहोवाहा

^{१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १}
इ । जात० रिहोवा । ती२३४मा । तरा । औहो

^{५ ४ ५ ४ ५ ४ ५ ४ ५ ४ ५ ४ ५ ४ ५ ४}
वा । हो५इ । डा ॥ ३३ ॥ ८४

ऋभ-सूनु काश्यपो द्वयोः† । यथा “मातरः” गावः “पूर्वे”
प्रथमे “आयुनि”॥ वयसि “जातं” वत्सं “रिहन्त” लिहन्ति
तथा “अद्रुहः अद्रोहाः वसतीवर्याख्या आपः इन्द्रस्य “प्रियं”
काम्यं सर्वैः काम्यमानं सोमम् “अभि नवन्ते”‡ अभिगच्छन्ति ॥
॥ ६ ॥ ८४

* “बहुस्तन्वन्ति”—क० ।

† क० ७, ४, २४, १ ।

‡ अक्षाः परस्माच्चत्यर्थः । न चाप चषासङ्ग्राम ।

॥ “आवयः”—इति बहुवच-नामसु सप्तदशं नैषष्टकम् (१, १) । इह तु तृतीय
जीवता द्वयोऽर्चिता चेहा भगवतः सायस्य ।

§ “नवन्ते”—इति वति-कर्मसु कर्मणि वतनमेषष्टकम् १, १४ ।

(गृह्यमदस्य सूक्तानि चत्वारि ॥) आ३३। ओ३३

४वा। र्यतायणावे२। धनू३। ओ३३४वा। तन्व

न्तिपौंसियम्। शुक्रा३। ओ३३४वा। वियन्त्यसु

रायनिर्णिजे२। विमा३। ओ३३४वा। अग्ने२मही

युवा२३४५ः ॥ ३४ ॥

द्वा३द्वा३। आ३र्यता। या२३४धृ। द्वा३द्वा३४।

औ३३वा। णा२३४वे। द्वा३द्वा३। धनू३ष्टान्वा।

ती२३४पौ। द्वा३द्वा३४। औ३३वा। सी२३४याम्।

द्वा३द्वा३। शुक्रा३विय। ता३असुरा। या२३४नो।

द्वा३द्वा३४। औ३३वा। णी२३४जे। द्वा३द्वा३।

विपामा३र्द्ध। मा२३४ही। द्वा३द्वा३४। औ३३वा।

यू२३४वाः ॥ ३५ ॥

आह्वयतायधृष्णवआ । धनूष्टाश्वा२ । तिपौ५
 सा१था२म् । शुक्राविय । ताअसुरा३ । यानी२र्णा३३४
 इजाइ । विपामा१या२इ । ओइ । मा२३ची३ ।
 यू३४धुवो६इडा ॥ ३६ ॥

आ४ह्वय । ता४यधृ । ण्णा३वोधनूष्टन् । तिपौ
 ए३सियांम् । शुक्राविय । ताअसुरा । यनाउवा३ ।
 णी३३४जे । वाइपा३इडाइ । आये३इडाई । महीयू
 २३वा३४इ । ओ२३४पुइ । डा ॥ ३७ ॥ ८५

“ह्वयताय”* सर्वैः सृष्टृणीयाय “धृष्णवि” शत्रूणां धर्मण-
 शीलाय सोमाय “पौष्ट्यं” पुंस्वस्याभिव्यञ्जकं वरं “धनुरा-
 तन्वन्ति” धनूषि क्त्वां कुर्वन्तीति सोमस्य धारा-विसर्गाद्यं विताय-
 मानं पवित्रं मभिधीयते । तदेव विद्वन्तीति—“विपां” मेधाभिर्मां
 “अये”† पुरस्तात् “महीयुवः”‡ पूजाकामा अप्वयवः

* ‘आह्वयति’ प्रेक्षाकर्तृः—इति वि० ।

† ‘अये प्रथमे’—इति वि० ।

‡ ‘महीयुवो मीययन्ति रक्षयः उदकाणि वा’—इति वि० ।

अथाष्टमी ।

१३ १ २१ १८ २८ २१ २ ३ १ २
परित्यङ्घ्र्यतङ्घ्रिस्त्रिभुम्भुनन्निवारेण ।

२ २७ ३ २७ ३ १ २ ३ १ २ २८
योदेवान्निश्वाङ्घ्रित्परिमदेनसङ्घच्छति ॥ ८ ॥ ८६*

३ ३ ३ ४ ३ ४ ५
(द्विरभ्यस्तमाकूपारम् ॥) परित्यङ्घ्र्यतङ्घ्रिम् ।

१ २ ४ १ ४ १ ४ १
पार३४ । रित्यङ्घ्रौघोपूर्यतङ्घ्रादम् । बभ्रुम्भुनन्ति

२ ४ २ ३ १ २ ४ २ ३ ४ २
वारेण । वार३४ । भ्रुम्भुनौघोपून्निवारेणा । यादे

“शुक्ला”† शुक्लवर्णानि गो-पयांसि “असुराय”‡ बलवते
“निर्णिजे” स्वरूपाय बोधनार्थं • “वयन्ति”॥ आच्छादयन्ती-
त्यर्थः ॥

“शुक्लावियन्त्यसुरायनिर्णिजे”-“शुक्लावियन्त्यसुरायनिर्णिजम्”

—इति साम्न ऋचः पाठो ॥ ७ ॥ ८५

* उ० ५, २, १८, १—८, २, ८, ३ = क० ७, ४, २४, १ = क० ५, ७, १८—४, २, १८—४, २, १०
—६, १, १—६, १, २— ६, १, २—१२, २, १— १२, २, २—१४, २, १—१४, २, १०—१४, २,
१८—१४, २, १८—१४, २, १०—१४, २, २१—१०, १, ८—१०, १, ८—१०, २, २—१०, २, ४ =
क० ४, २, २ ।

† ‘शुक्लाः शुक्लवर्णाः’—इति वि० ।

‡ ‘असुराय सुखाय वसुदायवते’—इति वि० ।

॥ वयन्तीति पाठश्च क० वेदीयः । तमेवावच्छाद्यतेऽव आच्छादयन्तीति वयन्तीति बोध्यम् । सामवेदीय-पाठश्च वयन्तीति ।

अथ नवमी ।

१ २ ३ १२ १२ ३ २ ३ १ २ ३ १ २ १२
प्रसुन्वानायान्वसोमसौनवष्टतद्वचः ।

२ १ २ २ १ २ २ १ २ १ २
अपश्चानमराधसुहृतामखन्नभृगवः ॥ ८ ॥ ८७॥

॥ प्रथम-दशति ॥

१२ ४२ १ ४ ५ १ २ २ २ २ ४
वान्विश्वाऽइत्यरि । यो२३४ । देवान्वौक्षोपुश्वाऽइत्य

१ ४ २ २ ४ ५ १ २ २
राइ । मदेनसहृगच्छति । मा२३४ । देनसौक्षोपुश्च-

४ ५
ग । षकाप्रतोईचाइ ॥ ३८ ॥ ८६

नृजिश्वाम्बरीषाष्टषी^१ । “हर्यतः” सर्वैः स्मृ हृणीयं “हरिं
हरितवर्णं “बभ्रुः” बभ्रुवर्णं च “त्य” तं सोमं “बारेण” बालेन
पवित्रेण “परिः पुनन्ति” परिशोधयन्ति । “यः” सोमः
“विश्वान्” सर्वानिन्द्रादीन् “देवानित्” देवानेव “मदेन”
मदकरेण रसेन सह “परिग गच्छति” इति § ॥ ८ ॥ ८६

० उ० ६, १, ६, १—१, २, २२, २—ऊ० ७, ५, २, २=ऊ० १, २, १०—१, २, १८—६, १, १०
—६, १, १०—११, २, २—११, २, २—११, २, १२—१५, १, १६—१६, १, १४—१८, १, १०—१८,
२, १८—१८, २, २०—१८, २, २१—२२, २, ०=ऊ० २, १, ४—२, २, ४—६, १, ६ ।

† “नृजिश्वा भारद्वाजः—अम्बरीषो भार्गवः”—इति क्षपि-नै० ।

‡ ‘परि समन्तात्’—इति वि० ।

¶ ‘परि देवं लक्षयित्वा’—इति वि० ।

§ ‘विष्वो नोऽस्म नवमेऽपि’—इति वि० ।

(वैरूपम् ॥) प्रसुन्वारश्नायश्चक्षुः । मर्त्तः ।

नवारः । छतदारश्चक्षुः । अपश्चानमरा । धारश्चक्षुः ।

म । क्षतामारश्चक्षुः । नभृग्गापूर्वाद्दृष्टः ॥ ३८ ॥ ८७

॥ इति अर्द्धः प्रपाठकः ॥

प्रजापतिर्ऋषिः* । “सुत्वा नाय” अभिषूयमाणाय [षष्ठार्थं चतुर्थी] अभिषूयमाणस्य “अन्धसः” सोमस्य “तत्” प्रसिद्धं ‘वचः’ वचनं योषं “मर्त्तान” मर्त्य इव कर्म-विघ्न-कारी “तवष्टन” कामयतां न शृणोत्विति यावत् । तथा हे स्तोतारः “अराधस” साधक-कर्म रहितः† । “श्चानम्” “अपहत” । तत्र दृष्टान्तः—“मखन्न”॥ यथा पुरा अराधनं मखम् एतन्नामानं भृगवोऽपहतवन्तः तथा अपहतेत्यर्थः ॥

“सुत्वा नाय”-“सुत्वा नस्य”—इति, “वष्ट” “हते”—इति च साम्न ऋचः पाठः ॥ ८ ॥ ८७

इति श्रौतसामान्य-विरचिते माधवीये सामवेदार्थ-प्रकाशे

कुन्दोपनिषद्भाष्यानि पञ्चमस्याध्यायस्याष्टमः खण्डः ॥ १ ॥

॥ इत्यानुद्धमम् ॥

* “वायः”—इति ऋषिर्न० ।

† “षष्ठार्थं चतुर्थी ति वाच्यम् (१, ३, ६९)”—इति का० वा० ।

‡ “अधन धन-रहितम्”—इति वि० ।

॥ “क्षतामखम्”—इति सन्-पाठस्य “क्षता”—“मखम्”—इति परकारस्य वेदः ।

जगत्वीऽभिप्रियाणीति मुख्या द्वादश सन्धताः* ।
 आद्यास्तिस्त्र ऋचो दृष्टाः कविनाम्ना महर्षिणा ।
 उत्तरा विप्रकीर्णत्वाद्दृश्यन्ते ऋषयः पृथक् ।

अथ नवमे खण्डे—

सैषा प्रथमा ।

३ १ ३ १ १ ३ १ २ ३
 अभिप्रियाणिपवतेचनोद्धितो

१ २ ३ ३ ३ ३ १ १ १ २
 नामानियङ्कोअधियेषुवर्द्धते ।

१ २ २ ३ २ ३ १ ३ ३
 आह्वर्यस्यवृद्धतोबृद्धन्नधि

२ ३ १ १ २ ३ २
 रथंविष्वच्चमरुद्धद्विचक्षणः ॥ १ ॥ ८८ ॥

भगवान् सायणोऽपि तथैव व्याख्यातवान् । अथ नये दत्तेत्यःकारस्य द्वाचोऽतएति (६, १, १३५) दीर्घे 'दत्ता'—इति रूपम् ॥ विवरणकारस्तु 'दत्त'—'अमरम्'—इत्येवं वेदं लोकात् 'अमरं यन्न-वर्द्धितम्'—इति व्याचक्षौ ।

* अथ नवमे खण्डे अभिप्रियाणीत्याद्याः द्वादश ऋचः सन्धताः पूर्वाचार्या-
 जामिति शेषः ।

† “कविः मार्गवः”—इति ऋषिर्मे० ।

‡ तच्च द्वादशसु आद्यास्तिस्त्र ऋचः कविनाम्ना महर्षिणा दृष्टाः । उत्तराः ऋचः
 नैकेन दृष्टा इति तच्च ऋषि-विप्रकीर्णत्वम् तस्मान् तच्च ऋषयः पृथक् वक्ष्यन्ते ।

॥ उ० १, १, १८, १=८००, १, २३, १=आरण्यं १, १, ६ ऊहे=१, १, ११—८, १, २—
 १४, १, १८—१६, १, १५—१८, १, १५=उज्जो १४, १, १—१८, १, १८ ।

ओम् ॥ (कावम् ॥) ^२अभि^३प्रि^५र^१३४या । ^१णौ^१पा^१वार^१३४
 ताइ । ^५चानो^{२२१२}हिता^{२३} । ^२ना^१मानौ^३र^५३४या । ^१क्लो^१अधि
 र^५३४ये । ^{२२१}पुव^५र्द्धताये^३ । ^२आ^१स्र^३री^५र^१३४या । ^१स्य^१वृ^१द्धा
 र^५३४ताः । ^{२२१}वृ^२द्धन्न^३धायि^५र^१ । ^२रा^३थंवा^५र^१३४इ^१ष्टा । ^२चा^१मा^१रु
 र^५३४द्वात् । ^३विचा^२र^१उवा^२र^२ । ^२जा^२र^१३४णाः ॥ १ ॥

(ऐडकावम् ॥) ए५ । ^५अभि^५प्रि^५या^५र । ^{५५}णि^५पव^५ताइ ।
 ए५ । ^४चानो^४हिताः । ए५ । ^४ना^४मानौ^४या^४र । ^{१२}क्लो^४अधि
 याइ । ए५ । ^४पुव^४र्द्धताइ । ए५ । ^४आ^४स्र^४रि^४या^४र । ^१स्य
 वृ^४द्धताः । ए५ । ^४वृ^४द्धन्न^४धी । ए५ । ^४रा^४थंवि^४ष्टा^४र । ^{१४}चम
 रु^४द्वात् । ए५ । ^४विच^४क्षणाः । ^४क्षो^४पइ । ^४डा ॥ २ ॥

(वाजसनि ॥) ^४अ^४भ्यौ^४क्षौ^४वा^४द्वा^४इ^४प्रि^४या^४णी । ^१पव^२ता
 इ^३चा^४र^४३४नो । ^{११}हि^२ताः । ^{१२}ना^२मानि^२य^२क्लो^२अधि^२ये^२पुव^२र्द्धताइ ।

^{१ २ १ २} ^२ ^१ ^{२ १} ^२ ^{१ २}
 आखर्यस्य बृहतो बृहन्नधाइ । रुथम् । वाइध्वमरुहत् ।

^२ ^{१ १ १ १ १}
 विचाइशुवारइ । चाइणाइइ४५ः ॥ ३ ॥

(वाजजित् ॥) ^२ ^१ ^{२ १} ^१
 अभिप्रिया । णीपवताइ । होइहो

^२ ^{१ २} ^{५ २ ४} ^{५ २ ४} ^५ ^{२ २}
 वाइहोयेइ४ । चनोहिताः । हाहो । वाहाइ । ना

^२ ^१ ^{२ १} ^१ ^२ ^{१ २} ^५
 मानिया । ङोअधियाइ । होइहोवाइहोयेइ४ । सुव

^४ ^{५ २ ४} ^५ ^{२ २ २ १} ^{२ २ १}
 हेताइ । हाहो । वाहाइ । आखरिया । स्याबृहताः ।

^१ ^२ ^{१ २} ^५ ^४ ^{५ २ ४} ^५
 होइहोवाइहोयेइ४ । बृहन्नधी । हाहो । वाहाइ ।

^२ ^१ ^{२ १} ^२ ^१ ^२ ^५
 रथविष्ठा । चामरुहान् । होइहोवाइहोयेइ४ । विच

^४ ^{५ २ ४} ^५ ^५ ^{२ २ २ १} ^२ ^१
 णाः । हाहो । वाइहाउ । वा । वाजीजिगीइवा

ए१ ॥ ४ ॥

(वाजजित्साम ॥) ^२ ^१ ^{२ १} ^{२ २ २}
 अभिप्रिया । णीपवताइ । चानी

^२ ^१ ^{२ २ १} ^{२ २ १}
 हिताः । होवाइहोइ । नामानिया । ङोअधियाइ ।

^{२ २ १} ^२ ^१ ^{२ २ १} ^{२ २ १}
 ब्रूवर्हताइ । होवाइहोइ । आखरिया । स्याबृहताः ।

२२१ १ १ २ १ २२१
बृहन्नधाइ । होवाइहो । रथविष्ठा । चामरुहान् ।

२२१ १ १ ३ ४ २ २२१२
वीचक्षणाः । होवाइहो । वारइहोहोवा । बाजी

२२१२ २२ १२२ १११११
जिगीवाविश्वाधनानीरइयु ॥ ५ ॥

५ ४ २२२ १
(स्वारकावम् ॥) अभ्योवा । प्रियाणिपवताइ । च

२ १ २२२ २ २ १
नोहाइताइः । नामानियक्कोअधियाइ । पुवर्हाताइ ।

२२२ २ १ १२ ४ ४
आर्क्ष्यस्यबृह्नो । बृहन्नाधीरइ । राथाइवाइष्ठा ।

२ १ १ २ ४
चमरुहाइरन् । वाइचाइक्षापुणाइयुई ॥ ६ ॥ ८८

“चर्मोहितः” [चन इत्यत्रनाम^३ चायतेरसुनि चन इत्योणा-
दिक-सुनेष निपातितः] चनसेऽन्नाय हितः । यद्वा । हितासः
सोमः “प्रियाणि” जगतः प्रीणयिष्यन्ति नामानि नमनशीलानि
तान्युदकानि “अभिपवते” अभितः चरति करोति । “येषु”
अन्तरिक्षस्थितेषु उदकेषु “यद्वा” महानहं सोमः “अधि

० “चर्मोन्म प्रस्रितानीमानि चरीणि चर्मो दधिष्व । चन इत्यत्रनाम”—इति
ने० ६, १६ ।

अथ द्वितीया ।

३ १ ९ ३ ४ ९ ६
अचोदसोनोधन्वन्त्विन्दवः

२ ३ १ २ ३ २ ३ २ १ २
प्रस्नानासोवृद्धदेवेषुद्धरयः ।

१ १ ३ २ २ १ २ १ २ २
विचिदश्नानादपयोअरातयो

१ २ ३ १ २ २ १ २
र्योनःसन्तुसनिपन्तुनोधियः ॥ २ ॥ ८८*

(आङ्गिरसानि त्रीणि ॥) अचोदासो२३। नोधनूवा

२२ १ २ २ १ २ १ २ २
२३। तूद्वन्वाः। प्रस्नानासो२३। वृद्धदाइवे३३। पू
१ १ १ २ २ १ २ २ २
द्धरयाः। विचिदाश्ना२३। नादपाया२३। आरातयाः।

वर्धते” अधिकं प्रवृद्धो भवति । अपां मध्ये सोमो वसति खलु ।
ततः “बृहन्” महान् सोमः “बृहतः” महतः परिवृढस्य
“सुर्धस्य” “विष्वच्च” विष्वग्गमनं रथम् “अधि” उपरि† “विच-
क्षणः”‡ विश्वस्य द्रष्टा सन् “आरुहत्” आरोहति । “अन्नो
प्राप्ताहुतिः सम्यगादित्य सुपतिष्ठते(म० ३, ७६)”—इति ॥१॥ ८८

* ऋ० ७, २, ४, १ ।

† ‘अधि उपरि आदित्यमण्यत्वात् चतुर्थं मण्यत्वं रथं विष्टम् नाम’—इति वि० ।

‡ विचक्षणं विविधं प्रकाशयत इत्यर्थः—इति वि० ।

^{२ २ १} अर्थीनाःसार३ । ^{१२ १} तूसनाइषार३ । ^{१२ १२ १} तूनाधियाइ१उवार- ^१

^{१ १ १}
३४५ ॥ ७ ॥

^{१ २२ ३ २} आचोदसो । ^{१२ ४} नोधनुवन्तु । ^{५ ५ ५} इन्द्रवाः । ^{१ १२} प्रास्वा
^{१ २ २} नासो । ^{३ ४ २ २ ५} वृद्धेवेषु । ^{४ ५} हरयाः । ^{१ २ ३ २} वाइचिदश्रा । ^{१२ ४} नाइ
^{२ ५} पयोअ । ^{४ २ ५} रातयाः । ^{१ २२ ३ ५} अर्थीनःसा । ^{३ ४ ५} तुसनिप । ^४ तुनो
पुधियाउ । वा ॥ ८ ॥

^{२२ ४} चाउहोवाइ३इ । ^१ अचोदसोनोइधा । ^{४ ५ ३ २ १} नुवाइन्तू
^{२ ३ १ १ १ १} ३ । ^{२२ ४} इन्द्रवार३४५ः । ^२ चाउहोवाइ३इ । ^{२ २ २} प्रस्वानासोवृ३
^१ ३इत् । ^{२२ ४} देवेइषू३ । ^{२ ३ १ १ १ १} हरयार३४५ः । ^{०२ ४} चाउहोवाइ३इ ।
^{२ ३ २ १} विचिदश्राना३आइ । ^{२ ४} पयो३आ३ । ^{३ ४ १ १ १ १} रातयार३४५ः । ^{२२} चा
^२ उहोवाइ३इ । ^२ अर्थीनःसन्तूइमा । ^१ निपाइन्तू३ । ^४ नोध
^{१ १ १} याइ२उवाइ४५ ॥ ८ ॥

(सामराजम् ॥) अचौच्चाइ । दासेनोधनुवा । तु
 इन्दावारः । प्रखानासोबृच्चदेवाइ । पुच्छरायारः । वि
 चो२३४च्चाइ । अश्रो२३४च्चाइ । नाइषयः । अरो२३४
 च्चाइ । तायाः । अर्यो२३४च्चाइ । नःसो२३४च्चा । त्
 सानी२३४षा । तूना३उवा३ । धी२३४याः ॥ १० ॥

(सामराजम् ॥) अचौच्चेवा । दासेनोधनुवाः ।
 तुइन्दावारः । प्रखानासोबृच्चदेवाइ । पुच्छरायारः ।
 वाइचौ३दाश्रा । नाइषा२३४या । चोइ । अराता२
 ३४याः । चो३इ । अर्यो३नाःमा । तूसानी२३४षा ।
 चो । तुनो३धा५या६५इः ॥ ११ ॥

(मिमनानिषिधः ॥) अचो । वाच्चाइ । दासे
 नोधनुवा । तुइन्द्रावाः । प्राखानोसोबृच्चदेवाइ । पुच्छ

१ १ १ १ १ १ १ १
 राया२३ः । वार३इचौत् । आ२३ । आ३४ । नाइ

३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
 षयोअरा । ता३याः । आ२३यो । ना२३सा३४ ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
 तुसनिष । तुनो३धा५याई५ईः ॥ १२ ॥ ८८

“अचोदसः”^{*} अचादनाः अनन्यप्रेरिताः “इन्द्रवः” सोमाः
 “नः” अस्माकं[†] “प्रधन्वन्तु” प्रगच्छन्तु [धन्वतिर्गति-कर्माः] ।
 कुत्र ? “बृहद्देवेषु हरयः” प्रभूत-देवयुक्तेषु यज्ञेषु [यथा या
 बृहद्देवकुलजेषु मध्यते इति सम्बन्धः] कोट्टशा इन्द्रवः ? “स्व-
 नासः” सुयमानाः “हरयः” हरितवर्णाः[‡] । किञ्च । “अरातयः”
 धनादि-दान-रहिताः “नः” अस्माकम् “अर्यः”[§] अरयः “इषयः”
 इषोऽत्रानि इच्छन्तः “अश्वानाः”^{||} अश्वेन भोजनेन विभुक्त
 एव सन्तु । किञ्च । नोऽस्माकं “धिगा” कर्माणि देव-विषयाणि
 स्तात्राणि + “सनिषन्तु” देवान् मन्त्रजन्तु ॥

* ‘चोदयति’—इति वि० ।

† ‘नः’ अस्मान्—इति वि० ।

‡ निष २, १४, ६४ ।

§ ‘अरयः’ हरणशोभ—इति वि० ।

|| ‘अश्वानाः’ क्षिप्रगन्तव्य—इति वि० ।

+ ‘धिषः’ कर्माणि प्रज्ञा वा—इति वि० ।

अथ द्वयोः ।

३१८ ३१९ ३
एषप्रकोशेमधुमा^१श्चिक्रद-

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
दिन्द्रस्यवज्रोवपुषोवपुष्टमः ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
अभ्यु^१त्तस्यसुदुघाघृतसृतो

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
वाश्चा^१अर्षन्तिपयसाचधेनवः ॥ ३ ॥ ८०*

१२१
(वासिष्ठम् ॥) एषप्रकोशे^१२ । म । धमा^१२ ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
अचाइकार३४दात् । इन्द्रास्यवाजा^१२ः । पुषो^१२ । व

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
पुष्टा^१२३४माः । अभा^१क्ततास्या^१२ । सु । दुघा^१२ः । घृ

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
तासू^१२३४ताः । वाश्चा^१अर्षन्ती^१२ । प । यसा^१२३ ।

२ ३ ४
चधा^१३इनापुषा^१ईपुष्टः ॥ १३ ॥ ८०

“देवेषु”—“दिवेषु” इति पाठौ ॥ “विचिदश्वाना इषयो
अरातयोर्धो नः सन्तु सनिषन्तु नः धिया”—इति छन्दोगाः ।
“विचिनश्व इषो अरातयोर्धो नः सन्तु सनिषतनो धिया”
बह्वृचाः ॥ २ ॥ ८८

अथ चतुर्थी ।

१ १ १ २ १ १ २ १ २ ७
प्रोचयासीदिन्दुरिन्द्रस्यनिष्कृतम्

१ २ १ १ २ २ १ १ २
सखासख्यर्चप्रमिनातिसङ्गिरम् ।

“एषः” अयं सोमः “मधुमान्” मधुर-रसः “कीशे” द्रोण-
कलशे “प्राचिक्षदत्” प्रकर्षेण शब्दायते । कीदृश एषः? “इन्द्रस्य”
“वज्रः” वज्रस्थानीयः बलकरत्वेन वज्रवत् प्रहरण-साधनत्वाद्
वज्रत्वोपचारः* । “एषः” एव हि सोमः “वपुषः” बीजानां
वसुधैव कुटुम्बकम् इत्यादि “वपुष्टमः”† अतिशयेन वप्ता । बीजावापस्य सोम-
कर्तृकत्वात् [सोमो वै रेतोधा इति श्रुतेः] । “कृतस्य”
सत्यफलस्य सोमस्य धारा इति शेषः । ता “अभ्यर्षन्ति” अभि-
गच्छन्ति‡ । कीदृशः? “सुदुघः” सुप्तं दोग्ध्रः फलानाम् । “वृत्त-
युतः” उदकस्य रसस्य वा चारयिषाः “वात्राः” शब्दयन्त्रः॥ ।
पयसा युक्ता वात्रा धेनव इव§ सुप्तोपममेतत् ॥

“वपुष्टमः”-“वपुष्टरः”—इति, “अभ्यृतस्य” “अभीष्टृतस्य”
—इति, “पयसा च धेनवः”-“पयसेन धेनवः”—इति च छन्दोग-
ब्रह्मचानां पाठाः ॥ ३ ॥ ८०

* ‘वीते वज्रं वेत्तुं समर्थः’—इति वि० ।

† ‘दीपितारः’—इति वि० ।

‡ ‘अर्षन्ति चरन्ति’—इति वि० ।

॥ वात्राः कामयमानाः—इति वि० ।

§ ‘चरन्ति पयः धेनव आदित्यरश्मयश्च’—इति वि० ॥

^{१ २ ३ २ ४ १ २ ४}
मर्यद्वयवतिभिः समर्षति

^{१ २ ४ १ २ ४ १ २ ३ २}
सोमः कलशेशतयामनापथा ॥ ४ ॥ ८१ *

^{२ ४ ५ १}
(लौशम् ॥) प्रोयार३४सीत् । इन्द्रिन्द्रार३ । स्या

^{२ ४ ५ ३ २ ३ ४ ५ १ ४ २ ३}
हनिष्कृतम् । सखासख्यः । नप्रमिनार३ । तौ३सङ्गि

^{५ ४ २ ३ ५ १ ४ २ ४ ५ ३ २ २}
रम् । मर्यद्व । युवतिभार३इः । सा३मर्षति । सोमः

^{४ ५ १ २ २ ४}
कला । शेशतयार३ । मना३पापुथा६पुई ॥ १४ ॥

^{३ २ ४ २ ४ ३ ४ ५ ४ ५ ४ ३ २}
(उत्तरलौशम् ॥) प्रोयासीदिन्द्रिन्द्रस्थनिः । कृता

^{३ १ १ १ १ २ २ ४ ५ ५ २}
म् । कृता२३४पुम् । सखा३१२३४ । सख्यर्नप्रमिना

^{४ ५ ४ ५ ३ २ ५ ४ ५}
तिसम् । गिराङ्गिराम् । मर्या३१२३४ः । द्वयवतिभिः

^{४ ५ ४ ५ ३ २ ५ ४ ५ ४ ५ ४}
सम । षताइषताइ । सोमा३१२३४ः । कलशेशतया ।

^{३ २ ४}
मना३पापुथा६पुई ॥ १५ ॥

१ उ० ४, १, ०, १ = ऋ० ७, १, ५, १ = ऊ० ४, १, ७-६, १, ०-७, २, ११-१७, १, ५
—१२, १, १५—११, १, १८ ।

(प्रवङ्गार्गवम् ॥) ^{१२ १२} प्रोचयासाइत् । ^{२ १} इन्दुरिन्द्रा । ^१ स्या
^१ निष्कृताम् । ^{२ २ १} सखासख्यः । ^{१ १} नप्रमिना । ^१ तारइमङ्गि
^{२ १} राम् । ^{२ १} मर्यइवा । ^{२ १} युवतिभाइः । ^१ सारमर्षताइ । ^{२ २} सो
^१ मः कला । ^{२ २ १} शेशतया । ^{१ २} मारनापथार१३ । ^{१ १ १ १} वार२३४५ ॥
 ॥ १६ ॥

(तन्त्रम् ॥) ^{२ २ १ २} प्रोचयासाइत् । ^{२ १} इन्दुरिन्द्रा । ^{२ २} स्या
^१ निष्कृता२३म् । ^{२ २ १ ५} सखासख्यः । ^{३ २ ३ ४ २} नप्रमिना । ^{२ १ २} तिसङ्गा
^५ २३४इराम् । ^{२ १} मर्यइवा । ^{२ १} युवतिभाइः । ^{२ २ १} सामर्षताये३ ।
^{२ २ ३ ५} सोमः कला । ^{२ २ १ ३ ५ २} शेशतया । ^{३ २ ५} मनाइपा५था६५६ ॥ १७ ॥

(यामम् ॥) ^१ आ२इ । ^{२ १} इयां । ^{२ १} प्रोचयासाइदिन्दु
^{४ २ ३ ५} रिन्द्रा२३ । ^{१ २} स्यानिष्कृतम् । ^१ सखासख्य, नप्रमिना-
^{४ २ ३ ५} २३ । ^१ ती३सङ्गिराम् । ^१ मर्यइवायुवतिभा२३इः । ^{४ २} सा३म

^{३ ५} र्षन्ति । आ^१ इ^२ । इया । सोमः^३ कलाशे^४ शतयार३ ।

^२ मना^४ रूपा^४ पुथाई^४ पुई ॥ १८ ॥ ८१

ऋषिगणऋषिः* । “इन्द्रः” सोमः “इन्द्रस्य” “निष्कृतं” संस्कृतं स्थानमुदरं “प्रो अयासीत्” प्रकर्षणैव गच्छति । गत्वा च “सखा” सखिभूतः सोमः “सख्युः” इन्द्रस्य “सङ्घिरं” सम्य-
गिगरणाधारभूतमुदरं† “न प्रमितानि” न हिनस्ति । किञ्च । सः “मर्य इव”‡ “युवतिभिः” मर्या यथा तरुणीभिः सह सङ्गतो भवति तद्वत् अयमपि सोमो युवतिभिर्मिश्रणशीलाभिर्वसती-
वरौभिरङ्घ्रिः सह “समर्षति”, सङ्गच्छते अभिषवकाले । स च सोमः “शतयामना” यान्ना अनेकया मनसाधनच्छिद्रोपेतेन “पथा” मार्गेण दशापविचसम्बन्धिना “कलशे” द्वाणकलशे गच्छतीति शेषः । यद्वैकमेव वाक्यम् । यथा मर्या युवतिभिः सह सङ्गच्छते एवं कलशे शतयान्ना पथा सङ्गच्छतेऽङ्घ्रिः ॥

“शतयामना”-“शतयान्ना”—इति पाठो ॥ ४ ॥ ८१

* “सिक्तानि वारो”—इति ऋषि-मै० ।

† “सङ्घिरं कृतम्”—इति वि० ।

‡ “निष्कृतं समवायम्”—इति वि० ।

५ ‘मर्या’—इति बहुवचनमात्रेण एकादशे नैषष्टकम् २, २ । “इन्द्रसिद्धिको (पा० २, १, १२२)”—इत्यादिना सिध्यति सर्व्व इति ।

अथ पञ्चमी ।

३ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ ३

धर्त्तादिवःपवतेऋत्योरसो

१ १ ३ १ २ १ १ १ १ १

दक्षोदेवानामनुमाद्योनुभिः ।

१ २ ३ १ ३ ३ १ २ २ ३

हरिःसृजानोअत्येनसत्वभि

२ ३ १ २

३ १

वृथापाजा^१मिकृण्वे^२नदीष्वा ॥ ५ ॥ ८२ ॥(वात्सगिरसो दे ॥) धर्त्तादाइवा^३ । ओवा^४पुण ।१ २ १ २ ४ २ २ १ २
पवतेऋत्वो^५इयो^६रामा^७ । ओवा^८पुण । दक्षोदाइवा^९ ।४ २ ४ २ १ २ ४ १
ओवा^{१०}पुण । नामनुमादी^{११}इयोनभा^{१२} । ओवा^{१३}पुण । च१ १ ४ २ २ १ १
राइःसार्जा^{१४} । ओवा^{१५}पुण । नोअतियोना^{१६}इमात्वाभा^{१७} ।४ २ २ १ १ ४ २
ओवा^{१८}पुण । वृथापाजा^{१९} । ओवा^{२०}पुण । मिकृण्वाइन१ १ ४ ४
दाइपूवा^{२१} । ओवा^{२२}पुण । क्षोपु^{२३} । डा ॥ १८ ॥

१. "कृण्वे" इति अथेदोष पाठः ।

† उ० ४, १, १२, १ = अ० ७, १, १ = चारणं १, १, ४—१, १, १४—१, १, १६—१, २, २०—१, १, २८ = अ० ४, १, १४—८, १, १६—१४, १, १४—१७, १, १०—२१, १, १६—२१, २, १८ = अ० ३, १, १०—४, १, ४ ।

^{५ २ २ ४ ५} धर्त्ता^{२ १} औक्षोक्षोक्षाइ । दिवः । पवतेका^{२ १} । औक्षो^{३ २ ५}

^२ क्षा^१ । द्वा । त्वियोरसो । दक्षोदेवा । औक्षोक्षोक्षा^{३ २ ५} ।

^२ क्षा । नामनुमा । दियोनृभाइः । चराइःसार्जा । औ^{३ २}

^{५ २} क्षोक्षोक्षा^२ । द्वा । नोअतियो । नसत्वभाइः । वृथापा^{२ १}

^{२ १} जा । औक्षोक्षोक्षा^{३ २ ५} । द्वा । सिक्कणूपा^{३ २ ५} । औक्षोक्षोक्षा^२

^२ क्षाइ । नदोषुवा । औक्षोक्षोक्षा^{३ २ ५} । क्षा^{३ २} । औक्षोवा ।

^२ ए३ । नदोषुवा१ ॥ २० ॥ ८२

कविच्छेषिः* । “धर्त्ता” सर्वस्य धारकः सोमः “दिवः” अन्तरिक्षात् अन्तरिक्षस्थितादृशापवित्रात् “पवते” पूयते । कोट्टशः सोमः । “क्षत्वाः” कर्त्तव्यः गोध्य इत्यर्थः । “रसः” रसात्मकः । “देवानां” “दक्षः” बलप्रदः । यद्वा । दक्षः प्रवर्धनीयो देवानां

* “भागवः”—इति छति मे० ।

† “दक्षः गोप्यः”—इति वि० । “दक्षः”—इति बलनामसु वयोदशं निषण्ण कम्०, ८ ।

अथ षष्ठी ।

११ ११२ १२३
वृषामतीनाम्यवतेविचक्षणः

३ १ १ १ १ २ २ २ २ २
सोमो अक्लाभ्युतरीतोपसाध्निवः ।

३ १ २ २ २ १ १ २ २
प्राणासिन्धूनांकलशाश्चक्रद

१ २ २ १ १ २ १ २ १ १ २
दिन्द्रस्यहार्द्याविश्वमनीषिभिः ॥ ६ ॥ ६३ ॥

मर्थाय । तथा “नृभिः” नेष्टभिर्ऋत्विग्भिः “अनुमाद्यः” अनु-
मादनीयः स्तुत्यो वा । “हरिः” हरितवर्णः । “सत्वभिः” प्राणिभिः
अस्मदादिभिः “सृजानः” सृज्यमानः “अत्यो न” अथ इव स
यथाशितोऽनसेन गच्छति तद्वत् । “वृथा” अप्रयत्नेन “पाजांसि”
बलानिऽस्त्रीयान् वेगान् “कुरुते” कुरुते “नदीषु” ॥ वसती-
वरीषु ताभिरित्यर्थः । असित इत्यर्थः । अथ मभिषव-समया-
भिप्रायः + ॥ ५ ॥ ६२

० “अक्लः”—इति
+ “उपसो”—इति } अन्वेदीय पाठो ।

‡ उ० १,१,१०,१ = अ० ०,१,१४,४ ऋच् २,६,१०—८,१,१—१६,१,१० = कस्ते
४,१,१ ।

ग “अत्यः”—इति अथ नामसु प्रथमं नेष्टकम् १,१४ ।

§ “पाजांसि अस्त्रानि”—इति वि० । “पाजः”—इत्यत्र नामसु पाठभेदेन नृतीषु
नेष्टकम् (१,१)—वसमानसु च द्वितीयम् (२,४) ।

॥ “नदीषु रश्मिषु”—इति वि० ।

+ “सोमोऽक्लाहनेऽपि”—इति वि० ।

^१ वृषा^१रमता^{१२}इ^१ । नाम्बतेविचत्तार^{१२}इ^१णाः । सोमो^{१२}
^१रञ्जाम्^१ । प्रतरीतोषसान्दार^{१२}इ^१वाः । प्राणा^{१२}रश्चि^१
^{१२}न्ध्र^२ । नाङ्गलशा^२चिक्रा^२इ^२दात् । इन्द्रा^२स्यद्वा^२र ।
^{१२}दियाविशन्मनोषा^२इ^२भा^२इ^२इ^२ । ओ^२र^२इ^२पु^२इ^२ । डा ॥
 ॥ २३ ॥ ८३

खिगण ऋषिः* । अयं “सोमः” “पवते” अभिषूयते† ।
 कीदृशः सोमः ? “मतीनां” मतयः स्तोतारस्तेषां‡ “वृषा” वर्षकः
 कामानाम् । “विचत्तणः” विद्रष्टा ॥ “अञ्जाम्” उपसां “दिवः”
 द्युलोकस्यादित्यस्य वा “प्रतरीता” प्रवर्द्धयिता§ । किञ्च ।
 “सिन्धूनां” स्यन्दमानानां मुदकानां ॥ “प्राणा” [प्रकर्षेण अनिति
 चिष्टते इति प्राणा] कर्ता सोमः “कलशान्” “अचिक्रदत्”
 धारया अध्वनयत् प्रविष्टम् । यदा । “सिन्धूनां” [द्वितीयार्थे षष्ठी]

* “ऋषिः भार्गवः” - इति ऋषि-ने० ।

† पचपाव प चरते इत्यर्थः ।

‡ “मतीनां प्रज्ञावाक्” - इति वि० । “मतयः” - इति भेदादि नामसु च हावि-
 ज्ञानितमं नैवकम् १, १५ ।

§ “विचत्तणः” विविध प्रकाशयिता सोमः - इति वि० ।

§ “प्रतरीता” प्रकर्षेण तारयिता - इति वि० ।

“सिन्धूनां” - इति नदीनामसु एकगिणितमं नैवकम् १, १५ ।

अथ सप्तमो ।

१ २ ३ १ १ १ १

त्रिरस्मै सप्तधेनवो दुद्गृहे

३ २ ३ १ २ ३ १ २

सत्यामाशिरम्परमेव्योमनि ।

३ २ ३ १ २ २ २ ३ २ ३

चत्वार्यन्याभवनानि निर्णिजे

१ २ ३ २ ३ १ २ २ २

चारुणिचक्रो यद्वैतैरवर्द्धत ॥ ७ ॥ ८४ *

१

५ २ ४ ५ २ ४

(मरुताभ्येनुसाम ॥) चारु३४इः । अस्मै सप्तधेन

२ ४ ५ २ १ २ २

दुदौ । द्योद्वाइराइ । सत्यामाशिरम्परमाइ । वियो

१ ४

भ्यभिरङ्गिः “प्राणा” [प्रा पूरणे (अ० प०) पूर्णः “सोमः”
 लशान् “अभि” लक्ष्य क्रन्दते । किं कुर्वन् ? इन्द्रस्य “हार्दि”
 द्यम् “आविन्” प्रविशन् “मनीषिभिः” मनसईयित्रीभिः
 तिभिः सदेति शेषः [यद्वा । व्यवहितमपि मनीषिभिरि-
 तत् पवतइत्यनेन सम्बध्यते १] ॥

“प्राणा”—इति, “क्वाणा”†—इति, “अचिक्रदद्”—“अवी-
 शत्”—इति पाठाः ॥ ६ ॥ ८३

* उ० ६, १, १०, १ = ऋ० ७, २, २२, १ = कहे ८, १, १२ ।

† ‘विमिश्रयोगोऽस्य मृतोयः क्षमि’—इति वि० ।

‡ क्वाणा—इत्यस्य कुर्वाणा इत्यर्थः स्त्रीलङ्गो यास्मै न नः ४, १२ ।

अथाष्टमी ।

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
इन्द्रायसोमसुषुतःपरिस्त्रवा२ २ ३ १ २ ३ १
पामीवाभवतुरश्रसासह ।३ १ २ ३ १ २
मातेरसस्यमत्सतद्वयाविनो१ २ ३ १ २ १ २
द्रविणस्वन्तद्वहसन्विन्दवः ॥ ८ ॥ ८५ *

• उ० ७, १, १, १ ।

साध्यन्दिन-तृतीयमन्त्रेषु दुदुश्चिरे । अथवा विष्मभिः सधने, सप्र धेनवः सप्रहोरावा
 वषट्कारिणः होता भैवावरुणः ब्राह्मणाश्च मी पोता नेष्टा अच्छावाक च ग्रोधः ।
 एतेषां वाचः दुदुश्चिरे । अथवा धेनवः दुदुश्चिरे मया माशिरम् । आशयणीयं
 मित्रं वा परमे प्रकृष्टे योमनि स्थानं यज्ञं वा । चत्वारि अत्यग्निष्टोम उक्थः
 योदुशी अतिरात्रयतुर्थः । अथवा शयिवी अन्तरिक्षं योर्दिशरति । अथवा चत्वारो
 वेदाः । अथवा चत्वारो महर्त्विजः । अथवा चत्वारः समुद्राः । भुवनानि
 निर्दिशे चतुर्दिश भुवनानि सप्र भूरादयो लोकाः सप्र पातालाणि सान्यपि
 आकृषि चक्षे हतयान् । केन प्रकारेण नयतः ऋतैः रत्नैः यज्ञैः सत्यैर्वा अन्-
 र्दत्त । अथवा तत् सखी सप्र धेनवः सप्र रश्मयः । दुदुश्चिरे । अथवा सप्रश्रवाः ।
 अथवा सप्र पावकजिह्वाः । सप्र मातरो वा सप्र भूरादयो लोकाः । सप्र पाता-
 लानि सप्र सोमसंस्थाः सप्र समुद्राः सप्र द्वीपानि सप्र स्वराः । एता दुदुश्चिरे
 सप्र । आशिरम् उक्थं परमे योमनि । चत्वारि अन्याः भुवनानि पृथिव्यादीनि
 आकृषि चक्षे । यत् ऋतैः यज्ञैः अवर्यतेत्यथवा विः अस्मै सप्र धेनवः सप्र प्राणाः
 शीर्षस्था इति विः उत्पत्ति-स्थिति-प्रकृतेषु स सत्याम् अवितथाम् आशिर ज्ञानं चत्वारि
 भुवनानि जायन् स्वप्न सुषुप्ति-तुगीयासु अर्द्धतावस्थे नित्याम् मेर्जनेः अवर्यत विज्ञा-
 नाथः— इति वि० ।

(अपामीवम् ॥) इन्द्रा । यमीमसुषुताःपाःरिस

व । अपा । मीवाभवतुराःताःसामह । माताइ ।

रसस्यमत्सताःदायाविनः । द्रवाइ । णस्वन्तइहस ।

तुवाइइन्दाप्रवाइप्रदः ॥ २५ ॥

(वायोरभिदः ॥) इन्द्रायमीमसुषुतःपर्यौ ॥ चोइन्मा

वा । अपामीवाभवतुरत्तमाःसाःहा । मानेरमस्यमत्स

तदयाःवीःनो । द्राः३४वा । णाः३४सी । ताइहसा

३ । चाः३ । तुवाइइन्दाप्रवाइप्रदः ॥ २६ ॥ ८५

वेनीभागवच्छपिः । हे “सीमः” त्वं “सु षुतः” सन् “इन्द्राय”
तदर्थं “परिस्त्रव” परितो गच्छ रसं मुञ्च । “अमीवा” रोगः
“रक्षसा सह” “मा ते रसस्य मत्सत हयाविनो द्रविणस्वन्त इह”
“अप भवतु” अपन्ततो वियुक्तो भवतु “ते” तय “रसस्य” स्वाशं
रसं पीत्वा “मा मत्सत” मा मयन्तु । कः ? “हयायिनः” हयं सत्या-
नृतं तेन युक्ताः पापिन इत्यर्थः । किञ्च “इन्द्रवः” ते रसाः

अथ नवमी ।

१ २ ७ १ २ ३ २ ७ ३ २ ९
असाविसोमोअरुषोवृषाक्षरौ

१ २ ९ ३ २ ९ १ २ ९ २
राजेवदस्मोअभिगाअचिक्रदत् ।

९ २ ७ ३ १ २ ९ १ २ ३ १ २
पुनानोवारमत्येध्यव्यय्येनो

२ २ ९ १ २ ३ १ २
नयोनिङ्कृतवन्तमासदत् ॥ ८ ॥ ८६ *

(यामानि त्रीणि ॥) असाविसो । मोअरुषो २३४ ।

५ २ ४ २ २ १ २ २ १ ५ ४
वृषाक्षराइः । राजेवदा । स्मोअभिगा २३४ः । अचिक्र

१ २ १ २ २ १ ५ ४
दात् । पुनानोवा । रामतियार ३४इ । षिअव्ययाम् ।

१ २ २ १ २ १ ४ ४
य्येनोनया । निङ्कृतवार ३ । तमा ५ सदात् । चो ५इ ।

डा ॥ २७ ॥

“इङ्” अस्मिन्वन्ने “द्रविणस्वन्तः” अस्माकं धनवन्त “सन्तु”
भवन्तु † ॥ ८ ॥ ८५

* उ० ५, १, १३, १ = ऋ० ७, २, ७, १ = कहे ५, १, ८—८, १, २—१७, १, ४—१९, ४,
१७—१९, १, १० = कहे १, १, ८ ।

† ‘रघवको भवन्तु दवानां न तु राक्षसादीनाम्’—इति वि० ।

^{१ ३ ५} असावीर३४सा । ^{१ ३ ५} मोअरु२३४षाः । ^{११११ १} वार्षादराये
^{१ ३ ५} ३ । ^{१ ३ ५} राजीवार३४दा । ^{१ ३ ५} सोअभीर३४गाः । ^{११ १} आचिकदा
^{१ ३ ५} २३त् । ^{१ ३ ५} पुनानोर३४वा । ^{१ ३ ५} रामातीर३४ये । ^{१११} पीचव्यथा
^{१ ३ ५} २३म् । ^{१ ३ ५} श्येनोनार३४ये । ^{१ ३ ५} निङ्गात्ता२३४वा । ^{३ २} तमा३ ।
^{१ ३} सारदा२३४औछावा । ^{५११} दे३ । ^{१ ११११} दिवीर३४पु ॥ २८ ॥

^{४ ४ ४} असाविसोमोअरुषावृषाच्च । ^{४ ४ ४} राइः । ^{४ ४ ४} राजेवदसो
^{४ ४ ४} अभिगाअचिक । ^{४ ४ ४} दात् । ^{४ ४ ४} पुनानोवारमलेष्यव्य । ^{४ ४ ४} याम् ।
^{४ ४ ४} श्येनोनयोनिङ्गात् । ^{४ ४ ४} वा । ^{४ ४ ४} तमा३ । ^{४ ४ ४} सारदा३३४औ
^{४ ४ ४} छावा । ^{४ ४ ४} ए३ । ^{४ ४ ४} दिवीर३४पु ॥ २८ ॥ ८६

भरद्वाजी वसु ऋषिः । “सोमः” “असावि” अभिपुतोऽभूत् ।
 कीदृशः सोमः? “अरुषः” अरोचमानः* “वृषा” वर्षकः “हरिः”

* “अरुषः अरोचमानः”—इति वि० । “अरुषम”—इति रूपमासु पञ्चदशं नेष-
 षट्कम ३.७ ।

अथ दशमी ।

१२३ ३ १२ ३२ ३१
प्रदेवमच्छामधुमन्तइन्दवे ।

९ ९ २२ २३ ३१२
सिध्यदन्तगावश्चानधेनवः ।

३ १२ १ १२ ३१२
वर्हिषदोवचनवन्तऊधभिः ।

१ १२ ३ १ २ ३ १२
परिस्मृतमुखियानिर्णिजन्धिरे ॥ १० ॥ ८७ *

हरितवर्णः† । स च “राजेव” “दक्षः” दर्शनीयः सन् “गाः”
उदकानि‡ “अभि” लक्ष्य “अचिक्रदत्” शब्दकरोति स्वरस-नि-
र्गम-समये । पद्यात् “पुनानः” पूयमानः “अव्यम्” अविभवं “वारं”
वालं पवित्रम् “अत्येभि”¶ हे सोम ! अतिक्रम्य गच्छसि । ततः
“श्वेनो न” श्वेन इव “योनि” स्त्रीयं स्थानं “वृत्तवन्तम्” उदक-
वन्तम् § “आसदत्” वसतीवरीष्वासीदतीत्यर्थः ॥

“अत्येभि”-“पर्येति”—इति, “आसदत्”-“आसदम्”—इति
च पाठः ॥ ८ ॥ ८६

* अ० ७, २, १८, १ ।

† हरिः हरणशीलः—इति वि० ।

‡ उदकानां ख्यम् ।

¶ ‘अत्येभि अत्येति व्यत्ययेन’—इति वि० ।

§ “वृत्तम्”—इति उदकानामसु दृग्गमं नैवष्टु कम् ११२ ।

॥ ‘विनिचोमोऽसु नवमेऽवनि’—इति वि० ।

(मरुतान्धेनु॥) ^{४ ५ ११ १२ १३} प्रादे । वमच्छामधुम । तच्चा२-
^{१ २ ३ ४ ५ ११ १२} इन्द्रवाः । आसिध्या२३४दा । तगावथा । नधा२इन्
^{१ २ ३ ४ ५ ११ १२ १३} वाः । बहिषा२३४दाः । वचनावा२ । तज्ज२धभाइः ।
^{१ २ ३ ४ ५ ११ १२} पारिस्त्रू२३४ताम् । उस्त्रियानिर्णिजन्धाइराये३ । धाइ
^{१ २ ३ ४ ५ ११ १२ १३} रा३४औहोवा । धा३इरा२३३५इ ॥ १० ॥ ८७

वत्स ऋषिः* । “मधुमन्तः” मदकररमयुक्ताः “इन्द्रवः”
 सोमाः “देव” द्योतमानं सोमाक्षिकम् इन्द्रम् “अच्छ” प्रति
 “प्रासिध्दन्त” परिस्वन्दन्ते यज्ञादिषु^१ प्रसरन्ति । [स्वन्दन्ते-
 र्थ्यन्तस्य लुङि चङि रूपम्] तत्र दृष्टातः । “गाव प्रा न धेनवः”
 पयस्विन्यः प्रीणयित्राः गावो यथा वत्सं प्रति पयंसि प्रस्त्रवन्ति

* “वत्सप्रीः भास्वन्तः”—इति ऋषिर्नै० ।

† यज्ञीयदेवानुहिष्मांशजोऽहीतसोमा तदावांस्त्वातदोयचुद्वदादयोऽपि पया
 उच्यन्ते । ते च प्रातःसवने, पञ्चविंशति-सङ्क्रांता भवन्ति । तयाचि—१ उपायः—
 —२ चान्द्रीतः—३ रेन्द्रवायवः—४ मैत्रावरुणः—५ आश्विनः—६ शुक्रः—७ मन्वी—
 —८ वायव्यः—९ उक्थः—१० ध्रुवः—११-१२ अर्जुनपञ्चाश यथोदज—१३ रेन्वायः—
 १४ वेददेवसेति । साध्यन्दिनसवने यजामि—१५, मादन्तीयाकयो मावेन्द्र्य चतुर्थः ।
 हनोयसवने तु पयः, तयच—आदित्यः—१ मावित्रः—२ मचावेन्द्र्य—३ यामोवतः—
 —४ वारिषो जमर्षति ।—इत्येव सङ्क्रान्तया यज्ञाचतुर्णि इदिति ।

अथैकादशी ॥

१ २ ३ क १२ ३१ २ ३
अञ्जतेव्यञ्जतेसमञ्जते

१ २ ३ २ ३ क १२
क्रतुर्ऋन्तिमध्वाभ्यञ्जते ।

१ २ ३ २ ३ १२ १ १२
सिन्धोरुच्छासेपतयन्तमुक्षण्

३ २ ३ २ ३ १ २
द्विरण्यपावाः पशुमसुगृभणते ॥ ११ ॥ ८८ *

२ १ २ १ २
(शागीनि त्रीणि ॥) अञ्जताइ । वियञ्जताइ । सम

२ १ २ १ २
-ञ्जाताइ । क्रतुर्ऋ । तीमधुवा । भियञ्जाता

तद्वत् । किञ्च । “बर्हिषदः” बर्हिषि सोदत । “वचनवन्तः”
हव्या-रवादि-शब्दवन्तः [उस्त्रियेति गोनाम +] तादृश्यो गावः
जधभिः पयःप्राधारकैः स्वैः स्वरूधोभिः तेभ्यः “परिस्रुत”
परितः स्त्रवणशीलं “निर्णिज” शुद्धं पयोभूतं सोमरसं “धिरे”
दधिरे इन्द्रार्घ्यं धारयन्ति ॥ १० ॥ ८७

* उ० ७, २, ११, १ = ऋ० ७, २, २०, २ = ऊ० १२, १, १७ ।

† “उत्तिया”—इति गोनामसु वगीयं नैषष्टकम् २, ११ ।

२६। सिन्धोरुच्छा। सेपतया। तमुत्तुणाश्म। क्षिर

एयपा। वाःशुमा। णसुगृभृणता३१उवार३४५ ॥ ३१ ॥

अञ्जाश्चे। तेश्चेद्। वियञ्जते३सा३मञ्जताद्।

क्रतूश्चेद्। रिद्धाश्चे। तिमधुवा३भी३मञ्जताद्।

सिन्धोरुच्छा। उच्छाश्चे। सेपतया३न्ता३मुत्तुणम्।

क्षिराश्चे। एयपाश्चे। वाःपशुम। णसुगा३र्भणा५

ताद्पुईद् ॥ ३२ ॥

द्यावाञ्जा। तार३४। वियञ्जते३समञ्जते। एक्षिया।

एक्षिया३४। द्याउक्रातूम्। रार३४। 'दन्तिमधुवाभि

यञ्जते। एक्षिया। एक्षिया३४। द्याउमादन्धोः। ऊ३

३४त्। आसेपतयन्तमुत्तुणम्। एक्षिया। एक्षिया३४।

अथ द्वादशी ।

१ १ २ १ १ २

पवित्रन्तेविततम्ब्रह्माणस्यते

१ १ २ २ २ ३ १ १ २ १ १ २

प्रभुर्गानाणिपर्येषिविश्वतः ।

५ १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
 द्वाउद्वाइरा । एया२३४ । पावाःपशुमपसृग्भृणते । एहि
 २ १ ३ २ ५ ४
 या । एहिया३४ । द्वाउ । द्वापुइ । डा ॥ ३३ ॥ ८८

अत्रिऋषिः* । सोमम् ऋत्विजः “अञ्जते” गोभिः तथा
 “व्यञ्जते” विविध मञ्जति “समञ्जते” सम्यगञ्जति । स्तुत्यर्थ-
 त्वादपुनरुक्तिः † तथा “क्रतु” बलकर्त्तारं “रिहन्ति” लिहन्ति
 आस्वादयन्ति देवाः तथा पुनः “मध्वा” मधुना गव्येनाभ्यञ्जते ।
 तमेव सोमं “सिन्धोः” उदकस्य रसस्याधारभूते “उच्छ्रासे”
 उच्छ्रिते देशे “पतयन्तं” गच्छन्तं [पटल गतावित्यस्मात् स्वार्थिके
 णिषि वृद्धभावाव्छान्दसः] “उक्ष्णं” सेत्तारम् “हिरण्यपावाः”
 हिरण्येन पुनस्तः “पशु” द्रष्टारं ‡ [पशुः पश्यतेरिति निरुक्तम्]
 “अप्सु” वसतीवरीषु “गृभ्णते” गृह्णन्ति ॥

“मध्वा”-“मधुना”—इति, “अप्सु”—“आप्सु”—इति च
 पाठः ॥ ११ ॥ ८८

* “भौमः”—इति ऋषि-नै० ।

† पुनरुक्तिदोषो नेति भावः ।

‡ ‘पशु’ द्रष्टारम्—इति वि० ।

॥ ‘विनिषोम उपपद्यते प्रथम्ये च’—इति वि० ।

^{१ १ ३ २४ ३ १ १}
अतप्तनूचुतदामोअश्रुते

^{३ २ ३ १ २ २ ३ १ २ २ २}
श्रुतासइद्वन्तःसन्तदाश्रुत ॥ १२ ॥ ८८ *

॥ द्वितीय-दशति.॥

^{१ १ २ २ १ २ १ १}
(अर्कपुष्पम् ॥) पवित्रन्ते विततम्बह्मणस्पतेः । ऊवे

^{१ १ १ १ १ २ २ १ २ २}
२३ । २ । होवाश्चाश् । चाइ । प्रभुर्गात्राणिपरियेषि

^{१ १ १ १ १ १ १ १ १}
विश्रुताश्चः । ऊवे२३ । २ । होवाश्चाश् । चाइ । अत

^{२ २ १ २ २ १ २ १ २ १}
प्रतनूर्नतदारमोअश्रुतेः । ऊवे२३ । २ । होवाश्चाश्चा

^{१ २ १ २ १ २ १ २ १}
इ । श्रुतासइद्वन्तःसन्तदारश्रुत । ऊवे२३ । २ । हो

^{१ २ १ २ १ २ १ २ १}
वाश्चाश् । चाइ४ । औहोवा । अर्कीदेवानाश्मरमेवि

^{२ २ १ २ १ २ १ २ १}
योःमाश्च४५न ॥ ३४ ॥

^{२ १ २ २ १ २ १ २}
(अर्कपुष्पोत्तरम् ॥) पवित्रन्ते विततम्बह्मणस्पतेः ।

० उ० २,२,१६,१ = अ० २,२,८,१ = चारण्य १,१,११-१,१,११-ऊवे ०,२,१
-०,२,१-१४,१,१ = अ० १,१,८-४,१,१ ।

१ २२ १ १ २ २२ १ २२ १
ऊवाइ । औहोवा २ । प्रभुर्गात्राणिपरियेषिविश्वतार३ ।

१ २२ १ १ २ २२ २ २ २ २ २ १
ऊवाइ । औहोवा २ । अतप्ततनूर्नतदारमोअश्रुते३ । ऊ

२२ १ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २
वाइ । औहोवा २ । श्रुतासइद्वहन्तःसन्तदारशत ।

१ २२ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २
ऊवाइ । औ । हो १ । वार३४ । औहोवा । अर्कस्य

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
देवाःपरमेवियोरमार३४५न् ॥ ३५ ॥ ८८

॥ इति ग्रामे गेये षोडशः प्रपाठकः ॥

पवित्रकृषिः* । हे “ब्रह्मणस्पते” मन्त्रस्य स्वामिन् !
सोम ! “ते” “पवित्र” शोभन मङ्गं “विततं” सर्वत्र विस्तृतम् ।
स “प्रभुः” प्रभविता त्वं “गात्राणि” पातुरङ्गानि “पर्येषि” परि
गच्छसि । “विश्वतः” सर्वतः तव तन्पवित्रम् “अतप्ततनूः” पयो-
व्रतादिना असन्तप्तगात्रः † “आमः” अपरिपक्वः “नाश्रुते” न
व्याप्नोति । “श्रुतासः ‡ इत्” श्रुताएव परिपक्वाएव “वहन्तः”
यागं निर्वहन्तः तत् पवित्रं “समासत” व्याप्नोन्ति ॥

* “आङ्गिरसः”—इति ऋषि-नै० ।

† “अतप्ततनूः” सुकरोपि द्विद्वेः दशापवित्रस्य—इत्यादि वि० ।

‡ “श्रुतासः” निष्पन्न-सोमाः—इति वि० ।

॥ व्याप्नोन्ति दोषकलशम्—इति वि० ।

“सन्तदाश्रयत”-“तत्समाश्रयत”—इति पाठो* ॥ ६ ॥ ८८
इति श्रीमत्सायणार्थ-विरचिते माधवीये सामवेदार्थ-प्रकाशे
छन्दोव्याख्याने पञ्चमस्याध्यायस्य नवमः खण्डः ॥

॥ इति जागतम् ॥

—:○:—

इन्द्रमच्छेतिखण्डेऽस्मिन् ऋचो द्वादश संस्थिताः ।
सकला उष्णिहस्तत्र वक्ष्यन्ते ऋषयः पृथक् ॥

तत्र दशमे खण्डे—

सैषा प्रथमा ।

१ ३ १ १ ३ १ ३ १ २ २ ३ १ २
इन्द्रमच्छेत्सुताइमेवृषणंयन्तु ऋषयः ।

१ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २
अष्टौ^५जातासइन्द्रवःस्वर्विदः ॥ १ ॥ १०० ॥

(पदे द्वे ॥) इन्द्रमच्छा^५ । सुताइमा^{११} । औचो^{१२}२४वा^५ ।

* तत्र छन्दोपाधिकायां वक्ष्यमस्युदाय विज्ञेयार्था नयेऽयमेव मन्त्रः शरीरे तत्र-चक्रा-
यज्ञमन्त्रः ; तथाच “अतत्रतन्” इत्यादिभिः न तत्रा तन्-पक्षे च पुरुषः “आमः”
अपरिपक्वः अचक्षुतः अतएव “तन्” प्रसिद्धं केवलं “न चक्षुते” इत्यर्थः । यजुतोऽसौ
विमिश्रोमो ज्योतिहोम-इतीये, इति ।

† “चुदी”—अ० ।

‡ अ० १, १, १०, १ = अ० ०, ४, ८, १ = अ० १, १, १०—२, १, ०—६, १, १०—६, १, ५
—८, १, १०—१०, १, १६—१०, १, १—११, १, १०—१३, १, १—१३, १, १०—१४, १, ११—
१४, १, १० ।

२६ख,

^{१ २} वृषण्य । ^{१ ० २} तूक्षरया । ^{३२ ५} औक्षे^{१ १}र^{१२ १}३४वा । शुष्टा^१इजाता ।

^{१ ३ २ १} सइन्द्रवाः । ^{१ १} सुवर्वा^१र^१३इ^१दा^१३४३ः । औ^१र^१३४५इ । डा ॥ १ ॥

^५ इन्द्रम^{१ १ २}च्छा । ^{१ २ २} सुताइ^१मा^१इ । ता^१इ^१मा^१इ । वृ

^२ षण्य । ^{१ ०} तूक्षरया^{१ १ १}रः । ^{१ २ २} क्षारा^{१ २ २ १}इयाः । अष्टे^१जाता^१इसा

^० इन्द्रवा^{१ २ १}रः । ^{१ २} आइन्द्रा^{५ २ २}इवा^१रः । सुवरा^१३४ । औक्षे^१वा ।

^{२ २} विदो^{१ १ १ १ १}वी^१इ^१दा^१३४५ः ॥ २ ॥

(अनुपदे हे ॥) ^{४ ५} इन्द्रम् । ^४ इन्द्राम् । ^{१ १ २} अक्का^१इ^१क्षता

^१ इमे^{१ २}र । ^{१ २} आइमे^{१ ०}र । ^१ वृषण्य । ^१ तूक्षरया^१रः । राया

^{१ २ २ २ ०} रः । ^१ अष्टे^{१ २}जाता^१इसा^१इन्द्रवा^१रः । दावा^१रः । सुवरा

^{५ २ २} ३४ । ^{१ १ १ १ १} औक्षे^१वा । ^१ विदो^१वि^१दा^१३४५ः ॥ ३ ॥

^{३ ४ ३ ४} इन्द्रम^{३ ४ ३ ४ ४ ४}क्षसुता^१इमे^{१ २ ३}वृषण्य^१न्तु^१क्षा । ^१ क्षो^{१ २ ३}३४३ । रय^१षा ।

अथ द्वितीया ।

^{११} ^{३१ २१११} ^{२१२}
पूधन्वासोमजागृविरिन्द्रायेन्दोपरिस्रव ।

^{३१२} ^{२१११} ^{३११}
द्युमन्तश्शुक्लामाभरस्वर्विदम् ॥ २ ॥ १०१ *

^{११} ^{११} ^{३४५}
श्रूष्ठाउवा । जाताउवा३४ । मइन्द्रवःसुवा । शे ।

^{११}
विदञ्चोर३४पुइ । डा ॥ ४ ॥

^{१११} ^{४५} ^{११३} ^४
(पौष्कलम् ॥ इन्द्रमा३च्छसु । ताई२३४माइ ।

^{११११} ^{२३} ^४ ^{२१} ^४ ^३
वृषाणंया । तूक्षारार३४याः । अष्टाइजाता । मई२

^२ ^१ ^{१११११}
न्दा२३४पुवाई५६ः । सुवर्विदा२३४पुः ॥ ५ ॥ १००

अग्निषासुषक्तपिः । “रुटे” यटो चिप्रं “जातासः” जाताः
“इन्द्रवः” पात्रेषु चरन्तः “स्वविदः” सर्वज्ञः । “हरयः”
हरितवर्णाः “सुताः” अभिषृताः “इमे” सोमाः “वृषण” कामानां
सेतार मिन्द्रम् “अच्छ यन्तु” अभि गच्छन्तु । १ ॥ १००

* अ० ०, ५, ८, ४ = अक्ष ११, १, १ ।

† ‘स्वविदः’ कर्म लोके विदन्ति—इति वि० ।

(ऐषिराणि पञ्च ॥) प्रधन्वासीक्षोइ । औ३क्षोर३४
 वा । मजागृविः । इन्द्रायेन्द्रीक्षोइ । औ३क्षोर३४वा ।
 परिस्त्रव । द्युमन्तॄग्रीक्षोइ । औ३क्षोर३४वा । अमा
 भर । सुवर्विद्रीक्षोइ । औ३क्षोर३४वा६५६ । अ२३
 ४पा ॥ ६ ॥

प्रधन्वासीक्षो । वा३क्षो । मजागृवी२ः । इन्द्राये
 न्द्रीक्षो । वा३क्षोइ । परिस्त्रावा२ । द्युमन्तॄग्रीक्षो ।
 वा३क्षो । अममाभारा२ । सुवर्विद्रीक्षो । वा३क्षो२ ।
 वार३४औ३वा । अ२३४पा ॥ ७ ॥

औ३क्षोइ । प्रधन्वासी२ । औ३क्षो । मजागृ
 वी२ः । औ३क्षोइ । इन्द्रायाइन्द्रा२ । औ३क्षोइ ।
 परिस्त्रावा२ । औ३क्षोइ । द्युमन्ता२गृ२ । औ३क्षो ।

^{१ १ १} १११ ^{१ १ १} १११ ^{१ १ १} १११ ^{१ १ १} १११ ^{१ १ १} १११
 षममाभारा२ । औचौचोइ । सुवः । वारइ । दार३४ ।

^{५ १ १} ५११ ^५ ५
 औचौवा । जर३४पा ॥ ८ ॥

^१ ऊवा२इ । ^१ ऊवा२इ । ^{१ १ १} चुवार३चोयि । ^{१ १} प्रधन्वासे
 २ । ^{१ १} मजागृवी२ः । ^{१ १} इन्द्रायाइन्दा२ । ^१ परिस्त्रावा२ ।
^१ द्युमन्ता२शु२ । ^{१ १} षममाभारा२ । ^१ सुवर्वाइदा२म् ।
^१ चुवा२इ । ^१ चुवा२इ । ^{१ १ १} चुवार३चो२ । ^{१ १ १ १ १} वार३४औचौवा ।
^{१ ५} जर३४पा ॥ ८ ॥

^{१ १} ११ ^{४ १ ५ १} ४१ ५१ ^{१ १ १ ५ १} ११ ११ ११ ११ ११
 प्रधन्वा३सोमजागृवीः । इन्द्रा२या२३४इन्दो । ओइ ।
^{१ १ १ १} ११ ११ ^{१ १ १ ५ १} ११ ११ ११ ११ ११ ^१ १
 पा३राइस्त्रा३वा । द्युमा२न्ता२३४शु२ । औ । षममा
^{१ १ १ १ १ १} ११ ११ ११ ११ ११ ११
 भार३४पूरा३पूई । सुवर्वा३दा२३४५म् ॥ १० ॥ १०१

चक्षुर्मानवऋषिः । हे “सोमं !” “जागृविः” जागरव-
 श्रीलक्ष्म “प्रधन्व” प्रध्वर । हे “इन्दो” सोम ! “इन्द्राय” “परि

अथ तृतीया ।

^{१ २ ३ १ २} सखाय^२आनिषीद^३तपुनानाय^{४ २ ३ १ २}प्रगायत ।

^{३ १ ३ १ २ २ ३ १} शिशून्नय^३ज्ञैःपरिभूष^४तश्रिये ॥ ३ ॥ १०२ *

(श्रौक्तानि पञ्च ॥) सखाय^{१ २ ३ १}आ^२२ । निषीद^{१ २}ता ।

^{२ २ १ २} पुनाना^{२ ३}२३या । प्रगाय^{१ २ ३}ता । शिशून्ना^{२ ३}२३या । ज्ञैःपरा^{१ २ ३}

^{१ २ ३} इभू^{२ ३}२ । षता^{१ २ ३}आ^{२ ३}२३या३४३३ । ओ^{१ २ ३}२३४५३ । डा ॥ ११ ॥

^{४ ५ ४ ५ २ ३ ५ १ २ ५} साखाया^{२ ३}आ । निषीदा^{१ २ ३}२३४ता । पुना^{१ २ ३}२ना^{२ ३}२३४या ।

^{१ २ ३ ५ २ ३ ५ १ २ ३ २ ३} प्रगा^{१ २ ३}२३४औ^{२ ३}चोवा । या^{१ २ ३}२३४ता । शिशून्ना^{१ २ ३}या । ज्ञैःप

^{१ २ ३ ५ २ ३ ५ १ २ ३ २ ३} रिभू^{१ २ ३}२३ । पा^{१ २ ३}२ता^{२ ३}२३४औ^{२ ३}चोवा । श्रिये^{१ २ ३}१ ॥ १२ ॥

स्त्रव" परितः पात्रेषु चर । किञ्च "द्युमन्तं" दीप्ति-युक्तम् † ।
 "स्वर्विद्" सर्वस्य लब्धकं "शुष्म" शत्रूणां शोषकं बलम् ‡
 "आभर" आहर ॥ २ ॥ १०१

* उ० ४, २, ८, १ = ख० ७, ५, ७, १ = ऊ० २, १ ९—', १, २—७, १, १८—७, १, १८—
 ८, १, १८—१४, ९, २५ ।

† "द्युमन्त"—इति दीप्ति कर्मण्यु चानिभं मेघवृत् कम् १, १८ ।

‡ "शुष्म"—इति बलमासद्यु रकादभं मेघवृत् कम् २, ८ ।

४ ५२ ४२ ५२ ५ १ २ १२ २
सखायआनि । षौदाईता । पुनानायप्रगाथाता ।

१ १२ २ १ १
शिष्टन्नयज्ञैः परा २३ । भूषा २३ता ३ । आरक्षया ३४३३ ।

१
ओरक्ष ४५३ । डा ॥ १३ ॥

५२२ ४ ५२ ४२ ५२ ५ १ २ १२
ओचाइ । सखायआनि । षौदाईता । पुनानौचाइ ।

२२ १२ ५ ४ ५ ४ १२ १२ १ १२ १२ १
पुनानौक्षीये ३ । याप्तायाप्ता । गायतौक्षी ३ । गायतौक्षीये ३ ।

४ ५ ४ ५ २१ २ २१ २ १ ४ ५
शाइशू शाइशूम् । नयज्ञौक्षी ३ । नयज्ञौक्षीये ३ । पारी ।

३१ ५२ २ २ २ ३ २
पारा ३४औक्षीवा । ए ३ । भूषतश्चिये १ ॥ १४ ॥

५२ ४ २ २ ५ १ २ २ २ ५
सखा । यञ्चाओरक्ष ४वा । निषाइ । दाताओरक्ष ४वा ।

१ २ १२ २ १ २ २ ५ १ २
पुनानायप्रगाथयत । शाइशाओरक्ष ४वा । नयज्ञैः परि

२ १ २ २ ५ २
भू ३ । पाताओरक्ष ४वा । श्रिये १ ॥ १५ ॥ १०२

पर्वतनारदावृषीः । हे “सखायः” सखिभूताः ! “स्तोतारः”

* पर्वतो देवः काश्यापि, नारदस्य मेघपत्नी अप्सरसः इति त्रिभि-मेघ-सख्यः ।

अथ चतुर्थी ।

तं वः सखायो मदाय पुनानमभिगायत ।

शिष्टुन्नह्व्यैः स्वदयन्तगूर्त्तिभिः ॥ ४ ॥ १०३ *

(कार्णश्रवसानि त्रीणि ॥) तार्३४० वः । सार३४

खा । योमदार३या । पूनानम । भिगायार३ता ।

शादृशुन्नह । व्यः स्वदयार३ । तङ्गूर्त्तिभा३४३इ । ओर

३४५इ । डा ॥ १६ ॥

कृत्विजः “आ नि षीदत” स्तोतुमुपविशत । अथ “पुनानाय” पूयमानाय सोमाय “प्रगायत” प्रकर्षेण गायत तमभिष्टुत ततः अभिष्टुतं सोमं “यज्ञैः” यजनीयैः हविर्भिः मिश्रितैः “त्रिये” शोभायै “परिभूषत” परितोलङ्कृत । तत्र दृष्टान्तः—“शिष्टं न” यथा शिष्टं बालं पुत्रं पितरः † आभरणैरलङ्कुर्वन्ति तद्वत् ॥ ३ ॥ १०२

* उ० ४, १, १८, १ = ऋ० ४, ८, १ = ऊ० ३, १, ११—८, १, १०—८, १, ११—८, १, १०—१८, १, १ ।

† ‘आतरः’—इति वि० ।

^{१ २ ४ ५} ^{२२१} ^{१०५} ^५ ^{१२}
 आइतंवःसखा । योम । दायाओर३४वा । पुना
^१ ^५ ^२ ^३ ^५ ^{१२} ^१ ^५
 नमभिगा३ । आ । ओर३४वा । यताओर३४वा ।
^{१ २ १ २} ^{१२२} ^१ ^२ ^५ ^{१२}
 गिशुन्नच । व्यैःखदया३ । आ । ओर३४वा । तगा
^३ ^५ ^३ ^५
 ओर३४वा । तीर३४भीः ॥ १० ॥

^५ ^{३ ४} ^५ ^{२२१} ^{१२} ^१
 तंवःसखायामदाद्या । पुनानमभिगा३यत । शा
^७ ^२ ^{१२ ५} ^{३२} ^१ ^४ ^२
 द्रुगुन्नचा३ । व्यैःख । दया३ । ता३गू३ । ता३४५इ
^५
 भोइचाइ ॥ १८ ॥ १०३

पर्वतनारदावधो । हे “सखायः !” ऋत्विजः “वः” यूयं
 “मदाय” देवानां मदार्थं “पुनानं” पूयमानं “तं” सीमम्
 “अभिगायत” अभिष्टुत । तमिमं सीमं “गिशुं न” गिशुमिवा-
 लङ्कारैः क्षीरादिभिश्चालङ्कर्वन्ति तद्वत् । “हव्यैः” हविर्भिर्मित्र-
 यणैः “गृत्तिभिः” स्तुतिभिश्च “हृन्दयन्त” स्वादूकुरुत ।

“हव्यैः”-“यज्ञैः”-इति पाठौ ॥ ४ ॥ १० ३

* गृत्तिभिरिति अचंति कर्मणो (मै० १, १८) गृध्रं चतुर्भ्यम् भाष्यकारस्य ।
 ‘गृत्तिभिः उद्यमाने रज्ज्वधेनैव’-इति वि० ।

अथ पञ्चमी ।

^{३ १ २ २ ३ १ २ ३ २ ३ २ ३ १ २}
प्राणाशिशुर्माक्षीना^१ चिन्वन्नृतस्यदीधितिम् ।

^{३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ २}
विश्वापरिप्रियाभुवदधदिता ॥ ५ ॥ १०४*

^{४ ५ ३ ५ २ ३}
(वाचः सामनी द्वे ॥) प्राणा । शा३३४इशूः । म३३

^{५ १ ३ ५ २ १ २ २}
२३४इनाम् । चिन्वारनार३४त्ता । स्या३दाइधी३तीम् ।

^{१ २ १ २ ३ २ ३ २ ३ १}
वाइश्वापरि । प्रियाभुवार३त् । अधदिता३४३ । आ२३

४५इ । डा ॥ १८ ॥

^{४ ५ ४ ५ १ १ ५ २}
प्राणाप्राणा । शाइशू२ः शाइशू२ः । म३३३३उवाये३ ।

^{१ १ १ १ २ १ २ ३}
नार३४५म् । चिन्वन्नार्त्तस्यदा३३उवाये३ । धी२३४

^{५ १ २ २ ५ १}
तीम् । विश्वापरिप्रिया३३उवार३ । भू२३४वात् । अधी

^{१ २ १ २ ५ २ २}
२ । धी२ । ऊवाये३ । दा३इता३३धौहोवा ।

^{१ ५}
ऊ३३३४पा ॥ २० ॥

* ष० १, १, १८, १ = ऋ० ०, ५, ४, १ = क३ १, १, १२—४, १, १— ०, १, १०—०, १, २१
—८, १, १४—८, १, १—१२, १, १—१५, १, ८—१६, १, ८ ।

(इन्द्रसामनी द्वे ॥) प्राणाग्निभूः । मन्त्राऽऽइनाम् ।

अौचोऽवा । हिव्वन्नतस्यदीधितिम् । वाइश्वाउवा ।

पाराउवा । प्रियाऽभुवत् । अभाउवाऽ । एऽ । द्विताऽ

॥ २१ ॥

प्राणा । चोऽइ । इयाऽइ । गाइगुर्मन्त्राऽइ । ना-

ऽइम् । आउचाउ । चोऽवा । हिव्वन्नतस्यदीधिता-

इम् । आउचाउ । चोऽवा । विश्वापा । र्याउचाउ ।

चोऽवा । प्रियाऽइ । भूऽवारऽइ । अौचोऽवा । अर्धद्वि-

ताऽ ॥ २२ ॥

(मरुतां प्रेक्षाम् ॥) प्राणा । चोऽइ । गाऽऽइइभूः ।

चोऽइ । मन्त्रोनाऽइम् । चोऽवाऽचोयेऽइ । हिव्वन् ।

चोऽइ । आऽऽइता । चोऽइ । स्यदीधिताऽइम् ।

१९ १९ ५ २ १ १ ५ १ १
 ३३। चोवा३३ये३३। विश्वा। च३३३। पार३३री। च३३
 ३३। प्रियाभूवार३३त्। चोवा३३ये३३। आ३३धा३३।
 १ ५
 द्वा३३५३३तो३३द्वा३३ ॥ २३ ॥ १०४

चित्तऋषिः* । “प्राणा” यज्ञं कुर्वाणा इत्यर्थः † । “महीनां”
 मृहतीनां मंहनीयानां वा अपां । “शिशुः” स्थानीयः सोमः ‡ ।
 “ऋतस्य” यज्ञस्य “दोधिति” दोषिमन्तं प्रकाशकं वा स्वीयं
 रसम् “ह्रिन्” प्रेरयन् § । “विश्वा” सर्वाणि “प्रिया” प्रियाणि
 हवींषि “परि भुवत्” परिभवति व्याप्नोति । अपि च “हिता”
 हिधा भवति ॥ । दिवि पृथिव्यां च वर्तत इत्यर्थः । +

“प्राणा”-“क्वाणा”—इति पाठः ॥ ५ ॥ १०४

* “आग्निः”—इति ऋषि नै० ।

† आद्यकारणं क्वाणा इति ऋग्वेदीयपाठमनुसृत्यैवं व्याख्यातवान् ; तथाच वाङ्मः
 —“गोभिः क्वाणां चमूयत—गोभिः कुर्वाणा असोषत”—इति ४, १८ । सामवेदीय-
 पाठस्तु प्राणा इति अतएव ‘प्राणभूताः’—इति विवरण-व्याख्यानम् ।

‡ ‘मयाम्’—इति वि० ।

§ ‘शिशुः शंसनीयः’—इति वि० ।

§ ‘आग्निं वन’—इति वि० ।

॥ ‘हेतवर्षा सोमदेवता एव’—इति वि० ।

+ ‘विनियोऽग्रेऽस्य वष्टेऽवनि’—इति वि० ।

अथ षष्ठी ।

^{१२ ३१२ ३१४ १२ ३१२}
पवस्वदेववीतयइन्दोधाराभिरोजसा ।

^{२२ १ २}
आकलशमधुमांत्सोमनःसदः ॥ ६ ॥ १०५ *

(प्राजापत्ये द्वे ॥) पवस्वदा^१रइ^१ । ववीता^{३ १, ३}रइ^५याइ ।

^{१ २ २} आइन्दोधारा^२ । ^{३ २, ३} भिरोजा^५रइ^{१२}मा । आकालशाम् ।

^{२ ३} माधूमा^५रइ^{१ २२१}३०त्सो । मनएमाना^४रइ^४ः । सदापू^४ण । चोपू
इ । डा ॥ २४ ॥

^५ पवस्वदा । ^{२ १२} ववीतयाइ । ^२ इन्दोधा^२रइ^२राइ^२ । भिरो

^{५ ५} जसाई^{१ २ २}ण । आका^१इ^{१ २ १}चा । लाशा^१र^१म् । माध^१इ^१चाइ ।

^१ मांत्सो^{१ १}रइ^५ । ^४ मनो^५रइ^५वा । सापू^५दोपू^५चाइ ॥ २५ ॥ १०५

मनुर्ऋषिः † । हे “इन्दो”. सोम ! “देववीतये” देवानां भक्ष-

* उ० ५, १, १०, १ = ऋ० ०, ५, १०, ५ = कच४, १, १०—११, २, १९—१९, ४—१४, १, १४ ।

† “जापूषवः”—इति ऋषि-ज्ञे० ।

अथ सप्तमी ।

१ २ ३ २३ २४ ३ २४ १ २
 सोमः पुनानजर्मिणाव्यंवारं विधावति ।

१ २ ३ १२ २४ ३ १ २
 अग्ने वाचः पवमानः कनिक्रदत् ॥ ७ ॥ १०६ *

(सुज्ञाने द्वे ॥) सोमः पुना । नजर्मिणा । अव्यं

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १
 वारारम् । विधावताइ । अग्ने वाचा २ः । पव । मार

३ ४ २ ४ १ २ ३ १ २ ३ १ १ १ १
 २ नार ३४ औ होवा । कनिक्रददे उपा २३४५ ॥ २६ ॥

४ २ १ २ १ २ १ २ ३ ४
 सोमः पुना । नजर्मिणोवा ३ । ओ २ । वार ३४ । औ

२ १ २ २ ३ १ २ १ २ १
 होवा । अव्यंवारं विधावति । अग्ने ३ । होवा ३ । हो

णाय “ओजसा” बलेन “धाराभिः” आत्मीयाभिः “पवस्व”
 कृद । हे “सोमः” “मधुमान्” मदकररसवांस्त्व” “नः” अस्म-
 दीयं “कलय” द्रोणाख्यम् “आसद” आसीद । [सदेर्लङि कृ
 पम् + ॥ ६ ॥ १०५

* उ० १, १, १८, १ = अ० ३, ५, १०, ५ = क० २, २, १७ — ७, २, ६ — ६, २, ४ — १५, १, ११ ।

+ ‘निनिचोमोऽस्य नवमऽहनि’—इति वि० ।

२। वा२३४। औ३३वा। वाचःपवमानः। कना३।

१२ १ १ ४२ २ १ ४
होवा३। हो२। वा२३४। औ३३वा। का२३४दात् ॥२०॥

(द्यौते द्वे ॥) सोमःपुनानज। मिणा। अव्यवारं-

२ १२ १ १ २ २ १ १ २ २ ४ ४
विधावा२३ती। अग्रेवाचाः। पवमानाः। का३निक्क।

१ १ १ १ १
दा२३४पुत् ॥ २८ ॥

१२ २ २ २ ४ २ १ २ २ १
सोमःपुनानजर्मिणा२३४ऐह्यौ। अव्यवारंविधावता

४ २ २ २ २ २ ४ ४ ४ २
२३४ऐह्यौ। अग्रेवाचःपवमाना२३४ऐह्यौ। कानी। क्र

४ ४ ४
ददे३४। द्वियाईहा। होपुइ। जा ॥ २९ ॥

(आतीषादौये द्वे ॥) सोमःपुना। नज३२र्मो३३४णा।

१ २ १ २ १ २ ४
अव्यवारम्। विधावति। अग्रा२३इ। वा२३४चाः।

१ २ १ ४ २ २ ४
पवा३२। मा२३४नाः। कना३इका५दाईपुईत् ॥ ३० ॥

अथाष्टमी ।

१२ ३१ ७ २२ ३१ २ २१२

प्रपुनानायवेधसेत्सोमायवचउच्यते ।

३१२ २२ ३१ २ ३१ २

भृतिन्नभरामतिभिर्जुजोषते ॥ ८ ॥ १०७ *

३२ ४५ २ १ ३४ ५ ५ १ २ २

सोमःपुना । क्षो । नऊर्मिणा६ए । अव्यंवारविधा

२ २ ३ ३११११ ११ २
१वा३ती । अयेवा२३४५ । चार३४५ । पवमा२३ना३ ।१ ३ ४५ २ ३११११
कारना२३४औक्षेवा । क्रददे२३४५ ॥ ३१ ॥ १०६

अग्निर्ऋषिः † । “पुनानः” पूयमानः “सोमः” “उर्मिणा”

स्त्रीयया धारया “अव्यम्” अविभवं “वारं” वालं पवित्रं “विधा-
वति” विविधं गच्छति । कोट्यः ? “पवमानः” पूतः “वाचः”
स्तोत्रस्य “अये” “कनिक्रदत्” पुनः पुनः शब्दं कुर्वन्
विधावति ‡ ॥

“अव्यम्”—“अव्यः”—इति साम्न ऋचः पाठः ॥ ७ ॥ १०६

● प्र० ७, ५, ६, १ ।

† “वाचुषः”—इति ऋषि-भे० ।

‡ दाबर्णिर्द्धन्तीत्यादिना (पा० ७, ४, ६५) सिद्धम् ।

॥ ‘विनिषोऽनोऽस्य अतुष्टेऽग्निः’—इति वि० ।

(सोममामानि चत्वारि ॥) प्रपुनारश्नायवेधसाह ।

१
होइ । होइ । सोमायवचाउच्याताइइ । भृतिन्नभरा^१
^०
मतिभाइइः । जुजोषारउताइइइ ॥ आरउपइ । डा
॥ ३२ ॥

प्रपुनानौक्षोऽयवेधमाइ । सोमाऔश्चोश्च ३४ । यव
चउच्यताइ । भृताऔश्चोश्च ३४ । नभरामतिभाइः । ज
जाश्चउवाश्च । पारश्चते ॥ ३३ ॥ १०७

द्विती नाम ऋषिः* स्वात्मानं प्रत्याह । “पुनानाय” पवि
त्रेण पूयमानाय । “विधमे” कर्मणा विधाने सौमायः । “वचः”
स्तोत्र-लक्षणं “प्रोच्यते” त्वया प्रोच्यताम् । किञ्च । “मतिभिः”
स्तुतिभिः “जुजोषते” प्रीयमानाय स्तुतिं “प्रभर” प्रकर्षेण धार-
य । तच्च दृष्टान्तः । “भृतिञ्च” यथा भृतकाय भृतिं सम्पादयति
तद्वत् ।

“वच उच्यते”-“वच उच्यते”—इति साम्नं ऋचः पाठः ।

॥ ८ ॥ १०७

• "आप्तः" -- इति कथं भवेत् ।

+ 'सोमपानाय'—इति वि० ।

† 'मेषाविने सोमाय'—इति वि० । ॥ वेधाः —इति मेषाविनाससु चतुर्ष्वेव ।
पृ. क्र. १, २५ ।

अथ नवमी ।

१ २ ३ १ २ ३ १ २
गोमन्नइन्दोअश्ववत्सुतःसुदक्षधनिव ।

१ २ ३ २ ३ २ ३ १ २
शुचिश्चवर्णमधिगोषुधारय ॥ ८ ॥ १०८ १

३ ५ २ ५ ३ ४ ५ ५ ५ १
गो४मन्नः । क्षो३ । इन्दोअश्ववा३दे । सुतःसुदक्ष

१ १ २ १ ३ २ ३ ४ २ २
धा१नी३वा । शुचिश्चवा२३४५ । णमधिगो२३४औक्षो

१ ५ २ १ २ ५ ५ ४
वा । षु२३४धा । रया । औ३क्षोवा । क्षो५इ । डा ॥

॥ ३४ ॥ १०८

पर्वतनारदाहृषी । हे “सुदक्ष” सुबल ! हे “इन्दो” सीम ।
“सुतः” अभिषुतस्त्वं “नःअस्माकम्”ः “गोमत्” यज्ञ-साधन-
गो-युक्तं धनं “धनिव” धन्व [वणविकारः ॥] गमय [धन्व-
तिर्गत्यर्थः §] ततो हं “शुचिं” पूतन्दीप्यमानं “वर्ण” रसञ्च
“गोषु” क्षीरादिषु “अधिधारय” अधिकं प्रापयामि ॥

* “नः”—इति ऋ० ।

† छ० ७, ३, १०, १=छ० ७, ५, ८, ४=ऊँ १२, १, १४--१७, १, २--१८, २, १ ।

‡ ‘नः’ अस्माकम्—इति वि० ।

¶ ‘अत्यथोषजलम्’ (२. ४, ८८) —इति प्राशिनी-कूटस्था-सुपत्तिज्ञायादिवचने-

३. ४. १ ।

३. १ न० जै० २, १४, ८४ ।

अथ दशमी ।

१ १ १ २ १ २ २ १ २ २ २
 अस्मभ्यन्त्वावसुविदमभिवाणीरनूषत ।

१ २ २ १ २ २ १ २
 गोभिष्टे वर्णमभिवासयामसि ॥ १० ॥ १०८ *

४ ५ २ ५ २ १ २ ५
 द्वावास्मा । भ्यारक्षन्त्वा । वासूवौर्क्षदाम् ।

१ १ २ ५ २ १ २ ५ २ ५
 आभारद्वारक्षणीः । अनाओर्क्षवा । पारक्षता ।

१ २ २ १ २ २ २ १ २ २ २
 गोभिष्टेव । णमभिवारक्ष । सयामसिद्धोर्क्षपुद् । डा ॥

॥ ३५ ॥ १०८

“धनिव”-“धन्व”—इति, “धारय” “दीधरम्”—इति च
 छन्दोग बह्वृचानां पाठभेदः ॥ ८ ॥ १०८

पर्वतनारदावृषो । सोम ! “वसुविदं” धनस्य दातारं “त्वा”
 त्वाम् “अस्मभ्य” धनादिदानार्थं “वाणीः” अस्मदीयावाचः
 “अभ्यनूषत” अभिष्टुवन्ति । नू स्तवने (अदा १००) । वयं
 “ते” तव “वर्णम्” आवरकं रमं “गामिः” गो-विकारेः क्षीरा-
 दिभिः “अभिवासयामसि” अभिवासयामः अभित आच्छाद-
 यामः ॥ १० ॥

अथैकादशी ।

^{१ २ ३ २३ ३ १ ६ १ २ ६ १ २}
पवतेक्ष्यतोच्चरिरतिङ्कराप्सिरप्छ्या ।

^{३ ६ २ २ १ २ ३ १ ३ १ २}
अभ्यर्षस्तोढभ्योवौरवद्यगः ॥ ११ ॥ ११०

(यशाप्सि त्रीणि ॥) ^{५ २ २ २ १ २} पवतेक्षा । ^२ र्यतोच्चरिः । औ

^{२ ३ ५ १ २ १ ५ १ २ २}
३क्षो३१इ । औ३क्षो३३४वा । आतिङ्कराप्सिरप्छिया ।

^{३ २ ५ २ १ ० २ १ २ २ १}
औक्षो३१इ । औ३क्षो३३४वा । अभ्यर्षस्तोढभ्योवा ।

^{२ २ ३ ५ १ ५ ५ २ २}
औक्षो३१इ । औ३क्षो३३४वा । रा३वा३३४औक्षोवा ।

^{१ २ १ २ १ १ १ १}
यशोयशा३३४पुः ॥ ३६ ॥

^{३ २ ५ २ २ २ २ २ २ २ २}
पवा३ । पवतेक्षा । र्यतोच्चरिः । औक्षोइ । औ३

^{२ ३ २ २ १ २ १ २ २ २ २ २}
क्षोइ । औक्षोइ । आतिङ्कराप्सिरप्छिया । औक्षो

^{२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २}
इ । औ३क्षोइ । औक्षोइ । अभ्यर्षस्तोढभ्योवा । औ

* अ० १.१.१.२.२=अ० १.१.१.२=अ० १.१.१-१.१.१५-१.१.१६-१.१.१७-१.१.१८=

^१होइ । ^१औ३होइ । ^{१२१}औहो३ । ^{१ १ १}रारवार३४औहोवा ।

^{१ २ १ १ १ १ १}यशोयशार३४पुः ॥ ३७ ॥

^{३ ४ ५ ६}पवतेर्ह्यतः । ^{३ २}हरी३ः । ^१आर३४ । ^{५ २ ४}निह्वराप्सिर ।

^५हिया । ^{२ १}अभ्यर्पार३४ । ^{२ ५}स्तोढ । ^{५ २ १}भ्योवा३इ । ^{१ १}रारवा

^{५ २ २}र३४औहोवा । ^{१ ५}यार३४शाः ॥ ३८ ॥ ११०

अग्निद्याक्षप ऋषिः । “ह्यतः” स्पृहणीयः* “हरिः”
हरितवर्णः सोमः “रद्या” [तृतीयाया आकारः†] साधु वेगेन
“ह्वरांसि” कुटिलानि अनृज्जनि पवित्राणि “अति पवते” अती-
त्य गच्छति । अथ प्रत्यक्षस्तुतिः—हे सोम ! त्वं “स्तोढभ्यः”
“वीरवत्” पुत्रयुक्तं “यशः” “अभ्यर्प” अभिगमय प्रयच्छे-
त्यर्थः ‡ ।

“अभ्यर्प”-“अभ्यर्पन्”—इति साम्नं ऋचः पाठो ॥ ११ ॥ ११०

* ‘हरिभिर्यका’—इति वि० ।

† ‘ह्रपांस्तुक् (७, १, २२)’—इत्यादिनेति भावः ।

‡ ‘विनिघोमोऽस्य प्रयत्नश्च नि’—इति वि० ।

अथ द्वादशी ।

^{३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २}
परिकोशमधुश्चूतः सोमः पुनानो अर्पति ।

^{३ १ ३ ३ १ २ ३ १ २}
अभिवाणी ऋषीणां सप्ता नूषत ॥ १२ ॥ १११ ॥

॥ तृतीय-दशति ॥

^{२ १ २ ४ ५ १२}
(भारद्वाजम् ॥) परिकोशमधुश्चुताम् । सोमः

^{२ १ १ १ १ १ २ १ २ २}
पुनानो अर्पति । द्योये ३ । अभिवार ३४५ । ऋषी

^{२ १ २ ३ ४ ५ ६ ७}
णांस । प्रानाओ २३४वा । पार ३४ता ॥ ३८ ॥ १११

॥ इति अर्हः प्रपाठकः ॥

द्वितऋषिः । सः “पुनानः” पूयमानः सोमः “मधुश्चूत”
मधुर-रसस्य आवयितारं द्रोणकलयं प्रति आलोयं रसं “पर्य-
र्पति” परि गमयति । तमिमं सोमम् “ऋषीणां” “सप्त
वाणीः” सप्तच्छन्दासिना “अभ्यनूषत” अभिष्टुवन्ति [नू स्तवने
कुटादिः (प०)] ।

• “सप्त” — इति ऋ० ।

† ऋ० ७.५.१, १ ।

‡ “आलोयः” — इति ऋषि मे० ।

• गायत्री, उष्णिक्, अनष्टप्, बृहती, पङ्क्ति, त्रिष्टुप्, जगती चेति सप्त-
च्छन्दांसि ।

“सोमः पुनानो अर्षति”-“अव्यये वारे अर्षति”—इति साम्न
ऋचः पाठो ॥ १२ ॥ १११

इति श्रीमत्सायणार्थ-विरचिते माधवीये सामवेदार्थ-प्रकाशे
हृन्द्वाख्याने पञ्चमस्याध्यायस्य दशमः खण्डः ॥

॥ इत्यौणिहम् ॥

—१००—

स्यः पवखेति खण्डेऽस्मिन्मृचोऽष्टो ककुभोऽत्र त् ।

‘ससुन्वे’-इति गायत्री यवमध्यति* केचन ।

अक्षरव्यूहनादेशा ककुबेवेति केचन ।

“एष धारयासूतः” प्रगाथः काकुभोऽन्तिमः ।

ऋषीणां विप्रकीर्णत्वात् तत्र तत्राभिदधहे ॥

तत्र एकादशे खण्डे—

सैषा प्रथमा ।

१ २ ३ १२ ३१ १ ३१ २ ३ १२
पवस्वमधुमत्तमइन्द्रायसोमक्रतुवित्तमोमदः ।

१ २ ३ १२ ३१ १ ३१ २ ३ १२

महिद्युत्तमोमदः ॥ १ ॥ ११२

* “विपरीता यवमध्या (पि० ३, ४८)” यदायको पादो कल्पयते भवतः
मध्यमस्य वक्ष्यते तदा यवमध्या इति कथ्यते ।

१ ३० १, १, १६, ० = ३० ०, ४, १०, १ = ऋच १, १, ६ — ०, १, ८, १० — १०, १, ४ —
१०, ०, ४ — १०, १, ४ — १२, १, १ — १४, १, ८ ।

ओम् ॥ (वासिष्ठम् ॥) पावा । स्वमाधुमा । तामा
 ओ२३४वा । ई२३४न्द्रा । यसीमक्रतुवित्तमोमदा३ः ।
 ओइ । माक्षाओ२३४वा । द्यत्तमोमदार३४पुः ॥ १ ॥

(मफम् ॥) पा३४ । वस्वम । धुमत्ता६माः । आ
 इन्द्रा२ । यसीमा२ । क्रतुवाइत्ता३मी३ । मा३दाः ।
 मच्चिद्यत्ताता३मी३ । मा३४पुदो६क्षाइ ॥ २ ॥

पवस्वमधुमा । इक्षा । तमः । इन्द्रायसीमक्रतुवित्त
 मोमा२३दाः । इक्षा । मक्षाइद्यु२३त्ता । इक्षा । तमी
 मा२३दा३४३ः । आ२३४पुइ । डा ॥ ३ ॥

(वासिष्ठम् ॥) पवस्वमा । एपु । धुमा । तमाः ।
 इन्द्रायसी३ । क्षा । औ३क्षो । माक्रातूवोर३दा३ ।

अथ द्वितीया ।

३ २ ३ २ ३ १७ ३ १ २ १ १ २ १ २
अभिद्युम्नम्बृश्चद्यशइपस्पतेदिदीष्टिदेवदेवयुम् ।

१ २ ३ २ ३ १ २
विकोशममध्यमंयुव ॥ २ ॥ ११३ *

१ १ २ ३ १ ३ २ १ २ १ १
हा । औश्चोश्च ३४ । तमोश्चमदाः । मद्यायेश्च । द्यूरक्षा २

५ २ २ ३ २ १ ३ १ १ १ २
३४औश्चोवा । तमोमदाश्च ३४पुः ॥ ४ ॥

२ १ ० ३ ५ २ ३ ५ २ १ ८
(सफम् ॥) पवस्वाश्चमधु । मत्ताश्च ३४माः । इन्द्रा

२ १ १ २ १ १ ५ २ १
यसोमाश्च २ । क्रतुवाइत्ताश्चमोश्च ३ । माश्च ३४दाः । मद्या

२ ५ २ ५
इ । द्युक्षाताश्चमोश्च ३ । माश्च ४पुदोश्च ३इ ॥ ५ ॥ ११२

गौरिवीतिः ऋषिः । हे “सोम” । “मधुमत्तमः” अति-
शयेन माधुर्योपेतस्त्वम् “इन्द्राय” इन्द्रार्थं “मदः” मदकरः सन्
“पवस्व” चर । कीदृशः ? “क्रतुवित्तमः” अत्यन्तं प्रज्ञायाः
कर्मणो बालश्रकः “महि” “महान्” मंहनीयो वा “द्युक्षतमः”
अत्यन्तदीप्तः “मदः” हृष्टः ॥ १ ॥ ११२ .

उ० ३, २, (०.१=४० ०.५, १८, ५ - ऊ० ३, २, २ - ५.१.१ - ८, १, १२ - १८, १, १४

† “मात्ता” — इति ऋषिः ० ।

(ऐषिराणि चत्वारि ॥) अभाइ । द्युन्नाइम्बृश्च
 द्यग्ः । इषाः । पतेदिदीहिदेश्वाइदेवयुम् । विको ।
 शम्मा । ध्यमाइ०यूपूवाइ५ई ॥ ६ ॥

अ । भ्येद्युन्नाम् । वृक्षाद्याइशाः । इषास्यता
 इ । दीदीक्षारइदे । वदाइवारइयुम् । विकौवा
 चोरइवा । शम्माध्यभाइउवारइ । यूरइवा ॥ ७ ॥

अभिद्युन्मन्वृक्षत् । इक्षा । यग्ः । इषस्यतेदिदीहि
 देवदेवारइयुम् । विकौक्षोवाइक्षाइ । शम्मारध्यमंयुव ।
 इडाइभाइइ । चोरइवा । डा ॥ ८ ॥

अभिद्युन्मन्वृक्षद्यशाः । इषस्यताइ । दिदीहिदा
 इ । वादेवयुम् । विकोशम्माध्यमाइउवाइ । यूरइ
 वा । इक्षियाइक्षा । चोपइ । डा ॥ ८ ॥ ११३

अथ द्वितीया ।

१ १ १११ १ १ १११ १११११ १११
 आसीतापरिविद्धताम्बस्तोममपु, र्प्रजस्तु, रम् ।

१ १११११
 वनपुष्पमुदप्रुतम् ॥ ३ ॥ ११४ *

अर्धसद्या ऋषिः । हे “इषस्यते” अथस्य पते ! हे “देव”
 स्तोतव्य सोम ! “देवकामं” त्वां वयं मभिष्टुम इति शेषः । किञ्च ।
 त्वं “युक्” द्योतमानं “वृहत्” प्रभूतं “ययः” अथम् अथमभ्यम्
 “अभिदौदिहि” आभिसुख्येन प्रकाशय प्रयच्छेत्त्वयः [आमन्त्रि-
 तस्याविद्यमानत्वेन ‡ पादादित्वात् निघातः॥] किञ्च “मध्य-
 मम् §” अतरिचस्थितं “कोयं” मेघं ॥ “वि युव” वृध्यर्थं गमय-
 विश्लेषय + ॥

“देवयुम्”-“देवयुः”—इति पाठौ ॥ २ ॥ ११५

* उ० ६, १, ६, १=अ० ७, ५, १८, १=उक्ते १, १, १—७, १, १०—११, १, ११ ।

† “आहिरसः”—इति ऋषि नै० ।

‡ “आमन्त्रितं पूर्वमविद्यमानवत्”—इति पा० ७, १, १० ।

॥ “आमन्त्रितस्य च (पा० ८, १, १८)” —इत्याहमिको निघातो न, अपितु
 “आमन्त्रितस्य च (पा० ६, १, १८८)” —वाटाआसुदातरवेति भाषः ।

§ “मध्यमं मध्यमे चयने”—इति वि० आमन्त्रिते इति तत्प्रायः ।

॥ “कोयम्”—इति मेघनामसु त्रिंशत्तमं नैषट्, उम् १, १० ।

+ “विनिघोमेःस्त पचनेःकर्म”—इति वि० ।

(कार्णश्रवसानि त्रीणि ॥) ^{५२ २ २} आसीतापा । ^१ रा२इ

^३ षा२३४ ^{५२ २} औक्षीवा । ^३ चार३४ता । ^५ अश्वन्नस्तोमममुरार२२

^१ जस्तुरम् । ^२ औये३ । ^२ वना३ । ^{१ २} औये । ^{१ २} प्रशा३४ ।

^{५२ २} औक्षीवा । ^{२ १ १ १ १ १} उदप्रुता२३४प्रम् ॥ १० ॥

^{५२ २ २} आसीतापा । ^१ रिषि । ^१ चता२ । ^१ ऊ२ । ^१ हा२इ ।

^{१ १ १ २} ऊ२ । ^२ अश्वन्नस्तोमम । ^१ मुरार२म् । ^१ ऊ२ । ^१ हा२इ ।

^१ ऊ२ । ^१ रज । ^१ स्तुरार२म् । ^१ ऊ२ । ^१ हा२इ । ^१ ऊ२ ।

^१ वन । ^१ प्रशा२म् । ^१ ऊ२ । ^१ हा२इ । ^{१ २} ऊ२ । ^{१ २} उद ।

^{१, २} प्रुता२३४ ^{५२ २} औक्षीवा । ^{१, २} ऊ३२३४पा ॥ ११ ॥

^{५२ २ २} आसीतापा । ^१ रि । ^१ षा३ । ^१ चता । ^१ अश्वन्नस्तो ।

^{२ २} माममूर३४राम् । ^५ रजास्तूर३४राम् । ^५ वनोद्वाइ । ^१ प्रा

^{२ २} क्षामू३दा । ^{१ २} हम्माये३ । ^५ प्रु२३४ताम् ॥ १२ ॥

(वाचःसामानि चीणि ॥) ^{५ ४ ४ ४ ४ ५} आसोतापारीद्विषिञ्चता ।

^{१ २ ३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५ १} आश्वाओर३४वा । नस्तोममपूरा^{१ २ ३ ४ ५}रजस्तुरा^१३३म् ।

^{१ २ ३ ४ ५ १ १ २ ३ ४ ५ १ १ १ १ १} द्यौः । वानाओर३४वा । प्रक्षमुदप्रता^{१ २ ३ ४ ५}२४४म् ॥ १३ ॥

^{३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५ १} आसो३४ओद्यौवा । तापराद्विषिञ्चाता^१२ । आश्व-

^{२ ३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५ १} नस्तो । मामपूरा^{१ २ ३ ४ ५}२म् । रजास्तू^{१ २ ३ ४ ५}२३४राम् । वनो

^{१ २ ३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५ १} द्यौः । प्राक्षमुदा^{१ २ ३ ४ ५}३१उवा^{१ २ ३ ४ ५}२३ । प्रू^{१ २ ३ ४ ५}२३४ताम् ॥ १४ ॥

^{३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५ १} आसोतापा । द्यौः । रिषिञ्चता^{१ २ ३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५ १}६ए । आश्वनस्तो

^{१ २ ३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५ १} मामपूरा^{१ २ ३ ४ ५}२म् । राजस्तु^{१ २ ३ ४ ५}रम् । वानप्राशा^{१ २ ३ ४ ५}२३म् । ज

^{१ २ ३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५ १} २३दा३ । प्र३४५तो^{१ २ ३ ४ ५}द्वि^{१ २ ३ ४ ५}॥ १५ ॥

ऋजिञ्चा ऋषिः* । हे ऋत्विजः ! “आ सोत” सोम मभिषुत
[षुञ् मभिषवे (स्वा० उ०) लोटि ह्यान्सो विकरणस्य लुक् †

* “भारद्वाजः”—इति ऋषिर्ज्ञेः ।

† “सुपर्णलुक् (१.७.१८)”—इत्यादिर्निति भावः ।

१३। वार३३३। ना३३वार३३औ३३वा। आ३३३३

ताम् ॥ १८ ॥

एता३३म३दा३च्य३ताम्। सा३३स्र३धा। रा३३वृ३षाभा-
रम्। दि३३वो३३र। दु३३क्ष३मो३३इ। वि३३श्वा३व३सू३नि३वा३र३३क्षो३३इ।
आ३३त३मा३३उ३वा३र३३। ऊ३३र३३३३पा३३॥ २० ॥

एता३३३३म३। उ३३त्य३म३दा३। च्य३३ताम्। स३३क्ष३स्र३धा३र३
वृ३। ष३३भ३म्। दि३३वो३३र३३३३र३३३। दू३३र३३३३क्षाम्। वि३३श्वा
व३३सू३नि३वा३३क्षो३३ये३३। आ३३र३३३३ताम्। ए३३क्षि३या३३क्षो३३। क्षो३३पु३इ।
डा ॥ २१ ॥ ११५

ऊतयथाऋषिः* । “दिवः” देवान् कामयमानाऋत्विजः† ।

* “आङ्गिरसः”—इति ऋषि ने० ।

† “दिवो दुक्षम—दिव आहत्य इमं लोकं मुदकेन पुरयति”—इति वि० ।

अथ पञ्चमी ।

१ १ ३ १ २ २ ३ २ १ १ २ २ १ २ २
 मसुन्वेयोवह्नायोरायामनेतायइडानाम् ।

२ १ १ २ ३ २
 सोमोयःसुत्तिनोनाम् ॥ ५ ॥ ११६ *

(दीर्घम् ॥) साहू । न्वेयोवह्ना२३नाम् । योरा

१ २ २ १ २ २ १ २ १ २ १
 रयामा२ । नेतायइडा२३नाम् । सोर३माः । यःसु

२ १ ५ ५
 त्रितार३४इनोईचाइ ॥ २२ ॥

“एतं” “त्यसु” सोममेव “दुहम्” अदुहन् [दुहेलिङि रूपम्] ।
 दुहन्ति स्म [छान्दसो नकारण्य मकारः ‡] । “यावाणो वक्षा
 ऋत्विजो दुहन्तीति” तैत्तिरीयक ब्राह्मणम् । कीदृशं सोमम् ?
 “मदच्युतं” मदस्य प्रेरकं “महस्वभारं” बहुधारम् “हृषभं”
 कामानां वर्धकं “विष्वा” सर्वाणि “वसूनि” धनानि “बिभ्रतं”
 धारयन्तम् ॥

“दिवोदुहम्”—इति, “दिवं दुहम्”—इति पाठौ ॥ ४ ॥ ११५

* उ० ४, १, १८, १=छ० २, ५, १४, ८=ऊहं ३, २, २ - २०, १, १४ ।

† “दुह प्रपणं”—अटा० प० ।

‡ “अत्यथोऽवडत्तम (पा० ४, ४, १८)”—इत्यनेनेति भावः ।

(लोमसाम) ॥ ^४समु^५च्चाउ । ^{१२ २ २}न्वेयोवद्धना२३७

^१च्चाउ । ^१योरा^१यामा^२ । ^{२ २}नेतायः । ^{१ २}इडाना२३७

^{१ २}उ । ^{२ २}सोमोयः^१द्ध^२च्चाउ । ^{१ २ १}क्षितीनाम् । ^४और^१च्चो

^५वा । ^४चोपूइ । डा ॥ २३ ॥

सोमसामानि त्रीणि ॥) ^४सः । ^५स्वेसाद्ध । ^{१ २}न्वेयो

^२वसा^{१ १ १ १}श्चवा२३ । ^{१ २ २ २ २ २ २ २}नार३४पुम् । ^{१ २ २}योरायामारनेताय

^{१ २}इडारना^{२ २}म् । ^१सोमोवा^५और^{१ २}च्चवा । ^{१ २}यःसुक्षिता३१उ

^१वाये३ । ^{१ १ १ १ १}नार३४पुम् ॥ २४ ॥

^{२ १}समु^{४ ५ २}न्वे^{२ २ १ २}र्योवद्धनाम् । ^२योरायाश्मा२३ने । ^२ताय

^१इडा२३४पुना^{१ २ २ १}इपूइम् । ^२सोमोर्यःसुक्षितीनाम् । ^२सो

^{१ १ १ १}मा^१श्चपुः ॥ २५ ॥

^{४ ५ २ २}समु^{४ ५}न्वयाः । ^{२ २ १ २}एवाद्ध । ^१नायोरा^{२ २}श्या२३मा ! ^{२ २}नेता

अथ षष्ठी ।

२ १ २ २ १ २ ३ १ २ ३ १ २
 त्वं ह्याश्ङ्ग*दैव्यमवमानजनिमानिद्युमत्तमः ।

३ १ २ ३ १ २
 अमृतत्वायघोषयन् ॥ ६ ॥ ११७ ३

१ २ ३ २ २ १ २ १
 यइडार३ना३४म् । सोमा३ः । यःसुक्षि । ता२३४५इ ।

३ १ १ १ १
 ना२३४५म् ॥ २६ ॥ ११६

ऋणवऋषिः ॥ “यः” “सः” “सोमः” “सुखे” अभिसुपुवे
 ऋत्विग्भिः § । यः सोमः “वसूनां” धनानां “आनेता” यस्य
 “रायो” [रान्ति प्रयच्छन्ति सोमादिकमिति] रायो गावस्तेषा
 मानेता विद्यते यस्य सोमः “सुक्षितीनां” शोभन-मनुष्याणाम् ॥
 आनेता सोऽभिपुतोऽभूदिति + ॥ ५ ॥ ११६

* “ह्याश्ङ्ग”—इति
 + “दैव्य”—इति च } क०-पाठौ ।

† उ० १, १, १०, १ - ऋ० ०, ५, १०, १ - ऋ० १, २, १६ - ४, ४, १६ - ११, १, १८ - १८,
 १, ११ ।

‡ “आङ्गिरसः”—इति ऋषिर्नै० ।

§ “सुखे क्षुम”—इति वि० ।

॥ “सुक्षिणः”—इति मनुष्य नामसु षष्ठे नक्षत्रे, कम् २, १ ।

+ ‘विनिघोमोऽस्य षष्ठे ऋषिः’ इति वि० ।

(शैतोष्माणि चत्वारि ॥) त्व^५च्छिया । गदा^२इवियप
 वमान^२जनिमान^२नी^१इद्यू^१मा^१२ । तामा^१२ः । अमा^१२र्त्ता^१
 त्वा^२२३ । यघो^२२३४वा । षा^४प्रयो^५ई^५च्चा^५इ ॥ २७ ॥

त्व^५च्छिया । गदा^{२१}इविय । पवमान^२ । क्षोवा^१३च्चा^२इ ।
 जनिमा^१२३नी^२३४ । द्य^५म । ता^२३माः । अमा^१२३ । ता^१
 स्त्वा^३२३४क्षो^५वा । यघो^२३षया^१२३४पुन^{११११} ॥ २८ ॥

त्व^४च्छा^५ङ्गदा^४ । विय^१ । पवमान^२जनिमान^२िद्यू^२मत्ता^{२१}
 र्माः । अमा^१र्त्ता^१३त्वा^२३ । यघो^{२१}२३४वा । षा^५प्रयो^४ई^५
 च्चा^५इ ॥ २९ ॥

त्व^५च्छो^१३ष^४ङ्गदै^५विया । पवमा^{२१}र्ना । जनिमा^१र्ना
 ये^२३४ । द्य^५म । ता^१३माः । अमा^१र्त्ता^१३त्वा^२३ । यघो^{२१}२
 ३४वा । षा^५प्रयो^४ई^५च्चा^५इ ॥ ३० ॥ ११७ ॥

अथ सप्तमी ।

२१ २२ २२ ३ १२ १ १ १
एषस्यधारयासुतीव्यावारेभिःपवतेमदिन्तमः ।

१ २ १ १ १ १ १
क्रीडन्नूर्मिरपामिव ॥ ७ ॥ ११८ *

४ ५ १ ३ २
(गायत्रपाश्वर्चम् ॥) एषाः । स्याधारया३१उवा

५ १ २ १ २ २ २ १ २ २
२३ । स्तु२३४ताः । अव्या२वारेभिःपवतेमदिन्तमः । क्री

१ २ २ २ १ ५ १ १ १ १
डानू१मी२ः । अपा३म् । इ२३वा३ । आ३वार२३४५ ॥ ७१ ॥

शक्तिः ऋषिः † । हे “पवमान” पूज्यमान सोम ! “युष्मत्तम”
अतिशयेन दीप्तिमान् “त्वं हि” त्वमेव “देव्यं” देवसम्बन्धीनि
“जनिमानि” जन्मानि देवानित्यर्थः । जानासीति शेषः । तानभि-
लक्ष्य “अमृतत्वाय” तेषाम् अमरणाय “अङ्ग” क्षिप्रं ‡ : “घोष-
यन्” ऋत्विजो आवाणीव शब्दमुदपादयन् उत्पादयन्ति § [हि
योगादनिघातः § ॥

“घोषयन्”-“घोषः”—इति पाठौ ॥ ६ ॥ ११७

● ऋ० ७, ४, १७, ४ = ऊ० ४, १, ११ - १८, १, १ ।

† “वामिष्ठः”—इति ऋषि-मे० ।

‡ “अङ्गेति क्षिप्रमासाक्षितमेवाङ्गितं भवति”—इति शास्त्रः (नि० मे० ४, १७) ।

§ “घोषयन् कूयमे”—इति वि० ।

§ “यद्विनु परम्बन्धि”—इति पा० ८, १, ५६ ।

॥ “विनिघोमोऽस्य ततोयेऽङ्गि”—इति वि० ।

(सन्तनि) ॥ एषाद्याउ । स्थाधारयाश्शुवा२३ ।

स्व२३४ताः । अव्यारवारेभिःपवतेमदिन्तमा२३ । क्रीडन्

द्याउ । जर्मिरपाश्शुवा२३ । ई२३४वा ॥—

(सोमसामानि चैव त्रीणि ॥) एषस्यधा । राया१

सूतारः । अव्यावाराइ । भाइःपवते । मदिन्तमाः ।

क्रीडन् २३४मीः । आ२३पा३म् । आ३४पुइवोईद्याइ ॥३३॥

एषस्याश्धारयास्तुताः । अव्याहो२इ । वारेभिःपव

तेभादिन्तामा२ः । क्रीडा२न्हो१इ । ज२३मीः । अपा

मिवा । औइहोवा । हो५इ । डा ॥ ३४ ॥

• रतस्त्रेय सावः पराई यउसिधेत्यहमर्थो गानम् । अजयोः सप्तमाहमयोः ऋषोः प्रजायो भवति । सौमंपादर्शनाधिकरणमाकाशां नवमाध्याय-द्वितीयपाद-पञ्चावि-
करवादी तत्रअवाद्योऽपि विचारिताः । अस्ति चानेव भाष्यलतो भूमिकायां
ननुज्ञेयः समकाल (२४ पृ०—३८ पृ०) तेनामयोः तृणकं सम्यसते । अनेताहम-वि-
च-मूलक-गान-दर्शनस्याप्येव हेतुः । तादृश-तृण-मूलक-गानानि चान ऊचे (५, १,
३४वा । ८, १, १) एक गानि ।

४२ ४४ ११२ २२१ २ ३ २१
 एषस्यधाधुरयासुताः । अव्यावाराद् । भिःपवता२

११ २ १२ २ १ १ ४ ४
 ३३ । मदिन्तमाः । क्रीडन्मूर्मिरपोवा३ओ२३४वा । आ-

५
 ५इवोईद्वाद् ॥ ३५ ॥ ११८

॥ इति ग्रामे गेये सप्तदशः प्रपाठकः ॥

॥ इति गेयगानं सम्पूर्णम् ॥

उक्तश्लेषः* । “स्यः” सः “एषः” “सुतः” अभिषुतः सोमः
 “अव्या वारेभिः” अवेर्वालैः तेभ्यः पवित्रे “धारया” आत्मीयया
 “पवते” कलश मभिलक्ष्य चरति । कीदृशः ? “मदिन्तमः”
 मादयित्तमः । “अपामिव” उदकानाम् “जर्मिः” सङ्घात इव
 “क्रीडन्” इतस्ततः सङ्कीडमानः पवते † ॥ ••

“अव्यावारेभिः”—“अव्योवारेभिः”—इति साम्न ऋचः
 पाठभेदः ॥ ७ ॥ ११८

• “वाङ्मिरयः”—इति ऋषि मे० ।

† “विनिबोमोऽस्य सप्तमेऽवनि”—इति वि० ।

अष्टाष्टमी ।

११ २३ १३ २ २ १ २२ ३ १ १२ ३ १ २

यउस्त्रियाअपियाअन्तरश्मनिनिर्गाअकृन्तदोजसा ।

१२ २१ ३२ ३ १ ११ २ १ १ २ १ १ १
अभिव्रजन्तन्निषेगव्यमश्वंउवमीवधृष्णवारुज (ओ३म् वमी°)

२ ३ १ २

वधृष्णवारुज*) ॥ ८ ॥ ११८ +

॥ चतुर्थ-दशति ॥

॥ इति षष्ठः प्रपाठकः समाप्तः ॥ ३ :

॥ समाप्तञ्च कन्दार्चिकम् ॥ १ ।

१ २२ १ २ १ ४ ४ ४ ४ १
यउस्त्रियाअपियाअन्तरश्मनी२३ । निर्गाहाउ । आ

१ २ ४ २ २ २ २ २ १

कृन्तदा३१उवार३ । जा२३४सा । अभिव्रजन्तन्निषेगव्यम

१ ४ ४ १ २

श्रियार३म् । वमी°हाउ । वाधृष्णवा३१उवार३ । रु२

४

३४जा ॥ ३२ § ॥ ११८

● क० घ० पुस्तकयो रेव मभ्यासपाठो न दृश्यते । यस्तु तः कण्ठादि-समाप्तावपि
अन्याभ्यासो वैदिकशैली ।

† अ० ०, ५, १८, १ = ऊषे ४, १, २ — १८, १, १ ।

‡, १° भाष्यकृतः सायणस्य मत-विरोधरतं परं क्तः सर्वभूतपुस्तकेषु ।

§ इदं चि, पूर्व-प्रदर्शित 'सन्नि' नामकस्य 'रवाहाउ'—इत्येतस्य (१२८ पृ०)
साकोऽभिज्ञं दक्षम् । ततश्च न तु मेयगानादन्यदिति भोचम् । अतश्च हावि'प्रदहा'
नित्यमिति शम् ।

ऋजिष्वाऋषिः * । “यः” सोमः “उत्सियाः” उत्तररश्मीलाः †
 “अपियाः” अप्याः [आपइत्यन्तरिक्षनाम (नै० १, ३, ८) । अस्माद्
 “भवे कन्दसि (पा० ४, ४, ११०)”—इति यत्] अन्तरिक्षस्थाः ।
 अहि-प्रभृतिभिरसुरैः ‡ अपाहृत्य निहिता “गाः” आपः ॥
 “अश्मनि” मेघे § “अन्तः” मध्ये स्थिता इत्यर्थः । “भोजसा”
 बलेन “निरक्तन्तत्” निरच्छिन्नत् निरगमयत् अन्तरिक्षादृष्टि
 मकार्षीदित्यर्थः । स त्वम् असुरे रपहृतं “गव्यम्” गो-सम्बन्धि
 “अश्वाम्” अश्वेषु भवं “व्रजं” समूहं “अभितक्षिषे” अभितो
 व्याप्नोति [तनु विस्तारि—छान्दसे लिटि ॥ “तनिपत्योऽकन्दसि
 (पा० ६, ४, ८८)”—इत्युपधालोपः] । किञ्च । हे “धृष्णो” शत्रु-
 धर्षणशील + सोम ! स त्वं “वर्मावि” कवचीवः “आरुज”
 असुरान् जहि ॥

● “भारुजाः”—इति ऋषि-नै० ।

† “उत्सियाः” आदित्य रश्मयः अनङ्गा वा—इति वि० । “उत्सियाः”—इति गौणामसु
 तृतीयं नैषण्ट्, कम् (२, ११) । “उत्साः”—इति तु रश्मिनामसु भवन् मेघण्ट्, कम्
 (१, ४) । “उत्सिधेति गौणामोत्प्रातिषोऽप्या भोगा उच्येति च”—इति याज्ञः
 (निब० नै० ४, १८) ।

‡ अहिरिति असुर इति चर्मो दावेव मेघपर्यायो नै० १, १०, १३, १८ ।

§ “अश्म” इति मेघनामसु अहमं नैषण्ट्, कम् १, १० ।

|| “अकन्दसि लिटि”—इति पा० ४, १, १०३ ।

+ “धृष्णो धारयन्”—इति वि० ।

† “वर्मा” सविता—इति वि० ।

“अपियाअन्तरश्मनि”-“अप्याअन्तरश्मनः”—इति छन्दोग-
बह्वचानां पाठभेदः ॥ ८ ॥ ११८

इति श्रीमत्सायणाचार्य-विरचिते सामवेदार्थ-प्रकाशे छन्दो-
व्याख्याने पञ्चमस्याध्यायस्यैकादशः खण्डः ॥ ११ ॥

॥ इति काकुभं समाप्तम् ॥

वेदार्थस्य प्रकाशेन तमो हाहं निवारयन् ।
पुमर्थां यतुरो देयादिद्यातीर्थमहेश्वरः ॥ ५ ॥

इति श्रीमद्राजाधिराज-परमेश्वर-वैदिकमार्गप्रवर्त्तक-श्रीवीर-
बुक्क-भूपाल-साम्राज्यधुरन्धरेण सायणाचार्येण विरचिते
माधवीये सामवेदार्थप्रकाशे छन्दोव्याख्याने
पञ्चमोऽध्यायः समाप्तः ॥ ५ ॥

॥ सौम्यं पावमानं वा पर्वं काण्डं वा समाप्तम् ॥

॥ इति तृतीयं पर्वं ॥

ॐ नमः सामवेदाय ।

अथ षष्ठोऽध्याय आरभ्यते ॥

यस्य निःश्वसितं वेदा यो वेदेभ्योऽखिलं जगत ।

निर्ममे तमहं वन्दे विद्यातीर्थ-महेश्वरम् ॥ १ ॥

आरण्यकाभिधः* षष्ठोऽध्यायो व्याक्रियतेऽधुना† ॥ २ ॥

तत्रेन्द्रेत्यादिकानान्तु पञ्चपञ्चागतां क्रमात् ।

ऋषिं कुन्दो देवतञ्च तत्र तत्राभिदध्महे ॥ ३ ॥

तत्राद्याया ऋचो द्रष्टा भरदाजः प्रकीर्त्तितः ।

द्वितीयस्या वसिष्ठः स्यात्तृतीयाया ऋचः स्मृतः ॥ ४ ॥

वामदेव स्ततश्कुन्दो बृहती त्रिष्टुबेव च ।

गायत्रीति क्रमादिन्द्री भवेत्तिसृषु देवता ॥ ५ ॥

* “आरण्यान्ननुष्ये” (३, २, १२१ पा०) । अत्यल्पमिदमन्वयः मनुष्यरति (प०) ।
पथ्यध्यायन्यायविहारमनुष्यहस्तिध्विति वक्तव्यम् (का०) । आरण्यकः पन्था । आरण्य-
कोऽध्यायः । आरण्यको न्यायः । आरण्यको विहारः । आरण्यको मनुष्य । आर-
ण्यको रुन्तो (प०) । वा गोमयेषु (का०) । वा गोमयेष्विति वक्तव्यम् । आरण्यका
गोमया । आरण्या गोमया (प०) ।

† अथ आधिक्यं पन्था इति विवरणादि-सकल-दन्वैषयता वेदिक-प्रवादाद्युक्ताः
मुक्तकाद्यान्-समोत्पन्नोपसम्भवाच्च । तथाच षष्ठ्यायाः ऋकश्चन्दो नाम ऋक्, अपरो

तत्र प्रथम-खण्डे—

सैषा प्रथमा ।

२ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
इन्द्रज्येष्ठन्नआभरओजिष्ठमूपुरिश्रवः

१२ २२ ३ १ २ ३ १२ १२२
यदिधृत्तेमवचक्षस्तरोदसीउभेसुशिप्रप्राः ॥ १ ॥ १ *

२२ २२ २ २ २ २ २ २
१। द्वाउ। ३। औक्षोइन्द्रज्येष्ठन्नआभरा३१। द्वाउ।

१२ १ २ २ १ २ २ २ २ १ २
३। औक्षो२। ओ२। जिष्ठमूपारा। औक्षोवाआवाः।

२२ १२ १ २ २ २ २ २ २
द्वाउ। ३। औक्षो२। या२त्। दिधृत्तेमाव। ज

२२ २ २ १ २ २ २ १२
क्षस्त। औक्षोवारोदासौ। द्वाउ। ३। औक्षो२।

१ २२ १ २ २ २ २ २ २ २
ओ२। भेसुशाइप्रा। औक्षोवापाप्राः। द्वाउ। ३।

१२ १२ २ २ २ २ १
औक्षो२। ओ२। उऊवा३द्वाउ। वा३। क्षस् ॥ २४ ॥ १ †

अवाध्यायात्मक उत्तरः, ताभ्यामन्यत् रथीऽध्यायेकात्मकः चारण्यक इति व्यवहृतः । साधन-
मते तु नैवम् । अयं हि पक्षोपविभागे रेव इत्युपपन्नं परिणामाय तस्यैव पक्षोपभाग
एव इति मन्यते ।

* आ० ४, ७, १०, ५ ।

† “नारदस्यम्”—इति आ० आ० ३, १, ८ ।

‡ आ० पा० १४० १, १, १४ ।

हे “इन्द्र” !* “ज्येष्ठ” प्रशस्यतमम् “ओजिष्ठम्” अतिशयेन
बलकरम् “पुपुर्” पूरकं “यवः” अन्नं “नः” अन्नभ्यम्
“आभर” आहर प्रयच्छ । हे “वज्रहस्त” वज्रबाहो !† हे
“सूशिप्र” शोभन-हनुक ! एवभूत ! हे “इन्द्र” ! “यत्” “अन्न”
“दिभृक्षेम” धारयितुं मिच्छेम यच्चात्र इमे परिदृश्यमाने
“उभे” “रोदसी” व्यावापुश्विभ्यो “आ पपाः” आपूरयसि ।
तद्व माहरेत्यन्वयः ।

“येनेमेचित्तवज्रहस्त” — इति बहुचानां पाठः ॥ १ ॥ १

* “इन्द्रो ज्येष्ठः कर्मात्” — इति निबन्धम् ॥ का० १० अ० ८ ख० ॥ इत्यत्र शास्त्रमिति
तद्वाच्यम् ।

† “अथाकारचिन्तनन्दे वतानां । पुरुषविधाः स्युरित्येकं चेतनं ब्रह्म कृतं भवन्ति
तथाभिधायानि । अथापि पौरुषविधिकैरङ्गैः संलूयन्ते — ‘अप्या त इन्द्र स्युरित्यस्य
बाह्व यत् संश्लक्ष्णा संघवन् काशिरिने’ । अथापि पौरुषविधिकैर्द्रव्यसंयोगैः — ‘आ हाभ्यां
हरिभ्यां सिन्द्र यादृ कण्वाणो जाया एरणं गृहे ते’ । अथापि पौरुषविधिकैः कर्मभिः
‘अहोन्द्र पिब च प्रस्थितस्य आश्रुत्कर्णं यधी चरम्’ ॥ १ ॥ अपौरुषविधाः स्युरित्यपरमपि
तु यदृश्रतः पुरुषविधनदथाग्निर्वायुरादित्यः पृथिवी चन्द्रमा इति । यथो रतचेतना-
ब्रह्म कृतं भवन्तीत्येतान्यप्येवं संलूयन्ते यथाच प्रभृतीन्पौरुषविधनानि यथो
रतत् पौरुषविधिकैरङ्गैः संलूयन्ते इत्येतेनेत्येवं तद्भवत्यभि ज्ञान्ति हरितेभिरासभि
रिति प्रावक्तव्यं यथो रतत् पौरुषविधिकैर्द्रव्यसंयोगैरित्येतदपि तादृशमेव कृत्वा रथं
सुयुक्ते चिन्तुराश्रितं मिति मदी कृतं यथो रतत् पौरुषविधिकैः कर्मभिरित्येतदपि
तादृशमेव ज्ञातुं पूर्वं हरिदशमाश्रितेति प्रावक्तव्यं यथो रतत् पौरुषविधनानि स्युरपि वा
पुरुषविधानामेव सतां कर्मोत्पन्नं रते स्युर्यथा यज्ञो यजमानस्येव चाप्यात्मसमः ॥ २ ॥”
— इति निब० ६० ।

‡ “शिमे हनु माधिके वा” — इति निब० जे० ६, १० ।

अथ द्वितीया ।

२ १ ५ ३ १ २ ३ १२ २२३२ ३ १ २ ३ १ २

इन्द्रो राजा जगतर्षणीनामधिशमा विश्वरूपं यदस्य ।

१ २ ३ २ ३ १ २ ३ २३ ३ १ २ ३ २
ततो ददाति दाशुपेवसूनि चोदद्राध उपस्त, तच्चिदर्वाक् ॥ २ ॥ २१ २ २२ १ १ १ १ २
* हावौन्द्राः । राजा । जगतः । चर्षणीनाम् । नाम् ।२ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
२ । नाओइनम् । ३ । नाहोइनम् । ३ । हावौहो२
हाउ । अधिक्त्तमा । विश्वरूपं यदस्या । स्या । २ ।२
स्याओइनम् । ३ । स्याहोइनम् । ३ । औहोहाविहो २ ।२
ततो ददा । तीश्राशु । पाइवसूनौ । नौ । २ ।२
नाओइनम् । ३ । नाहोइनम् । ३ । हावौहोहाउ ।२
चोदद्राधाः । उपस्त । तच्चिदर्वा । र्वा । २ । र्वा२
ओइनम् । ३ । र्वाहोइनम् । ३ । औहोहावौहो२
३ । हाउवाइ । ई२३४५ ॥ ८ + ॥

“इन्द्रस्यार्को हो” - इति आ० ब्रा० १, २, १० ।

। आ० ब्रा० १५० १, १, ८ ।

१ २ १११ २१ २ २ १
इन्द्राद्वाउ । राजा । जगतः । चर्षणीनाम् । नाम् ।

१२२ १२२ २२ १२ १
२ । नोवा । ३ । नोवाद्वाइ । ३ । चाओ३ । चा

१ २ १ १ २ २ १
३हाउ । अधिक्त्तमा । विश्वहृ । पंयदस्या । स्या ।

१२ २ १२२ २२ १२ २ १
२ । स्योवा । ३ । स्योवाद्वाइ । ३ । चाओ३ । चा३हा

२१२ २ १२ १ २ २ २
उ । तनोददा । ती३दागु । पाइवहजी । नौ । २ ।

१२२ १२२ २ २ २ २ १
नोवा । ३ । नोवाद्वाइ । ३ । चाओ३ । चा३हाउ ।

२२१ २ २ १ २ २ १
चोदद्राधाः । उपस्तु । तच्चिद्वा । वा । २ । वी

२ १२२ २ २ २ २ २
वा । ३ । वीवाद्वाइ । ३ । चाओ३ । चा३हाउ ।

२ २ १११ १
वा३ । ई२३४५ । ॥ १० * ॥ २

यः “इन्द्रः” “जगतः” जङ्गमस्य पञ्चादेः ग्रन्थे “राजा”
ईश्वरी भवति । चर्षणीनां मनुष्याणां च † राजा भवति । किञ्च
“अधि” क्षमा [समस्यैकवचनस्य लृक् ।] क्षमायां ‡ “विश्व-

* आ० भा० १, १, १० ।

† “चर्षण्यः”—इति मनुष्य-नामस्यष्टमं मेघश्लोकम् २, ३ ।

‡ “सुपासुलुक् (पा० १, १, २८)”—इत्यादिना ।

§ “क्षमा”—इति पक्षिवी-नामसु षष्ठं मेघश्लोकम् १, १ ।

अथ तृतीया ।

१ ३ १३ १ ३ १ २ ३ १७ ३ २३ २२

यस्येदमारजोयुजस्तु जेजनेवनस्वः ।

१ २ ३ १ २ ३ २

इन्द्रस्यरन्त्यम्बृक्षत् ॥ ३ ॥ ३

१ २

१ १ २ २

१ १ २ २

* ह्याउयास्या । इदमारजोयूजा २ः । तुजेजनेव

२

१

२

२

नास्सूवा २ः । आइन्द्रस्या ३ ४ ५ रा ६ ५ ६ । तियं

१

बृक्षत् ॥ ११ + ॥

रूपं “यत्” धनं मस्ति “अस्य” तस्यापि राजा भवति । “ततो ददाति दाशुषे वसूनि” यजमानाय । वसूनि धनानि ददाति । स इन्द्रः अस्माभिः “उपस्तुतं” सम्यक् स्तुतं “राधः” धनम् “अर्वाग्” अस्मदभिमुखं “चोदत्” प्रेरयतु ।

“अधिक्षमा” — “अधिक्षमि” — इति, “विश्वरूपम्” — “विश्वरूपम्” — इति, “उपस्तुतम्” — “उपस्तुतः” — इति च साम्न ऋचः पाठभेदः ॥ २ ॥ २

* “वर्कशिरः” — इति आ० आ० ३, ०, १० ।

† आ० आ० १५० १, २, ११ ।

‡ दाशुषे — इति दामकर्मणो दाशतेः (जे० ३, १०, १) रूपम् “दाशान्, साकान्, मोडांश्च (८) १, १२” — इति सिद्धम् ।

अथ चतुर्थी ।

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २

उदुत्तमंवरुणपाशमस्मद्वाधमंविमध्यम् अथाय ।

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २

अथादित्यव्रतेवयन्तवानागसो अदितयेस्याम ॥ ४ ॥ ४ *

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
॥ हाउ ॥ ३ । आयश्चक्षुर्ज्यातिः । औक्षेवा । ई२ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
या । उदुत्तमंवरुणपाशमारस्मात् । अवाधमंविमध्यम्२ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
अथादित्या । अथादित्यव्रतेवयन्तारश्वा । अनागसोऽथ

“रजोयुजः” ज्योतिर्भिर्युक्तस्य (ज्योतीरजउच्यतइतियास्तः †)

अत्यन्त तेजस्विनः “यस्य” इन्द्रस्य “इदं” पुरोवर्ति स्तोत्रयुक्तं

हविरस्ति तद्विः “स्वः” स्वर्गे सर्वत्र वा “तुजे” दातरि वा

“जने” यजमानविषये “वनं” यतो वनमीयं सम्भजनीयं खलु ।

अतः “इन्द्रस्य” दानं “रन्त्यम्” अत्यन्त-रमणीयं “बृहत्” प्रभूतं

भवति ॥ ३ ॥ ३

* ऋ० १, २, १४, ४ । † “वहस्यगोतमयोरकः”—इति षा० भा० २, १, १० ।

‡ “रजो रजतः । ज्योतीरजउच्यते । उदकं रज उच्यते । लोकाराज्यं चान्द्रं । अमृगदनी रजसो उच्यते । “रजामि शिवो विषगलि तन्वतः”—इत्यपि निमग्नो भवति—इति निरु० मै० ४, १८ ।

१ तुजे इति तुञ्जतेर्दानवर्धनो रूपम् मै० ४, १०, ८ ।

^{२२१} ^१ ^{२२} ^{१२} ^२
दितयेसिया२३मा३ । द्वाउ । ३ । आयुषकुर्ज्योतिः ।

^{१२} ^१ ^२ ^१ ^१ ^{५२} ^२ ^१ ^{१११}
औक्षेवा । ई२ । या२३४ । औक्षेवा । ई२३४५

॥ १३* ॥ ४

आद्ये ऋचो चतुष्पादे ह्येकपादयुतान्तिमा ।

शोनःशेपी गार्त्तमदौ वामदेवीति ताः क्रमात् ।

वारुणी पावमानी च वैश्वदेवीति संस्मृताः ॥

हे “वरुण !” † “उत्तमम्” उत्कृष्टं शिरसि बद्धं “पाशम्”
“अस्मद्” अस्मभ्यम् “उच्छ्रयाय” उत्कृष्टं शिथिलं कुरु । “अधमम्”
निकृष्टं पादेऽवस्थितं पाशम् “अव अथाय” अवाधस्तात् शिथिली-
कुरु । “मध्यमम्” नभिदेशगतं पाशं “विश्रयाय” विवृज्य शिथि-
लीकुरु । “अथ” अगन्तरं हे “आदित्य” अदितिः ‡ पुत्र !

* आ० जा० १५०१, २, १९ ।

† “इच्छां वादिते जगन्नि अने राजाना मिवावद्धा विषासि । अतूर्तं पन्थाः
पुकरुषो अर्थमा सप्तशोता विश्वरूपेण जगन्मह (अक् १०म० ६, ४, ४)”—इति सन्त्र-
क्षिणान्—“अचोरान्” मिवावद्धौ (शका० ११च० २२च०)—नैदक्षभाष्याय मित्र
शब्देन दिवा, वरुण शब्देन च रात्रिः सुपचः । “वरुणः इच्छोतीति सतः (शका०
१०च० २२च०)”—इति युतपादनात् सर्वेषां षट्पदादीनां तमोरूपेण आवरणम् ।

‡ “अदितिरदीना * * * अदितिर्द्यौरदितिरन्तरिक्षमदितिर्माता स पिता स
पुत्रः । विष्णो देवा अदितिः पञ्चजना अदितिर्जातमदितिर्जनिजम्”—इत्यदितेर्विभूति
माचष्ट एवान्यदीनामीति वा—इति नैदक्षम् २का० ४च० २२-२३च० । दितिः
अप्यत्र तद्भावोऽदितिरिति निष्पन्नोऽर्थो भाष्यादि सन्तः ।

अथ पञ्चमी ।

१ २ ३ १२ १२

त्वयावयम्यवमानेनसोम

१ २ ३ १२ १२

१ १ २

भरेकृतंविचिनुयामशश्चत् ।

१ २ ३ १२ १२

१

• तन्नोमित्रोवरूणोमामहन्ता

१ २ ३ १ २ १ २ ३ २ २

मदितिःसिन्धुःपृथिवीउतद्यौः ॥ ५ ॥ ५ •

१ २ १

१

१ २ १

१ २

• छपायपृष्ट । पा । आहा । ईश्या । (एवं चिः)

१ २

१ २ १

१

१ २

१ २

१

त्वयावयम्यवमानेनसोमा । भरेकृतंविचिनुयामशश्चत् ।

१ २

१

१ २ १

१

१

१

तन्नोमित्रोवरूणोमामहान्ताम् । अदितिःसिन्धुःपृथिवी

वरूण ! “वयं” शूनःशेषाः “तव” व्रते त्वदीये कर्मणि “मदितये”

खण्डन-राहित्याय “अनागतः” अपराध-रहिताः “स्वाम”

भवेम ॥

“अथादित्यव्रतेवयन्तव”-“अथावयमादित्यव्रतेतव”-इति

साम्ना ऋचः पाठभेदः ॥ ४ ॥ ४

^२ ^२ ^{२ २ १} ^{२ २ २} ^{५ २}
उताद्यीः । छपायप्रुह । पा । ओहा । इ३या ।

^{२ २ १} ^{२ २ १} ^१ ^३
२ । छपायप्रुह । पा । ओहा । ई२ । या२३४ ।

^{५ २ २} ^{२ २} ^१ ^{२ २} ^१ ^{१ १ १ १}
ओहावा । ए । सुवः । २ । ए । सुवा २३४ ५ः ।

॥ ७ * ॥

^{२ २ १} ^१ ^{२ २ २} ^{२ २} ^{२ २}
छपायप्रुह । पा । ओहा । (एवं त्रिः) । त्वयावयम्यवमाने

^१ ^२ ^{२ २} ^{२ १} ^२ ^{२ २} ^२
नसेमा । भरेकृतं विचिनुयामशाश्चात् । तन्नोमित्रोवरु

^{२ २ १} ^२ ^{२ १} ^२
णोमामहान्ताम् । अदितिः सिन्धुः पृथिवी उता । द्यौः ।

^{२ २ १} ^{२ २ २} ^{२ २ २} ^{२ २}
छपायप्रुह । पा । ओहा । २ । छपायप्रुह । पा ।

^१ ^१ ^{५ २ २} ^१ ^{२ २} ^१
ओ२ । चार३४ । ओहावा । सुवः । ए१ । सुवः ।

^{२ १ १ १ १}
ए२३४५ ॥ ८ † ॥ ५

अथ षष्ठी ।

३ १२ २२ ३२ ३ २

इमं वृषणक्लृणुतैकमिन्माम् ॥ ६ ॥ ६

३ १२ ३२ २ ३ २ १ १ १
 * इमाओवा । ३ । इमा३ । ओइ । २ । इमा

१ ४ ३ १२ ३२ २ ३ २ १
 ३ । ओ२३४वा । वृषाओवा । ३ । वृषा३ । ओइ ।

हे “सोम !”[†] पवमानेन पवित्रेण पूयमानेन “त्वया” सहा-
 येन “भरे” [सङ्ग्राम-नाम (ने० २, १७, ६)] सङ्ग्रामे “शश्वद्”
 बहु “ऊत” कर्तव्यं “वयं” “विचिनुयाम” विशेषेण कुर्याम ।
 यस्मात्तव साहाय्येन कर्माणि कुर्मः “तत्” तस्मात्, अस्मान्
 “मित्रः वरुणः अदितिः” एतन्नामिकाः । “सिन्धुः”
 एतदभिधाना । तथा “पृथिवी” “उत” अपि च “द्यौः” । एते
 मित्रादयः “नः” अस्मान् “मा” “महन्तां” पूजयन्तु धनादि-
 दानेन ॥ ५ ॥ ५

० “वृषा”—इति आ० ब्रा० ३, २, १७ ।

† “सोमः सुमोतः यदेन मभिपुणवन्ति । बहुलं सस्य नोषणं क दृष्टमाश्रयं मित्रं
 प्राप्नोत्येन । तस्य पावमानोऽपि निदर्शनायोदाहरिष्यामः” — इत्यादि नैकानाम् एकाः
 ११७० २७० ।

१ सिन्धुः समुद्रः । समुद्र इति चकारिचमासम् पञ्चदशस्य पदम् नि० १, १ ।

अथ सप्तमी ।

२११२ ३१ १३१२ ११२

सनइन्द्राययज्यविवरुणायमरुद्भ्यः ।

३ १२ २२

वरिवोवित्परिस्त्रव ॥ ७ ॥ ७ *

१२

१

५

१

२२ ३२

१२ १२ ३२

२ । वृषा३ । ओ२३४वा । णङ्गुणावता । एकाओ

२

३२ २

१

३२ २

१

५

वा । एका३ । ओ३ । २ । एका३ । ओ२३४वा ।

२३ १११

इन्द्रा२३४५म् ॥ १३ । ॥ ई

१५२

२२ १२

२

२

† एजच्चा । तेजातमन्धसोदिविसङ्गूमिया२द

१

१

१

१

१

१

१

१

दाइ । इडा । उग्रश्मर्ममच्चा१ईआ३वाः । सानः ।

पूर्वस्या मृचि प्रकृता हे मित्रादयो देवाः ! यूयम् “एकम्”

अद्वितीयं दानकर्मणि “इमं” सोमं “वृषणं” कामाना मभिवर्षिकं •

“क्षणत” कुरुत । तथा “इमां” क्रियां फलाभिवर्षिकां कुरुत ॥

ई ॥ ई

* ऋ० ७, १, १८, १ ।

† ऋ० मा० १५० २, १, १३ ।

‡ “शाकल्यवर्षम्” — इति ऋ० मा० १, २, १३ ।

इन्द्राययज्यवेवरुणायमरु२ङ्गियाः । इडा । वरिवोवि
 त्परा१इस्त्रा३वा । आइना । विश्वान्ययआद्युम्नानिमानुषा
 रणाम् । इडा । सिषामन्तोवना२३होइ । माहा३१उ
 वार३ । इट् । इडा२३४५ ॥ १८ * ॥ ७

गायत्री पावमानौ तु मन इत्यादिके ऋची ।

अमहीयुस्तथोरेवं कन्दोदेवतनिर्णयः ॥

हे सोमः ! † “सः” “नः” “वरिवोवित्” धनस्य लभकस्त्वं
 “नः” अस्माकं “यज्यवे” यष्टव्यायेन्द्राय “वरुणाय” † “मरुङ्गाः” †
 च “परिस्त्रव” धारया क्षर ॥ ७ ॥ ७

● चा० पा० १५० २, १, १८ ।

† “अथैवा परा भवति कन्दमभो वेतस्य वा”—इति नि० ३ का० ११ च० ४ क० ।

‡ “वरुणः कवन् प्र समर्कं (ऋ० ३, ६, १३, ७)”—इत्यादि-सन्त निहात इव वरुणो
 मेष-वर्षक-वृत्तभूतः । “कवन्मोमेवम्”—इत्यादि नि० ४ दे० १०, ४ ।

§ “मदतो मितराविषो वा, मितरोविषो वा, मदद्वन्मोति वा इति मेदस्त्रम्
 ३ का० ११ च० १३० । “वायुं वे” वेपिहा देवता—इति च नृपत । ततो मदतो
 वायव इति सिद्धान्तः ।

अथाष्टमी ।

३१४ १२ १२३ १ २ ३ १ २

एनाविश्वा^१न्य^२र्य^३आद्य^४, म्ना^५निमा^६नुपा^७णाम् ।

१ १

सिषा^१सन्तोवना^२म^३हे ॥ ८ ॥ ८

१२

२ ४ २ २ १

२

१२

* छाउ । ३ । उ^१च्चातेजातमा^२र^३म्भमा^४३ । छाउ । ३ ।

१

२ १

१

२२

२

१

दि^१विम^२ङ्गुमि^३यार^४३द^५दा^६३इ । छाउ । ३ । उ^७य^८ग्म^९र्म^{१०}म^{११}ह^{१२}र^{१३}३इ

१

१

३

४

२२

२

२ १

अ^१वाउ । वा^२३ । इ^३र^४३४डा । छाउ । ३ । स^५न^६इ^७न्द्रा^८य^९या

१

१२

१

२ १

१

१२

र^१३ज्य^२वा^३३इ । छाउ । ३ । व^४रु^५णाय^६म^७रु^८र^९ङ्गि^{१०}या^{११}३ । छाउ ।

१

२

१

२

१

३

४

२२

३ । व^१रि^२वो^३वि^४त्प^५रा^६र^७३इ^८स^९वाउ । वा^{१०}३ । इ^{११}र^{१२}३४डा । छाउ ।

२२

२ १

२

२२

२ २

२

३ । ए^१ना^२वि^३श्वा^४नि^५आ^६र^७३र्य^८आ^९३ । छाउ । ३ । द्य^{१०}, म्ना^{११}नि^{१२}मा

१

२

२२

२ २

२ १

१

नु^१पा^२र^३३णा^४३म् । छाउ । ३ । सि^५षा^६सन्तो^७वना^८र^९३म^{१०}छाउ ।

१

१

११११

वा^१३ । इ^२ट् । इ^३डा^४र^५३४यु ॥ १२ । ॥ ८

* "अपत्यम्"—इति भा० भा० १.२.११ ।

† भा० भा० २५० ३, १.१२ ।

अथ नवमी ।

३ १ २ ३ २ ३ २ ३

अहमस्मिप्रथमजाहृतस्य

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २

पूर्वन्देवेभ्योऽमृतस्यनाम ।

३ ३ १ ० ३ २ ३ ३ १ २

योमाददातिसददेवमाव

३ २ ३ ३ १ २ ३ १ २

दहमन्नमन्नमदन्तमग्नि ॥ ८ ॥ ८

॥ प्रथम-दशति ॥

३ २ १ २ ३ २ २ १ १ २ १ २
* छाउ । ३ । सेतू^०स्तर । ३ । दुस्त । रान् । ३ । दाने१ २ ३ २ ३ २ २ ३ १
नादानम् । ३ । छाउ । ३ । अहमस्मिप्रथमजाहृतार३२, १ १ १ १ २ ३ १ २ ३ २ २ १
स्या२३४५ । छाउ । ३ । सेतू^०स्तर । ३ । दुस्त । रान् । ३ ।

“एना” एनेनावेन सोमेन “मानुषाणां” मनुष्याणां “वि-
ज्ञानि” “द्युज्ञानि” अत्रानि “अर्यः” अभि गच्छन्तः † “मिषा-
मन्तः” मन्त्रकृत् मिच्छन्त्य वयं “वनामहे” भजामहे ॥ ८ ॥ ८

० स्वर्ग्यस्य । मनुष्यास्य । पृथगतिर्वा । विशेषेण वा—इति आ० ब्रा० ३, ७, १७ ।

† “अर्यः”—इति ईश्वर नामस्य द्वितीयो मेघवट्, कम् ३, १२ । इह तु अन्तरा-
वित्यस्य रूपमिष्टम् ।

२ १२ १२ २ १ २ १२ १२ १२
अक्रोधेनक्रोधम् । २ । अक्रोधेनक्रोधम् । छाउ । ३ ।

१२ २ २ १ १ १ १ १ १ १ २
पूर्वन्देवेभ्योऽमृतस्यना २ ३ मा २ ३ ४ ५ । छाउ । ३ ।

१२२ १ २ १ १ २ २
सेतूँस्तर । ३ । दुस्त । रान् । ३ । अङ्गयाअङ्गाम् । ३ ।

१२ २ २ २ १ १ १ १ १ १ २
योमाददातिसद्देवमा २ ३ वा २ ३ ४ ५ त् । छाउ । ३ ।

१२२ १ २ १ १ २ २
सेतूँस्तर । ३ । दुस्त । रान् । २ । सत्येनानृतम् । ३ ।

२२ १ १ १ १ १ १ १
छाउ । ३ । अक्षमन्नमन्नमदन्तमा २३द्गी २३४ ५ । छाउ ।

२२२ २२२ १ २
३ । वा । एषागतिः । ३ । एतदमृतम् । ३ । स्वर्गच्छ । ३ ।

१२ २ १२२ १२२ १ १ १ १ १
ज्योतिर्गच्छ । ३ । सेतूँस्तीर्त्वाचतुरार २३४ ५ ॥ ३४ * ॥ ८

चिष्टुभा अन्नदेवता आत्मान मेवाह आत्मा एव ऋषिः ।
“देवेभ्यः पूर्व” अग्नि-वरुणादि-देवेभ्यः पुरा “अहम्” “अन्नम्”
देवता “अमृतस्य” विनाश-रहितस्य “ऋतस्य” सत्यस्य पर-
ब्रह्मणः सम्बन्धिनी “प्रथमज्ञा अस्मि नाम” प्रथमत एवीग्यवा

यस्मिन् आकाशः ॥ १ ॥ आकाशगुणः शब्द आकाशाद्वायुर्दिग्गुणः स्थानं वायो
 ज्योतिस्त्रिगुणं रूपेण ज्योतिष आपश्चतुर्गुणारसेनाद्भाः पृथिवी पञ्चगुणा गन्धेन
 पृथिव्या भूतयामस्यावरजसमाप्तदेतद्वर्णं गुणद्वयं आगर्णि तस्यां ते सुषुप्सुद्विजानि
 प्रत्याहरति भूतयामाः पृथिवी मग्निं यन्मि पृथिव्यप आपो ज्योतिष ज्योतिर्वीच
 वायुराकाश साकाशो मनो मनो विद्यां विद्या महान्मा साक्षान् महानाद्या प्रतिभां
 प्रतिभां प्रकृतिं सा स्त्रपिति युगसद्वचं रात्रिनावेतावचोरात्रावजसं परिवर्तते स
 काक्षसदेतद्वर्णवति । युगसद्वचपर्यन्तं महर्धद् त्रक्षयो विदरात्रिं युगसद्वचान्मां
 तेजोरात्रिदो अनादति ॥ ४ ॥ तं परिवर्तमानं मन्येतुप्रवर्तते अष्टा द्रष्टा विभ
 ज्जातिमावोह मिति गम्यते म मिथ्यादशनन्दं पावकं महाभूतं चिरोष्णाकाशाद्वायोः
 प्रणयत्पुत्रं वक्तावच तेजसोद्भाः स्त्रेहं पृथिव्या मग्निः । पार्थिवान्स्त्रष्टौ गणांश्च
 द्यात् वीर्यादतस्वीन् पितृतीः स्थिक्तायुज्जानः पितृतत्त्वद्भांसजोऽणितानि मातृ-
 मोक्षं पान मित्यष्टौ भोगं पुरुषः सर्वमयः सर्वज्ञानोपि क्षुप्रः ॥ ५ ॥ स यद्यनु-
 कथ्यते तद्वति । यदि धर्ममनुकथ्यते तद्वो भवति यदि ज्ञानमनुकथ्यते तदमृतो
 भवति यदि काम मनुकथ्यते स च्यवते । इमां योनिं सन्ध्यातदिदमव सतम्-
 स्त्रं आ रेतसः सञ्जवति स्त्रं यणो रेतो रमाञ्जोणित गोणिताभ्यां मांसांमेदो
 मेदमः स्त्राना स्त्रावोऽस्थान्यश्चिभ्यो मद्या मज्जातो रेतस्त्रदिदं योनौ रेतः सित्तं पुरुषः
 सञ्जवति । शुक्रातिरेकं पुमान् भवति शोणिततिरेकं स्त्री भवति दाभ्यां सभेन
 मपुसको भवति शुक्रभिन्नेन धमो भवति शुक्रशोणितसंयोगात्पितृसंयोगाच्च
 भत्कथमिदं शरीरं परं सयम्यते सैम्यो भवत्यकराचोपितं कक्षलं भवति पञ्च-
 गाः दृढदाः सप्तरावात्यंशी द्विसप्तरावाद्बुदः पञ्चविंशतिरात्रः स्थितिरो वनो
 भवति मासमावात् कठिनो भवति द्विमासाभ्यन्तरे शिरः सप्ययते मासमवच
 गोवात्तदमो मासश्चतुष्कोणं लम्बादेशः पञ्चमे मासे महारोमयादेशः षष्ठे मूत्र
 जायमाश्लिषाचं च सञ्जवति सप्तमे वल्लभसमर्थो भवत्यष्टमे बुध्वाध्वस्थिति भवमे
 सर्वाङ्गभ्यूर्णो भवति ॥ मृतदाह पुनर्जातो जातयाह पुनर्मृतः । नामा योनि
 मवस्थापि मयोपितानि यानि वै ॥ आचारा विविधा भुक्ताः पोता नानाविधा-
 भगाः । मानरो विविधा द्रष्टाः पितरः सुहृदस्तथा ॥ अवाङ्मुखाः पीडयमानो
 जन्तुश्चैव समन्वितः । आहूयं योगं समभ्यस्त्यत् पुरुषं वा पञ्चविंशकमिति ॥ ततश्च
 दशमे मासे प्रजायते जातश्च वायुना स्त्रद्विजस्रकारति जसमरचम् । अन्तं च

शुभाशुभं कर्मतश्चरीरस्य प्रमाणात् ॥ १ ॥ अष्टोत्तर्षं सम्मिश्रत महाकपालं शिरः सम्य-
 क्षते चैवम वपापलानि नव स्नायुशतानि सप्तशतं पुद्गलस्य मर्मणा मर्च्चयतथो रोमाणि
 कोट्यो हृदयं द्वादशकपालानि द्वादशकपालानि जिह्वा हृषिके द्वादशसुपर्णा तथोपस्थ-
 २ दपाब्धेतन् मुनपुत्रीचं कक्षादाचारपानसिञ्जलाद्दुपचितकर्मायावन्मोक्षं जायते
 इति । तं विद्याकर्मथो समन्वारभते पूर्वप्रज्ञा च सत्यज्ञानतमसि मग्नौ जराभरण-
 च्युत्पिपासाः श्लोक-श्लोच-श्लोभ-श्लोच मद-भय-सत्सर-चर्प-विषादं धातुयात्तकैर्हृद्दैरभि-
 भूयमानः शोकादार्जवं जयोभावान्मातृमृग्यते शोकात्पादं मन्दाभूमिकावच्छरीराग्नि-
 मेवमावैः प्रक्रम्य प्रकृतिरक्षिपरीत्य तैजसं शरीरं कृत्वा कर्मलोऽनुकूपं फलं सद्य-
 भूय तस्य सद्यश्च ये पुनरिदं लोकं प्रतिपद्यते ॥ ७ ॥ अथ ये हिंसा माहित्य विद्याम्
 तृष्य मद्यनपक्षे पितरं चित्तेषु वेदोक्तानि वा कर्माणि कुर्वन्ति ते भुम मभि सम्भवन्ति
 धूमा द्वाविं रात्रेपक्षीयमाक्षपक्ष मपक्षीयमाक्षपक्षाह्निजायन् दक्षिणायनात्
 पितृलोकं पितृलोकाच्चन्द्रमसं चन्द्रमसो वायुं वायोर्हृदि हृष्टे रोषधयश्चैतद्गुत्वा तस्य
 मरुत्तये पुनरेवेमं लोकं प्रतिपद्यते ॥ ८ ॥ अथ ये हिंसामृत्युश्च विद्या माहित्य
 मद्यनपक्षे पितरं ज्ञानोक्तानि वा कर्माणि कुर्वन्ति तेक्षिरभि सम्भवन्त्यक्षिषोऽरक्षणापू-
 र्यमाक्षपक्ष मापूर्यमाणपक्षादुदगयन्मुदगयनाहं बल्लोकं देवल्लोकादित्यमादित्या-
 द्वेयतं वेद्यतान् मानसं मानसः पुद्गलो भूत्वा ब्रह्मलोकं मभिसम्भवति न ते पुनरावतन् लो-
 कं शिष्टा दग्धशुका यत इदं न जानन्ति तस्यादिद् वेदितव्यं मयाप्याह ॥ ९ ॥ न तं
 विद्याय य इमा जजानान्यश्वाक सन्नरं बभूव । नीचारेण प्राहता जगत्या
 आधुतृष उक्थशासश्चरन्ति ॥ न तं विषया विदुषो यमेव विद्वांसो बदत्तचरं
 ब्रह्मयस्मति मन्युश्वाक सन्नरं मम्यदेवा सन्नरं बभूवेति नीचारेण प्राहताक्षमसा जगत्या
 आधुतृष उक्थशासः प्राचं सूर्यं यत्पथगामिनश्चरन्त्यविद्वांसः अक्षुण्णं मह प्र वदन्त्यथा
 यो विद्वांसः यो वज्रोदु कचपते तस्य तपसा सदाप्रसादं मेत्ययुःसन्धो भवति तेना सन्तत
 निश्चिन्तेन सुखी भिन्धे देव हि सखा त्रेतः सङ्क्षान्ति भूतं भवद्भविष्यदिति । ज्ञाता
 कक्षाज्यायते सखा कक्षात्यज्याते सख भूतेन्द्रियैः श्रमे मन्दाभूतानि मेन्द्रियाणि प्रज्ञया
 कर्मकारयति इति वा तस्य तपः प्रतिष्ठाश्रील मुपगम आत्मा ब्रह्मं तं स ब्रह्मभूतो
 भवति साक्षिमाथो यवतिष्ठते बन्धो ज्ञानजनः ॥ — इति १४, १ — १० ।

अथ द्वितीय-खण्डे—

सैषा प्रथमा ।

^{१ २ १ २} ^{३ २ ३ १ २}
त्वमेतदधारयः कृष्णासुरोद्धिणीषुच ।

^{१ २} ^३ ^{२ ३ १ २}
परुष्णौषु रुशत्पयः ॥ १ ॥ १० †

^{१ २} ^२ ^{१ २ १ २} ^{१ २, ३} ^५
‡ छाउत्वमेतात् । एतदेतात् । आधारा२३४याः ।

^{१ १ २} ^२ ^{१ १ २} ^{१ १} ^२ ^{२ १} ^१
कृष्णासुरोद्धिणाश्वेषू३चा । परुष्णा२३३षू । रुशत् । पा

^१ ^{५ २ २}
रया२३४औद्वावा ॥ २० ॥

^{२ २} ^{१ २} ^१ ^{१ २} ^१
त्वमेतच्चोद्वाइ२ चोइ । आधाशराया२ः । चोइ ।

^{१, १} ^१ ^१ ^१ ^१
कार्णाशसुरो२ । चोइ । चोइणीश्वचा२ । चोइ ।

^{१०} ^१ ^{२ १} ^{१, ३} ^{५ २ २}
पारुष्णाइपू२ । चोइ । रुशत् । पारया२३४औद्वावा ॥ २१ ॥

^{१ २} ^२ ^१ ^१ ^१
आईत्वमेतात् । आ । आधाशराया२ः । आईका

^२ ^१ ^२ ^१ ^{१ ०}
र्णाशसुरो२ । आइचोईणीश्वचा२ । आईपारुष्णा

० “पुद्व्यौषु”—इति ऋ० ।

† ऋ० ७, ६, २३, २ ।

‡ “चोचि चार्वाचराचि”—इति ऋ० आ० १, २, १५ ।

इप्^१२। आइ। रुशन्^{२१}। पारयार^{१, २, ५, ६}३४औ^{११}होवा। अभि

र^{१ २ १ २ १} स्फूर्जयं^{२ २ २ १ २ १}द्विषः। समोषाभिस्फूर्जयं^{१ १ १ २}द्विषमः। अस्मभ्यङ्गात्

१ २ ३ १ १ १ १
वित्तमार^{१ २ ३ १ १ १ १}३४पूम ॥ २२ * ॥ १०

श्रुतकचक्रपिरिन्द्रो गायत्री । अस्य सामर्थ्यं मेवौपपादयति—
हे इन्द्र ! “कण्णासु” कण्णवर्णासु गोपु तथा “रोहिणोषु च” [“वर्णा
दनुदात्तान्नोपधात्तोः (४, १, ३८)”—इति ङीप्^१] “परुष्णीषु”
रोहितवर्णासु [“परुष्णी पर्ववतीति यास्कः^१] पर्वशः पर्वशो
नानावर्णासु च गोषु “रुशन्” [रोचतेर्दीप्तिकर्मणः^२] दीप्यमानं
श्वेतम् “एतत्” परिदृश्यमानं “पयः” क्षीरं त्वम् “अधारयः”
धारयसि । तस्मात् तद्वत् पूजयाम इति समन्वयः ॥ १ ॥ १०

* आ० २५० २, १, १०—२२ ।

† अनुदात्तस्य “वर्णानाकचतिनितानानाम् (२ पा० १०५०)”—प्रिट् सूत्रेण ।

‡ “इरावती परुष्णीत्याहुः पर्ववती यास्कः कुटिलगामिनी” —इति निघ० ८, १६ ।

१ “रुशन् इति वचनेनास्य रोचतेर्लुपति वचनः । मूर्ध्नि स्यात् वद साच साचचर्षाद्
रुशन् रुशन्वा” —इति यास्कः नै० २, १०—नै० ६, ११ ।

अथ द्वितीया ।

१२ १२३ १२४ ३ ९

अरुरुचदुषमः पृश्निरग्रिय

६ १ २ ६ १ २ ६ २

उक्षामिमेतिभुवनेषुवाजयः ।

३ १ २ ६ १ २

मायाविनोममिरेअस्यमायया

३ १ २ ६ २ ३ २ ३ १ २

नृचक्षसः पितरोगर्भमादधुः ॥ २ ॥ ११ *

२२

१ ९

१ ४ २

१॥ छाउ । ३ । स्वर्विश्वम् । ३ । अरुरुचब् ।

२१

१

२२

१ २

। ३ । उषसः पृश्निरा रयायाः । छाउ । ३ । स्वर्विश्वम् । ३ ।

१ २ १ २

२ १ २

१

२२

१

उक्षामिमे । ३ । तिभुवनेषुवा रजायूः । छाउ । ३ । स्वर्वि

९

१ २ २ २

१ २

१

२२

श्वम् । ३ । मायाविनः । ३ । ममिरेअस्यमा रयाया । छाउ

१ २

१ ९

२ १ २

१

। ३ । स्वर्विश्वम् । ३ । नृचक्षसः । ३ । पितरोगर्भमा रदा

* उ० १, १, १६, १ ।

† “सञ्चोमिषो ह” — इति आ० ब्रा० ३, १, १६ ।

धूः। हाउ। ३। स्वर्विश्चम्। २। सुवारश्चर्विश्चाउ। वा३।

२ १११११
ए३। सुवा२३४५: ॥ ८ * ॥

१२ १२ २ १ २ २ १

द्वाउ । ३ । ज्योतिर्विश्वम् । ३ । अरुरुचत् । ४ । उष

सः^२पृश्निरा^४३। ग्रायाः^{१४}। छाउ।^{१४} ३। ज्योतिर्वि^२श्वम्। ३।

१२ १२ १ ४ २ ४ ५ १२
उत्तामिमि । ३ । तिभ्वनेषुवा३ । जायूः । छाउ । ३ ।

ज्योतिर्विश्वम् । ३ । मायाविनः । ३ । ममिरेच्छमा ३ ।

या या । हाउ । ३ । ज्योतिर्विश्वम् । ३ । नृचक्षमः । ३ ।

पितरोगर्भमा३। दाधूः। छाउ। ३। ज्योतिर्विश्वम्। २।

१८ १ २ १८ ३२१११
ज्योतारइद्विश्वाउ । वाइ । एइ । ज्योतीरइ४५ : ॥१०॥११

अरूचदिति त्वेतां पवित्रो दृष्टवानृषिः ।.

पवमानो देवता स्याच्छन्दश्च जगती संता ॥

“उषसः” सम्बन्धी “पृथ्विः” आदित्यः ‡ [“पृथ्विरादित्यो

॥ श्री गणेशाय नमः ॥

‡ 'तथापि निम्नो भवति 'सुखार्जुनः' इत्युक्तं मया स्वस्वम् । साहस्यार्थादसह्यदापि'—इति निबन्धः नै. ३.११।'

भवति प्रायुत एनं (ने० २, १४) वर्णः”-इति नैरुक्ताः] “अग्रि-
यः” अग्र्यो मुख्यः सोमः * “अरुरुचत्” रोचयति । सः “उक्षा”
जलस्य सेक्ता पर्जन्यः सन् “मिमेति” शृशं शब्दायते । “भुव-
नेषु” भूतजातेषु “वाजयुः” तेषां मन्त्र मिच्छन् । “मायाविनः”
माया प्रज्ञा तदन्तो देवाः “अस्य” सोमस्य “मायया” प्रज्ञया
“ममिरे” निर्मितवन्तः [सोमस्य एकैकांश-पान-वशात् अग्न्या-
दयः स्व-स्व-व्यापारेण जगत् सृजन्तीत्यर्थः] । तस्यास्य मायया
“नृचक्षसः” नृणां द्रष्टारः “पितरः” पालकाः देवाः † अङ्गिरसः
पितरो वा “गर्भम्” “आ दधुः” धारयन्ति ओषधीषु । [स
चात्र सूर्यात्मा सोमः स्तूयते । सूर्यरश्मानुगमाधीनवर्द्धना-
च्चन्द्रस्य । यदा । अयमुषसः पृश्निः सविता अरुरुचत् रोचयति
रोचते वा सर्वं शिष्टं समानं तत् सम्बन्धिनो नृचक्षसो नृणां
द्रष्टारः पितरो जगद्रक्षकाः रश्मयो गर्भं मादधुर्हृद्यर्थम् ॥

“मिमेतिभुवनेषु” -- “विभर्तिभुवनानि” -- इति साम्न ऋचः

पाठ-भेदः ॥ २, ॥ ११

* “अग्र्यमनेनेति वा । ग्रणेनेति वापमम्यादिज इति वा । अपिवाप मित्येतद्-
मर्थकं सुप्रबन्धं साददीत” -- इति निबन्धने ६, १६ ।

† “पिता पाता वा पालयिता वा” -- इत्यारभ्य “पिता दुहितुर्गर्भं दधाति
पर्जन्यः पृथिव्याः” इत्यन्तं शास्त्रः ने० ४, ११ ।

‡ “अङ्गारेष्वङ्गिराः । अङ्गारा अङ्गना अङ्गना” -- इति निबन्धने १, १७ ।

अथ तृतीया ।

२ ३ १ ७ ३ २ ३ १ ९ ६ १ २ ३ १ २
 इन्द्रइद्वर्योः सचासम्मिस्तआवचोयुजा ।

१ १ १ १ २ १ १ १
 इन्द्रोवज्रीहिरण्ययः ॥ ३ ॥ १२ *

१ १ १ २ २ १ १ २ १ १ १ २ १ २ १
 । इन्द्रमिद्राथिनोवृत्त । ए२ । इन्द्रमर्कभिः । अर्किः
 १ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 णोवा । औक्षोवा औक्षोवा औक्षोवा । औक्षोवाइ । ३ । इन्द्रं
 २ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 वाणीरनूरश्पताउ । वाइ । ई२३४डा । औक्षोवा । ३ । औ
 १ २ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 क्षोवाइ । ३ । इन्द्रइद्वर्योः सचाइ । सम्मिस्तआवचोयु
 १ २ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २

हयोर्मधच्छन्दा वैश्वामित्रः द्रष्टा स्याद् गायत्री छन्दः इन्द्रो
 देवतेति । “इन्द्र इत्” इन्द्र एव “हयोः” हरिनामकयोरुत्पद्योः ।
 “सचा” सह युगपत् “आ सम्मिस्तः” मर्वतः सम्यक्षिययिता ।
 कीदृशयोः हयोः ? “वचोयुजा” इन्द्रस्य वचनमात्रेण रथे युज्य-
 मानयोः सुगिञ्जितयोरित्यर्थः । अयम् “इन्द्रः” “वज्री” वज्रगुह्यः
 “हिरण्ययः” हिरण्यमयः वा सर्वाभरणैरुपेतइत्यर्थः ॥ ३ ॥ १२

* उ० १, १, ८, २=ज० १, १, १९, २-३ ।

† “यववम्”—इति षा० भा० २, २, १३ ।

‡ “वज्री इन्द्रस्य”—इति नि० मे० १, १४, २ ।

§ “अल्लवास्तुतास्तुसोर्विहिरण्यमिन्द्रमि”—इति पा० ६, ४, १७५ ।

अथ चतुर्थी ।

२ १ १ २ ३ १ २
इन्द्रवाजेषुनोवसहस्रप्रधनेषु च ।

४ १ १ १ २ ३ १ २
उग्रउग्राभिरूतिभिः ॥ ४ ॥ १३ *

२ २ २ २ २ २ १ २ २ २ २ १
जा३ । औ॒हो॒वा । ३ । औ॒हो॒हो॒हो॒ । ३ । इन्द्रो॒वज्री॒हि

१ ५ २ १ २ २ २ २
रा२३ण्यया॒उ । वा३ । ई॒र३४डा । औ॒हो॒वा । ३ । औ॒

१ २ २ २ २ १ २
हो॒हो॒हो॒ । ३ । इन्द्रवाजेषुनो॒र३अ॒वा॒ । सहस्रप्रध॒ना

१ २ २ २ २ २ २ १ २ १ २
र३इषुचा३ । औ॒हो॒वा । ३ । औ॒हो॒हो॒हो॒ । ३ । उग्रउग्रा

१ २ २ १ १ १ १
भिरू॒र३ति॒भा॒उ । वा३ । इट् । इडा॒र३४पु ॥ ११ ॥ १२.१३

हे “इन्द्र” ! “उग्रः” शत्रुभिरप्रपृथक्स्व “उग्राभिः” अप्र-
पृथगाभिः “ऊतिभिः” अस्मद्वेद्यपरपक्षाभिः “वाजेषु” युद्धेषु †
“नः” अस्मान् “अव” रक्ष तथा “सहस्रप्रधनेषु च” सहस्र-
सङ्ख्याक गजाश्वादि-लाभयुक्तेषु महायुद्धेष्वपि रक्ष ॥ ४ ॥ १३

* ऋ० ८, ८, २८, १ ।

† आ० गा० १५० १, १, ११ ।

‡ “वाजे”—इति सङ्ख्यामनामसु द्विवत्वारिषत्तम मेषण्टकम् २ १० ।

अथ पञ्चमो । *

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०

प्रथमस्यमप्रथमनामा

११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०

नुष्टुभस्यद्विषोद्विष्यत् ।

२१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०

धातुद्युतानात्मवितुश्चविष्णो

३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४०

रथन्तरमाजभारावमिष्ठः ॥ ५ ॥ १४ *

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०

† छाउप्रथाः । चयस्यमप्रथः । चना २ । माउवा ३ ।

२१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४०

ईचा । ३ । ऊवा । ३ । ओरुवा । ३ । ईरुवा । ३ । आनुष्टुभस्य

४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६०

द्विषः । द्वा २ । याउवा ३ । ईचा । ३ । ऊवा । ३ ।

६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८०

ओरुवा । ईरुवा । धातुद्युतानात्मवितुः । चवा-

८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

रु । णाउवा ३ । ईचा । ३ । ऊवा । ३ । ओरुवा । ३ ।

१०१ १०२ १०३ १०४ १०५ १०६ १०७ १०८ १०९ ११० १११ ११२ ११३ ११४ ११५ ११६ ११७ ११८ ११९ १२०

ईरुवा । रथन्तरमाजभारा । त्रमा २ । छाउवा ३ ।

१२१ १२२ १२३ १२४ १२५ १२६ १२७ १२८ १२९ १३० १३१ १३२ १३३ १३४ १३५ १३६ १३७ १३८ १३९ १४०

ईचा । ३ । ऊवा । ३ । ओरुवा । ३ । ईरुवा । ३ । ए ३ ।

१४१ १४२ १४३ १४४ १४५ १४६ १४७ १४८ १४९ १५०

द्युत् ॥ ५ ॥

^{१ १} ^१ ^१ ^१ ^१
 प्राथाः । चयस्यसप्रथः । चना२ । मा३१उवार३ ।
^{२१२} ^१ ^१ ^{१२} ^१ ^५
 इडा । ३ । चोइ । चो । वाचा३१उवार३ । ई२३४चा ।
^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^१ ^{१२२}
 आनुष्टुभस्यहविषः । चवा२इः । या३१उवार३ । ईडा । ३ ।
^१ ^१ ^{१२} ^१ ^५ ^{१२१} ^२ ^{१२}
 चोइ । चो । वाचा३१उवार३ । ई२३४चा । धातुर्द्युताना
^१ ^१ ^{१२} ^१ ^{१२२}
 त्मवितुः । चवा२इ । णा३ । उवा३ । इडा । ३ ।
^१ ^१ ^{१२} ^१ ^५ ^१ ^१
 चोइ । चो । वाचा३१उवार३ । ई२३४चा । रथन्तर
^२ ^{१२२} ^१ ^१ ^२ ^{१२२}
 माजमारा । वसा२इ । छा३१उवा३इ । इडा । ३ ।
^१ ^{१२२} ^१ ^५ ^१ ^{१२}
 चोइ । चोवाचा३१उवार३ । ई२३४चा । ए३ । द्यूता
^{११११}
 २३४पुः ॥ ६ ' ॥ १४

अपश्यत् प्रथइत्येतां त्रिष्टुभं प्रथनामकः ।

वैश्वदेवीं भवेदेवं ऊन्दी दैवतनिर्णयः ॥

“यस्य” वसिष्ठस्य “प्रथः” नाम पुत्रः यस्य भरहाजस्य “स
 प्रथः नाम” पुत्रः तयोर्मध्ये “वसिष्ठः” मम पिता “अनुष्टुभस्य”
 अनुष्टुप् ऊन्दिता युक्तस्य “हविषः” वर्माख्यस्य “यहविः” हविष्ठा

अथ षष्ठी । *

३ १ १ १ १ २ १ २ ३ १ २
नियुत्वान्वायवागङ्गय^१शुक्रोअयामिते ।

१ २ १ १ १ २
गन्तासि^२सुन्वतो^३गृहम् ॥ ६ ॥ १५

२ २ २ १ १ १ २ १ १
+हाउ । ३ । शुक्रम् । ३ । शुक्र^४शुक्रम् । ३ । शुक्र^५
२, ३ १ १ २, २ २ २ १ १
शुक्रम् । २ । शुक्र^६शुक्रम् । नियुत्वान्वायाश्वागा^७
ही^८२ । अय^९शुक्रा^{१०}आश्यामा^{११}शतार^{१२}इ । गन्तासि
१ २ १ २ १ १ १
सुन्वा^{१३}शतो^{१४}गृह^{१५}द्वार^{१६}म् । हाउ । ३ । शुक्रम् । ३ । शु-
१ २ २ १ १, ० ३ १ १ २,
क्र^{१७}शुक्रम् । २ । शुक्र^{१८}शुक्रम् । शुक्र^{१९}शुक्रम् । २
पादकं “रथन्तरं” साम तद्रथन्तरं “धातुः” धावसञ्ज्ञाहेयात्
“द्युतानात्” द्योतमानात् सवितुषः^{२०} विष्णोश्च^{२१} “आज-
हार” आहृतवान् । [ह्यग्रहोर्भ इति भत्वं रथशब्दोपपदात्
तरतेः संज्ञायां भृवृवृजोति खच् । अरुर्हिषदजन्तस्येति सुमा-
गमः ॥ ५ ॥ १४

* “गन्तासि”—इति षट् ।

† “शुक्रम्”—इति षा० भा० ३, १, २८ ।

‡ ‘धाता-विधाता’ सर्वस्य इति जेदकम् इका० ११७० १०७० ।

§ ‘सविता सर्वस्य प्रसविता’ इति जेदकम् इका० १०७००३१७० ।

§ ‘विष्णु विजनेर्वा व्यस्रोतेर्वा’—इत्यादि जेदकम् इका० ११७० ११७० ।

एवञ्च विष्णु शब्देन सर्वस्यापि सर्वान्शोभोति सिद्धान्तः ।

अथ सप्तमी ।

१ २२ ० १ २ २ १ २
यज्जायथाअपूर्व्यमघवनवृत्रहत्याय ।

१ २ ३ १ २ ३ १ ० ३ १ २ २
तत्पृथिवीमप्रथयस्तदस्तभ्नाउतोदिवम् ॥ ७ ॥ १६ *

॥ द्वितीय-दशति ॥

३ २ १ ४ ३ ५ ४ २ २ १
शुक्रम् । शूर । वार३४ । औष्ठिवा । ए । शुक्रम् ।

३ ॥ ७ + ॥ १५

नियुत्वानिति गायत्र्या षष्ठं गृह्यमदोऽब्रवीत् ॥

हे “वायो” ! † “नियुत्वान्” नियतो वाह्नानि [वायोः
नियुतीरिति (१, १५, १०) निषण्टः । तैर्युक्तस्त्व “आगहि”
आगच्छ । “अयं” “शुक्रः” दीप्यमानः सोमः ते तुभ्यं “अयामि”
[यामेः कर्मणि लुङि रूपम्] नियतो गृहीत आसीत् यतः
‘सुन्वतः’ सोमाभिषवं कुर्वतो यजमानस्य “गृहं” “गन्तासि”
यातोसि ॥ ६ ॥ १५

०. उ० ६, १, १६. १=४. ६, १२. ५ ६-७- ऊर्ध्वं १, २, १६=१, १, १=
३, २, १६ ।

† आ० भा० २५० ३, १, ७ ।

‡ ‘गायत्रीर्गन्ते सोम्याद् गति कर्मणः’ इत्यादि भेदकम् २६ भा० १०१, २ खः ।

२४ ४ १ ४ १ १ २ १ १
 ॥ एयज्जायथाः । अपूर्विष्या । छाउ । मघवन्वृ । छा
 २ १ ४ २ २ १ १ १
 उ । चक्षत्याया । छाउ । तत्पृथिवीम् । छाउ । अ-
 १ २ २४ ४ ४ ४ १ २ १ १
 प्रथयाः । छाउ । एअौछेवादीशाः । तदस्तम्भाः ।
 २ २ ४ १ २ २४ ४ २ १
 छाउ । उतोदिवाम् । छाउ । एअौछेवा३ । अस्
 १ १ १
 पया२३४५ः ॥ ८ ॥

२४ ४ ४ २ ४ १ १ १ १ १
 एछाउयज्जायथाः । अपूर्विष्य । छेइ । ३ । छाउछाउ-
 १ १ १ १ १ १ १ १ ४
 छाउ । मघवन्वृ । छेइ । ३ । छाउ३ । चक्षत्याया ।
 १ १ १ १ १ १ १ १
 छेइ । ३ । छाउ३ । तत्पृथिवीम् । छेइ । ३ । छाउ
 २ १ १ १ १ २४ ४ ४ १ १
 ३ । अप्रथयाः । छेइ । ३ । छाउ३ । एअौछेवादीशाः ।
 २ १ १ १ १ २ ४ १ १
 तदस्तम्भाः । छेइ । ३ । छाउ३ । उतोदिवाम् । छेइ ।
 १ १ २ ४ ४ ४ ४ १ १ १ १
 ३ । छाउ३ । एअौछेवा३ । अस् पया२३४५ः ॥ १० ॥

वायोः षट् स्वरानि—इति चा० ब्रा० १, १, १४ ।

^{२२२} एहाउ । ^{१२} औश्चो२ । ^{१२} यज्जायथा३ । ^{२२} अपूर्विया । ^१ चो
^१ वषा२श्चोइ । ^१ मा । ^१ घवन्वृत्रहत्याया । ^२ भ्राववा२श्चो
^१ इ । ^१ तात् । ^१ पृथिवीमप्राथयाः । ^१ होववा२श्चोइ । ^{२२२} एऔ
^{२२११} होवादीगाः । ^१ होववा२श्चोइ । ^१ तात् । ^१ अस्तम्नाउतो
^१ दिवाम् । ^१ होववा२श्चोइ । ^{२२२} एऔश्चोवा३ । ^१ ह्सूडापया
^{११११} २३४५ः ॥ ११ ॥

^{११११} याज्जायाज्जा । ^{१२} यथाअपूर्वियाऔश्चो । ^{२२} चारइया ।
^२ औश्चो । ^२ माघवन्वृत्रहत्यायाऔश्चो । ^२ चारइया । ^१ औश्
^१ चो । ^१ तात्पृथिवीमप्राथयाऔश्चो । ^२ चारइया । ^१ औश्चो ।
^१ तादस्तम्नाउतोदिवा । ^२ मौश्चो । ^१ चारइया । ^२ औ
^{२२१} श्चोवाहाउवा३ । ^{११११} पयार३४५ः ॥ १२ ॥

^२ ऊ । ^{१२१} वौश्चो३ । ^{२१२१} यज्जायथाः । ^{२१२१} अपूर्विया । ^१ म

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
घावन्व । ऋहत्याया । तत्पृथिवीम् । अप्राथया । त

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
दस्तम्नाः । उतोदिवाम् । ऊ । वोहो१इ । १ । ऊ ।

१ १ १ १ १ १ १ १
वोहो१इ । उऊवा३हाउ । वा३ । हस् ॥ १३ ॥

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
योरयिबोरा३यिन्तमाः । योद्युन्मर३इद्यू । म्नाव

१ १ १ १ १ १ १ १
त्तमार३ः । सीमःहृ३३४ता । माइन्द्रताये३ । अस्ति

१ १ १ १ १ १ १ १
स्वार३४धा । एते३ । मार३४दाः । उऊवाइहाउ । वा ।

१
अस् ॥ १४ ॥

१ १ १ १ १ १ १ १ १
* हाउहोहाइ । ३ । अन्तरिक्षं सुवर्दिवञ्चग । न्मा ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
(त्रिः) । परात्परमैरय । ता । परात्पर । मैरय । ता ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
परात्परमैरय । त । औहोवाहाउ । वा । ए । यज्ञो

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
दिवोमूर्ध्वादेवमादनोघर्मेज्योतिः ॥ १५ ॥

^{१२ २} ^{२ १ २ १} ^२ ^१
 छाउक्षोक्षाद् । ३ । अन्तरिक्षं सुवर्दिवञ्जग । न्मा ।

^{१२} ^{२ २} ^१ ^{१२} ^{२ २}
 (त्रिः) । परात्पर मरय । ता । परात्पर मरय ।

^१ ^{१२} ^{२ २} ^२ ^{१२} ^{३२} ^२
 ता । परात्पर मरय । त । औक्षोवाक्षाउ । वा ।

^{२२ २} ^१ ^{२ १२ २} ^२ ^{१२} ^{२ १२२ १ २ २२}
 ए । पृथिव्यन्तरिक्षन्द्यौरापः कनिक्रदात्सिन्धुरापोमरुतोमा

^२ ^{१२ २}
 दयन्ताङ्घ्रिर्मोज्योतिः ॥ १६ ॥

^{१२ २} ^{१६} ^{२ १२ २ २}
 छाउक्षोक्षाद् (इत्यादिपूर्वपाठः) ता । दिवोमूर्ध्ना न्

^{२ २} ^{१ २} ^३ ^५ ^{१ २ २ १२ २}
 स मरयन् । क्षोये ३ । क्षोर ३४वा । यशोधर्मो ज्यो

^{२ २} ^{१ २} ^३ ^५ ^{१२ २}
 तिः । यशःसमरयन् । क्षोये ३ । क्षोर ३४वा । तेजः

^{१ १२ २} ^{१२} ^{२ २} ^{१ २} ^३
 धर्मो ज्योतिः । तेजःसमरयन् । क्षोये ३ । क्षो २ ३

^५ ^{१ २ १२ २} ^१ ^{२ २} ^{१ २}
 ४वा । सुवर्धर्मो ज्योतिः । सुवःसमरयन् । क्षोये ३ ।

^१ ^५ ^{१२ १ १२ २} ^{१२} ^{२ १}
 क्षो २ ३ ४ वा । २ । ज्योतिर्धर्मो ज्योतिः । ज्योतिःसमर

^{१ २} ^३ ^{२ १६ २ १२ २}
 यन् । क्षोये ३ । क्षोर ३४प्राद्वप्राद्व । धर्मो धर्मो ज्यो
 तिः ॥ १७ ॥

१२ ४ १५ १६ ३९ १
 ञाउहोहाइ (इत्यादि) ता। औहोवाहाउ। वा
 १२ १ ४ २ १ २ २४ १ २ १ ४ २ २४ १ ४
 ए। इडायच्छहस्कृतिंयच्छ । ए। मनओजोयच्छ । ए। मनो
 २ १२ १ २४ १ २ २४ २ १२ ४ १
 महिमानंयच्छ । ए। यगस्त्वपियक्क । ए। प्रजवर्चायक्क ।
 २४ १२ २ २४ १ २ १ २ २४ १ ४
 ए। पशून्विषयक्क । ए। ब्रह्मनत्रयक्क । ए। स्वर्ज्याति
 २
 यक्क ॥ १८ ॥

चाउचोचाइ । (इत्यादि) ता । यज्जायया । अ
पूर्वाया । मघवन वृत्रहत्याया । या । तत्पृथिवीमप्राथा
या । तदस्तम्नाउतोदाइवाम् । चाउचोचाइ (इत्या
दि) त । औचोवाचाउ । वा । ए । तंजाघर्मःसङ्गी
डन्ते शिशमतीर्वायुगोपास्तेजस्वतीर्मरुद्भिर्भुवनानिचक्रदुः ।
इट इडा २३४५ । ईर ३४५ ॥ १८ ॥

^{१२ २} ^{१२ २ २} ^१ ^{१२}
 चाउक्षोवा । ३ । परात्यरमैरय । ता । परात्य
^{२ १} ^१ ^{१२ २ १} ^१ ^{१२ १२ २}
 रमैरय । ता । परत्यरमैरय । त । औक्षोवाक्षा
^१ ^{१ २} ^{२२ १} ^{१२ २} ^{२२ १}
 उ । वा । इन्द्रो । धेनुः । ३ । आपो धेनुः ।
^{१२} ^{१ २ १} ^{२ १} ^{२२ १} ^{१२}
 ३ । भूमि र्धेनुः । ३ । अन्तरिक्षधेनु । ३ । द्यौ
^{२२ १} ^१ ^{२२} ^{२ १} ^{२२ १}
 र्धेनुः । ३ । परं धेनु । ३ । व्रतं धेनु । ३ ।
^{२ १} ^{२२ १} ^१ ^{२२ १} ^{१ २}
 सत्यं धेनु ३ । ऋतं धेनु । ३ । इडा
^{२२ १} ^१ ^{२२ १} ^{१ २} ^{२२ १}
 धेनुः । ३ । स्व र्धेनुः । ३ । ज्योति र्धेनुः ।
 ३ ॥ २० ॥

^{१२ २} ^{१२ २ २ २} ^{२२}
 चाउक्षोवा । ३ । (इत्यादि) ता । यज्जा यथाः ।
^{२ १२ २} ^{२ १२ २} ^{१ २ ०} ^५ ^{१ २}
 अपूर्विष्या । अपूर्विष्या ३ । आपूर्वा २३४या । मघवन्वृ ।
^{२ १ २ २} ^{२ १ २ २} ^{१ २ ३} ^५ ^१
 ऋक्षत्याया । ऋक्षत्याया ३ । ऋक्षत्या २३४या । तत्पृ
^{२ १२} ^२ ^२ ^१ ^२ ^{१ २ ३} ^५
 थिवीम् । अप्राथयाः । अप्राथया ३ । आप्राथा २३४याः ।
^{१ २ २} ^{२ १२ २} ^{१ २} ^२ ^{१ २}
 तदस्तम्नाः । उत्तोदिवाम् । उत्तोदिवाम् । ऊतो

^३ ^५ ^{१८} ^८ ^१
दा२३४इवाम् । हाउहोवा । ३ । (इत्यादि) त ।

^{१८} ^{३८} ^३ ^१ ^{१८} ^{२१} ^४ ^९ ^८ ^{२१} ^८ ^{१८} ^{१८}
ओहोवाहाउ । वा । तेजोघर्मः सङ्गौडन्तेवायुगोपास्ते

^{२८} ^१ ^{२१} ^{२८}
जखतीर्म रुद्धिर्भुवनानिचक्रदुः ॥ २१ ॥

^१ ^१ ^१ ^३ ^१ ^१
हारजवाक् । ३ । होवा । २ । होवा३ । हाउवा ।

^{२८} ^{४८} ^१ ^{२८} ^१ ^{२८} ^१ ^{२८} ^१ ^{२८} ^१ ^{२८} ^१
ए । तोकम्पजाङ्गर्भो नायमदध्नाच्चाचपराचपथिभिश्चर-

^३ ^१ ^१ ^१
न्ता२३४५ः ॥ २२ ॥

^१ ^१ ^१ ^३ ^१ ^१ ^२
हारजवाक् । ३ । होवा । ३ । अयस्मिङ्ते३ ।

^१ ^१ ^{२८} ^{२८} ^४ ^२ ^{१८} ^{२८} ^१ ^१
होइ । यस्माद्यावापृथिवो भूवनानिचक्रदुः । हो

^{२१} ^२ ^१ ^१ ^{२८} ^{२८} ^{२८} ^{२८} ^{२८} ^{२८}
इ । अयस्मिङ्ते३ । होइ । यस्मादापञ्चपथयोभुव-

^{२८} ^१ ^१ ^{२८} ^२ ^१ ^{२८} ^{२८} ^{२८} ^{२८}
नानिचक्रदुः । होइ । अयस्मिङ्ते३ । होइ । यस्मा

^१ ^१ ^{२८} ^१ ^१ ^{२८} ^२ ^१
त्समुद्रियामुवनानिचक्रदुः । होइ । अयस्मिङ्ते३ ।

^१ ^१ ^{२८} ^१ ^{२८} ^{२८} ^{२८} ^{२८} ^{२८} ^{२८}
होइ । यस्मादिश्वामृताभवनानिचक्रदुः । होइ । हा

अथ द्वितीया ।

२ ३ २ ३ १ २ ३ १ २
मन्त्रे पयांसि समुयन्तु वाजाः

१ २ २ २ ३ १ २
संवृष्णान्यभिमातिपाहः ।

२ ३ १ १ १ १ २ २ १ २ २ १
तारा २३४५ः । हाउ । ३ । आनो २३, ० । ए । रत्न
२ २ २ २ २ २ । २ २ २ २ २ १
तनोरशितारोगोपायतंगोपायितारः । २ । ए । रत्न
२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ ३ १ १ १
तनोरशितारोगोपायतंगोपायितारा २३४५ः ॥ ७ ॥ १७

वामदेवऋषिः प्रोक्तो मयीत्यस्याः प्रजापतिः ।

देवता स्यात्तत्तत्कन्दोऽनुष्टुप् मद्यइतीरितम् ॥

“परमेष्ठी” परमे लोके तिष्ठतीति परमेष्ठी “प्रजापतिः” +
“दिवि” द्योतमाने स्वर्गे “द्यामित्” द्योतमानां कान्ति मिव ।
“मयि” अस्मदीये शरीरे “वर्चः” तेजः ब्रह्माख्यं “दृंहतु” वर्द्ध-
यतु । “अथो” अपिच “यगय” दृंहतु । “अथो” किञ्च
“यज्ञस्य” यागस्य सम्बन्धि अतएव सं उक्तं “पयः” हविलान्नञ्च
मन्नं च दृंहतु ॥ १ ॥ १७

• चा० ना० १५० ४, १, ७ ।

+ “प्रजापति प्रजायां पाता पृथयता वा—इत्यादि जेवत्तम १६० १०५० ४१,

१ १ २, ३ १ १
आप्यायमानोऽमृततायसोम

३ १२ २२ ३ १ २
दिविश्रवाः स्युक्तमानिधिघ्न ॥ २ ॥ १८ *

१२ २ १२ १ १ १ १
+ आवा२ । ३ । सन्तेपया । सी३समु । यन्तु
४२ ५ १ १ १ १ २२ ३ ४२ ५
वाजाः । संवृष्णिषया । नो३अभि । मातिषाद्वा ।
२२ १२ २ २ २२ ३ ४२ ५ ३ १
आप्यायमा । नो३अमृ । तायसोमा । दिविश्रवा ।
१ १ २२ ३ ४ ५ १२ १
सी३उत्त । मानिधिघ्ना । आवा२ । २ । ओ२ ।
३ ४२ २
वार३४ । औ३वा । ३ ॥ ८ । ॥

१ १ १२ १ १ १ ३ ४२ ५
॥ ई२ । ३ । सन्तेपया । सी३समु । यन्तुवाजाः ।
२ १२ २ १ १ १ ४२ ५ २२ १२
संवृष्णिषया । नो३अभि । मातिषाद्वा । आप्यायमा ।
२ १ २२ ३ ४२ ५ २ १२ २ १ २२ ३ ४
नो३अमृ । तायसोमा । दिविश्रवा । सी३उत्तमानिधि
५ १ १ १ ४२ १ १
घ्ना । ई२ । २ । ई२आ२३४ औ३वा । च ॥ ११ § ॥ १८

* आ० १, ६, २९, २ ।

† “सोमव्रतम्”—इति आ० आ. ३.२.१० ।

‡ आ० आ० २५० ४, १, ८ ।

§ “सोमव्रतम्”—इति आ० आ० ३, २, १४ ।

॥ आ० आ० २५० ५, १, ११ ।

अथ तृतीया ।

२ ३ १२ ९२ ११ १ २ ३ १ १ ३ ९
त्वमिमाओपधीः सोमविश्वास्त्वमपोअजनयस्वङ्गाः ।

१२ २२ ३ २५ १ २ १ १ ९२ ३ १२ ९२
त्वमातनोर्वाश्नरिक्तन्वञ्जोतिषावितमोववर्थ ॥ १॥१८

९२ ३ २ ३२ ३ ३ २ २
* छाउ । ३ । चौवा३ । ३ । छाउ । चौवा३ ।

२२ ४ २ १ १ १ ४ १
३ । चौवा३ । ३ । चौवा३ ४५ । २ । चौवा३ ४ ।

४ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
औहोवा । त्वमिमाओपधीः सोमविश्वाः । त्वमपोअज

विश्रुभः पावमान्यः स्यादृषिर्गोतमनामकः ।

हे “सोम !” “अभिमातिषाहुः” अभिमातीनां शत्रूणां हन्तुः
‘ते’ तत्र एवम्भूतं त्वां ‘पर्यामि’ अपणार्थानि क्षीराणि “संयन्तु”
सङ्गच्छन्ताम् । तथा “वाजाः” हविर्लक्षणाव्यवानि च त्वां सङ्ग-
च्छन्ताम् । “पुण्यानि” वीर्याणि च सङ्गच्छन्ताम् । हे “सोम !”
त्वम् “अमृताय” आत्मनः अमृतत्वाय अमरत्वाय “आ” समन्ता-
हर्षमानः सन् “दिवि” नभसि स्वर्गे “उत्तमानि” उन्नततमानि
उत्कृष्टानि “यवांसि” अन्नानि अस्माभिर्भोक्तव्यानि हविर्लक्ष-
णानि “धिष्व” धारयते । [“क्रियाग्रहणं कर्तव्यमिति (पा० २,
३, १३) कर्मणः सम्प्रदानत्वात् चतुर्थ्यर्थे षष्ठी । ॥ २ ॥ १८

० “सोमत्रतम्” — इति आ० शा० ३, २ ५ ।

१ “चतुर्थ्यर्थे षष्ठ्यर्थे” — इति पा० २, ३, १३ ।

^{१ २} नयस्त्वङ्गाः । ^{१ २ ३२ १} त्वमातनोस्त्वन्तरिक्षं । ^{१ २ ३२ १ २} त्वञ्ज्योतिषावितमो

^१ ववर्थ । ^{१२} द्वाउ । ^१ ३ । ^१ द्वावा ३ । ^{१२} ३ । ^१ द्वाच्च । ^१ द्वावा

३ । ^{१२} ३ । ^{४ १ १ १ १} द्वावा ३ । ^४ ३ । ^४ द्वावा ३ ४ ५ । ^४ २ । ^४ द्वावा

^१ वा ३ ४ । ^{१२ २} औद्वावा । ^{१२ १ २ १ १ १} ए । ^{१ २ १ १ १ १} जनदिवमन्तरिक्षस्य शिवीवि

^{१ २ १ १ २ २ २} श्वभोजसम्यक् रूपा अजीजनः । ^{१ १ १ १ १ १} इट् । ^{१ १ १ १ १ १} इडा २ ३ ४ ५ ॥ १० * ॥ १८

हे “सोम !” “त्वम्” “इमाः” भूम्यां वर्तमानाः “विष्वाः” सर्वाः “ओषधीः” “अजनयः” उत्पादितवानसि । तथा “त्वम्” “अपः” तासां मोषधीनां कारणभूतानि दृष्ट्युदकानि अजनयः । तथा त्वं “गाः” सर्वान् पशून् † उदपादयः । “उरु” विस्तीर्णम् “अन्तरिक्षं” “त्वम्” “आ तनोः” विस्तारितवानसि । तस्मिन्नन्तरिक्षे यत् “तमः” अस्मदृष्टि-निरोधकम् अन्धकारं तदपि “त्वं” “ज्योतिषा” आत्मीयेन प्रकाशेन “वि ववर्थ” विशिष्टं कृतवानसि । [ववर्थं वृञ् वरणे लिट्यलि, “बभूथातत-न्यजग्दश्वववर्थति” (पा० ७, २, ६४) निपात्यते ॥

“आतनोः”—“आततन्य”—इति साम्न ऋचः पाठौ ॥ ३ ॥ १८

* आ० मा० ३५० ४, १, १० ।

† “अथापि पशूनामेव भवेत्येनकादेव”—इति निरु० मे० २, ५ ।

अथ चतुर्थी । •

३ १ २ १ १ २ ३ १ २ ३ १ २
अग्निमीडेपुरोहितं यज्ञस्य देवमृत्विजम् •

१ २ ३ १ २
क्षीतारर्त्नधातमम् ॥ ४ ॥ २० *

२ २ २ १ २ २ २ २ २ १ १
† मनीषाउ । वयाङ्गाउ । वर्चाङ्गाउ । अग्निम् ।
१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३
ईडाङ्गाउ । पुरोङ्गाउ ३४ इताम् । इङ्गाउ । इडाङ्गा
२ २ २ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३
उ । आङ्गाउ । यज्ञ । स्यङ्गाउ । वमृत्वीरङ्गाजाम् ।
१ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
स्वङ्गाउ । ज्योतिङ्गाउ । ऋतङ्गाउ । क्षीता । र
२ २ ३ २ १ २ १ २ १ २ १ २
रारङ्गाउ । त्रधाङ्गाउ पुमाङ्गापुङ्गम् । एङ्गाउ । मङ्गाउ ३४ पुः ॥ १३ ॥

१ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
‡ ङाउङ्गावा । अग्निमीडेपुरोहितम् । देवेषु निधिमा
१ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
अङ्गम् । ङाउङ्गावा । यज्ञस्य देवमृत्विजम् । देवेषु नि
१ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
धिमाङ्गम् । ङाउङ्गावा । क्षीतारर्त्नधातमम् । दे

* आ० १, १, १, १ ।

† मयां व्रतानि मम् (आ० मा० ३, २, ११) ।

‡ आ० मा० ३, ५० ४, १, १३ ।

• यमव्रतायम् (आ० मा० ३, १, ११) ।

१२ २ १२ ११ ८ २५ १२ १२१२ १ १२
 वेषुनिधिमा॒ अहम् । छाउ३वा । ए । दे॒वेषुनिधिमा॒
 २१
 अहम् । (एवं चिः) ॥ १८ * ॥ २०

अग्नि मीडे मधुच्छन्दा गायत्रेष्वाग्नि-संस्तुतिः ।

“अग्नि”-नामकं “देवम्” “इडे” स्तौमि [ईड स्तुताविति
 (अदा० आ०) धातुः मन्त्रस्यास्य होत्रा प्रयुज्यमानत्वात् अहं
 होता स्तोमोति लभ्यते] कीदृशम् अग्निम् ? “यज्ञस्य पुरोहितं”
 यथा राज्ञः पुरोहितः तदभोष्टं सम्पादयति तथाग्निरपि यज्ञ-
 स्यपेक्षितं होमं सम्पादयति । यदा यज्ञस्य सन्ध्विनि पूर्वभागे
 आहवनीयरूपेणावस्थितम् । पुनः कीदृशम् ? “होतारम्” ऋत्वि-
 जम् [देवानां यज्ञेषु होतृनामकं ऋत्विगग्निरेव । तथाच श्रूयते—
 “अग्निर्वै देवानां होतेति” । पुनरपि कीदृशम् ? “रत्नधातमं”
 यागरूपाणां रत्ननामम् अतिशयेन धारयितारं पोषयितारं
 वा ॥ अत्राग्नि-शब्दस्य यास्को बहुधा निर्वचनं दर्शयति—
 “अथातीनुक्रमिष्यामीऽग्निः पृथिवीस्थानस्तं प्रथमं व्याख्यास्यामी
 अग्निः कस्मादग्रणी भवति, अग्रं यज्ञेषु प्रणीयतेऽग्रं नयति सप्त-
 ममानीऽक्षोपनो भवतीति स्थीलाष्टौर्वि न क्षोपयति न क्षेहयति
 त्रिभ्य आख्यातेभ्यो जायतइति शाकपूणिरितादक्ताहम् धातानी
 तास्त खल्वेते रकार मादत्ते गकारमनन्तोर्वा दहते र्वा नीः
 परस्तस्यैवा भवति(७, ४, १)” इति ॥ ४ ॥ २०

• आ० मा० १४०४, १, १८ ।

† शाकल्यमुच्यं व्याख्यातवान्—“अग्निमीडेऽग्निं याचामीक्षिरधो पचकर्मं पूजा-
 कर्म वा पुरोहितो व्याख्यातो यज्ञश्च । देवो राजा वा दौपनाह । भोतनाह । दुष्मानी

अथ पञ्चमी ।

११ ११४ ११ ९
तेमन्वतप्रथमन्नामगोना

२ ११११११ ११
न्निःसप्तपरमन्नामजानन ।

१ १ १११११ ११ ११
ताजानतीरभ्यनूषतक्षा

३ ११ १११ १११ १११ १ १
आविर्भुवन्नरूपीर्यशसागावः ॥ ५ ॥ २१

११ ११ ११ १ १ १
* द्वाउ । ३ । गावोद्वाउ । ३ । वृषभपत्नीर्द्वाउ । ३ ।

भवतीति वा यो देवः सा देवता । चोत्तरं कानारं । लुप्तोते चोते त्यागंवाभः ।
रत्नचानमम् रमणीयानां धनानां दातृत्वमम्—इति ७, १४ । “पुरोहितः पुर एतं
दधति”—इति च याज्ञः १, ११ ॥ अत एव सप्तविंशतिविधानप्रकारनिष्प-
न्नाश्च द्योयितः—“तवाग्निशब्दोऽन्यत्पत्तिपक्षेऽप्यदत्यन्तोदात्तः अत्यन्तौ तु नि-प्रत्यय-
सरेष । अम् । छद्वाद्दुदात्तः अमिपूर्वदत्येकादेशस्यैवाक्षेपउदात्तमेत्युदात्तः । इक्षे ।
निकृतिरिति निघातः । संक्षिप्तायां तूदात्ताद्दुदात्तस्येतीकारः कृरितः । कृरितान्
संक्षिप्तायामिति से इत्यस्य प्रथयापरपथाया एकभुतिः । पुरः शब्दोऽन्तोदात्तः पूर्वोच्चरा-
वराक्षामित्यसि प्रत्ययस्वरान् । क्षित-शब्दोऽपि धावो निघायां दधानेर्क्षिति द्यादेवे
प्रत्ययसरेषाकोदात्तः । पुरोऽन्यथमिति अति-सञ्ज्ञायां कृमतीति समासे समासाको-
दात्ते तत्पुद्वये तुल्यार्थेत्यस्य-पूर्वपद-प्रकृतिसरेष मतिकारकोपपदान् कृदिति छद्वा-
त्तरपद-प्रकृतिसरेषायादिसरेष च पूर्वपूर्वाप्रमर्दं प्राप्ते अतिरूपकार इति पूर्वपद-
प्रकृतिसरेषः । पुरः-शब्दोकारस्य संक्षिप्तायां प्रथये प्राप्ते उदात्तकृतिपरस्य सञ्ज्ञात्
इत्यायुददात्तः । कृत्विक् शब्दः छद्वात्तर-प्रकृतिसरेषाकोदात्तः । चोद-शब्दस्य
प्रत्ययान्तो निम्नसरेषायाददात्तः । रत्न-शब्दो नन्विषयस्यैवाद्दुदात्तः रत्नानि दधानीति
इत्येवाः । समासकारस्य छद्वात्तरपद-प्रकृतिसरेषायाकोदात्तः । तमपः पिमाद्दुदा-
त्तमे कृरितप्रथयापित्यादि चक्षुःशब्दसुत्रं चम्—इति वै ।

• “मवां मने”—इति.आ० प्रा० ३, १, ११ । मृगं पूर्वम् ।

^{१२२} ^२ ^२ ^१ ^{२२२} ^{२२}
 वैराजपत्नीर्द्वाउ । ३ । विश्वरूपाद्वाउ । ३ । अस्मासुरम
^२ ^{१२} ^२ ^१ ^१
 ध्वद्वाउ । ३ । तेमन्वतप्रथमन्नामगोर्नानम् । त्रिःसप्त
^२ ^{१२२} ^२ ^१ ^{२२}
 परमन्नामजा नानम् । ताजानतीरभ्यनूषता रक्षाः । आ
^१ ^२ ^२ ^१ ^{२२} ^{२२२२}
 विभुवन्नक्षणीर्यशसागारवाः । द्वाउ । ३ । गावोद्वाउ ।
^१ ^{२२} ^{२२२} ^{२२} ^२ ^{२२}
 ३ । वृषभपत्नीर्द्वाउ । ३ । वैराजपत्नीर्द्वाउ । ३ । विश्वरूपा
^२ ^{२२} ^२ ^{२२}
 द्वाउ । ३ । अस्मासुरमध्वद्वाउ । ३ । अस्मासुरमध्वाश्च
^१ ^२ ^{२२} ^{१२२२} ^१ ^{१२२२२} ^{२२} ^{१२२२}
 द्वाउ । वा । ए । गावोवृषभपत्नीर्वैराजपत्नीर्विश्वरूपा
^{१२} ^२ ^{२२} ^{१२२२} ^१ ^{२२२२२} ^{२२}
 अस्मासुरमध्वम् । २ । ए । गावोवृषभपत्नीर्वैराजपत्नीर्वि
^{१२२२} ^{२२} ^२ ^२ ^{११११}
 श्वरूपा अस्मासुरमध्वाश्च ३४५म् ॥ १७ * ॥

^{२२} ^{१२} ^२ ^१
 † द्वाउ । ३ । तेमन्वतप्रथमन्नामगो । नाम् । ३ ।
^{१२} ^१ ^२ ^१ ^{२२}
 द्वाउ । ३ । त्रिःसप्तपरमन्नामजा । नानम् । ३ । द्वाउ ३ ।
^{१२२} ^२ ^२ ^१ ^{२२}
 ताजानतीरभ्यनूषता । रक्षाः । ३ । द्वाउ । ३ ।

* आ० मा० १५० ४, १, १७ ।

† “अवां व्रते”—इति आ० मा० ३, १, १७ । तत्र पूर्वम् ।

१२१ २ २ १ १ १
आविभुवन्नरूपीर्यशसागा। वाः। *३। द्वा७३। वा।

१२ १ २२ २२ १ २ १ १ १ १
ए। दुघाः। २। ए। दुघा२३४५ः॥ १८ *॥ २१

त्रिष्टुभा वामदेवोऽस्तोदग्निं तेमन्वतेति च ।

हे “अग्ने !” “ते” स्तोत्रं कुर्वाणा अङ्गिरसः “गोना” † गवां वाचां ‡ सम्बन्धि नाम स्तुति-साधकं शब्दमात्रं “प्रथम” पूर्वम्, “अमन्वत” अजानत पद्यास्तस्या वाचः सम्बन्धीनि “त्रिःसप्त” एकविंशतिसङ्ख्याकानि “परम” परमान्युक्तानि “नाम” नामानि स्तुति-साधकानि स्तोत्राणि [जातावेकवचनम् ॥] छन्दांसि वा [तानि च गायत्र्यादीनि जगत्यन्तानि सप्त §, अति-जगत्यादीनि अतिष्ठत्यन्तानि सप्त ||, कतिप्रभृतीन्युत्कृतिपर्यन्तानि सप्त +] ‘जानन्’ अजानन् असंभत एवंविधच्छन्दोयुक्ते मन्त्रे रग्निं मस्तुवन्नित्यर्थः । “ताः” वाचः “जानतीः” सर्वं जानत्यः “द्याः” [चियन्ति गच्छन्त्युषः कालं प्रापयन्ति ताः] “अभ्यन्-

* आ० मा० १५० ५, २, १८ ।

† “गोः पादान्ते (०, १, ५०)”—इति पा० ।

‡ “गौः”—इति वाङ्मासस्य चतुर्थं नेवष्टकम् (१, ११) ।

॥ “जात्याख्यायामेकवचनं बहुवचनमन्यतरस्याम्”—इति पा० १, १, ६० ।

§ गायत्री, १ उष्विक्, २ अतुष्टुप्, ४ इक्षती, ५ पङ्क्तिः, ६ त्रिष्टुप्, ७ जगती ।

|| अतिजगती, १ प्रकरी, २ अतिप्रकरी, ४ अष्टिः, ५ अत्यष्टिः, ६ अतिः,

० अतिष्ठतिः ।

+ कतिः, १ प्रकतिः, २ आकतिः, ४ विकतिः, ५ संकृतिः, ६ अतिकतिः,

० उत्कृतिः ।

अथ षष्ठी ।

१३ १२ २२ २ १
समन्यायन्तु उपयन्त्यन्याः

१ ३ १ ३ २ ३ १ २
समानमूर्वन्नद्यस्पृणन्ति ।

१ ३ २ ३ १ २ ३ १ २
तमूष्पुचिष्पुचयोदीदिवाः स

३ १ २ २ २ १ ३ २ १ २
मपान्नपातमुपयन्त्यपः ॥ ६ ॥ २२ *

षत" अस्तुवन् । ततः सूर्यस्य "यशसा" तेजसा सह "अरुणोः" अरुणवर्णाः "गावः" । "आविर्भुवन्" प्रादुरभूवन् । यद्वा "ते" अङ्गिरसः "प्रथमं" पुरातनं "नाम" एहि सुरभि गुग्गुलु-गन्धिनीति धेनु-नामधेयम् "अमन्वत" उच्चारयामासुः । पश्चात् स्व-भूतानि पणिभिरपहृतानि चिःसप्त-रत्नान्यविन्दन् । तत उच्चारितं जानत्यो "गावः" "अभ्यनूषत" हन्नारवलक्षणं शब्द-मकुर्वत । तदानीं मुषाः प्रादुरभूदिति ॥

"तेमन्वतप्रथमन्नामगोनान्निःसप्तपरमन्नामजानन् । ता-जानतीरभ्यनूषतन्नाआविर्भुवन्नरुणोर्यशसागावः"—इति छन्दो-गाः । "तेमन्वतप्रथमन्नामगोनान्निःसप्तपरमन्नामजानन् । ता-जानतीरभ्यनूषतन्नाआविर्भुवन्धेनोस्त्रिःसप्तमासुःपरमाणि विन्दन् । तज्जानतीरभ्यनूषतन्नाआविर्भुवदरुणोर्यशसागोः" — इति बह्व-चाः ॥ ५ ॥ २१

* ऋ० ८, ७, १४, १ ।

† "अरुणो गाव उपयाम्"—इति निघ० १, १५, ७ ।

^{२२} * चाउ । ^{१२ १} ३ । ^{११ २ १} ऐरयत् । ^{२२ १} ३ । अपःसमैरयत् । ^{२२ १} ३ । भूत
^{२ २} मैरयत् । ^{२ २} ३ । ^{२ २} अपाङ्गर्भोग्निरिडा । ^{२ २} पाङ्गर्भोग्निरिडा । ^{२ २} २ ।
^{२ २} पृथिव्यागर्भोग्निरिडा । ^{२ २} ३ । ^{२ २} समन्यायन्त्युपयन्तियाः ^{२ २} २ ।
^{२ २ २ २} समानमूर्वन्नद्यस्पृणाः ^{२ २} २ । ^{२ २} तमुष्पुचिः ^{२ २} २ । ^{२ २ २ २} योदीदिवाः
^२ ३ । ^{२ २ २} अपान्नपातमुपयन्तियाः ^{२ २} २ । ^{२ २} चाउ । ^{२ २} ३ ।
^{२ २} ऐरयत् । ^{२ २} ३ । ^{२ २} अपःसमैरयत् । ^{२ २} ३ । ^{२ २} भूतमैरयत् । ^{२ २} ३ । ^{२ २} अपा
^{२ २} ङ्गर्भोग्निरिडा । ^{२ २} पाङ्गर्भोग्निरिडा । ^{२ २} २ । ^{२ २} पृथिव्यागर्भोग्निरिडा
^{२ २} २ । ^{२ २} पृथिव्यागर्भोग्निरिडा । ^{२ २} ३ । ^{२ २} चाउवा । ^{२ २} १ । ^{२ २} अग्निः
^{२ २} २ । ^{२ २} २ । ^{२ २} २ । ^{२ २} २ । ^{२ २} २ । ^{२ २} २ । ^{२ २} २ । ^{२ २} २ । ^{२ २} २ ।
^{२ २} २ । ^{२ २} २ । ^{२ २} २ । ^{२ २} २ । ^{२ २} २ । ^{२ २} २ । ^{२ २} २ । ^{२ २} २ ।
^{२ २ २ २} तेजःसप्राःसमीचीः । ^{२ २} १ । ^{२ २} तेजउषोनजारः । ^{२ २} १ । ^{२ २} सुवर्ण्यती
^{२ २ २ २} २४५५ ॥ ३ ॥

^{२२} * चाउ । ^{१२ १} ३ । ^{१२ १} ऐरयन् । ^{२ २} ३ । ^{२ २} समैरयन् । ^{२ २} ३ । ^{२ २} सम
^{२ २} स्वरन् । ^{२ २} ३ । ^{२ २} समन्यायन्त्युपयन्तियाः ^{२ २} २ । ^{२ २} समानमूर्व

^{२ १} न्नद्यस्पृणा^२ २३न्ती । ^{१ २} तमू^{२ २ १ १} शुचिं शुचयोदीदिवा^{२ २} ३ ५
^२ साम् । ^{२ १ २} अपान्नपातमुपयन्ति^{२ १} या^२ २३पा^{२ २} ३ः । ^{१ २} छाउ । ई । ऐर
^२ यन् । ३ । ^{१ २ १} समैरयन् । ३ । ^{१ २} समस्वरन् । २ । ^{१ २} समस्वराश्न ।
^२ छाउवा^{२ १ १ १ १} ३ । ई^२ २३४पु ॥ ४ * ॥ २२

इतीयं त्रिष्टुब्धान्नेयी दृष्टा गृह्यमदेन सा ।

“अन्याः” वर्षाणाः “आपः” “संयन्ति” भूम्यां सङ्गच्छन्ते
 “अन्याश्च” “पूर्व” तत्रावस्थिताः “उपयन्ति” उपगच्छन्ति । ताः
 सर्वा आपः “समानं” सह “नद्यः” नदीभूत्वा “ज्व” समुद्र-
 मध्ये वर्तमानं वज्रवानलं “पृणन्ति” प्रीणयन्ति [पृण प्रीणने(प०)
 तौदादिकः] “तसु” तमेव “अपात्रपातम्” “शुचिं” निर्मलं
 “दीदिवांसं” दीप्यमानं [दीदिवेति छान्दसो दीप्तिकर्मा लिटः
 वासुः ॥ वस्त्रेकाजादघसा मिति नियमादङभावः । छन्दसीवेति
 वक्तव्य मिति वचनाद्विवचनाभावः] एवञ्च तं “शुचयः” शुद्धाः
 “आपः” “उपयन्ति” समीपे गच्छन्ति ॥

एष हि वैद्यताग्निरूपेण मेघे वर्तमानोऽस्मान् अजीजनदिति
 बुद्ध्या वज्रवानलरूपेण वर्तमानं तं पर्युपासत इत्यर्थः । यद्वा अन्या

एकधनास्या * आपः संयन्ति । चात्वालीत्करयोर्मध्ये + वस-
तीवरीभिः सङ्गच्छन्ते । अन्या वसतीवरीणां आपश्च ‡ उपर्यन्ति
उपगच्छन्ति एकमत्यं प्राप्ता भवन्ति । एताश्च मिलित्वा यज्ञं
साधयन्त्यः तत्साध्य-वृष्टि-द्वारा नद्यो भूत्वा ऊर्वं पृथन्तीत्यादि
समानम् । एवं हि आपो वा अस्पर्द्धन्त वयं पूर्वं यज्ञं वक्ष्याम
इत्यादिको बह्वच-ब्राह्मण-विनियोगस्यानुगृह्यते ॥

“अपान्नपातमुपयन्त्यापः”—“परितस्थुरापः”—इति साम्न-
नृचः पाठ-भेदः ॥ ६ ॥ २२

* “सोमकण्ठमाय यैर्जलमानीयते ते कुम्भा एकधनाः । एकं धनं सोमकण्ठं
यवेति”—इति वेददीपः (य० मा० ब्रा० स० ५ अ० ७ क०) ।

† “उत्तरवेदिमिष्यार्थं यत् भूप्रदेशे स्रद्धं जनति स प्रदेशस्यान्तात् स्रध्यते”—
इति वेददीपः (य० मा० ब्रा० स० ५ अ० ७ क०) । “स्रष्टोत्वातां स्रद्धं मुत्करे
त्यजेत्”—इति वेददीपः (य० मा० ब्रा० स० १ अ० १५ क०) ।

‡ “अग्नीषोमीयस्य वषामार्जनात् वसतीवरीपचक्षन् स्यान्वसानामासनकामिते-
ऽसमितश्चेद्भिनाद्यात् पुरं जानश्चेदनीजानोऽन्यस्यापि समीपावसितस्य पुरं जानस्योभवा
भाव उल्लेखो विरथा वीपयं परि वारयन् हविष्यतीरिति”—इति का० सू० ८, ८,
०-१० । अग्नीषोमीयस्य पशोर्वषामार्जनपर्याम् कर्मणि कृते अन्वस्य कृते रथो
वचनीनामपमेकदेशाद् वसतीवरीपञ्च ज्ञानां सोमार्थानां सपां पचयन् कार्यं हवि-
ष्यतीरिति (य० मा० ब्रा० स० ६ अ० १२ क०) मन्त्रं य । यदि रविरक्तज्ञो यजमानश्च
पुरा रज्ज्वाः सोमयाजो तदा नृचे एव निनाद्यान्वचिकाद् वसतीवरीपचक्षन् निनच-
नीषो निनाद्याः । यदि च यजमानः पुरा न सोमयाजो तर्हि समीपस्थितस्य बह्वः
सचिकाद् पचयन् स्रद्धं अन्वस्य च पचयन् कर्तृभावात् उल्लेखं कर्मकं वा वचनीनामपां
समीपे वारयन् वचनीषो वसतीवरीर्नृज्जीवादिनि सूत्रार्थः ॥

, अथ सप्तमी ।

१२ १२ १ १-२ १२ १२ १ १ १२
आप्रागाङ्गद्रायुवतिरङ्गः केतूँत्समीर्त्सति ।

१२ १ २ १ १ २ १ २ १ २ १ २
अभूङ्गद्रानिविशनीविश्वस्य जगतोरात्री ॥ ७ ॥ २३ *

१ १२ २ २ १ २ १ १
१ चो २इ । ३ । आप्रागाङ्गद्रायुवतिः । चो २इ । ३ ।

१ १२ १ २ १ १ १ २ १ २ १ २ १ २
अङ्गः केतूँत्समीर्त्सति । चो २इ । ३ । अभूङ्गद्रानिविशनी ।

१ १ १ १ २ १ २ १ १ १ १ २ १
चो २इ । ४ । विश्वस्य जगतोरात्री । चो २इ । २ । चो २ ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
वा ३ । चाउवा ३ । ई २३४५ ॥ ६ † ॥ २३

अस्तौदनुष्टुभा रात्रिं वामदेव ऋचानया ।

“भद्रा” सूर्यप्रकाशसन्तापं निवारयन्ती सुखकरी “युवतिः”
तमसो मित्रधित्रौ ॥ “रात्रिः” “आ प्रागाद्” आभिसुष्येन प्रगच्छति ।
“अङ्गः” ‡ चन्द्रमसः “केतून्” रश्मोन् “समीर्त्सति” सम्यक्सम्बन्धयितु

* ऋ० ४, ४, १०, १ ।

† “राचे वतरन्” — इति आ० भा० ३, १, २९ ।

‡ आ० भा० १५०४, २, ६ ।

॥ युवतिरिति मित्रधार्य-यौते रूपम् ; तच्चाचैवमर्थः प्रकृति-कृत्यः ।

§ “अचर्नामान्युतराचि द्वादश । अचः कक्षादुपाचरन्त्यक्षिण् चर्नाचि” —
इत्यादि निब० ने० १, १० ।

अद्याष्टमी ।

१ २ ३ १ २ ३ २ ३ २ ३
प्रक्षस्यवृष्णो अरुपस्यनूमहः

२ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
प्रनोवचोविदथाजातवेदसे ।

३ १ २ ३ १ २ २ ३ २ ३
वैश्वानरायमतिर्नव्यसेशुचिः

१ २ ३ १ २ ३ १ २
सोमइवपवतेचारुग्नये ॥ ८ ॥ २४ *

† छाउ । ३ । ऊ२ । २ । ऊ२ । वा३ । छाउवा३ ।
१ १ १ २ १ २ ३ २ १ २ ३ १ २
हसहस्रस्रचर्चिःशोचिस्तपोहरः । प्रक्षस्यवृष्णो अरुपस्यनूमा
२ १ २ २ २ २ १ २ २ २ २ २ २
२३हाः । प्रनोवचोविदथाजातवेदा२३साइ । वैश्वानराय
२ १ २ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २
मतिर्नव्यसेशू२३चीः । सोमइवपवतेचारुग्न्या२३या३इ ।
मिच्छति च । अतएव “भद्रा” कल्याणी रात्री “विश्वस्य” सर्वस्य
“जगतः” “निवेशनी” निवेशकारिणी “अभूत्” भवति ।
अहनि स्व-स्व-व्यापारात् खिन्नान् सर्वप्राणिनः स्वाश्रयेषु स्वाप-
यतीत्यर्थः ॥ ७ ॥ २३

* ऋ० ४, ८, १६, १ ।

† “विश्वोर्गतम्”—इति भा० भा० १, २, २१ ।

१२ १२ १५ २ १ १
 छाउ । ३ । ऊ२ । २ । ऊ२ । वा३ । छाउवा३ । ई२
 १११
 ३४५ ॥ ७ * ॥

१२ १२ ३२ १२ ३२ २ २ १
 ↑ छाउछाउछाउ । ओ॒क्षा । २ । ओ॒क्षाइ । वयो॒क्षाइ ।
 १२ १ २ १ १२ १ २२ १
 ३ । पयो॒क्षोइ॒चक्षु॒र्क्षाइ । ३ । ओ॒त्र॒क्षाइ । ३ । आयु॒र्क्षाइ ।
 १२ १ २ २ १ २२ १ २
 ३ । तपो॒क्षाइ । ३ । वर्चो॒क्षाइ । ३ । तेजो॒क्षाइ । ३ । सुव
 १ १२ १ २१ २ २२ १
 र्क्षाइ । ३ । ज्योति॒र्क्षाइ । ३ । पु॒क्षस्यवृ॒ष्णि॒अरु॒षस्यनु॒मा॒३३
 १ १२ २ २२ १ २ २२ १
 छाः । पु॒नोव॒चोवि॒दया॒जात॒वेदा॒३३साइ । वै॒श्वान॒राय॒मति
 १ १२ २ १२ २ २ २ २ २
 न॒व्यसे॒शू॒३३चीः । सोम॒इव॒पव॒नेचा॒रु॒ग्मा॒३३या॒३इ । छाउ
 २ ३२ २२ ३२ २२ १ २ २ १
 २छाउ । ओ॒क्षार । ओ॒क्षाइ । वयो॒क्षाइ । ३ । पयो॒क्षाइ ।
 १ १ १२ १ २२ १ २ २ १
 ३ । चक्षु॒र्क्षाइ । ३ । ओ॒त्र॒क्षाइ । ३ । आयु॒र्क्षाइ । ३ ।
 १२ १ १२ १ २ २ १ १ १
 तपो॒क्षाइ । ३ । वर्चो॒क्षाइ । ३ । तेजो॒क्षाइ । ३ । सुवर्चो
 १२ १ २२ १ २ २ २ २
 इ । ३ । ज्योति॒र्क्षाइ । २ । ज्योति॒र्क्षार । वा॒३३ओ॒क्षो

* आ० मा० १५० ४, १, ७ ।

† “सचाग्निमान्नमते चे” — इति आ० मा० ३, १, १८ । तत्र पूर्वम् ।

२२ २ १ २ १ २ १ २ १ १ १ १ १ १
वा । ए । अग्निः समुद्रमाक्षयन् । ए । अग्निमूर्धाभवद्विषः ।

२२ २२ १२ १ २ १ २ २ २ १ १ १ १
ए । आयुर्द्वाअस्मभ्यं वर्चोधादेवेभ्यः २३४५ ॥ ३ * ॥ २४

वैश्वानरं जगत्यास्तोत्ररद्वाजो बार्हस्पत्यः ।

“प्रक्षस्य” सम्पृक्तस्य व्यासस्य [यद्वा पृष्ठं हविलक्ष्णं मन्त्रं
तद्वतः] “वृष्णः” सेतुः “अरुषस्य”ः आरौचमानस्य “वैश्वान-
राय” ॥ “महः” पूजायुक्तं बलं तेजो वा “नु” क्षिप्रं स्तोमि । अत-
एव “नः” अस्मदीयं “वचः” वचनं “विद्ये” यागे § “प्रयच्छति”
स्तौतीत्यर्थः । “जातवेदसे” जातप्रज्ञाय जातधनाय ॥ वा तमुहि-
श्लेथ्यः । उक्तमेव प्रकारान्तरेणादरादाह—“नव्यसे” नव-
तराय “वैश्वानराय” अग्नये “शुचिः” निर्मला स्तोत्रृणां

* आ० गा० २५० ६, १, २ ।

† “पृष्ठः”—इति अक्षनामस्य पृष्ठमं जेष्ठकम् १, ० ।

‡ “अरुषो आरौचमान” —इति निष० द्वे० ६, ० ।

॥ वैश्वानरः कक्षाद् विश्वान् मरान् मयति विश्वं रन् मरा मयतीति वाचि वा
विश्वानरा एव स्यात् प्रत्युतः सर्वाणि भूतानि तस्य वैश्वानरः । तस्यैवा भवति ० ०
इतो जातः सर्वमिदमभिविष्यति वैश्वानरः संयतते सूर्यो वा रात्रौ वा सर्वेषां भूतानां
अभिप्रेतकीयकस्य वधं वैश्वानरस्य कक्षायां मर्तो स्यामेति । तत्को वैश्वानर मध्यस्य
इत्याचार्या वर्षकमंशाक्षेप्तं स्तौति”—इति निरु० द्वे० १, २१-२२ ।

§ “विद्ये”—इति याजनामस्य पृष्ठमं जेष्ठकम् १, १० । “विद्यमानि वेद-
मानि । विद्यमानि प्रबोद्धयन्तिपि निमग्नो भवति”—इति नि० जे० ६, ० ।

॥ “जातवेदाः कक्षाजातानि वेद जातानि वैमं विदुर्मानि जाते विद्यन् इति वा
जातविदो वा जातवदो जातविदो वा जातप्रज्ञानो वतस्यातः परमविन्दतेति लभ्यात-

शोधयित्री वा “चाहः” कल्याणी “मतिः” मननीया स्तुतिश्च
“पवते” मत्सकाशात् प्रभवति स्वयमेव गच्छतीत्यर्थः । “सोमः
इव” यथा सोमो दशापविचात् स्तवति तद्वदित्यर्थः * ॥

“प्रक्षस्य”- “प्रक्षस्य”-इति “महः”-“सहः”-इति,
“प्रनोवोच”-“प्रनोवोचम्”-इति, “जातवेदसे”-“जातवेदसः—
इति, “नव्यसे”-“नव्यसि”-इति च साम्न ऋचः पाठ-
भेदः ॥ ८ ॥ २४

वेदसो जातवेदस्त्वमिति ब्राह्मणं तस्मात् सर्वानृतून् पशवोग्निं ममि सर्पक्रीति च
तस्यैषा भवति ॥ जातवेदसे सुमवामसोमसरातोयनो निदधाति वेदः । सनः पर्वदति-
दुर्गाणि विश्वानावेव सिन्धुः कुरु रितात्यग्निः । जातवेदस इति जातवेदस्यां वैवं जात-
वेदसेषां सुमवाम सोममिति प्रसवाद्याभिषवाय सोमं राजानं ममृत सरातो यतो
यद्यायं ममिषो निदधाति । निषयेन दधति भक्षीकरोति सोमोददित्यर्थः ।
स नः पर्वदति दुर्गाणि विश्वानि दुर्गमांनि स्थानानि नावेव सिन्धुः नावा सिन्धुः
सिन्धुः नावा नदीं जलदुर्गां मदाकुलां तारयति दुरितात्यग्निरिति दुरितानि
तारयति । तस्यैषा परा भवति ॥ प्रनूतं जातवेदसमचं चिमोतवाजिनम् । इदमो
वर्चिरासदे । प्रक्षिणत जातवेदसं कर्मभिः समञ्जवान् सपि वोपमार्थं स्वादश्वमिष
जातवेदसमितीदमो वर्चिरासीदिति तदेतदेक मेव जातवेदसङ्गायचं तृचं दशत-
यीषु विद्यते । यत् किञ्चिदाग्रे यन्मजातवेदसानां स्थाने युज्यते स न मन्येताद्य मेवाग्नि
रित्येते न तरे ज्योतिषो जातवेदसो उच्येते । ततो तु मध्यमः । अग्निप्रवन्मसममेव
योषा इति तत्पुरुषाद्वाक्यान् मयासावाहित्य उदुत्यन्तवेदसमिति तदुपरिष्ठाद्
वाक्यान्मामो यत् कृत्वा भजते यस्मै हविर्निष्यते यमेव सोमिर्जातवेदा निपात-
मेवैते उत्तरे ज्योतिषी एतेन नामधेयेन भजन्ते”-इति निब० द्वे० १. १८-१० ।

* “दशापविषे च परित्यज्यैव ते योमिरिति प्रक्षसादनमिति का० ८, ५, २४ ।
दशापविषेण नृवीतं यत् परित्यज्य पावाद्द्विर्निगतं सोमं मार्जयिषा एव ते योमि-
रिति मन्त्रेण प्रक्षसादनं करोति । नोपसा सर्वप्रवार्था इति सूचार्थः ॥

अथ नवमी ।

१ १ १ १ २ २ २ २
विश्वे देवाममष्टण्वन्तु यज्ञ-

१ १ २ २ २ १ २ २ २ १ १
मुभेरोदसीअपान्नपाचमन्म ।

१ १ १ १ १ १ १ १
मावोवचांसिपरिचक्ष्याणि

१ २ ३ १ १ २
वोचसुम्ने श्विदोअन्तमामदेम ॥ ८ ॥ २५

* छाउ । ३ । आइही । ३ । आइही २ । ३ । आइ-

१ १ २ १ १ २ २ २ १ १
हिचा २इ । २ । आइहिचाइ । विश्वे देवाममष्टण्वन्तुया

१ १ २ २ २ २ २ २ १ १ २ २
२४शाम् । उभेरोदसीअपान्नपाचमेरन्मा । मावोव

२ २ १ १ १ २ १ १ १
चांसिपरिचक्ष्याणिवोरचाइम् । छाउ । ३ । आइही

१ १ १ १ १ १ १ १
। ३ । आइही २ । ३ । आइहिचा २इ । २ । आइहिचाइ ।

१ २ २ २ १ १ १ १ १ १ १ १
सुम्ने श्विदोअन्तमामदारइमाउवाइ । इ २३४५ ॥ ८ + ॥ २५

* “विश्वे देवानां त्रयम्”—इति आ० भा० ३, २, २१ ।

+ आ० भा० २५० ४, १, ८ ।

एषा त्रिष्टुब् वैश्वदेवी भरद्वाजेन वीक्षिता ।

“विश्वे” सर्वे “देवाः” “मम” मदीयं “मन्म” मननीयं
“यज्ञं” यजनीयं पूजां हवींषि वा “शृण्वन्तु” शृण्वन्निवत्यर्थः ।
“अपात्रपात्” मध्यस्थानोऽग्निश्च* “उभे रोदसी” द्यावा-पृथिव्यौ
अममदीयं स्तोत्रं शृण्वन्तु क्षित्ते अवधारयन्तु ।

अथ प्रत्यक्ष-क्षताः—हे “देवाः” ! “वः” युष्माकं “परि-
चक्ष्याणि” परिवर्जनीयानि यानि “वचांसि” स्त्रीवाणि “मा

०. “अपात्रपात् तनूनप्ता व्याख्यातः”—इत्यादि निरु० दे० ४, १८—१९ । “तनून-
पादाश्च” भवति नपादित्यनन्तरायाः प्रजाया नामधेयम्—इत्यादि निरु० दे० २, ५ ॥
“आपः—इत्यन्तरिक्षनामसु अष्टमं नैवष्टकम् १, २ । “नपात्”—इति अपत्यनामसु
तयोदशं नैवष्टकम् २, २ । अग्रे मध्यस्थानत्वं जातत्वादिकञ्च यथा—“अपा मुपस्थ
उपस्थाने मध्यस्थान्तरिक्षलोक आसीना मजान् इति वा गृह्यत साध्मिका देवगणा विश्व
इव राजान् मुपतस्थान्तरिक्षे मृग्यन् मिति वार्ष्णेय मिति वा पूजनीय मिति वा
अरण्यं दूतो देवानां विवस्वत आदित्यादिवसान्विवासनवान् प्रेरितवतः परागता-
ह्वास्याग्नेवसानरस्य मातरिश्वा न माहर्तार माह । मातरिश्वा वाधुमौतय्यन्तरिक्षे
श्वसिति मातर्याश्वनितोति वाधेनमेताभ्यां सर्वाणि स्थानान्यभ्यापादंतीति ॥
मूर्धाभुवोभवतिनक्षत्रमग्निक्षतस्त्र्यंजायतेप्रातश्चयम् । माथामृतयाग्निथानामेताम-
पोयत्षिंश्चरतिप्रजामन् । मूर्धा मूर्तं मग्निन् धीयते मूर्धा यः सर्वेषां भूतानां
भवति नक्षत्र मन्त्रिजनः सूर्या जायते प्रातश्चयस्य एव । प्रजां क्षेत्रां मन्यन्ते यज्ञि-
थानां देवानां यज्ञसभ्यादिना मयो यत् कर्म चरति प्रजामन्सर्वाणि स्थानान्यह-
सचरति त्वरमाहकस्योत्तरा भुयसे निर्वचनाय ॥ कोमेनश्चिद्विदेवाद्योचन्मिमज्जी-
जनञ्छक्तिभीरोदसिप्राम् । तन्मृच्छकृन्मन्त्राभुवेकंसपोषधीःपचतिविश्वरूपाः । कोमेन
यं चिद्वि देवा अग्नि मजनयश्छक्तिभिः कर्मभिर्द्यावापृथिव्यो राप्प्रयन्मसङ्कुर्वं
क्षेत्रा भावाय पृथिव्या मन्तरिक्षे दिवोति शकपृथिव्यदस्य दिवि हतौयं तद-
सावादित्यइति चिद्वि ब्राह्मणं तदग्नीकृत्य कौत्ययैनेतयादित्य कृत्य कौति”—इति निरु०
दे० १, २६—२८ ।

अथ दशमी ।

^{१ २ ३ १ २ ३ १२ १२ ३ २}
यशोमाद्यावापृथिवीयशोमेन्द्रबृहस्पती ।

^{२ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २}
यशोभगस्यविन्दतुयशोमाप्रतिमुच्यताम् ॥

^{३ २ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २}
यशस्वयज्ञः स्याः सः सदीह्यमवदितास्याम् ॥ १० ॥ २६

^{२५ १२ २२ १२ २ १२ २५}
* छाउश्वा । यशोमाद्यावापृथिवी । छाउश्वा ।

^{१२ २२ २२ २५ १२ १}
यशोमेन्द्रबृहस्पती । छाउश्वा । यशोभगस्यविन्दतु ।

^{२ २ २ १ २ २ २५ १}
छाउश्वा । यशोमाप्रतिमुच्यताम् । छाउश्वा । यश

^{१ २ २ १ २५ २ १ २ १२ २}
स्वयस्याः सः सदीह्यमवदितास्याम् । छाउश्वा ।

^{२५ १ २ १}
छाउश्वा । अश्वमिष्टयेद्दस् ॥ १२ † ॥ २६

वोचं' न ब्रवीमि अपितु समीचीनानीति । अतः, "वः" युष्माकम्
"अन्तमाः" अन्तिकतमाः सन्ती वयं "सुखेभ्यः" युष्माभि-
र्दत्तेषु सुखेभ्यः † वर्तमानाः "मदेम" मोदेम ॥

"यज्ञम्"—"यज्ञियाः"—इति पाठो ॥ ८ ॥ २५

* "यशः"—इति आ० भा० ३, २, २६ ।

† आ० भा० ३, २, २२ ।

‡ "सुखम्"—इति सुखनामसु बोधनं नैवष्ट, कम ६, ६ ।

अथ एकादशी ।

११ १२ ३ १२ ३ १ १ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ २
इन्द्रस्यनुवीर्याणिप्रवोचंयानिचकारप्रथमानिवञ्चौ ।

२ ३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २
अहन्नहिमन्वपस्ततर्हं प्रवक्षणा अभिनत्पर्वतानाम् ॥ ११ ॥ २७*

वामदेवो महापङ्क्त्या स्तोति लिङ्गीकृतदेवता ।

“द्यावापृथिवी” द्यावापृथिव्योः “यशः” “मा” स्तोतारम्
“आविन्दतु” लभतां प्राप्नोत्वित्यर्थः । किञ्च, “इन्द्रावृहस्यती”
इन्द्रावृहस्यत्योः † “यशः” “मा” मां विन्दतु । किञ्च, “भगस्य”
आदित्यस्य ‡ “यशः, “मा” मां विन्दतु । बहुलेन यशसा यगोमया
“मा प्रतिमुच्यताम्” न प्रमुच्यताम् । “यशस्वस्याः” अस्याः मम
“संसदः” समूहस्य “यशः” न प्रमुच्यताम् । “अहं” प्रवदिता
सर्वत्र प्रवक्ता “स्याम्” भूयासम् ॥ १० ॥ २६

* आ० १, २, ३६, १ ।

† “तिष्ठन् देवता इत्युक्तं पुरस्तात्तासां भक्ति-साधनार्थं व्याख्यास्यामः । . . . ।
“अथैतानिन्द्रभक्तीनि । . . . । अथास्य संक्षेपिका देवा अग्निः सोमो वरुणः पूषा
वृषश्चरितः ब्रह्मचरितः पर्यन्तः कृत्यो विष्णुर्वायुः । अथापि त्रिदो वरुणेन संक्षेप्यते
पूष्या वरुणश्च सोमोऽग्निश्च पूषा वातेन च पर्यन्त्यः” — इति निष० दे० १, १० ।

‡ “भगो व्याख्यातः तस्य कालः प्रातस्तुषर्षणतः” — इत्यादि निष० दे० ६, ११ — १४ ।
“आर आ भगन् । आर एव भग मादित्योऽथ आर उच्यते” — इत्यादि निष० नै०
१, ११ ।

^{१ १ २} * वृत्रहत्याय होइ । ३ । ^{१ १ २} अधृष्णवे होइ । ४ । ^{१ १ १ २} अपूर्वे
^{१ १ १} होइ । २ । ^{१ १ २} अपूरावा रेइ । ^{१ १ २} पृथिवीञ्चा होइ । ^{१ १ २} विवर्त्तया हो
^{१ १} इ । २ । ^{१ १} विवर्त्तया रे । ^{१ १ १ २} अन्तरिक्ष होइ । ३ । ^{१ १ १ २} सुधाराया
^{१ १ १} होइ । २ । ^{१ १ २} सुधाराया रे । ^{१ १ २ २} दिवंवेपा होइ । ३ । ^{१ १ १ २} अवपयी
^{१ १ १} होइ । २ । ^{१ १ १} अवपेपाया रे । होइ । २ । ^{१ १ १} ऊर्वे रे । वा
^{१ १ १} ३१ उवा रे । ^{१ १ १} इन्द्र रे । २ । ^{१ १ १} इन्द्र । ^{१ १ १} स्यनू । २ । ^{१ १ १} स्यनू रे । आ
^{१ १ १ १} उ । वा रे । ^{१ १ १ १} वीर्याणि । ^{१ १} प्रवा । २ । ^{१ १} प्रवा ३१ उ । ^{१ १} वार रे ।
^{१ १ १ १ १} चार ३४ पुम् । ^{१ १ १ १} यानौ रे । २ । ^{१ १} यानि । ^{१ १} चका । २ । ^{१ १} चका ३१
^{१ १ १ १ १} उ । वा रे । ^{१ १ १ १} रप्रथमा । ^{१ १} निवा । २ । ^{१ १} निवा ३१ उ । ^{१ १} वार रे ।
^{१ १ १ १ १} जी २३ ४५ । ^{१ १} अह २ न् । २ । ^{१ १} अह न् । ^{१ १} अहाइम् । २ ।
^{१ १ १ १ १} अहा ३१ उ । वा रे । ^{१ १ १ १} अन्वपः । ^{१ १} तता । २ । ^{१ १} तता ३१ उ । वा
^{१ १ १ १ १} २३ । ^{१ १ १ १ १} दा २३ ४५ । ^{१ १} प्रवर । २ । ^{१ १} प्रव । ^{१ १} क्षणाः । २ । ^{१ १} क्षणा ३१

उ । वा२ । अभिनत्पा । ^{१ १ १}वता । २ । ^{१ १}वता३१उ । ^१वा२३ ।
^{१ १ १ १}नार३४५म् । ^{१ १ १}वृत्रक्षत्याय३ । ३ । ^{१ १ १}अधष्णावे३ । ३ ।
^{१ १ १ १}अपूरवे३ । २ । ^{१ १ १}अपूरावा३ । ^{१ १ १ १}पृथिवीञ्चा३ । ३ ।
^{१ १ १}विवर्त्तया३ । २ । ^{१ १}विवर्त्ताया२ । ^{१ १}अन्तरिक्ष३ । ३ ।
^{१ १ १ १}सुधारया३ । २ । ^{१ १ १}सुधाराया२ । ^{१ १ १ १}दिवंबेपा३ । ३ ।
^{१ १ १ १}अवेपयो३ । २ । ^{१ १ १}अवेपाया२ । ^१३ । २ । ^{१ १}ऊवे ३ । २ ।
^१वा३१उवा२ । १ । ^{१ १ १ १ १ १ १ १}वृत्रक्षाभपत्न३ । ३ ॥ १० * ॥ २७

दृष्टा हिरण्यसूपेन निष्ठुबेवेन्द्रदेवता ।

“वज्री” वज्रयुक्त इन्द्रः “प्रथमानि” पूर्वसिद्धानि सुख्यानि वा
 “यानि” “वीर्याणि” पराक्रमयुक्तानि “कर्माणि” चकार । तस्य
 “इन्द्रस्य” तानि वीर्याणि । “नु” क्षिप्रं “प्रबोच” प्रब्रवीमि ।
 कानि वीर्याणीति ? तदुच्यते—“अहिं” मेघम् † “अहन्” हत-
 वान् । तदेकं वीर्यम् । “अनु” पश्चाद् “अपः” जलानि

* आ० आ० १५० ४, १, १० ।

† “अहिः”—इति मेघमात्रस्य एकविंशतितमं वीर्यम्, वान् १, १० ।

अथ द्वादशी ।

१ १० ७ १ १ १ १ १
अग्निरस्मिजन्मनाजातवेदा

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १
घृतम्नेचक्षुरमृतम्मासासन् ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १
त्रिधातुरर्कोरजसोविमानो

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १
जम्भञ्जोतिर्दिविरस्मि सर्वम् ॥ १२ ॥ २८ *

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १
+ द्वाउश्वा । अग्निरस्मिजन्मनाजातवेदाः । इडा ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १
सुवः । इडा । द्वाउश्वा । घृतम्नेचक्षुरमृतम्मासासन् ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १
इडा । सुवः । इडा । द्वाउश्वा । त्रिधातुरर्कोरजसो

“ततद्” हिंसितवान् भूमौ पातितवानित्यर्थः । इदं द्वितीयं
वीर्यम् । “पर्वतानां” सम्बन्धिनोः “वक्षसाः” प्रवहन्वशीला नदीः†
“प्राभिनत्” कूलद्वय-कर्षणेन प्रवाहितवानित्यर्थः । इदं तृतीयं
वीर्यम् ‡ ॥ ११ ॥ २७

* ४५०६,१,११,१—१,१,१०,१—१,१,१,१ ।

† “अग्नेरिवाद्यन्मनाज्जमानम्”—इति भा० भा० ४,१,१४ । यक्षोव द्वितीयमेतत् ।

‡ “वक्षसाः”—इति जहीमानसु नवमं वैद्यशुक्लम् १, ११ ।

§ “वक्षसा कर्म रसादुपदानं” इत्यथो वा य का य वक्षसि रिन्ध-कर्मैव तम्—
इति विश्व० द्वे १, १० । इत्यथो मेव-वक्ष इति च नङ्गायम् ।

^{१२२} विमानः । ^{१२} इडा । ^१ सुव । ^{१२} इडा । ^{२५} चाउश्वा । ^१ अजस्र

^{१२} अजोतिर्द्विरस्त्रिसर्वम् । ^{११} इडा । ^{११२} सुव । ^{१२} इडा ॥ २ * ॥ २८

विश्वामित्रच्छपिस्त्रिष्टुप्कन्दस्वग्निरिति द्वयोः ।

उत्तराग्नेः स्तुतिः पूर्वा स्तुतिः सर्वात्मनात्मनः ।

हे कुशिकाः ! भोक्तृ-भोग्य-भावेन द्विविधम् इदं सर्वं जगत् ।

“एतावद्वा इदमन्नं चैवान्नादद्य सोम एवान्न मग्नि रन्नादः”—

इति श्रुतेः । तत्र सकल-भोक्तृ-वर्ग-रूपेणात्रादोऽग्निः । स च

अग्निवायादित्य-भेदेन त्रेधा भूत्वा पृथिव्यन्तरिक्ष-द्युलोकानधि-

तिष्ठति । तदुक्तं वाजसनेयके—“स त्रेधात्मानं व्यकुरुतादित्यं

द्वितीयं वायुं तृतीयम्”—इति ।

तत्र सः “अग्निः” अहं “जन्मना” एव “जातवेदाः” “अस्मि”

अवर्ण-मननादि-साधन-नैरपेक्ष्येण स्वभावत एव साक्षात्कृत-पर-

तत्त्वस्वरूपोऽस्मि । “घृतं मे चक्षुः” यदेतद्विश्वस्यावभासकं मम

स्वभावभूतम्प्रकाशकं चक्षुः तद् घृतम् इदानीं मत्पुत्रं दीप्तम् ।

यदेतद् “अमृतं” कर्म-फलं दिव्यादि विविध-विषयोपभोगात्मकं

तत् “मे” मम “आसन्” आस्ये वर्तते । सकल-भोक्तृ-वर्गात्मना

स्वयमेवावस्थानात् । एवं स्वात्मनः पृथिव्यधिष्ठातृ-रूपता अभि-

धाय वायात्मनान्तरिक्षाधिष्ठातृता माह—अर्को जगतः कृष्टा

प्राणः । “सोर्वन्नचरत्तस्यार्चत आपो जायन्तार्चतैव मेक मभू-
दिति तदेवार्कस्यार्कत्वम्”—इति श्रुतेः । स प्राणः अहं “विधा-
तुः” त्रिधात्मानं विभज्य तत्र वायुात्मना “रजसः” अन्तरिक्षस्य
“विमानः” विमाता अधिष्ठातास्मि ॥ तथा आदित्यरूपेण द्युलो-
काधिष्ठातृता माह—“अजस्रं ज्योतिः” अनुपक्षीणं नित्यं
तेजः प्रकाशात्मा द्युलोकाधिष्ठाता आदित्योऽप्यहं मस्मि । एवं
भोक्तृ-रूपता मात्मनोऽनुसन्धाय भोग्यरूपता मप्यनुसन्धत्ते । यत्
“हविः” भोग्यं प्रसिद्धं मस्ति तत् “सर्वम्” अप्यहं मेवास्मि* ।

यदा । अहम् “अग्निं रक्षि” देवानां हविः-प्रापणात् अहं-
नादिगुण-युक्तोऽस्मि । किञ्च, “जन्मना” उत्पत्त्या “जातवेदाः”
जातज्ञानोऽस्मि । उत्पत्ति-क्षण एव सर्वज्ञोऽहं मस्मि । अथवा
जातं सर्वं स्वात्मतया वेत्तीति जातवेदाः सर्वात्मक इत्यर्थः । तत्
कथम्? इत्युच्यते—“ष्टुतं मे चक्षुः” यदेतद् ष्टुतं प्रसिद्धमस्ति
तस्मै चक्षुः-स्थानीयम्, यथा लोके चक्षुर्भासकम् एवं ष्टुतमपि
प्रक्षिप्तं ज्वालामुत्पादयत मम भासकम् । “अमृतं” प्रभारूपं यद्-
मृतं भविनाशि ज्योतिः “मे” मम “आसन्” आस्ये वर्त्तते ।
“विधातुः” प्राणापानव्यानात्मकस्त्रिधा वर्तमानोऽर्कः सर्वनीयो
यः प्राणोऽस्ति सोऽप्यहं मेवास्मि । तथा “रजसः” अन्तरिक्षस्य
“विमानः” विशेषेण माता परिच्छेत्ता वायुमाह मस्मि ।
किञ्च । “अजस्रं ज्योतिः” नैरन्तर्येण तापकः सूर्यमाह मस्मि ।
किं बहुना । आन्ध-पुरोडाशादिरूपं यदेतद् हवि रस्ति तदुप-
लक्षितं तत्सर्वं मप्यहं मस्मि । “सर्वं स्वस्मिद् ब्रह्म”—इति

* अत्र ब्रह्मोक्तवत् तत्-पुरोडादेवाहमस्मिप्रथमजातमस्म्येव लक्षितम् ।

३४तीः । ^५हाउ । ^{१२}३ । पातिनाभासप्तश्रीर्षाणमाग्निः । ^{१२}हा ।
^१३१उवा^५२३ । ^२सूर^१३४वाः । ^२इह । ^१हा^१३१उवा २३ ^१ज्यो^१२३
^५तीः । ^{१२}हाउ । ^{१२}३ । पातिदेवानामुपपादमार्घः । ^{१२}हा^१३१
^३उवा^५२३ । ^१सूर^१३४वाः । ^१इह । ^१हा^१३१उवा^५२३ । ^१ज्यो^१२३
^५४तीः ॥ ३ * ॥ २८

“अग्निः” “वेः” गन्त्राः † सर्वत्र व्याप्तायाः “विपः” रिपः
भूय्याः ‡ “अथ” मुख्यं “पदं” “स्थानं” “पाति” रक्षति ।
“यज्ञः” महान्ग अग्निः “सूर्यस्य” “चरणं” चरत्यनेनेति चरण
मन्तरिचं “पाति” । “नाभा” ॥ नाभौ अन्तरिक्षस्य मध्ये “सप्त-
श्रीर्षाणं” सप्तगणं मरुहणं “पाति” । “ऋष्यः” दर्शनीयोऽयम् +

● आ० आ० १५० ५, १, १ ।

† “वेः”—इति वेतेनेति कर्मणो रूपम्, नै० २, १४, १८ । *

‡ “विपः”—इति रिप इत्यस्य रेफजन्ये, वकारभावे रूपम्, “रिपः”—इति
तु पुत्रिवी-नामसु तथोदमं नैषट्ठकम् १, १ ।

॥ “चरः”—इति मरुहणसु तथोदमं नैषट्ठकम् २, १ ।

§ “अन्तरिक्षान्तरिक्षनामसु “अध्या”—इति (नै० १, २, ११) ।

॥ दुर्वां दुर्गमिण्याम् रूपम् (पा० १, १, २८) ।

+ “ऋष्यः”—इति ऋष्ये ऋषिमिहन् विव० १, १०—१०, १६—१२, २०—१४, १९ ।

अथ द्वितीया ।

१ १२ १२ १ १२ १२
वसन्तऋतुरन्त्योर्ग्रीष्मऋतुरन्त्यः ।

१ १२ २२ १ २ १ १२ १२ १२ १२
वर्षाण्यनुशरदोऽश्मन्तःशिशिरऋतुरन्त्यः ॥ २ ॥ ३१

१ १ ४ १ ४ १ १ १
* वा५सन्तः । ई३न्तू३रन्तायाः । ग्रीष्मऋतुरा१

१ १ २ १२ १ १ १ १ १२
तो३याः । वर्षाण्यनुशर३ । ऊ३म् । रा३दाः । अ३मन्तः

१ १ २ १ १ १
शिशिरऋतुरा१रन्तिया३ । वा३४५ ॥ ८ १ ॥ ३१

वामदेव ऋषिः पङ्क्तिर्भाजक्यम्न इति द्वयोः ।

आग्नेयी प्रथमर्तव्या द्वितीया दृश्यते तयोः ॥

“समिधान” ऋत्विग्भिः समिध्यमान ! दीत ! हे “अग्ने !”
“आजन्ती” प्रकाशमाना “आसनि” आस्ये “अन्तर्” मध्ये
स्थिता त्वदीया “जिह्वाः” † हवींषि “चरति” भक्षयति । हे
“अग्ने” ! “वसुवित्” ! धनलक्षक ! त्वम् “अस्मभ्यम्” “पयसा”
अग्नेन सह “रयि” रमणीयं धनं “दृशे” दर्शनाय “वचः” तेजस
तेजस्वित्वं वा “अदाः” देहि ॥ १ ॥ ३०

● “अतुष्टा”—इति आ० आ० २, १, २४ ।

† आ० आ० १५० ४, १, ८ ।

‡ “जिह्वा”—इति आ० आ० १, ११ । * अग्नेयं जिह्वाः यज्ञं काशी-
करासीत्येवमादयः प्रचिताः, ता एव पुनः कृपार इत्यप्युच्यन्ते ।

“वसन्तः इन्द्र” वसन्त एव चैत्र-वैशाखरूपो वसन्तऋतुरेव
 “रन्ध्यः” रमणीयः भवति । “घोषइन्द्र” ज्येष्ठाषाढरूपो घोष-
 ऋतुरेव “रन्ध्यः” रमणीयः । “वर्षाणि” वर्षा श्रावण-भाद्रपद-
 रूपेणावयवीभूतः प्राष्ठऋतुरेव “रन्ध्यः” रमणीयः । “तान्यनु”
 “शरदः” आश्विन-कार्तिकरूपेणावयवीभूतऋतुः “रन्ध्यः”
 रमणीयः । “हेमन्तः” मार्गशोष-पौषरूप एव “रन्ध्यः” रमणी-
 यः । “शिशिरइन्द्र” माघ फाल्गुनरूप एव “रन्ध्यः” रम-
 णीयः * ॥ २ ॥ ३१

* अथोपनिषत् तद्वाक्यान् च यास्क-व्रतम्—सप्तयुक्ताणि रथमेकचक्रमेकोऽश्वो
 वदति सप्तनामा । चिनाभिचक्रमजरमनर्वं च वे सावित्राभुवनाधितरथः । सप्त युक्ताणि
 रथ मेकचक्र मेकचारिणम् चक्रचकतेर्वाचरतेर्वा क्रामतेर्वाको अश्वो वदति सप्तनामा-
 दित्यः सप्ताक्षोरथयो रसानभिसन्नामयन्ति सप्तैव मृषयस्तु वन्तीति वेद सपीतरक्षाभे-
 तस्या देवाभिसन्नामात् । संवत्सरप्रधान उत्तरोर्ध्वस्तिनाभिचक्रं ततुः संवत्सरो घी-
 क्षो वर्षा हेमन्त इति । संवत्सरः संवत्सरोऽस्मिन् भूतानि । घीक्ष पत्यन्ते अस्मिन् सा
 वर्षा वर्षात्याद्य पर्जन्यो हेमन्तो हिमवान् । हिमं पुनश्चन्ते र्वा हिमोर्ते र्वा न अजर
 मजरवचसांश्च समर्वमप्यप्रत्युत मन्यस्मिन् । सचेमानि सर्वान्च भूतान्यभि सन्निष्ठन्ते
 तं संवत्सरं सर्वसावाभि स्योति । पपारे वक्त्रे परिवर्तमान इति पचतुतया ।
 पचतर्तवः संवत्सरस्येति च ब्राह्मणं हेमन्त-शिशिरयोः समासेन वत्सर आऊरपितं निति
 पचतुतया । अराः प्रत्युता माभौ । वत् पुनः सद्यते । द्वादशरश्मिद्वित्यन्तराव ।
 द्वादशप्रथमचक्रमेकमिति सासानां मासा मानात् । प्रभिः प्रक्षितो भवति । तस्मिन्
 यास्कस्मिन् शतानां च बोधिताः पठिते च सायनाः । पठित इ वै मौक्तिकं च व्रतानि
 संवत्सरस्याहोरात्रा इति च ब्राह्मणं समासेन । सप्तशतानि विंशतिष्ववस्युः । सप्त
 च वै व्रतानि विंशतिष्व संवत्सरस्याहोरात्रा इति च ब्राह्मणं विनामेव—इति
 निष० नै० ४, २० ।

अथ तृतीया ।

१ १ २ १ १ २ ३ २ २ १ १
सहस्रशीर्षाः पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात् ।

१ २ २ २ १ २ ० १ ३ २
सभूमिः सर्वतोऽवृत्वात्यतिष्ठद्दशाङ्गुलम् ॥ ३ ॥ ३२ ॥

१ १ १ २ १ २ २ २ १
॥ उज्जवाद्याउ । ३ । सहस्रशीर्षाः पुरुषरक्षाः । सह-

२ १ २ १ १ १ २ २ १ २ १ १
स्राक्षः सहस्ररक्षात् । सभूमिः सर्वतोऽवृत्त्वा । अत्यति

२ १ २ २ २ १ २ २ २ १ १
ष्ठद्दशाङ्गुलम् । उज्जवाद्याउ । २ । उज्जवाद्याउ ।

२ १ १ १ १ १
वा३ । इट् इडा २३४५ ॥ १३० ॥ ३२

सर्व-प्राणि-समष्टि-रूपी ब्रह्माण्ड-देहो विराडाख्यो यः
पुरुषः सोऽयं “सहस्रशीर्षाः” सहस्र-शब्दस्योपलक्षणत्वात् ॥
अनन्तैः शिरोभिर्युक्त इत्यर्थः । यानि सर्व-प्राणिनां शिरांसि
तानि सर्वाणि तद्देहान्तःपातित्वात्तदीयान्येवेति, सहस्र-शीर्ष-
त्वम् । एवं सहस्राक्षत्वं सहस्रपादत्वं च । स पुरुषो “भूमि”

०. “विश्वतो”—इति क० । † क० ८, ४, १०, १ ।

‡ “हो पुरुषव्रते”—इति आ० मा० १, १, २५ ।

॥ आ० मा० २४० ४, १, १२ ।

॥ “सहस्रम्”—इति सङ्गनामस्य इत्यमर-नेष्य, कम १, १ ।

अथ चतुर्थी ।

१ १ १ १ ७ ३ १ १ ३ १ १ १ १ १ १ १ १ १

त्रिपादूर्ध्व उदैत्पुरुषः पादोस्त्रेहाभवत्पुनः ।

१ ३ १ १ ३ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १

तथा विष्वङ् व्यक्रामदशना † नशने अभि ॥ ४ ॥ ३३ †

२ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १

१ उज्ज्वौहोवा २ । ३ । त्रिपादूर्ध्व उदैत्पुरुषः ३ ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १

पादोस्त्रेहाभवत्पुनः ३ । तथा विष्वङ् व्यक्रामदशना ३ ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १

अशनानशनेषारभौ । उज्ज्वौहोवा २ । २ । उज्ज

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १

वौ । होर । वार ३४ । औहोवा । ईर ३४ डा । उज्ज

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १

वौहोवा २ । २ । उज्जवौ । होर । वार ३४ । औहो

ब्रह्माण्ड-गोलक-रूपां सर्वतः “आ” समन्तात् “हत्वा” परिवेष्ट्य

दृग्भाङ्गुल-परिमितं देशम् “अत्यतिष्ठत्” अतिक्रम्य व्यवस्थितः ।

दृग्भाङ्गुलमित्युपलक्ष्यम् । ब्रह्माण्डादहिरपि सर्वतो व्याध्या-

वस्थित इत्यर्थः ॥ ३ ॥ ३२

● “नतो”—इति ख० ।

‡ ख० ८, ४, १०, ४ ।

† “त्याजना”—इति ख० ।

‡ तथ द्वितीयम् ।

अथ पञ्चमी ।

१२ ११८

११११८ ११ १

पुरुषवेदः*सवयङ्मृत्यञ्चभाव्यम् † ।

१ ५

१११०८

१११

वा । ख२३४वाः । उज्ज्वौहोवा२ । २ । उज्ज्वौ ।

१ ५

१

५१ ८

१११११

हो२ । वा२३४ । औहोवा । ऊ२३४५ ॥ १४ ‡ ॥ ३३

श्रीश्रुतं “त्रिपात् पुरुषः” संसार-स्पर्श-रहितः बहुल-स्वरूपः
 सीश्रुतं “अर्धं उदैत्” अस्मादज्ञान-कार्यात्मसाराहर्षिभूतः सन्
 तत्रत्यैर्गुणदोषै रस्मृष्टः उत्कर्षेण स्थितवान् । “अस्य” श्रीयं
 “पादः” शेषः सीश्रुमिह मायायां प्रादुरभवत् । सृष्टि-संहा-
 राभ्यां पुनः पुनरागच्छदिति [अस्य सर्वस्य जगतः परमात्म-
 शेषत्वं भगवताप्युक्तम्—“विष्टभ्याह मिदं कृत्स्नं मेकांशेन
 स्थितो जगदिति”] तथा मायाया मागत्यानन्तरं “विष्वक्”
 देव-तिथ्यगादि-रूपेण विविधः सन् “व्यक्रामत्” व्याप्तवान् । किं
 कृत्वा ? “अशनानशने” अभिलक्ष्य अशनं भोजनादि-व्यवहारो-
 पेतं चेतनं प्राणि-जातम्, अनशनं तद्रहितं मचेतनं गिरि-नद्या-
 दिकम् । तदुभयथा यथा स्यात्तथा । यमेव विविधो भूत्वा
 व्याप्तवानित्यर्थः ॥ ४ ॥ ३३

● “पुरुषवेदः”—इति

† “अस्य”—इति ।

} अनेदोष-पादौ ।

‡ श्री० मा० १५० ५, १, १४ ।

^{१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १}
पादोऽस्य सर्वाभूतानि त्रिपादस्यामृतन्दिवि * ॥ ५ ॥ ३४ †

^{२ २} इयौ चोवा २ । ^{१ २ २} ३ । पुरुष एवे दस्युः सारश्वाम् ।

^{१ २ २ १ २} यङ्मृत्यञ्च भावा २ ३ याम् । ^{२ २ २ १ २} पादोऽस्य सर्वाभूता २ ३ नी । ^२ त्रि

^{१ २ २ १ २} पादस्यामृतन्दार २ ३ इवौ । ^{१ २ २} इयौ चोवा २ । ^{१ २ २} २ । इयौ चो २

^१ वार ३ ४ । ^{५ २ २} औचोवा । ^{१ ५} ईर ३ ४ डा । ^{१ २ २} इयौ चोवा २ । २ ।

^{१ २ १} इयौ चो २ । ^१ वार ३ ४ । ^{५ २ २} औचोवा । ^{३ ५} ज्यो २ ३ ४ ती । ^{१ २} इयौ

^२ चोवा २ । २ । ^{१ २} इयौ । ^१ चो २ । ^{३ ५ २} वार ३ ४ औचोवा ।

^{१ १ १ १ १}
इ २ ३ ४ ५ ॥ १५ गा ॥ ३४

यत् “इह” वर्त्तमानं जगत् तत् “सर्व” “पुरुष एव” । “य-
ङ्मृतम्” उत्पन्नं जगत् “यञ्च भाव्य” भविष्यज्जगत् तदपि पुरुष एव
यद्यास्मिन् काले वर्त्तमानाः प्राणिनः सर्वेऽपि चराचरात्मकपुरुष-

* “अताश्चतस्रः”—इत्यादिषु अनेहोयः ।

† अ० ८, ४, १०, ४ ।

‡ “जोषि कोकानां प्रतापि, दिवः”—इति आ० गा० ३, १, १५ ।

गा आ० गा० १४०५, १, १५ ।

अथ षष्ठी ।

१ १ १ १७ ३ १ १३ १ २
तावानस्य*महिमाततो† ज्ञायांश्चपुरुषः ।

११ २३ १ १८ २ १८ २८ १ १ १
उतामृतत्वस्थेऽशानेयदन्नेनातिरोहतिः ॥ ६ ॥ ३५॥

२८ १८ ३ १ १ १ २८
§ चाउ । ३ । तावातस्य । मच्चा२३इमा३ । चाउ

स्यावयवाः तथैव गतागामिनी रपि कल्पयोर्द्रष्टव्यमित्यभिप्रायः ।
एतदेवोभयं स्पष्टीक्रियते—“अस्य” पुरुषस्य “सर्वाणि भूतानि”
कास्य-अथ-वर्तीनि प्राणि-जातानि “पादः” चतुर्थीऽशः । “अस्य”
पुरुषस्यावयविष्टं “त्रिपात्” स्वरूपम् “अमृतं” “विनाश-रहितं”
सत् “दिवि” द्योतनात्मके स्वरूपकाय-स्वरूपे व्यवतिष्ठत इति
शेषः । [यद्यपि “सत्यं ज्ञान मनस्तं ब्रह्म”-इत्यनन्तस्य परब्रह्म-
णोऽहीयदन्तत्वाभावात् पादचतुष्टयं निरूपयितुं मशक्यं, तथापि
अगदिदं ब्रह्म-स्वरूपपक्षेणैव अस्यमिति विवक्षितत्वात् पादत्वा-
पचारः ॥ ५ ॥ ३४

* “तावानस्य”—इति,

† “महिमा”—इति,

§ “पादोऽशो वा”—इत्यादिषु

१ छ० ०, ४, १०, २ ।

§ “अनादिपक्ष”—इति, आ० ब० २, ३, २१ । त्रैलोक्यमिति शेषः ।

अथ सप्तमी ।

^{११ १११ ३२ ३ १ ३११}
ततो^१विराड्^२ जायतविराजो^३ अधिपूरुषः ।

^{११ १८ १८ ३१४ २११ ३१}
सजातो^४ अत्यरिच्यतपश्चाङ्गुमिमथो^५ पुरः ॥ ७ ॥ ३६ †

^{१८ ८ ११८ १ १८ ११८}
३। ततो^६ ज्याया^७ रश्चपूरुषा^८ रः । छाउ । ३। उता-

^{८ १ १८ १ ८ ११८}
नृतत्वस्त्रेशा^९ रश्ना^{१०} रः । छाउ । ३। यदन्नेनातिरो^{११} ह्वा

^{१ १५ १ १ ११११}
रश्तो^{१२} रः । छाउ३। वा३। इट् इडा^{१३} रश्छ५ ॥ १६ ॥ ३५

अतीतानागतवर्तमान-रूप-जगदाद्याधारो योऽस्ति “तावान्” सर्वोऽपि “अस्य” पुरुषस्य “महिमा” स्वकीय-सामर्थ्य-विशेषः । न तु तस्य वास्तवं स्वरूपम् । वास्तवस्तु “पुरुषः” “ततः” महिम्नोऽपि “ज्यायान्” अतिशयेनाधिकइत्यर्थः । “उत” अपिच “अमृतत्व-स्य” देवत्वस्य “अयम् ईशानः” स्व-मायया “यत्” यस्मात् कार-णात् “अन्नेन” प्राणिनां भोक्ष्येन अन्नेन निमित्त-भूतेन “अति रोहति” स्वकीयां कारणावस्थां मतिक्राम्य परिदृश्यमान-जगद-वस्थां प्राप्नोति । तस्मात् प्राणिनां कर्म फल-भोगाय जगदवस्था-स्वीकारात् नेदन्तस्य वस्तु-तत्त्व मित्यर्थः ॥ ६ ॥ ३५

० “तच्छाड्”—इति,

† “विराड्” इति च,

‡ अ० ८, ४, १७, ५ ।

} अ० ।

¶ अ० मा० १५० ४, १, १६ ।

१५ १ २ २ १ २ १२ १५ १ १२
 • हाउश्वा । ततोविराडजायत । हाउश्वा । विरा
 १२ २ २ १ २ १ १ १५ १ २२ १ २ १
 जोषधिपुरुषः । हाउश्वा । सजातोऽन्यरिच्यत ।
 १ १ १२ २ २ १ २ १ १ १ १५ १ १ १ १
 हाउश्वा । पश्चाङ्गमिमथोपुरः । हाउश्वा ३ । ई२३
 १ १
 ४५ ॥ १७ ॥ ३६

“विष्णुः व्यक्रामत्”—इति यदुक्तं तदेवात्र प्रपञ्चते—
 “ततः” तस्मादादि-पुरुषात् “विराट्” ब्रह्माण्ड-देहः “अजायत”
 उत्पन्नः । [विविधानि राजन्ते वस्तू न्यत्रेति विराट् †] “विराजो
 अधि” विराट्-देहस्योपरि तमेव देहमधिकरणं कृत्वा “पुरुषः”
 तद्देहाभिमानो कथित् पुमानजायत । योऽयं सर्व-वेदान्त-वेद्यः
 परमात्मा स एव रूपेण प्रविश्य ब्रह्माण्डाभिमानो देवतात्मा जीवो
 ऽभवत् [एतच्चाद्यर्वाणिकउत्तरतापनीये विंशत्यष्टमामनन्ति—“स
 वा एष भूतानोन्द्रियाणि विराजं देवताः कोशाश्च सृष्टा प्रविश्य
 मूढो मूढ इव व्यवहरन्नास्ते माययैवेति] । “स जातः” विराट्
 पुरुषः “अन्यरिच्यत” अतिरिक्तोऽभूत् । विराट्-व्यतिरिक्तो देव-
 तीर्थ्यङ्मनूयादिरूपोऽभवत् । पश्चाद्देवादि जीव भवाद्ब्रह्म^० भूमिं
 ससर्जति शेषः । “अथा” भूमि-सृष्टेरनन्तरं तेषां जीवानां “पुरः”
 ससर्ज [पूर्यन्ते सप्तभि र्धातुभि रिति परः] शरीराणि ॥ ७॥ ३६

* “पृथिव्या” इति आ० भा० २, २, २४ । मतमिति शेषः ।

† आ० भा० ३५० ४, १, १७ ।

‡ “विराट् विरजनाद्विराजनाद्वाविनाधनाद्वा”—इति दे० भा० १, १२ ।

१२ २ २ १ १ १२ २ १
द्यावापृथिवीभवाश्नाः सोऽना २३ । तेनोमुञ्चताहमाः

१ १ १२ १ १२ २
द्वाशसा २ः । ऊवाइ । ३ । रूपा २ । वा २३४ औहीवा ।

१२ २ १
ए । रूपम् । ३ ॥ १८ * ॥

१ १२ १ १ १२ २ २ २
+ प्रतिष्ठासिप्रति । छा । ३ । वर्चोसिमनोसि । ऐही ।

१२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
मन्येवान्द्यावापृथिवीसुभोजसावैही । येऽप्रथेथाममितम्

२ २ २ २ १२ २ २ २ २ २ २ २ २
भियोजनामैही । द्यावापृथिवीभवत्सोना । ऐही ।

१२ २ २ २ २ १ १२ २ १ १ १
तेनोमुञ्चतमः सा ऐही । प्रतिष्ठासिप्रति । छा । ३ । व

२ २ २ १ १ २ १ २ १
र्चोसिमनोसि । ऐही ३ । ऊवा । ए । भूतम् । ३ ।

॥ २१ † ॥ ३७

हे “द्यावापृथिवी” द्यावापृथिव्यो ! “वा” युवां “सुभोजसौ”
शोभन-पालयित्राविति “मन्ये” अहं जानामि हे द्यावापृथिव्यो !
“अमितम्” अपरिमितं “योजनम्” . [युज्यते पुरुषोऽनेनेति
योजनम्] धनादि, तत् “अभ्यप्रथेथाम्” अभिविस्तारयतम् । हे

* आ० जा० १५० ५, १, १८ ।

+ “विपरीते”—इति आ० जा० ३, १, २५ । तत्र द्वितीयम् ।

‡ आ० जा० १५० ५, १, २१ ।

अथ नवमी ।

१२ ३१२३१२३२३१२
चरीतइन्द्रश्मश्रूण्यतोतेचरितौचरी ।

१२ ३१२ २१२ ३१२
तन्वास्तुवन्तिकवयःपुरुषासोवर्गवः ॥ ८ ॥ ३८

* चरीतइन्द्रसश्रूणी । उतोत्तरिताश्उच्चार्यी । तान्त्वा

२ ४ ५ १ १२ २ ४ ५
स्तुवन्ति काः । वायाः । पुरुषासोवनाः । गावाः ।

१ २ १ १ १ २ १ १ १

अष्टासुन्दरभुङ्क्तिमघवनिन्द्रभुङ्क्तिभुङ्क्तिप्रभुङ्क्ति

१४११११
अस्तसरपूता२३४५: ॥ २२, + ॥ ३८

“द्यावापृथिवी” द्यावापृथिव्यो! युवां अस्माकं “स्योने” सुखरूपेः
स्व-सुखकार्ये “भवतम्” “ते” द्यावापृथिव्यो “वः” अस्मान्
“मंहसः” पापात् “सुञ्चतम्” मोचयतम् ॥ ८ ॥ ३७

हे “इन्द्र !” “ते” तव “श्मश्रूणि” “हरी” सोम-पानेन
हरितवर्णानि [तथाच श्रूयते—“इन्द्रः श्मश्रूणि हरितामि
पुञ्चते”—इति । “शेखन्दसि बहुलम् (६,१,८०)”—इति हरि-

* “अथस्य साम व्रतं वा”—इति आ० ब्रा० ३, १, २५ ।

† आ० मा० २५० अ. १, ११।

‡ “स्योनम्”—इति सुधनामसु पञ्चदशं नैघण्टु कम् २,६ ।

१५ १ २२ २ १ २२ १ २२ १ २ १ २ २ २
 ङाउ। ३। वा। ए। अङ्मसोङ्सासहिरङ्सासङ्
 १ २२ २ १ २ २ १ १ १ १
 नः। ३। ए। अङ्स्वर्ज्योतीरङ्पुः॥ २ * ॥

२२ १ १ २ २ १ २ २ १ २ २
 ङाउ। ३। अङ्वर्चा। ङ्वर्चा। ङ्वर्चः। ङाउ।
 १ २ २ १ २ १ १ २ २ २ २ २ २ १ २ १
 ३। यङ्वर्चाहिरण्य। स्या। यङ्वावर्चागवामू। ता। सत्य
 २ १ २ २ १ १ १ २ २ १ २ २ १ २ २
 स्यब्रह्मणोव। चाः। तेनमासङ्जाम। साइ। ङाउ।
 १ २ २ १ २ २ १ २ २ २ २ २
 ३। अङ्वर्चा। ङ्वर्चा। ङ्वर्चः। ङाउ। ३। वा। ए।
 २ १ २ २ १ २ २ १ १ १ १
 अङ्वर्चः। ३। ए। अङ्स्वर्ज्योतीरङ्पुः॥ ३ * ॥

२ २ २ १ २ २ २ १ २ २ १ २
 ङाउ। ३। अङन्तेजो। ङन्तेजो। ङन्तेजः।
 २ २ १ २ २ १ १ १ १ २ २ २ २ २ २
 ङाउ। ३। यङ्वर्चाहिरण्य। स्या। यङ्वावर्चागवामू।
 १ २ १ २ १ २ २ १ १ १ २ २ १ २ २ १
 ता। सत्यस्यब्रह्मणोव। चाः। तेनमासङ्जाम। साइ।
 २ २ १ १ २ २ २ १ २ २ २ १ २ २ २
 ङाउ। ३। अङन्तेजो। ङन्तेजो। ङन्तेजः। ङाउ।
 १ १ २ २ २ २ २ १ १ १ १
 ए। अङन्तेजः। ३। ए। अङ्स्वर्ज्योतीरङ्पुः॥ ४ * ॥

^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^१
 ङाउ । ३ । दिशन्दुचे । दिशन्दुचे । २ । दिशौ

^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^१
 दुचे । ३ । दिशौदुचे । ३ । सर्वादुचे । ३ । ङाउ । यद्वर्चाच्चिर

^१ ^१ ^{१२} ^{१२} ^{१२} ^१ ^१ ^१ ^१ ^१
 ण्य । स्या । यद्वावर्चागवामू । ता । सत्यस्यब्रह्मणोव । चाः ।

^{१२} ^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^१ ^१
 तेनमासंष्ट्रजाम । साइ । ङाउ । ३ । दिशन्दुचे ।

^१ ^{१२} ^१ ^१ ^{१२} ^१ ^१ ^१
 ३ । दिशौदुचे । ३ । दिशौदुचे । सर्वादुचे । ३ ।

^{१२} ^२ ^{१२} ^१ ^{१२} ^{१२} ^{१२} ^{१२} ^{१२} ^{१२} ^{१२}
 ङाउ । वा । ए । दिशन्दुचेदिशौदुचेदिशौदुचेसर्वादुचे ।

^{१२} ^२ ^१ ^२ ^१ ^१ ^१ ^१
 ३ । ए । अहं सुवर्ज्योतीर३४पुः ॥ ५ * ॥

^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^१
 ङाउ । ३ । मनोजयित् । ३ । हृदयमजयित् । ३ ।

^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^१
 इन्द्रोजयित् । ३ । अहमजैषम् । ३ । ङाउ । यद्वर्चाच्चिर

^२ ^१ ^१ ^{१२} ^{१२} ^{१२} ^१ ^२ ^१ ^१ ^१
 ण्य । स्या । यद्वावर्चागवामू । ता । सत्यस्यब्रह्मणोव ।

^१ ^{१२} ^{१२} ^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^१ ^१
 चाः । तेनमासंष्ट्रजाम । साइ । ङाउ । मनोजयित् ।

^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१
 ३ । हृदयमजित् । ३ । इन्द्रोजयित् । ३ । अहमजैषम् ।

२४ २ २२ १२ १ १ १२ १ १
३। छाउ३वा। ए। मनोजयिङ्गृदयमजयिदिन्नोजयिदह

२२ २२ २१ २ ३ १ १ १ १
मजैषम्। ३। ए। अह् सुवर्ज्योती२३४५ः ॥ ६ ॥

२२ १ १ २ १ २२
छाउ। ३। वयः। ३। वयोवयः। ३। छाउ। ३।

१ २२ १ २ १ १ २२ १ २ १ २ २ १ २ १ २
यद्वर्चाहिरण्य। स्या। यद्ववावर्चागवाम्। ता। सत्यस्य

१ २२ १ १ १ २ २ १ २ २ १ २ २
ब्रह्मणोव। चाः। तेनमासृष्टजाम। साइ। छाउ।

१ १ २ २ १ २ २ १ २
३। वयः। ३। वयोवयः। ३। छाउ३। वा। ए। वयो

२२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
वयोवयः। ३। ए। अह् सुवर्ज्योती२३४५ः ॥ ७ ॥

२२ २२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
छाउ। ३। रूपम्। ३। रूपरूपम्। ३। छाउ।

१ २२ १ २ १ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २
३। यद्वर्चाहिरण्य। स्या। यद्ववावर्चागवामूता। स

१ २ २ २ २ १ १ २ २ २ २ २ २ २ २
त्यस्यब्रह्मणोव। चाः। तेनमामृष्टजामं। साइ।

२२ २२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
छाउ। ३। रूपम्। रूपरूपम्। ३। रूपम्। ३। ए।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
अह् सुवर्ज्योती२३४५ः ॥ ८ ॥

^{१ १} द्विचियज२।० ^{१ १} ३। ^{१ २} उदपप्तम्। ^{१ २} उदपप्तम्। २।

^{२२ १२ १ १} जर्द्दनिभा^{१ २२}स्यकृषि। ३। ^{१ १} व्यद्यौत्सम्। ३। अततनम्।

^{२२ २२ २२ १ १२ १ १ १} ३। हाउ। हाउ। हाउ। यद्वर्चो^१हिरण्य। स्या।

^{१ २२ १२२ १ २ १ १ २२ १ १ १२} यद्वावर्चो^१गवामू। ता। सत्यस्यब्रह्मणो^१व। चाः। तेन

^{२२ १ १२ १} मास^१हजाम। साइ। ^{१ २} द्विचियज२। ३। ^{१ १} उदपप्तम्।

^{२२ २२ २ १} ३। जर्द्दनिभा^{१ २२}स्यकृषि। ३। ^{१ १} व्यद्यौत्सम्। ३। अतत

^{१२ २ २२ १ २ २२ २ १ १} नम्। ३। हाउ३वा। ए। ^{१ २ २२ २ १ १} उदपप्तमूर्द्दनिभा^१स्यकृषिव्य

^{२२ १ १ २ १ २ २ २ २ २} द्यौत्समतनम्। ए३। पिन्वस्वार३४५ ॥ ८ * ॥

^{२२ १२ १ २२ २२} हाउ। ३। प्रथे। ३। प्रत्यष्टाम्। ३। हाउ। ३।

^{१ २२ १ २ १ १ २२ २२ २ २ १} यद्वर्चो^१हिरण्य। स्या। यद्वावर्चो^१गवामूता। सत्य

^{१ १ २२ १ १ २२ २२ २ १ २२} स्यब्रह्मणो^१व। चाः। तेनमास^१हजाम। साइ। हाउ।

अथ एकादशी ।

१२ १२ ३ २ २२
सहस्तमन्द्रदधोज१४ २ २ १ २
ईशेष्टस्यमहतोविरपश्चिन् ।

१२ १ २२ २३ ३ २ २२ १२
३। प्रये । ३। प्रत्यष्ठाम् । ३। ज्ञाउ३ । वा । ए। प्रथेप्रत्य
१२ १२ २१ २ २ १ १ १ १
ष्ठाम् । ए। सहस्त्रुवर्ज्योतीर३४५ः ॥ १० * ॥ ३८

वामदेव ऋषिः । अनष्टप् कन्दः । आशामने विनियोज्या ।

“हिरण्यस्य” हित-रमणीयस्य एतन्नामकस्य “यहर्षः” तेजो-
ऽस्ति । “यद्वा” अपिच । “गवाम्” एतन्नामकानां । “यहर्षः”
तेजोऽस्ति । “उत” अपिच । “सत्यस्य” सर्वैः सम्यक्तस्य † “मन्त्राणः”
यहर्षाऽस्ति तेन तैः “मा” “संसृजामसि”॥ सम्पादयामः । धन-
वन्तः पशुमन्तः श्रीचिया भवेमेति तात्पर्यार्थः ॥ १० ॥ ३८

* आ० मा० १५० ५, १, १० ।

† “हिरण्यं कलादभिव्यक्तं चायम्यमानमिति वा श्रियते जगत्प्रमिति वा चित्त-
रम्यं भवतीति वा सुदयरम्यं भवतीति वा सर्वतन्त्रं स्यात् प्रसाकर्मणः”—इति निब०
ने० १, १० ।‡ तैरिति निबन्धौ यहर्षः (१, १, १—१, ५, ४—१, ५, ३—१, ११, ४—१, १५, ०—
२, ११, १० ।

॥ “सत्यं कलात् सगुणं तावते सतप्रमयं भवतीति वा”—इति निब० ने० ३, ११ ।

॥ “इदमोमसि”—इति पा० ०, १, ४६ ।

२३ १ २ १ २ २ २ ३ १ २
 क्रतुन्ननृम्णस्थविरच्चवाजं

३ २ ३ १ २ २ १ २
 वृत्रेषुशन्नूत्सक्षनाकृधीनः ॥ ११ ॥ ४०

२ २ १ २ १ २ १ २ १
 * छाउ । ३ । आइही । ३ । आहा । २ । ओ
 २ २ २ १ १ २ १ २
 छाउ । छाउ । ३ । मक्षस्तन्नइन्द्रदध्योरजाः । आया
 १ २ १ १ २ २ २ २
 रेउ । ऊ । आयाउ । ३ । ईशेह्यस्यमक्षतोविरारे
 १ २ १ २ १ २ १ २
 गायिन् । आया रेउ । ऊ । आयाउ । ३ । क्रतुन्न
 १ २ १ २ १ २ १ २
 नृम्णस्थविरच्चवारजाम् । आया रेउ । ऊ । आया
 २ २ २ २ २ २ २ २
 उ । ३ । वृत्रेषुशन्नूत्सक्षनाकृधीनाः । आया रे
 १ २ १ २ १ २ १ २
 उ । ऊ । आयाउ । ३ । छाउ । ३ । आइही ।
 १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
 ३ । आहा । आहा । आहा । छाउ ३ । वा । ए
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 आयुर्ह्यस्मभ्यर्वर्चाधादेवेभ्यार३४५ः ॥ १७ † ॥ ४०

* “कश्यपतं दशानगानम्” * * * गवां त्रते—इति आ० ब्रा० १, २, २० तत्र
 प्रथमं सिद्धम् ।

† “पश्चादन्”—इति क० पु० पाठः ।

‡ आ० गा० ३५० ५, २, १० ।

१७
 ७

अथ हादशी ।

२ १ २ ३ १ २ ३ २ २
सहर्षभाःसहवत्साउदेत

१ २ ३ २ २ १ २
विश्वारूपाणिविभतीर्द्धूध्रीः ।

३ २ २ २ १ २ २ २
उरुःपृथ्वरयं वो अस्तुलोक

३ १ २ २ २ २ २ ३ १ २
इमा आपस्सु प्रपाणा इहस्त ॥ १२ ॥ ४१

॥ चतुर्थ-दशति ॥

२ २ १ २ २ १ २ २ १ २ २
* छाउ३वा । सहर्षभाःसहवत्स । उदेत । छाउ३

हे “विरप्शिन्” विशेषेण रपणं व्यक्त-वचनं तदस्यास्तीति
विरप्शी, तस्य सम्बोधनं हे विरप्शिन् ! विशेषेण स्तोत्र-
विषये सत्यवाक्य ? “इन्द्र !” “ते” तव “सहः” शत्रूणां मभिभवन-
रूपम् “ओजः” बलं “नः” अस्मभ्यं “दधि” देहि [ददाते-
ऽहान्दसं रूपं लोडि हेर्षिभावादिना] यस्मात् त्वं तस्य “अस्य”
“महतः” बलस्य “इशे” ईश्वरी भवसि । अतो हे इन्द्र ! “नः”
अस्माकं “कतुं न” यन्नमिव “नृमण” धनं “स्थविरम्” अतिशयेन
प्रवृद्धं, “वाज” बलं च “कधि” कुरु । किञ्च नोऽस्माकं “बून्”
“हस्तेषु” आवरकेषु उपायेषु “कधि” कुरु ॥ ११ ॥ ४०

* “निष्ठावाभिनिष्ठवौ हा वमडङ्गते आ” — इति आ० ब्रा० ३, २, २३ । तच्च
प्रथममिदम् ।

अथ पञ्चम-खण्डः—

सेवा प्रथमा ।

२ ३ १ ९ २ १ २ १ ३ १ २
अग्न्यायूँषिपवसासुवोर्जमिषच्चनः ।

२ १ १ ३ १ १
आरेबाधस्वदुष्कुनाम् ॥ १ ॥ ४२ *

† २ २ १ २ २ १ १ १ १ २ २
भ्राजा । २ । भ्राजा३१उ । वार । अग्न्यायूँ
२ २ १ २ १ १ २ २ १ १ २ २ १ २ २ १ १ २
षिपवसे । आसुवोर्जमिषच्चनः । आरेबाधस्वदुष्कुनाम् ।
२ २ १ २ २ १ २ २ १ २
भ्राजा । २ । भ्राजा३१उ । वार । ए । भ्राज ।
३ ॥ ५ ‡ ॥ ४२

चतुर्दशान्नयायूँषीत्याद्यास्तत्र जगत्यसौ ।

विभ्राट् चिष्टप् चित्रमिति गायत्री हादशेतराः ॥

आद्याग्नेः पवमानस्य स्तुतिः सौर्यस्त्रयोदश ।

ऋषीणां विप्रकीर्णत्वात्तत्र तत्राभिदधहे ॥

शतं वैखानसा एवं दृष्टवन्तो महर्षयः ।

* ऋ० ७, २, १० ३=उ० ६, २, १०, १ ।

† “सूर्यस्य भ्राजाभाजे हे”—इति आ० गा० ३, १, २८ । तत्र प्रथममिदम् ।

‡ आ० गा० ३५० ६, १, ५ ।

अथ द्वितीया ।

३ २ ३ १ २ ३ २३
विभ्राड्वृहत्पिबतुसोम्यमध्वा

३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
यदधद्यक्षपताविहृतम् ।

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
वातजूतोयोअभिरक्षतित्मना

३ १ २ ३ १ २ ३ २
प्रजाःपिपत्तिर्बद्धधाविराजति ॥ २ ॥ ४३ *

१ २ १ २ १ २ १ २
१। छाहाउ । २। इडा । ३। ह्स । ऋतम्मे ।

२ १ २ ३ १ २ ३ १ २
३। विभ्राड्वृहत्पिबतुसोमियाःस्माधू २। आयुर्दधद्य

२ १ २ ३ १ २ ३ १ २
क्षपताववाःइहृतम् । वातजूतोयोअभिरक्षताः २ इ

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३
त्मानाः २। प्रजाःपिपत्तिर्बद्धधाविराजातो २। छाहाउ ।

हे “अग्ने” पवमान-रूप ! अस्माक मायुं पि अन्नान्येतन्नाम-
कानि वा “पवमे” चरसि “नः” अस्माकम् “ऊर्जम्” अन्नरसम्
“इषम्” अन्नं त “आसुव” आभिमुख्येन प्रेरय । किञ्च । “दु-
ष्कृता” [रक्षोनामैतद्] रक्षांसि “आरे” अस्मत्तो दूरएव †
“बाधरू” सम्पीडय ॥ १ ॥ ४२

* उ० ६, ३, ५, १ = ऋ० ८, ८, २८, २ ।

† “बायोर्विकर्णभासे ह स्तयोर्वी” — इति आ० ब्रा० ३, ३, २८ । तत्र विकर्णं
नाम प्रथमभिदम् ।

‡ “आरे” — इति दूरनामस्य पञ्चम नैवष्टकम् ३, १६ ।

३। इडा। ३। हम्। ३। ऋतम्ने। ३। औहो
 वाहाउ। वा। फा२ट्। ऋतम्ने। ३। औहोवा
 हाउ। वा। फा२ट्। ऋतम्ने। ३। औहोवा
 हाउ। वा। भा२ट् ॥ ७ * ॥ ४३

विभ्राण्नामक एतान् सूर्य-पुत्रो ददर्श सः ।

“विभ्राट्” विभ्राजमानः विग्रहेण दीप्यमानः सूर्यः “हृत्”
 परितुल्यं “सोम्य” सोममयः “मधु” पिबतु । किं कुर्वन् ? “यज्ञ-
 पतौ” यजमाने “अविहृतम्” अकुटिलम् अकण्टकम् “आयुर्द-
 धत्” अन्नं वा कुर्वन् § । “यः” सूर्यो “वातजूतः” वातेन वायुना
 प्रेर्यमाणः सन् ॥ “त्मना”+ आत्मना स्वयमेव “अभि रक्षति” सर्वं
 जगदभिमृशन् पालयति [राशि-चक्रस्य वार्य-प्रेर्यत्वात् सूर्यस्यापि
 तत्प्रेर्यत्वम्] स सूर्यः “प्रजाः” “पिपति” वृष्ट्यादि-प्रदानेन

● आ० गा० ३५० ६, १, ७ ।

+ विधाडिति ज्ञस्तिकर्मणो “धाजते” - इत्यस्य रूपम् । नं० १, १६, १ ।

‡ “सोम मर्हति यः” - इति पा० ४, ४, १, ३० ।

§ “हृकुटिले (आ० पा०)” - इत्यस्यैव “रूपमिष्ट” विहृतमिनीत्यभिप्रायः ।
 “हृहरेण्डमि (७, २, ३१)” - इति हृ, आदेशः । “अविहृत मखडि” यागु० -
 इति वेददीपः घ० मा० शा० सं० ३४, ३० ।

§ “आयुः” - इत्यन्ननामसु त्रयोविंशं पदम् २, ७ ।

। “जङ् गतो (आ० आ०)” - इत्यस्यैव मिज्जनास्यैव ज्ञात इति रूपमित्यभिप्रायः ।

+ “मन्त्रे व्याख्यादेरात्मनः” - इति पा० ६, ४, १४१ ।

अथ तृतीया ।

१ २ ३ २ ३ १ २ १ १ २
चित्रन्देवानामुदगादनीक

१ २ ३ १ ३ १ २ ३ १
अक्षुर्मित्रस्यवरुणस्याग्नेः ।

२ ३ १ २ ३ १ ३ १ २ ३
आप्राद्यावापृथिवीअन्तरिक्षं

१ २ ३ १ २ १ २ ३ १ २
द्वयंआत्माजगतस्तस्थुषश्च ॥ ३ ॥ ४४ *

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १
१ उवी२उवि । उवि३०२उवि । त्रिः । इती२इति ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १
इति३०२इति । त्रिः । असी२असि । असि३०२अ

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २
सि । त्रिः । अक्षु३०२दिवम्पृथिवीम् । असी२असि ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १
असि३०२असि । एवन्त्रिः । पतिर । स्यपामोषधीना

पूरयति पालयति वा । “बहुधा” “विराजति” विशेषेण
दीप्यते च ॥

“पिपति”-“पुपोष”—इति, “बहुधा”—“पुरुधा”—इति च
पाठौ ॥ २ ॥ ४३

● ऋ० १, ८, ७, १ ।

† “आदित्यव्रतम्”—इति आ० ब्रा० ३, १, १८ ।

३म् । आइ । पताइरा२३४सी । एवम् । त्रिः । चा
इ । चन्देवानामुदगादनीकम् । वाइश्चेषान्देवानां
समिदजस्रञ्ज्योतिरातताम् । होइ । ३ । आयुर्यन् ।
३ । अवः । ३ । चक्षुर्मित्रस्यवरुणस्याग्नेः । सुवःस
सर्पसंसापा ३ । जनावन्सुवाःसुवः । जनावना
म् । सुवाःसुवः । त्रिः । आप्राद्यावापृथिवीआन्त
रीरञ्जा ३म् । छपिप्रक्षपीऐक्षी । ३ । अस्तोषतस्वभा
नवाऐक्षी । विप्रानविष्टयामताऐक्षी । ग्रावाणोवर्जिषिप्रि
याऐक्षी । इन्द्रस्यरक्षिन्वृद्धादैक्षी । इन्द्रास्यराः ।
क्षियाम् । वृद्धिन्द्रस्यरक्षिन्वृद्धादैक्षी । ३ । एवं
त्रिः । सूर्यात्माजगतस्तास्युषाःसंसा ३ । अन्तश्चरति
रोचनाऐक्षी । ३ । अस्वप्राणादपानता । ऐक्षी । ३ ।

१ २ २ २ २ १२२ २ २ १५
 व्यख्यन्मद्दिषोदिवामैक्षी । ३ । प्रोणतिप्रोणति । ३ । प्रो ।
 १२ १ ३२ २ ५२ २ २ २२ १२
 एति । २ । प्रो२३ । एता३४औक्षोवा । ए३ । देवा

२ २ १११११
 दिवाज्योती२३४५ः ॥ १ * ॥

२२ २ २२ ३२२ ३२ २ २ २
 † छाउछाउछाउ । भ्राजाओवा । ३ । उदुत्यञ्जा । ३ ।

२ १२२ २ ० २ २२ २ ३२ २२
 चित्रन्देवानामुदगादनी२३का३म् । छाउ२छाउ । भ्राजा

३२ २ २२ १ ०
 ओवा । ३ । तवेदसम् । ३ । चक्षुर्मित्रस्यवरुणस्यआ२३

१ २२ २ ३२२ ३२ २ २ २
 आ३इः । छाउ२छाउ । भ्राजाओवा । ३ । देववहा ।

१२२ २ २ ० २ २२ २२
 ३ । आप्राद्यावापृथिवीआन्तरी२३क्षा३म् । छाउ२छाउ ।

३२ २२ ३२ २ २ २ २ २
 भ्राजाओवा । ३ । तिकेतवः । ३ । सूर्यआत्माजगतस्ता

० २ २२ २ ३२ २२ २ २ २
 स्थुषा२३श्वा३ । छाउ२छाउ । भ्राजाओवा । ३ । दृशे

२ १२ २ २ ० २ २ २
 विश्वा । ३ । सूर्यआत्माजगतस्तास्थुषा२३श्वा३ । छाउ

* आ० मा० २५० ६, १, १ ।

† “ज्यैर्वातिषक्” — इति आ० मा० ३, १, १८ ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११
 यसू २ ३ रियाउ । वा३ । ए३ । देवादिवाज्योती २ ३
 १ १
 ४ ५ ॥ १८ * ॥ ४४

कुत्साः । “देवानां” दीव्यतीति देवा रश्मयः तेषां, देवाना-
 मेव वा प्रसिद्धानाम् १ “अनोकं” तेजः समूह रूपं “चिचम्”
 आश्चर्यकरं सूर्यमण्डलम् “उदगात्” उदयाचलं प्रयासीत् । कौड-
 शम् ? “मित्रस्य वरुणस्याग्नेश्च चक्षुः” उपलक्षणमेतत्, एतदुपल-
 क्षितानां जगतां चक्षुः प्रकाशकं चक्षुरिन्द्रियस्थानीयं वा । उदयं
 प्राप्थेय “यावापृथिवी” दिवं च पृथिवीं च “अन्तरिक्षं” च
 “आप्राः” स्वकीयेन तेजसा “आ” समस्तात् अपूरयत् । ईदृग्-
 भूत-मण्डलान्तर्वर्ती सूर्यः अतर्यामितया सर्वस्य प्रेरकः परमात्मा
 “जगतः” जङ्गमस्य “तस्थुषश्च” स्थावरस्य च “आत्मा” स्वरूप-
 भूतः स हि सर्वस्य स्थावर-जङ्गमात्मकस्य कार्य-वर्गस्य [कारणाच्च
 कार्यं] नातिरिच्यते । तथाच पारमर्षं सूचम् ‡—“तदनन्यत्वं
 मारुतेण शब्दादिभ्यः”—इति यदा । स्थावर-जङ्गमात्मकस्य
 सर्व-प्राणिजातस्य जीवात्मा । उदिते हि सूर्ये मृतप्रायं सर्वं जगत्
 पुनश्चेतनयुक्तं सत् उपलभ्यते ॥ [तथाच अय्यते—“योऽसौ तमो
 नुदेति सर्वेषां प्राणानादायोदेतीति” ॥ ३ ॥ ४४

— आ० भा० ३५० ६, १, १८ ।

† “देवो दानाद्वा दीपनाद्वा सोतनाद्वा सुखानो भवतीति वा यो देवः । सा
 देवता”—इति निघ० ई० १, १५ ।

‡ “साङ्ख्यशास्त्र-प्रथेत्-कपिलनामर्षि-कृतमित्यर्थः ।

॥ “आचनीयं देवानां मुद्रमन दनोकं स्थानं निषण्णं वरुणस्याग्नेः सापूरद्वा यावाश्च-

अथ चतुर्थी ।

१२ २२ ० १२२२ १२२२
 आयङ्ग्रीःपृश्निरक्रमीदसदन्मातरम्युरः ।

०१२ २१२
 पितरञ्चप्रयन्त्यः ॥ ४ ॥ ४५ *

१५ १५ १ २
 उवौ२ । ३ । द्विगी२ । ३ । द्विगिगि । ३ ।

विद्यौ चान्तरिक्षं महत्वेन तेन सूर्यं आत्मा जङ्गमस्य च स्थावरस्य च—इति निब०
 दे० ६, १६ । अत वेदोपलङ्गाव्यानन्वेवम्—“परापररूपेण स्थितः सूर्योऽन
 लूयते । सूर्यः क्षित मासर्थं यथा तथा उदह्यान् उदयं प्राप्नोति वा । सङ्घस्य
 लुक् । उदयमेव सतेजसा नैवं तमो एति अन्येषां ज्योतीष्यादन इत्याद्यर्थम् ।
 किञ्चित् सूर्यः ? देवानां दीव्यन्ति द्योतन्ते इति देवाः किरणाक्षेपा मनीकं मुखं मास्य
 इत्यर्थः । यदानीकं समूहः किरणपुच्छ इत्यर्थः । तथा मितस्य वदनस्य अप्रेः लघुः निव-
 यत् प्रकाशक इत्यर्थः । मिवादय उपलसकाः सर्वस्य सद्येजमनुष्यस्य विश्वस्य कपाणि
 सूर्योदयेऽपि अन्यन्ते अतो मिवादौनां लघुः स सूर्य उदयतः सन् यावा पृथिवी दिवं
 भूमिं चान्तरिक्षं आप्राः आपूरितवान् आपूरयति वा सतेजसेति शेषः । एवमपररूपेण
 स्थापाररूपेण क्षीति—किञ्चित् सूर्यः ? जगतो जङ्गमस्य तस्युषः स्थावरस्य च जगत
 आत्मा अन्यथासी । यजेतमादित्ये पुष्यं वेदयन्ते इन्द्रः स प्रजापतिस्तद्भुजोति ‘भुतेः’
 सूर्योद्देतमनेनोच्यते इति भावः” (य० सा० ब्रा० स० ७, ४१) ॥ “विश्वस्येन सा-
 चेच सत्यस्यापिहितं मुखम् । योमावादित्ये पुष्यः सोऽसावजम्”—इति वाजसनेयो
 पनिषदन्तिमा ऋक् ॥ “पुष्यः पुरिषादः पुरिषयः पूरयतेवा पूरयत्यन्तरित्यन्तर
 पुष्यमभिमेत्य”—इति निब० नै० २, १ ।

* उ० ६, १, ११, १=ह० ८, ८, ४०, १ ।

+ “अन्वर्षाप्सरसा मानन्प्रतिमन्वौ पञ्चौ”—इति आ० ब्रा० १, २, २८ । तपेद
 मानन्द्वयं शम् ।

५४ २ २२२ २ २ २२२
 आयङ्गौःपृश्निरक्रमीदैह्यौ । ३ । असदन्मातरस्युराणेह्यौ ।

३। पितरञ्चप्रयत्नस्वा ऐद्दी । ३। उवीर । ३। द्विगीर ।

३। ^१दि^२गिगि। ३॥ २ * ॥

२१ २१ २१ २४ ४
+ उवी । ३ । द्विगी । ३ । द्विगिगी । ३ । आयङ्गौः

पृश्निरक्रीदैह्यी । अमदन्मातरम्युराणैह्यी । पितरच्च प्र

यन्त्स्वा ऐच्ची । उवी । ३ । द्विगी । द्विगीगी ॥ ३ ‡ ॥

२५ १ २ १४ २४ ३४ ४ २४ ४

॥ हाउश्वा । ईन्दूः । भ्राजाओवा । ३ । आयङ्गौः ।

२२२ २५ १२ ३२ २४ ३४ २
पृश्निरक्रमीदैक्षी । चाउश्वा । ईडा । भ्राजाओवा । ३ ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

— आ० गा० इप० ६, २, २ ।

+ "तत्र प्रतिनन्द"—इति आ० ब्रा० ३, २ २६।

† अथा० गा० ऋष० ६, २, ३ ।

॥ “तिस्रः सार्पगन्धः”—इति आ० ब्रा० ३, ९, २६। तत्र प्रथमं सिद्धम्।

वा । ३ । पितरञ्चप्रयत्नस्वायेही ।^१ छाउश्वा ।^२ दीयौः ।^३
॥ ७ * ॥ ४५

आयङ्गीः पृथिरित्यस्य मार्पराज्ञो समैक्षत ।

ऋचस्तिस्त्रो भवेदासां विकल्पेनात्मदेवता ॥

“गोः” गमनशीलः । “पृथिः” प्राष्टवर्णः व्याप्ततेजाः । “अयं”
सूर्यः “आक्रमोत्” आक्रान्तवान् उदयाचलं प्राप्तवानित्यर्थः ।
आक्रम्य च “पुरः” पुरस्तात् पूर्वस्यां दिशि “मातरं” सर्वस्य
भूतजातस्य निर्मात्रीं “भूमिम्” “असदत्” आसीदति प्राप्नोति
[सदेष्टान्दमो लेट् ॥ लृदित्वात् च्चेरडादेशः ॥] ततः “पितरं”
पालकं द्युलोकम्, ; “च” शब्दादन्तरिक्षं “प्रयन्” प्रकर्षणं शीघ्रं
गच्छन् “स्वः” स अरणः ॥ शोभनं-गमनो भवति । यद्वा । पितरं
स्वर्गलोकं प्रवर्त्तते ॥ ४ ॥ ४५

१ आ० मा० ३५० ६, २, ७ ।

† “गौरादित्यो भवति गमयति रसान् गच्छत्यन्तरिक्षं यो यैर्न पृथिव्या अपि-
द्वरं गता भवति यथास्यां ओतीषि गच्छन्ति”—इति निरु० ने० २, १४ ।

‡ “पृथिरादित्यो भवति प्राप्तत एनं वर्णं इति नैरुक्ताः संस्पृष्टा रसान् संस्पृष्टा
भासं ओतिषां संस्पृष्टो भासेति वाच यौः संस्पृष्टा ओतिभिः पुण्यलङ्घय”—इति
निरु० ने० २, १४ ।

॥ “लिङ् धे लोट्”—इति पा० ३, ४, ७ ।

§ “पुषादिसुतावृद्धितः परस्मैपदेषु”—इति पा० ३, १, ५५ ।

॥ “सुरादित्यो भवति सु अरणः सु ररणः सुतो रसान् सुतो भासं ओतिषां
सुतो भासेति वैतेन यौर्वाद्याता”—इति निरु० ने० २, १४ ।

१ २ ३ १ १ २ ३ ४ ५ १
 औहोवा । होइ । २ । औहोऔहोवा । हा३१उ ।

१ १ २ ३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५ १
 वा२ । अभ्राजीज्योतिरभ्राजीत् । औहोऔहोवा । हो

१ २ ३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५ १
 इ । २ । औहोऔहोवा । हा३१उ । वा२३ । ए३ ।

१ २ ३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५ १
 सर्वान्कामानशीमही२३४५ ॥ ६ * ॥

२ १ २ ३ ४ ५ १
 † हाउश्वा । भूतम् । भ्राजाओवा । ३ । अन्तश्च

१ २ ३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५ १
 रतिरोचना । ऐही । हाउश्वा । पृथिवी । भ्राजाओ

१ २ ३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५ १
 वा । ३ । अस्थप्राणादपानताऐही । हाउश्वा । साक्षः ।

१ २ ३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५ १
 भ्राजाओवा । ३ । व्यख्यन्महिपोदिवामैही । हाउश्वा ।

१ २
 तेजः ॥ ८ † ॥ ४६

१ २ ३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५ १
 ‡ अन्तर्देवेषूश्रांक्षाश्मा२इ । ३ । अन्तश्चरतीहरो

● आ० गा० २५० ६, २, ६ ।

† तत्र द्वितीयमिहम् — इति आ० गा० २, १, १८ ।

‡ आ० गा० २५० ६, २, ८ ।

§ “मिवावक्ष्योक्षित्यावक्षते” — इति आ० गा० ३, २, १८ ।

^१चा^२श्ना^२२ । ^२अ^२स्य^२प्रा^२णा^२दा^२श^२पाना^२शता^२२३ । ^२व्य^२ख्य^२न्म^२हो^२३
^१पो^१दा^१श^१द्व^१वा^१२म् । ^२अ^२न्त^२र्दे^२वेषू^२३रो^२चा^२श^२सा^२२३ । ^२२ । ^२अ^२न्त
^२र्दे^२वेषू^२३रो^२२३ । ^१चा^१२सा^१२३४औ^१हो^१वा । ^१ए३ । ^१दे^१वा^१दि^१वा
^२ज्यो^२ती^२२३४५ ॥ १८ * ॥ ४६

“अस्य” सूर्यस्य “रोचना” † रोचमाना दीप्तिरन्तःशरीर-मध्ये
 मुख्य-प्राणात्मना “चरति” वर्तते । किं कुर्वती ? “प्राणादपा-
 नती” [मुख्य-प्राणस्य प्राणाद्याः पञ्च वृत्तयः । तत्र प्राणनं
 नाडीभि रूर्ध्वं वायोर्निर्गमनम्] तथाविधात् प्राणात् प्राणना
 दन्तरम् अपानती [अपाननं नाडीभि र्वाङ्मुखं वायोर्नयनम्]
 तत् कुर्वन्ती [अपपूर्वादनितेर्लटः शब्दः, (३, २, १२४)
 अदादित्वाच्छपो लुक् (२, ४, ७२) । उगितयेति (४, १, ६)
 ङीप् । शतुरनुम इति ‡ नद्या उदात्तत्वम् । यद्वा । “अन्तः”
 द्यावापृथिव्योर्मध्ये “अस्य” सूर्यस्य “रोचना” रोचमाना दीप्तिः
 “चरति” गच्छति [रुच दीप्तौ (भा० आ०) । अनुदात्ततस

* भा० आ० २५० ६, १, १८ ।

† रोचना इति “रोचते”—इति क्लृप्तिकर्मणोरुपमित्यभिप्रायः (निघ० १
 १६, ८) ।

‡ “शतुरनुमोनयजादी”—इति पा० ६, १, १७१ ।

अथ षष्ठी ।

३ २७ ३ १ २ ३ १ १ १ १ २
त्रिंशद्वामविराजतिवाक्पतङ्गायधीयते ।

१ ३ २ १ २ १ १
प्रतिवस्तोरक्ष्यभिः ॥ ६ ॥ ४७ *

२६ १ १ ३ २ २ ३ २ २ २
१ हाउश्वा । आपः । भ्राजाओवा । ३ । त्रिंशद्वा
२ २ १ २ २६ १ २ ३ २ २ ३ २
मविराजताऐच्ची । हाउश्वा । ऊषा । भ्राजाओवा ।

२२ २ २ २ २ २ २ २ २ २
३ । वाक्पतङ्गायधीयताऐच्ची । हाउश्वा । दीशः ।
हलादेरिति (३, २, १४८) युच्] । किं कुर्वन्ती ? “प्राणात्”
प्राणनादुदयादनन्तरम् “अपानती” सायाह्न-समये ~~अपानती~~
च्छन्ती । ईदृश्या दीप्त्या युक्तः अतएव “महिषो” महान् सूर्यः ।
“दिवम्” अन्तरिक्षं उदयास्तमयोर्मध्ये “व्यख्यत्” विचष्टे
प्रकाशयति [महे रचि महेष्टिपजिति ओणादिकष्टिषच् प्रत्ययः ।
चक्षिडः ख्याज् (२, ४, ५४) छान्दसे लुङि ॥ अस्यतिवक्ति
ख्यातीत्यादिना (२, १, ५२) लृट् रडादेशः ॥ ५ ॥ ४६

* ७० ६, १, ११, ३ = १०८, ८, ४७, ३ ।

† तयैवान्निम सिद्धम्—इति आ० त्रि० ३, २, २८ ।

‡ “महिषः”—इति महर्षि-समुच्चय-संघट्ट-कथ ३, ३ । “महान् कलान्मानेना
न्यान् जहतीति शाकपूणि संवनीयो भवतीति वा”—इति निरु० जै० ३, १९ ।

§ “छन्दसि लुङ् लृट् स्तिट्”—इति पा० २, ४, ६ ।

३२ ३२ ३२ २ १ २ २ २ २ २५
 भ्राजाओवा । ३ । प्रतिवस्तोरद्वयभाऐक्षी । द्वाउश्वा ।

१ २
 ज्योतिः ॥ ८ * ॥ ४७

“त्रिंशद्वाम” धामानि स्थानानि [वचनव्यत्ययः (३, १, ३८)] “वस्तोः” वासरस्य † अहोरात्रस्यावयवभूतानि । “अह” शब्दोऽवधारणे ‡ । “द्युभिः” सूर्यस्य दीप्तिभिरेव ॥ “विराजति” विराजते विशेषेण दीप्यते [व्यत्ययेनैकवचनम् (३, १, ३८)] । मुहूर्तान्यत्र धामान्युच्यन्ते । पञ्चदश रात्रेः पञ्चदशाह्नः] “पतङ्गाय” पतति गच्छतीति पतङ्गः सूर्यः § तस्मै सूर्याय स्तुति-रूपा “वाक्” “प्रतिधीयते” प्रतिमुखं स्तोत्रमभिर्विर्धायते क्रियते । यदा “वस्तोः” अह्नः “त्रिंशत्” “धाम” धामानि [घटिकाभिंप्रायमेतत्] त्रिंशद्घटिकाः [अत्यन्तसंयोगे द्वितीया (२, ३, ५)] एतावत् कालं “द्युभिः” दीप्तिभि रसौ सूर्यो “विराजति” विशेषेण दीप्यते । तस्मिंश्च समये “वाक्” त्रयी-रूपा तस्मै “पतङ्गाय” “प्रतिधीयते” प्रतिमुखं धायते तं पूर्वं

० आ० गा० ३५० ६, २, ८ ।

† “वस्तोः”—इति अश्वनामसु प्रथमं नैवष्टुकम् (१, ८) ।

‡ “अह इति अ ह इति अ विनिपद्यते । पूर्वेण सम्प्रयुज्यते । अयमहं करोत्यस्मिहं च करिष्यतीहं न करिष्यतीति”—इति निघ० ने० १, ५ ।

॥ “द्योतत इति द्यतः”—इति निघ० ने० १, ६ ।

§ “पतङ्गाः”—इति अश्वनामसु द्वाविंशं नैवष्टुकम् १, २४ ।

अथ सप्तमी ।

२ ३ २ ४ १ २ ३ १ २ ३ १ २
अपत्येतायवोयथानक्षत्रायन्त्यक्तुभिः ।

१ २ ३ १ २
सूरायविश्वचक्षसे ॥ ७ ॥ ४८ *

अथाष्टमी ।

१ २ ३ ४ २ ३ २ ३ २ ३ १ २
अहश्चन्द्रस्यकेतवोविरश्मयोजनाञ्चनु ।

१ २ ३ १ २
भ्राजन्तोऽग्नयोयथा ॥ ८ ॥ ४९ †

२ ४ २ ४ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३
ः छाउछाउछाउ । भ्राजाओवा । ३ । दिदीक्षिवि

२ १ २ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २
श्वतस्पृथुः । उदुत्यञ्जातास्वाइदा१सा२म् । देवंवह
सेवत इत्यर्थः ॥ [यूयते हि—“ऋग्भिः पूर्वार्द्धे दिवि देव
इयते, यजुर्वेदे तिष्ठति मध्ये अङ्गः । सामवेदेनास्तमये
महीयते वेदैरशून्यस्त्रिभिरेति सूर्यः”—इति । यदा त्विह
सूक्ते सारंपराज्या आत्मस्तुतिस्तदा सूर्यात्मना स्तूयत इत्यवगन्त-
व्यम् ॥ ६ ॥ ४७

* ऋ० १, ४, ७, २ ।

† ऋ० १, ४, ७, २ ।

‡ “वडेन्द्राः परिधयन्तुनाम्”—इति ऋ० ३, १, २८ । तत्र प्रथमं सिद्धम् ।

१ २ २४ २ ११ १
 न्तीशकाइताश्वारः । दशविश्वायाश्मराश्याश्मम् । अ

पत्येतायाह्वोया१था२ । नक्षत्रायन्तीयाक्तू१भा२इः ।

सूरायविश्वाश्चाक्षा१मा२इ । अहश्चनस्या३काइता१वा२ः॥

२ ४ १ २ २४ ४ १ २ ५
विरश्मयोजाशनाश्न२ । भाजन्तोअग्राशयोयाशथा

२३। ^{१२ २}हाउ३हाउ। ^{१२ १२ ३२ २}भाजाओवा। २। ^{३२ २ ४}भाजाओ

३५५६५६ । ३ १ १ १ १ ३ २ ३ ४ ५ ॥ १ १ ० ॥

१२ २ ३ १२ १२ २ १ २ १ १
 १. हाउरहाउ । शुक्राओवा । ३ । दिदीहिविश्नतस्य

शुः । उदुत्यञ्जाताइवाइदा१सारम् । देवंवहन्ती३

का॒द्रुता॑श्वा॒रः । दृ॒श्ये॒ वि॒श्वा॒या॒ इ॒न्द्रा॑श्या॒रम् । अ॒प॒त्ये

१ १ २ १ २ १ १ २ २ २
तायाश्चोयाश्चा २ । नक्षत्रायन्तीयाक्त १ भा २ दः । सूर

१ १ १ १ १
यन्निश्चाश्चाशसा २३ । अदृशन्नस्याश्काइताशवा २ ।

* आ० मा० ३५० ६, २, ११ ।

+ तत्रैषेदं द्वितीयम्। (आ० मा० ३, २, १८)

१ २ १ २ २ २ १ २
विरश्मयोजारनां आ१नू२ । भ्राजन्तो अग्नाश्चोया१थार२ ।

२२ २ ३ ३२३२ ३ १ ४
ह्यउ२ह्यउ । शुक्राश्चोवा । ३ । शुक्राश्चो५वा६५६ ।

३११११
ई२३४५ ॥ १२ * ॥ ४८ ॥ ४९

“त्ये” “तायवः” “यथा” प्रसिद्धास्तस्करा इव “नक्षत्राणि”
देवगेह्रूपाणि [“देवगृहा वै नक्षत्राणि”—इति श्रुत्यन्तरात् ।
यदा, इह लोके मानुषां ये स्वर्गं माप्नुवन्ति ते नक्षत्ररूपेण
दृश्यन्ते । तथाच श्रूयते—“यो वा इह यजते अमुं स लोकं
नक्षते तन्नक्षत्राणां नक्षत्रत्वम्”—इति । यदा, तेषां सुकृतिनां
ज्योतींषि नक्षत्राण्युच्यन्ते । “सुकृतां वा एतानि ज्योतींषि यन्न-
क्षत्राणीति”—आस्मानात् । यास्कस्वाह—“नक्षत्राणि नक्षतेर्गति-
कर्मणो नेमानि नक्षत्राणीति च ब्राह्मणम्”—इति] यथाविधानि
नक्षत्राणि “अक्षुभिः” रात्रिभिः सह “अप यन्ति” अपगच्छन्ति ।
“विश्वचक्षसे” विश्वस्य सर्वस्य प्रकाशकस्य “सूराय” सूर्यस्य
आगमनं दृष्टेति शेषः [तस्करा नक्षत्राणि च रात्रिभिः सह सूर्य
आगमिष्यतीत्याकुलायन्त इत्यर्थः । तायुरिति स्त्रेयनाम (नै ३,
२४, ७) तायुस्तस्कर इति तन्नामसु पाठात् । अक्षुरिति
रात्रिनाम (नै १, ७, ४) शर्वरी अक्षुरिति तन्नामसु
पाठात् ॥ ७ ॥ ४८

अथ नवमी ।

^{३१२ ३१२ ३१२} तरणिविश्वदर्शतेज्योतिष्कृदसिसूर्य ।

^{३३१ २ ३२} विश्वमाभासिरोचनम् ॥ ८ ॥ ५० *

अथ दशमी ।

^{३२ ३ २३ १ २ ३१२ २२३१२} प्रत्यङ्देवानांविशःप्रत्यङ्ङ्देषिमानुषान् ।

^{३१३ ३३ २२३} प्रत्यङ्विश्वस्वर्दंशे ॥ १० ॥ ५१ †

अथ एकादशी ।

^{१२ ३१२ ३२३२३ १२} येनापावकवक्षसाभुरण्यन्तञ्जनाञ्चनु ।

^{१२ ३१२} त्वंवरूणपशसि ॥ ११ ॥ ५२ ‡

“अस्य” सूर्यस्य “केतवः” प्रज्ञापकाः “रश्मयः” दीप्तयः “ज-
नान् अनुव्यद्व्यन्” जनान् सर्वान् अनुक्रमेण प्रेक्षन्ते । सर्व-
जगत् प्रकाशयन्तीत्यर्थः । तत्र दृष्टान्तः—“भाजन्तः” दीप्य-
माना “अग्नय इव” ॥

“व्यद्व्यन्”-“वद्व्यन्”—इति पाठो ॥ ८ ॥ ४९

* ऋ० १, ४, ७, ४ ।

† ऋ० १, ४, ७, ५ ।

‡ ऋ० १, ४, ७, ६ ।

^{१२} ^२ ^{३२२२२२२} ^१ ^२ ^१
 * छाउरछाउ । भूताओवा । ३ । दिदीक्षिविश्वतस्यु
^१ ^२ ^१ ^२ ^{१२} ^१ ^१ ^२
 युः । तरणिविश्वाद्दार्शाताः । ज्योतिष्कृदसीसूरा
^१ ^२ ^१ ^२ ^१ ^२ ^१ ^२
 याः । विश्वमाभासीश्रोचाशनाम् । प्रत्यङ्देवा
^१ ^२ ^१ ^२ ^१ ^२ ^१ ^२
 नांवाश्दशाः । प्रत्यङ्देवीश्मानूषारन् । प्रत्यङ्
^१ ^२ ^१ ^२ ^१ ^२ ^१ ^२
 विश्वस्रवार्हशान् । येनापावकाश्चाक्षान् ।
^१ ^२ ^१ ^२ ^१ ^२ ^१ ^२
 भुरण्यन्तश्चाश्नाश्नूः । त्वंवरुणाश्पाश्याशसारश्च ।
^{१२} ^२ ^{३२२२२२२} ^{१२} ^४ ^५
 छाउरछाउ । भूताओवा । २ । भूताओपुवार्हपुवार्ह ।
^{१११११}
 ई२३४५ ॥ १३ + ॥

^{१२} ^२ ^{३२२२२२२} ^१ ^२ ^१
 * छाउरछाउ । तेजाओवा । ३ । दिदीक्षिविश्वतस्यु
^१ ^२ ^१ ^२ ^{१२} ^१ ^१ ^२
 युः । तरणिविश्वाद्दार्शाताः । ज्योतिष्कृदसीसूरा
^१ ^२ ^१ ^२ ^१ ^२ ^१ ^२
 श्याः । विश्वमाभासीश्रोचाशनाम् । प्रत्यङ्देवः

* तत्र तृतीयं सिद्धम् (आ० ग्रा० १, २, २६) ।

† आ० ग्रा० ३५० ६, २, १३ ।

‡ तत्र चतुर्थं सिद्धम् (आ० ग्रा० १, २, २६) ।

१ २ २ २ १ २ २
 गावाश्दृशाः । पृथङ्दुषीश्मानूषाः । पृथङ्
 १ २ २ २ २ २ १ २
 विश्वसूस्वार्हश्शाः । येनापावकाश्चाक्षाः ।
 २ १ २ २ १ २
 भुरण्यन्तञ्जाः । त्वं वरुणाश्पाश्याः ।
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ १ २
 द्वाउरद्वाउ । तेजाश्चोवा । २ । तेजाश्चोपुवाद्पुद् । ई २
 १ १ १
 ३४५ ॥ १४ * ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२

हे “सूर्य” त्वं “तरणिः” प्रगल्भा अन्येन गन्तुं मशक्यस्य मह-
 गोऽध्वनो गन्तासि । [तथाच स्मर्यते—“योजनानां सहस्रे हे हे
 श्वे हे च योजने । एकेन निमिषार्द्धेन क्रममाणं नमोस्तु ते”
 —इति] यद्वा । उपासकानां रोगात्तारयितासि [“आरोग्यं
 भास्करादिच्छेत्”—इति स्मरणात्] तथा “विश्वदर्शतः” विश्वैः
 सर्वैः प्राणिभिर्दर्शनीयः । आदित्य-दर्शनस्य चण्डालादि-दर्शन-
 जनित-पाप-निवर्तन-हेतुत्वात् । तथाचापस्तम्बः—“दर्शने ज्योतिषां
 दर्शनम्”—इति यद्वा, “विश्व” सर्वं भूतजातं “दर्शतः” द्रष्टव्यं
 प्रकाश्यं येन स तथोक्तः । तथा “ज्योतिष्कृत्” ज्योतिषः प्रका-

* आ० भा० २५० ६, २ १४ ।

† “तरणिः”—इति निघण्टौ त (२, १४) लिप्यामपाम्ब पद । तरणिं योज-
 नाना (४३७ पृ०) इति सम्बन्धाच्चापस्तम्ब मेव याचकौ तारकनिनि ; माधवस्य
 ‘विमं दानादं ना’—इति ।

शस्य कर्त्ता, सर्वस्य वस्तुनः प्रकाशयितेत्यर्थः । यथा, चन्द्रादीनां [रात्रौ हि अस्तमये चन्द्रादिषु सूर्य-किरणाः प्रतिफलिताः अतीत्यकारं निवारयन्ति । यथा हारस्य दर्पणोपरि निपतिताः सूर्यरश्मयो गृहान्तर्वर्ति तमो निवारयन्ति तद्वदित्यर्थः] यस्मादेवं तस्मात् “विश्व” प्राप्तं “रोचनं” रोचमानम् “अन्तरिक्षम्” “आ” समन्तात् “भासि” प्रकाशयसि ॥

यथा, हे “सूर्य” अन्तर्यामितया सर्वस्य प्रेरक परमात्मन ! “तरणिः” संसाराब्धेस्तारकोसि । यस्मात् त्वं “विश्वदर्शतः” विश्वैः सर्वैर्मुमुक्षुभिर्दर्शतो द्रष्टव्यः साक्षात्कर्तव्य इत्यर्थः [अधिष्ठान-साक्षात्कारे हि आरोपितं निवर्तते] “ज्योतिष्कृत्” ज्योतिषः सूर्यादेः कर्त्ता [तच्चास्त्रायते—“चन्द्रमा मनसो जातश्चक्षोः सूर्यो अजायत”—इति*] ईदृशस्त्वधिद्रूपतया “विश्व” सर्वं दृश्यजातं “रोचमानं” दीप्यमानं यथा भवति तथा “आ भासि” प्रकाशयसि [मेवं न्यङ्करणे हि सर्वं जगत् दृश्यते ।†]

* “चन्द्रमा मनसो जातश्चक्षोः मूर्था अजायत । ओवादायुषपावयमुषादग्निरजायत”—इति य० मा० शा० म० ३१ अ० १२ क० । ‘यथा दध्नादि-द्रव्याणि, गवादाद्या पशवः, कृमादयो वेदाः, प्राण्यादयो मनुष्याश्च तस्मादुत्पन्नाः एवं चन्द्रादयो देवा अपि तस्मादेवोत्पन्ना इत्याह । मनसः सकाशात् चन्द्रमा जातः चक्षोः सूर्यः सकाशात् जगत् सूर्यः अजायत । वायुः प्राणश्च ओवात् कर्त्ता अजायत । मुखादग्निरजायत’—इति च तद्वाक्यान् मञ्जीवर-कृतम् ।

† “हे सूर्य ! त्वं ज्योतिष्कृत् त्वं जगत् कर्त्तासि विश्वं साभासि प्रकाशयसि च चक्षु-विषु मन्त्रवचनपदनामकादिषु लक्ष्मिणां जगदित्यर्थः । कीदृशं विश्वम् ? रोचनं दीप्यमानं

तथाचान्नायते—“तमेवभान्तमनुभाति सर्वं” तस्य भासा सर्वमिदं विभाति”—इति # ॥ ८ ॥ ५०

हे सूर्य ! त्वं “देवानां” “विशः” मरुत्नामकान् देवान् † [“मरुतो वै देवानां विशः”—इति श्रुत्यन्तरात् । तान्मरुत्तञ्जकान्देवान्] “प्रत्यङ् उदेषि” प्रतिगच्छन्नुदयं प्राप्नोषि ‡ । तेषां मभिमुखं यथा भवति तथेत्यर्थः । तथा “मानुषान्” मनुष्यान् प्रत्यङ् उदेषि । तेऽपि यथास्मदभिमुख एव सूर्य उदेतीति मन्यन्ते तथा “विशं” प्राप्तं “स्वः” द्वां लोकं “दृशे” द्रष्टुं “प्रत्यङ्” उदेषि । यथा स्वर्लोक-वासिनी जनाः स्वस्याभिमुख्येन पश्यन्ति तथा उदेधीत्यर्थः [एतदुक्तं भवति—ये लोकाः

तत्प्रकाशेनेति भावः । कीदृशस्त्वं तरणिः तरत्यतिक्रामसि नभोवर्त्तेति तरणिः । “अथविश्वेभ्योऽनिरिति (उषा० २. ८८) तरन्तेरनिप्रत्ययः । विश्वदर्शनः विश्वस्वदर्शनः दर्शनोयः हरेरतच् ॥”—इति वेददीपः ।

• चिरण्मये परे कोशे विरजं वक्ष्ये निष्कलम् । तच्छुभं ज्योतिषां ज्योतिषमपदात्मविदो विदुः । न तत्र सूक्ष्मं भाति न चन्द्रतारकं नेमा विद्युतो भास्ति कुतोऽथ मग्निः । तमेव भान्तमनुभाति सर्वं तस्य भासा सर्वं मिदं विभाति”—इति मुष्ककोपनिषत् २, १० ।

† “विशः”—इति, अग्नेजरितरिति व्याख्यायां (१५७ पृ०) प्रजाः । विशोविशस्त्रि व्याख्यायां (२४४ पृ०) प्रजाः । यदाउ इति व्याख्यायां प्रजाः, तच्चैव विशे ऋ षे इति च । प्रमोमचे इति व्याख्यायां (१६० पृ०) प्रजाः । निषष्टु-दिनोय-तृतीये मनुष्यनामसु चतुर्थं च ।

‡ “प्रत्यङ्किदं सर्वं मुदेषि । प्रत्यङ् किदं सर्वं ममि विपश्यसीति”—इति निष० ६० ६, २४ ।

पश्यन्ति ते जनाः सर्वेऽपि स्वस्वाभिमुखेन सूर्यं पश्यन्तीति * ।
तथाचान्नायते—“तस्मात्सर्व एव मन्द्यन्ते मां प्रत्युदगात्”—
इति ॥ १० ॥ ५१

हे “पावक” सर्वस्य शोधक ! “वरुण” अनिष्ट-वारक सूर्य !
त्वं “जनान्” प्राणिनः “भुरण्यन्तं” धारयन्तं पोषयन्तं वा इमं
लोकं† “येन”‡ “चक्षसा” प्रकाशिनानु पश्यसि अनुक्रमेण
प्रकाशयसि तं प्रकाशं स्तुम इति शेषः । यद्वा, उत्तरस्या मृचि
सम्बन्धः तेन चक्षुसा उद्देश्येति ॥ । तथाच यास्केनोक्तं§—
तत्ते वयं स्तुम इति वाक्यशेषोऽपि वीत्तरस्या मन्वयस्तेन व्याख्या-
तीति (निरु० दे० ६, २२) ॥ ११ ॥ ५२

* “अपि वैतस्या मय । यनापावक . . . । तेन नो जनानभि वि पश्यसि”—
इति निरु० ६, २५-२६ ।

† “भुरण्यमिति चिप्रनाम भुरण्यः शकुनिभूरि मध्वानं नयति स्वर्गस्य लोक-
स्यापि बोद्धा तत्प्राप्तौ भुरण्यरनेन पावकत्वानेन भुरण्यन्तं जनां चतुलं वरुण पश्यसि”—
इति निरु० दे० ५, २१ ।

‡ मृचि तु “येना”—इति पाठः । तच्च द्वाच इति (६, १, ११५) द्वौर्ध्वः ।

§ “सर्वस्ये पक्ष्याकारेणाग्निदीयते तद्रूपं मात्मानं सम्याद्य मक्ति माप्नोति तद्वत्
प्राप्यते—ए पावक शोधक येन चक्षसा दर्शनेन-न् भुरण्यन्तं अनुपश्यसि ; चिप्रपातो
पक्षी भुरण्यः, भुरण्यमात्मानं करोति भुरण्यति, भुरण्यतोति भुरण्यन्तं नस् ; क्षिप्र-
तत्प्रत्ययः । सर्वस्येधयाजिनं भुरण्यपक्षिरूपात्मानं छन्ना स्वर्गस्थानं येन चक्षसाह-
पश्यन्तीत्यर्थः । तेन चक्षसा जनानस्मानपि भुरण्यन्तः से वरुण नं पश्य वरुणः सूर्यः”—
इति वेददीपः य० मा० ब्रा० च० १२ च० ११ क० ।

§ “अपि वीत्तरस्यामित्यन्तमेव यास्क वचनम् । अन्वयत्वादित्यर्थसम्बन्धः ।

अथ हादशी ।

१२ १२३१२ ३ १ ३ १ २ ३ १ २
उद्यामेषिरजःपृथुद्वा*मिमानोअक्तुभिः ।

२ ३ १ २
पश्यञ्जन्मानिद्वयं ॥ १२ ॥ ५३ ।

अथ त्रयोदशी ।

१ २ ३ २ ३ २ ३ २ २ ३कर
अयुक्तसप्तशुन्धुपवःहरेरथस्यनत्पुनः ‡ ।

१ २ ३ १ २
ताभिर्यातिस्वयुक्तिभिः ॥ १३ ॥ ५४ ॥

अथ चतुर्दशी ।

३ १ २ ३ २ ३ २ ३ २
सप्तत्वाच्चरितोरथेवदन्तिदेवद्वयं ।

३ १ २
शोचिष्कोशंविचक्षण ॥ १४ ॥ ५५ §

॥ पञ्चम-दशति ॥

● “रजस्यवद्वा”—इति च ऋ० पाठः ।

† ऋ० १, ४, ७, ७ ।

‡ “नप्तः”—इति ऋ० पाठः ।

¶ ऋ० १, ४, ७, ८ ।

§ ऋ० १, ४, ७, ८ ।

१२ २ ३ २२२२ २ २ १
 * छाउ२छाउ । सत्याओवा । ३ । दिदीद्विविश्चत
 १ १ २ २ २ १ २ १ २ २ ०२
 स्पृथुः । उद्यामेपिराज्ञाःपार्थ्य २ । अहामिमानी३
 १ २ २ २ १ १ २
 आक्तूभा२इः । पश्यञ्जन्मानी३सूराश्या २ । अयुक्त
 १ २ २ २ १ २ २
 सप्ता३शून्य१वा २ । सूरोरथस्याज्ञाप्ताश्या २ । ता
 २ १ २ २ २ १ २
 भिर्यातिस्वा३यूक्ता३इभी २ । सप्तत्वाच्चरी३तोरश्या २
 १ २ १ २ २ २ १ २
 इ । वहन्तिदेवा३सूराश्या २ । शोचिष्के शंवी३चाक्षाणा
 २ २ २ ३ २ २ २ २ ४
 २३ । छाउ३छाउ । सत्याओवा । ३ । सत्या३ओ१वा६५
 ० १ १ १ १
 ६ । ई२३४५ ॥ १५ ॥

१२ २ ३ २२२२ २ २ १ २
 † छाउ२छाउ । कृताओवा । ३ । दिदीद्विविश्चतस्पृ
 १ २ २ २ १ २ १ २ २ २ ०२ १ २
 थुः । उद्यामेपिराज्ञाःपार्थ्य २ । अहामिमानी३आक्तू
 १ २ २ १ २ २
 शभा२इः । पश्यञ्जन्मानी३सूराश्या २ । अयुक्तमप्ता३

० तत्र पञ्चमं सिद्धम् (आ० भा० ३, २, २६) ।

† आ० भा० ३५० ६, २, १५ ।

‡ तत्रान्वितं षष्ठं सिद्धम् (आ० भा० ३, २, २६) ।

१ १ २ २ १ १ २ २ २
 शून्यश्वारः । सूरोरथस्याश्नाप्ताश्याः । ताभिर्याति
 १ २ १ २ १ २ १
 स्वाश्वत्ताश्वभीः । सप्तत्वाक्षरीश्वतोराश्याः । वक्ष
 २ १ २ २ २ २ १ २ २ २
 न्तिदेवाश्चसूराश्याः । शोचिष्कोश्वीश्वाक्षणाः । चाउ
 २ २ ३ २ २ २ २ ३ २ ४ ३ १
 चाउचाउ । कृताश्वोवा । ३ । कृताश्वोप्रवाहपुह । ई२
 १ १ १
 ३४५ ॥ १६ * ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५

हे “सूर्य !” त्वं “पृथु” सुविस्तीर्णं “रजः” लोकं [“लोका
 रजांस्यच्यन्ते” १—इति यास्क-वचनात्] द्युलोकं “द्याम्”
 भ्रुन्तिरिधलोकम् “उदेषि” उद्वच्छसि † । किं कुर्वन् ? अहानि
 “अक्षुभिः” रात्रिभिः सह “मिमानः” उन्मानयन् [आदित्यगत्य-
 धीनत्वादहोरात्र-विभागस्य] तथा “जन्मानि” जननयन्ति
 भूतजातानि “पश्यन्” प्रकाशयन् ॥

“उद्याम्”-“विद्याम्”—इति पाठौ ॥ १२ ॥ ५३

● आ० गा० १५० ६, २, १६ ।

† “रजो रजतेः । ज्योती रज उच्यते । उदकं रज उच्यते । लोका रजांस्यच्यन्ते
 अह गच्छन्ती रजसी उच्यते । रजांसि श्रिया विसरन्ति तस्यै इत्यपि निगमो भवति”—
 इति निघ० ४, १८ ।

‡ “येषि खां रजस्य पृथु सदाहानं लोकं सदाहानं च मिमानोऽक्षुभीरानिभिः सह
 पश्यन्त्याति जातानि मर्य । न पि वा पश्यन्त्याम्”—इति यास्कः दे० ६, १९ ।

“सूरः” सर्वस्य प्रेरकः सूर्यः* “शुभ्युवः” शोधिका अश्व-
स्त्रियः † । तादृशीः “सप्त” सप्त-सङ्ख्यांकाः ‡ “अयुक्त” स्व-रथे
योजितवान् ॥ । कीदृशीः ? “रथस्य” “नष्ट्युः” नपातयित्रः ।
याभिर्युक्तो रथो याति न पतति इदृशीरित्यर्थः । एवम्भूताभिस्ता-
भिरश्वस्त्रोभिः “स्वयुक्तिभिः” स्वकीय-योजनेन रथे सम्बद्धाभिः
“याति” यत्नगृहं प्रत्यागच्छति । अतस्तस्मै हविर्दातव्य मिति
वाक्यशेषः ॥ १३ ॥ ५४

हे “सूर्य !” “देव” द्यातमान । “विचक्षण !” सर्वस्य प्रका-

* सूरशब्दः सूर्याद्योऽत्र सर्वत्र—४०१, १, ४, २—१, १, ४, ४—५, २, २, ७—७०
४, १, ८, १ — ४, २, १, १२—५, १, ८, २—५, १, ८, २—६, १, २, १—६, १, ४, २
—८, १, ४, १ । सोमार्घ्यदानयोरेव—३०३, १, ५, १—४, १, २०. २ ॥

† “शुभ्युवः शुभ्युवः शुभ्युवः भवति शोधनात् तस्मैव । * * * । * ० शकुनिरपि
शुभ्युवश्च शोधनादेवोदकचरो भवति । आपोऽपि शुभ्युव उच्यन्ते शोधनादेव”
—इति निब० जे० ४, १६ ।

‡ “सप्त सप्ता सप्ता सप्तादित्यरमय इति वदन्ति”—इति निब० जे० ४, १६ ।
“सप्त युञ्जन्ति रथमेकचक्रमित्यादि निब० जे० ४, १७ । “सप्त प्राणाः प्रभवन्ति तस्मात्
सप्तार्षिषः समिधः सप्त सोमाः । सप्त इमे लोका येषु चरन्ति प्राणा गुहाशया नि-
हिताः सप्त सप्त”—इति सु० उ० ६. १ ।

॥ “रथे तिष्ठन्नयति वाजिनः पुरस्तात् सतो यत्र यत्र कामयंत सुपारयिः । कक्षाण-
सारणि रभोश्चक्रां सचिमानं पूजयामि मनः पथात् सक्तोऽनुयच्छन्ति रथमयः”—इति
निब० जे० १, १६ । अपिच—“रथं विप्रं मावतं मेघं यद्यं यवणोऽथ साक्ययामह
आ यस्मिन्मथो सूरमथोयान्मुदकानि विभती सखा सवह्निः सच रोदसी”—इति
निब० जे० ५, ५० ।

शयितः । “सप्त” सप्त-सङ्ख्याकाः “हरितः” अश्वः^१ रस-हरण-
शीला रश्मयो वा^२ “त्वा”^३ त्वां “वहन्ति” प्राप्नुवन्ति । कौटुशम् ?
“रथे” अवस्थित मिति शेषः । तथा “शोचिष्केश” शोची^४ पि ।
तेजांस्येव यस्मिन् केशा द्वव ॥ दृश्यन्ते स तथोक्तस्त मिति § ॥
॥ १४ ॥ ५५

इति सायणाचार्य-विरचिते माधवीये सामवेदार्थप्रकाशे

छन्दोव्याख्याने षष्ठोऽध्यायस्य पञ्चमः खण्डः ॥

१. “हरितश्चादित्यस्य”—इति अश्वविशेषनामसु निघ० १, १५, ३ । “अश्वः
कक्षादङ्गतेऽध्वानं महाशनो भवतीति वा । * * * । तस्याश्ववत् देवतावच्च निगमा
भवन्ति”—इत्यादि निघ० नै० २, २० ; २० ५, ३०-३१ ।

२. “सप्त रश्मयः”—इति रश्मिनामसु निघ० १, ४, १९ । अत एव यास्कः “रश्मिर्य-
मनात्”—इत्यादि निरु० मं० १, १५ ।

३. “शोचिः”—इति अलङ्काराधेयसु षष्ठं जेघण्टुकम् १, १० ।

४. “केशी केशा रश्मयस्तेजहान् भवति काशनादा प्रकाशनादा । तस्यैषा
भवति * * * । केशीदं सर्वं मिदं मभि विपश्यति केशीदं ज्योतिरुच्यत इत्यादित्य माह ।
अथाप्येते इतरे ज्योतिषो केशिनी उच्येते धूमेनाग्नी रजसा च मध्यमः । * * * ।
एक एषा मित्यग्निः पृथिवीं दहति । सर्वं मेकोऽभि विपश्यति कर्षाभि रादित्यो गति-
रेकस्य दृश्यते न रूपं मध्यमस्य”—इति निरु० दै० ६, १५-२६-२७ ।

§ “सप्तोत्तानादित्य रश्मीनयमादित्यो गिरति मध्यस्थानोर्ध्वं शब्दे यत एतच्छिञ्छितति
तानि धीतिभिश्च मनसा च विपर्ययन्ति परि भुवः परिभवन्ति सर्वाणि कर्षाणि सर्व-
कर्महेत्यधिदेवतम् । अथाध्यात्मं सप्तोत्तानीन्द्रियाण्ययमात्मा गिरति मध्यस्थानोर्ध्वं शब्दे
यात्यच्छिञ्छितति तानि धीतिभिश्च मनसा च विपर्ययन्ति परि भुवः परिभवन्ति सर्वा-
नीन्द्रियाणि ज्ञानकर्महेत्यात्मं तिसाचष्टे”—इति निघ० प० १, ११ ।

वेदार्थस्य प्रकाशेन तमो हार्ह निवारयन् ।

पुमर्थास्तुरो देयान्निद्यातीर्थमहेश्वरः ॥ ६ ॥

इति श्रीमद्राजाधिराज-परमेश्वर-वैदिक-मार्ग-प्रवर्त्तक-

श्रीवीर-वृक्ष-भूपाल-साम्राज्य-धुरन्धरेण सायणा-

चार्येण विरचिते माधवीये सामवेदार्थ-प्रकाशे

कन्दोव्याख्याने आरण्यएवाध्येतव्यः

षष्ठोऽध्यायः समाप्तः ॥

॥ समाप्तम् आरण्यम् पर्व आरण्यङ्गाण्डं वा ॥

॥ इति चतुर्थम्यव ॥

॥ सामवेद-संहितायां कन्दार्चिकः समाप्तः ॥

॥ श्री नमः सामवेदाय ॥

॥ सामवेदसंहिता ॥

तव

॥ अथ महानामन्यार्चिकः ॥ *

(भाष्यकृतोभूमिका)

ऐन्द्रोरथ महानाम्नोः शकरीर्वा विकर्षिताः ।

पञ्चभिः सहिता अन्ते पुरीषपदनामभिः ॥

एताः प्रकृतितस्तिस्त्र उपसर्गैस्तु संयुताः ।

नव सङ्ख्या इति प्राहुर्वेदाध्ययनशालिनः ॥

ऐतरेय-ब्राह्मणेऽपि शस्त्रे षोडशि-नामके ।

तिस्त्रः प्रोक्ता महानाम्नास्त्रैलोक्यात्मत्ववर्णनात् ॥

„ महानाम्नीनां पाठस्तु न तु ऋग्व्याहिके नापि उभराहिके परं ऋग्व्याहिके
समाप्ते तत्पुस्तकान्यभागे एव सर्वत्र दृश्यन्ते, एव मारण्यमाने समाप्ते च ततोऽनन्तरं
महानाम्नी-सामपाठस्तथैव पुस्तके सर्वत्रेति परिगृह्यत्वमासा मस्य च ज्ञायत इति
ऋग्व्याहिकानां एव व्याख्यातवान् भगवान् सायणः ।

तत्र हि महानाम्नीना मुपसर्गानुपसृजत्ययं वै लोकाः प्रथमा
महानाम्नान्तरिक्षलोकी द्वितीयाऽसौ लीकस्तृतीयेति । नन्वेताः
शक्ररीच्छन्दस्का व्याक्रियन्त इ युक्ताश्चेत् षट्पञ्चाशदक्षराः स्युः ।
तथा च समाम्नातं चतुर्विंशत्यादि चतुरक्षरमिति (पि०) ।
अस्यार्थः—गायत्रादीना मतिष्ठत्यन्तानां छन्दसां चतुर्विंशत्यक्षरा
ण्यारभ्य उत्तरोत्तरं चतुर्षु चतुर्षु अक्षरेष्वधिकेषु सप्त उष्णि-
गादि-छन्दांसि जायन्ते* । एवं क्रमशोऽक्षराधिक्ये सति शक्ररी
षट्पञ्चाशदक्षरा सम्भवतीति । एता ऋचस्तु शक्ररीभ्योऽधि-
काक्षरा दृश्यन्ते । तस्मादामा मुपसर्गाक्षरैराधिक्यं न तु स्वत
इति ज्ञायते । तर्हि के पुनरुपसर्गाः ? के पुनः शाक्रराः पादाः ?
इत्युच्यते—

* छन्दांसि		अतिच्छन्दांसि		विच्छन्दांसि	
छन्दोनाम	अक्षरसंख्या	छन्दोनाम	अक्षरसंख्या	छन्दोनाम	अक्षरसंख्या
१ गायत्री	२४	१ अतिजगती	५२	१ छतिः	८०
२ उष्णिक्	२८	२ शक्ररी	५६	२ प्रछतिः	८४
३ अतुष्टुप	३२	३ अतिशक्ररी	६०	३ आछतिः	८८
४ वृहती	३६	४ अष्टिः	६४	४ विछतिः	९२
५ पङ्क्तिः	४०	५ अन्यष्टिः	६८	५ संस्मृतिः	९६
६ विष्टुप	४४	६ छतिः	७२	६ अतिछतिः	१००
७ जगती	४८	७ अतिछतिः	७६	७ उत्तुतिः	१०४

प्रथमा । “विदामघवन्विदा”-इति द्विपदा ऋगुपसर्गः ।
 ततः “शिचाशचीनाम्पते”-इत्याद्यास्त्रयोऽष्टाक्षराः शाक्षराः ।
 ततः “स्वर्णाशुः”-इति पञ्चाक्षरः पादः । अत्राक्षर-विक्षेपेऽपि
 पञ्चाक्षरत्वं द्रष्टव्यम् । “प्रचेतनप्रचेतयः”-इत्याष्टाक्षरः । एतौ
 ङावुपसर्गसञ्ज्ञौ । “इन्द्रद्युम्नायनइषे”-इति पादोऽष्टाक्षरः
 शाक्षरः । “एवाहिगक्रः”-इति पञ्चाक्षर उपसर्गः । “रायेवा-
 जायवन्निवः”-इत्याद्यास्त्रयः पादाः शाक्षराः । “आयाहिपि-
 बमतस्व”-इति पादोऽष्टाक्षर उपसर्गः । इत्येव सृक्
 प्रथमा ॥

अथ द्वितीया । “विदारायेसुवीर्यम्”-इति द्विपदा उपसर्गः ।
 “मण्डिष्ठवज्रिन्वृञ्जसे”-इत्याद्यास्त्रयोऽष्टाक्षराः पादाः शाक्ष-
 राः । ततः “अंशुर्नशोचिः”-इति पञ्चाक्षरः पादः । “चिकि
 त्वोअभिनोनय”-इति पादः । एतौ ङावुपसर्गौ । “इन्द्रोविदे-
 तमुस्तुहि”-इति पादोऽष्टाक्षरः शाक्षरः । “ईशेहिगक्रः”-इति
 पञ्चाक्षरः पाद उपसर्गः । “तमृतयेहवामहे”-इत्याद्यास्त्रयो-
 ऽष्टाक्षराः पादाः शाक्षराः । “क्रतुश्छन्दःक्रतुश्छन्दः”-इति पाद
 उपसर्गः । इत्येवं द्वितीया ॥

तृतीयस्याः । “इन्द्रश्चनस्यसातयेहवामहे”-इति द्विपदा
 उपसर्गः । “सनःस्वर्षत्”-इत्याद्यास्त्रयोऽष्टाक्षराः शाक्षराः
 पादाः । “अंशुर्मदाय”-इति पञ्चाक्षरः पादः । “सुन्नआधेहि

नोवमो”—इत्यष्टाक्षरः पादः । एतो द्वावुपसर्गाः । “पूर्तिः-
शविष्ठशस्यते”—इति पादोऽष्टाक्षरः शाकरः । “वशीहिशकः”
—इति पञ्चाक्षर उपसर्गः । “नूनन्तत्रव्यंसशमे”—इत्याद्यास्तयो
ऽष्टाक्षराः शाकराः । “शूरोयोगोषुगच्छति”—इति पादो
द्वावुपसर्गाविति तृतीया ऋक् सम्पन्ना ॥

अत्र प्रथमायाः सप्त शाकराणि पदानि, पञ्चोपसर्गाः ।
एवं द्वितीयस्या अपि पदान्युपसर्गाः । तृतीयायास्तु सप्त शाक-
राणि पदानि, षडुपसर्गाः । इत्युक्तार्था निदानकल्पे सूत्रादिकं
सम्यगालोचयद्भिः पूर्वाचार्यैः श्लोकद्वये सङ्गृह्य दर्शितः—

“प्रथमं द्विपदा, त्रीणि शाकराणि पदान्यतः ।

पञ्चार्णाष्टाक्षरौ चोपसर्गविकथ शाकरः ॥ १ ॥

पञ्चार्ण उपसर्गोऽथ त्रयस्ते वहिरन्तिमः ।]

इय माद्या ; द्वितीयैव ; तृतीया पुनरन्तिमः ।

अधिकोऽष्टाक्षरः पाद उपसर्ग इति स्थितिः ॥२॥”—इति ॥

अत्र सर्वत्रोपसर्गान् परित्यज्य केवल-पदगताक्षर-सङ्ख्यायां
कृतायां पदधिकपञ्चाशत्-सङ्ख्याकान्यक्षराणि जायन्ते । अतस्तद्
द्वितीया शक्नोतीति न विरोधः ॥ एतासु गीयते माम यत्तच्छा-
कर मुच्यते । तत्पञ्चमेऽङ्गि पृष्ठेषु होतुः पृष्ठं विधीयते ।

उपसर्गैः संयुताना मासा मिन्द्रोऽधिदेवता ।

माश्व्यन्दिनं यत् सवनं सर्वं मैन्द्र भिति स्थितम् ॥

अत्रैवाश्वलायनेन स्व-ब्राह्मण मनुसरता कश्चिद्विशेषोऽनुष्टुप्
गायत्री सम्पादनादिर्दर्शितः—

“प्रचेतनप्रचेतयायाहिपिबमस्व ।

क्रतुश्छन्दःकृतम्बृहत्सुम्नआधेहिनीवसः ॥ ”—इति । *

“चिकित्वोऽभिनीनयशूरीयोगोषुगच्छति ।

सखासुशेवोअदयुः ॥ ”—इति । †

गायत्रादिरित्येव मादिः एष तु प्रयोग-सौकर्यार्थः ।
अस्माभिस्त्रिदानीं मर्थ-सौकर्यार्थं क्रमेण सोपसर्गा ऋचो
व्याख्याताः । ‡

* एषानुष्टुप्, सम्पन्ना, षष्ठाक्षर-चतुष्पदानस्य सम्पादनात् ।

† एषा गायत्री सम्पन्ना, षष्ठाक्षर-त्रिपदानस्य सम्पादनात् ।

‡ पञ्चकारादयो हि पथमीयं व्याख्येयं वा प्रथमं स्व-मनस्येव सम्पाद्यते, ततश्च स्ते-
जसादिभिः काश्चितोऽन्ये ‘व्याख्याताः’—इति भूतप्रयोगो नापायः, “कौमुदीयं विर-
च्यते”—इत्यादावप्येव नैव ।

॥ हरिः ओम् ॥

(प्रथमास्तिस्रः)

३ १ २ ३ २ ३ १ २ २ २ ३ १ २
विदामघवन्विदागातुमनुश्रुशिषो दिशः ।

१ २ ३ १ २ ३
शिक्षाशचीनाम्यतेपूर्वोणाम्पूख्वसो ॥ १ ॥

३ २ ३ ३ १ २ ३ २ २
आभिद्वमभिष्टिभिः स्वाऽऽर्त्ताऽऽशुः ।

१ २ ३ १ २ ३ १ ० ३ १ २ ३ २
प्रचेतनप्रचेतयेन्द्रद्युम्नायनद्वेषे ॥ २ ॥

३ २ ३ ३ १ ३ १ २ २
एवाक्षिशक्रोरायेवाजायवज्जिवः ।

१ २ ३ १ ३ १ २
शविष्ठवज्जिन्मृञ्जसेमश्चिष्ठ

३ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २
वज्जिन्मृञ्जसआयाहिपिबमन्स्व ॥ ३ ॥ १

१ २ १ २ २ १ १ २ १
* ए२ । विदामघवन्विदाः । गातुमनुश्रुशिषः ।

१ २ ३ ५ १ २ १ २ २ २ २
दाइशा३१उवा२३ । ई३४डा । ए२ । शिक्षाशचीनाम्य

१ २ २ २ २ १ २ ३ ५ २ २
ताइ । पूर्वोणाम्पूख्व२ । वसा३१उवा२३ । ई३४डा । आ

^१भिष्टमभा^{१ १}रइ । ^{१ १}ष्टिभि^{१ ५}ता^{१ २}३१उवा^{१ २}र३ । ई^{१ ५}३४डा । स्वर्ना^{१ २}
^५ग्रहः । ^१द्वा^{१ ५}३२उवा^{१ १२}र३ । ई^{१ २}३४डा । प्राचे । तनप्रचेतया ।
^{१ २}इन्द्रा । ^{२ १२}द्युम्ना^१धना^१रइपाइ । इडा । ईन्द्रा । ^{१ २}द्युम्ना^{१ १२}य
^१नारइषाइ । अथा । ^{१ २}इन्द्रा । ^{२ १२}द्युम्ना^१यनारइषाइ ।
^१इडा । ^{१२२}एवा^{२ २ २ २ २}क्षिक्रो^२राये^२राजा^२यवा^{२ १}१ज्री^{२ १}रवाः । शर्विष्ठ
^२वज्रि^{४ ५}न्ना^१३ । जासाइ । म^१च्छि^१ष्ठवज्रि^१न्ना^{१ २}र३हो । जासा^{१ २}३२
^१उवा^१र३ । इ^{१ १ १ १}ट^{१ २}इडा^{२ १}२३४५ । आया । ^{२ १}क्षिपि^{२ १}बमा^२
^१त्सुवा । ^{१ १ १ १ १}इडा^१२३४५ ॥—

तच्च तावद्वृत्त, प्रथमं द्विपदा माह—“विदामघन्विदागा-
 तमनुशंसिषोदिशः”—इति । हे “मघवन्” मघं धनं [मंहते-
 दानकर्मणः *] धनवन्निन्द्र । “विदाः” त्वं विदि, अत्र वेदितव्य-
 कर्म-विशेषस्यानुपादानात् सर्वं जानीहीत्यर्थः [विदेः पञ्चम-

* ‘मंहते’—इति दानकर्मसु अग्निमं नैषण्ड, कण्ठ, ३, २० ।

लकारे रूपम् *] यतस्त्वं सर्वज्ञः तस्मात् “गातुं” यजमान-
गन्तव्यं देशं † “विदाः” जानीहि । यद्वा, गातुर्गायतेः
स्तुतिकर्मणः ‡ त्वदर्थं क्रियमाणां स्तोतुः स्तुतिं विद्धि । ततो
“दिशः” यजमानस्य साधुमार्गेण स्वर्गे गन्तुं मार्गान् “अनु
शंसिषः” अनुशंसोऽपदिशं बोधयेति यावत् [शंसतेः
पञ्चम-लकारे (पा० ३, ४, ७,) रूपम् । अडागमः १]—अथ
सुपसर्गभागः ॥

अथ शास्त्ररभाग माह—“शिक्षाशचीनाम्यतेपूर्वीणाम्यरू-
वसो । आभिष्टमभिष्टिभिः”—इति । हे “शचीनाम्यते” शची-
शब्देन कर्म प्रज्ञा वा § “पूर्वीणां” बह्वीनां ॥ शचीनां पते
स्वामिन् ! हे “पुरुवसो” पुरु प्रभूतं वसु धनं यस्य तस्य
सम्बोधनं हे प्रभूतधनेन्द्र ! “आभिः” इदानीं क्रियमाणाभिः
“अभिष्टिभिः” अभ्येषणाभिः प्रार्थनाभिः स्तुतिभि रस्मदीयाभि

* खेटीत्यर्थः (पा० ३, ४, ७) ।

† “गातुः”—इति पृथिवीनामसु विंशं नैषण्ट, कम् ३, १ । “गातुं” यज्ञाय गातुं
यज्ञपतय इत्यपि निगमो भवति । गमनं यज्ञाय गमनं यज्ञपतये—इति निरु० नै०
४, २ ।

‡ “गायति”—इति कृति-कर्मसु द्वितीयं नैषण्ट, कम् ३, १४ ।

§ “खेडोऽडाटै”—इति पा० ३, ४, २४ ।

§ “शची”—इति कर्मनामसु द्वाचत्वारिंशत्तमं नैषण्ट, कम् (३, १), प्रज्ञानामसु
नष्टमम् (३, ८) ।

† “पुरुव”—इति वज्रनामसु तृतीयं नैषण्ट, कम् ३, १ ।

हेतुभिः “शिक्ष” * [शिक्षतिर्दानकर्मा (निघ० ३, २०, ८)]
देहि वसुनीति] शेषः । पुरुवसो-इति सम्बोधन-सामर्थ्यादसु-
नीति लभ्यते ॥

अथोपसर्गभाग माह—“स्वर्णांशुः । प्रचेतनप्रचेतये”—
इति । स्वः, न, षंशुः इति पदत्रयम् । स्वरादित्यः, † नकार
उपमाधीयः ‡ । स्वः, इव [अशुः अश्रोतेर्व्याप्तिकर्मणः (निघ०
२, १८, १०)] व्याप्तो भवतीन्द्रः । हे “प्रचेतन” प्रकृष्टा चेतना
बुद्धिर्यस्यासौ तस्य सम्बोधनं हे प्रशस्तज्ञानेन्द्र ! “प्रचेतय”
अस्मदीयां भक्ति मवधारय जानीहि ॥

अथोभयभाग माह—“दुम्नायनइषएवाहिशक्रः”—इति । हे
इन्द्र ! “नः” अस्मभ्यं “दुम्नाय” [“दुम्नं द्योततेर्यंशोवाचं वा”
—इति यास्कः (नै० ५, ५)] यशसे यद्वा, दुम्नाय [धननामैतत्
(निघ० २, १०, १३) धनलाभाय] “इषे” अस्मलाभाय च भव
[आख्याताध्याहारः । हि शब्दः कारण-परः] “हि” यस्मात्
त्वं “शक्रः” धन-दाने समर्थ एव भवसि । तस्मादनादिकं
प्रयच्छ ॥

* मन्त्रे तु “शिक्षा”—इति दीर्घात् पाठः “हाचोऽतस्मिन् (पाठ १, ३, १२५)
—इति दीर्घः ।

† स्वरादित्यो भवति—इत्यादि निघ० जे० २, १४ ।

‡ “नेति प्रतिषेधाच्चो” भाषाया सुभय मन्त्रध्यायं नेन्द्र इव मन्त्रेणैति प्रतिषे-

(द्वितीया स्तिः)

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
विदारये सुवीर्यं भवोवाजानाम्पतिर्वशाञ्चनु ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
महिष्ठवज्रिन्मृच्छसेयः शविष्ठः प्रहाराणाम् ॥ ४ ॥

अथ शाक्तरभाग माह—“रायेवाजायवर्षिवः । शविष्ठवज्रिन्मृच्छसेमहिष्ठवज्रिन्मृच्छसे”—इति । हे “वज्रिवः” वज्रवन्निन्द्र ! एकोमत्वर्थीयोऽनुवादः । यद्वा, वज्रः व्रजनं गमनं तद्वान्वज्री । अथवा वज्रायुधं तद्वन्निन्द्र ! “राये” धनलाभाय “वाजाय” अन्नलाभाय च प्रसन्नो भवेति शेषः । हे “शविष्ठ” अतिशयेन बलवन् ! हे “वज्रिन्” इन्द्र ! “मृच्छसे” [मृच्छतिः प्रसाधन-कर्मा (निघ० ३, ५, ८)] अस्माभिर्धनलाभार्थं प्रसाध्यसे । यद्वा, [मृच्छतेः पञ्चमे लकारे (पा० ३, ४, ७) रूपम्] प्रसाधय अस्मान्धनादिभिः समृद्धान् कुर्वित्यर्थः । हे “महिष्ठ” [महिष्ठेर्दानकर्मणः] अतिशयेन दानशील पूज्य ! वा हे “वज्रिन्” “मृच्छसे” अस्माभिः प्रसाध्यसे ॥

अथापरभाग माह—“आयाहिपिबमत्स्व”—इति । यस्मादेवं तस्मात् “आयाहि” अस्मदीयं यज्ञं प्रत्यागच्छ । आगच्छ च पिब । तं सोमं पीत्वा “मत्स्व” दृष्टो भवेति ॥ (१-२-३) ॥

वाचीर्थः पुरस्तादुपचारस्तस्य यत् प्रतिषेधति । दुर्मन्त्राणो न चराधामित्युपमाधीत्युपगच्छादुपचारस्तस्य येनोपमिजौते—इति जिह० नै० ५, ४ ।

^{१२ २२ २१ २ ३ २३ ३ २}
योम^{१२}च्छिष्टोमघोनाम^{२२}शु^{२१}र्न^२शोचिः ।

^{१ २ ३ १ २ २ १ २ २ २ २}
चिकित्वो^१अभिनो^२नयेन्द्रो^३विदेतमुस्त^४च्चि ॥ ५ ॥

^{१ ३ २ २ २ ३ २ १ २ ३ १ २ २}
ई^१शे^२क्षि^३शक्र^४स्तमू^५तये^६क्षवाम^७क्षेजे^८तारम^९पराजितम् ।

^{१ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २}
सनः^१ स्वर्प^२दति^३द्विपः^४क्रतु^५श्च^६न्द^७क्षत्^८म्बु^९क्षत् ॥ ६ ॥ २

^{१ २ १ २ २ २ २ १ १ २ २ २}
ए२ । विदाराये^१सुवीरियाम् । भुवो^२वाजानाम्^३तिर्व

^{१ २ २ ५ १ १}
शा^१२ । अनु^२आ^३३१उवार^४३ । ई३४डा । ए२ । म^५क्षि

^{२ १ १ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २}
ष्ठवज्जि^१नृ^२ञ्जमा^३इ । यः^४शवि^५ष्ठः^६शूरा^७रणा^८३१उवार^९३ । ई३४

^{५ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २}
डा । योम^१क्षि^२ष्टोमघो^३र । ना^४३१उवार^५३ । ई३४डा ।

^{२ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २}
अ^१शु^२र्न^३शोचा^४रइः । द्वा^५३१उवार^६३ । ई३४डा । चाइ ।

^{१ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २}
कित्वो^१अभिनो^२नया । ईन्द्रो^३ । विदेतमू^४स्तु^५क्षा^६इ । इडा ।

^{१ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २}
ईन्द्रो^१ । विदेतमू^२स्तु^३क्षा^४इ । अथा । ईन्द्रो^५ । विदेतमू^६

^{१ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २}
स्तु^१क्षा^२इ । इडा । ई^३शे^४क्षि^५शक्र^६स्तमू^७तये^८क्षवा^९श्मा^{१०}क्ष्वा^{११}इ ।

^{१ १ १ १} ^१ ^{४ ५} ^१ ^१
जेतारमपरा३ । जाइताम् । सूनःखर्षदता२३दोइ ।

^{१ २} ^१ ^{१ १ १ १} ^{१ २} ^{१ १}
द्वाइषा३१उवा२३ । इट्टइडा२३४५ । क्रातूः । क्कन्द

^१ ^{१ १ १ १}
क्कृतारम्बृहत् । इडा२३४५ ॥—

अथ द्वितीयाया मृचि प्रथमं द्विपदा माह—“विदाराये
सुवीर्यभुवोवाजानाम्पतिर्वशाः प्रविति । हे इन्द्र ! “सुवीर्य”
शोभनोवीरः पुत्रः शोभनपुत्रोद्भव-सामर्थ्यम् । यद्वा, शोभनवीर्यं
युद्धादिष्वपराजयं “विदाः” लभ्यं प्रापय । किमर्थम् ? “राये”
धनार्थम् धनं रक्षितु मित्यर्थः । “वाजानां” सेनानां बलानां
वा “पतिः” स्वामी त्वं “भुवः” भवसि । “वशान्” वशे,
कर्मणि वशिरण्योरित्यप्रत्ययः । काम्यमानानर्थान् “अनु” अभि
लक्ष्य यथाकाम मित्यर्थः । यद्वा वशांस्त्वदधीनान् यजमानान्
“भुवः” भावयसि [भवतेः पञ्चमलकारे (पा० ३, ४, ७) रूपम् ।
“भूसुवोस्तिष्ठि” (पा० ७, ४, ८८)—इति गुण-प्रतिषेधः ॥

अथ स्त्रीयमाग माह—“मंहिष्ठवज्रिन्मृच्छसेयः शविष्ठः
शूराणाम् । योमंहिष्ठोमघोनाम्”—इति । हे “मंहिष्ठ”
अतिशयेन बलवान् ! “यः” च “मघोनां” मघशब्दो धनवाची
तद्वतां मध्ये मंहिष्ठः अतिशयेन दाता तस्मादस्माभिर्जनार्थं
प्रसाध्यसे ॥

अथोपसर्गभाग माह—“अंशुर्नशोचिः । चिकित्वोअभि नोनया”-
इति “अंशुर्न” व्यास आदित्य इव शोचिर्दीप्तो भवतीन्द्रः [शुच
दीप्तो (भा० आ०)] शुद्धः [शुचेर्मत्वर्थीयलोपः] शोचिष्मान् । अथ
प्रत्यक्षस्तुतिः—हे “चिकित्वः” चिकित्वन् [मतुवसोरुसम्बुद्धौ
छन्दसि (पा० ८, ३, १)]—इति कत्वम्] ज्ञानवन्निन्द्र ! “नः”
अस्मान् अभि लक्ष्य “नय” धनादि प्रापय ॥

अथ भागद्वयं मिलित्वाह—“इन्द्रोविदेतमुस्तुहि । ईशेहि
शक्रः”—इति । “इन्द्रः” परमैश्वर्ययुक्तः । “विदे” विद्यते सर्वं
ज्जायते “तसु” तमेवेन्द्र “स्तुहि” स्तुतिं कुर्विति । ऋषिरात्मान-
मेव शास्ति । “हि” यस्मान् “शक्रः” शत्रु-हनन-समर्थ इन्द्रः
“ईशे” ईष्टे सर्वस्येति तस्मात् तमेव स्तुहीति समन्वयः ॥

अथ शाक्तरभाग माह—“तमूतयेहवामहे जितारमपराजितम् ।
सनःस्वर्षदतिद्विषः”—इति । “तम् इन्द्रम्” “जतये” अस्मद्रक्ष-
णार्थं “हवामहे” आह्वयामहे । कौटुशम् ? “जितारं” युद्धेषु
शत्रुजयशीलं [ताच्छील्ये ढन् प्रत्ययः (पा० ३, २, १३५)] ।
अतएव अपराजितं न काप्यन्यैः पराजितम् । “सः” इन्द्रः “नः”
अस्माकं “द्विषः” द्वेष्टन् “अति स्वर्षत्” अत्यर्थं मुपतपतु विना-
शयतु । स्रु शब्दोपतापयोरित्यस्मात् पञ्चम-लकारेकम् । अथ वा

(द्वतीया स्तम्भः)

२२११ १११ ११११११
इन्द्रन्धनस्यसातये च वामहेजेतारमपराजितम् ।

११ १२३ २३ १२ १२३ १२
सनःस्वर्षदतिद्विषःसनःस्वर्षदतिद्विषः ॥ ७ ॥

१२३१२ १ १२ २२
पूर्वस्ययत्नेअद्रिवोऽशुर्मदाय ।

११२ २२ ११ २
सुम्नआधेदिनोवसोपूर्तिःशविष्ठशस्यने ॥

११७ १२७१२ १२ २१२
वशीक्षिशक्रोनूनन्तन्नव्यसन्ध्यसे ॥ ८ ॥

स्वरतिर्गतिकर्मा (निव० २, १४, ५४) अस्मत्तः शत्रूनतिगमयतु
अतिपारयतु । तथा च बहृचाः—“सनःपर्वदित्यामनन्ति ॥

अथोपसर्गभाग माह—“क्रतुःकृतम्कृतम्बृहत्”—इति ।
शत्रुहृन्ननानन्तरं “क्रतुः” अस्माभिरनुष्ठीयमानं कर्म * ।
“कृतम्” † गायत्र्यादिकं शस्त्रलक्षणम् । “कृतम्” उदका‡
सोमरस इत्यर्थः । यद्वा कृतं सत्यभूतं ¶ कर्मफलं तत्त्वम् ।
“बृहत्” प्रभूत मस्त्विति शेषः ॥ (४-५-६) ॥

* “क्रतुः”—इति कर्मनामसु एकादशं नैषण्ड कम् २, १ ।

† “कृतम्” इति कर्मनाम्—इति निव० द्वे० १, १२ ।

‡ “कृतम्”—इति उदकनामसु अष्टपठितमं नैषण्ड कम् १, १२ ।

¶ “कृतम्”—इति सत्यनामसु षष्ठं नैषण्ड कम् ३, १० ।

^{३ १ २ १ २}
प्रभोजनस्यवृत्रहत्समर्थेषु ब्रवावहै ।

^{२ ३ २ ३ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २}
शूरोयोगोषु गच्छतिसखासु शेवो अद्वयः ॥ ८ ॥ ३

^{१ १ २ २ १ १ २ २ २ २}
ए२ । इन्द्रन्धनस्य सातयाइ । हवामहे जेतारमप

^{१ २ २ ५ १ १ २}
रा२ । जितमा३१ उवा२३ । ई३४डा । ए२ । सनः स्वर्ष

^{१ १ १ २}
दतिद्विषाः । सानः स्वर्षदता२इ । द्विषआ३१ उवा२३ ।

^{२ ५ १ २ १ २ २}
ई३४डा । पर्वस्य यत्तआ२ । द्विषआ३१ उवा२३ । ई३४

^{५ २ १ २ ५ २ ५}
डा । अ० शुमदाया२ । चा३१ उवा२३ । ई३४डा ।

^{१ १ २ २ १ २ २ १ १}
सूम्नआधे चिनोवसाउ । पूर्त्तीः । शविष्ठशारस्यताइ ।

^{१ १ १ १ १ १ १ १}
इडा । पूर्त्तीः । शविष्ठशारस्यताइ । अथा । पूर्त्तीः ।

^{१ १ १ १ १ १ २ २ २}
शविष्ठशारस्यताइ । इडा । वशीक्षिशक्रोनूनन्तन्नव्यसा

^{२ २ २ १ २ ५ ५ १ २}
शन्याइसाइ । प्रभोजनस्यवाइ । त्राहान् । समर्थेषु ब्रवा

^{१ १ १ १ १ १ १ १}
२३इइ । वाहा३१ उवा२३ । इट्इडा२३४५ । शूरो ।

२२ १२ १ १ १ १ १ १२ १
योगोषुगाश्चताइ । इडा । साखा । सुशेवोश्चयूः ।

१ १ १ १ १
इडाश्चयू ॥—

अथ तृतीयस्या मृचि प्रथमं द्विपदा माह—“इन्द्रन्धनस्यसात-
येहवामहेजेतारमपराजिम्”—इति । “धनस्य” “सातये”
लाभार्थम् । शेषं स्पष्टम् ॥

अथ शाक्तरभाग माह—“सनःस्वर्षदतिद्विषः । पूर्वस्ययत्ते
अद्रिवः”—इति । “सः” इन्द्रो “नः” अस्माकं “द्विषः” द्वेष्टन्
“अति स्वर्षत्” विनाशयत् । येऽप्यन्ये स्वयं द्वेषं न कुर्वन्ति
तथापि “द्विषः” अस्माभिर्द्वेष्याः तानप्यति स्वर्षत् [सर्वत्र हि
वेदेषु योऽस्मान् द्वेष्टि यं च वयं द्विष इत्यादौ द्वेष्टृणां द्वेष्या-
णाञ्च विनाशः प्रार्थ्यते] । हे “अद्रिवः” अद्रयः पर्वताः तद्व-
न्निन्द्र ! इन्द्रो यतः पर्वतान् भिनक्ति अतः पर्वतेन्द्रयोर्भयभेदक-
सम्बन्धः * । यदा आद्रेणात्यसुररक्षांसीति वा अन्यैः स्वयं न
दीर्यते प्रहत इति वा अद्रिर्वज्रः तद्वन्निन्द्र ! “पूर्वस्य” पुरा-
तनस्य “ते” तव “यद्” धनं मस्ति तदस्मभ्य माहरेति शेषः ॥

अथापरभागमाह—“अंशुर्मदायस्त्राधेहि नो वज्रः”—इति ।
हे इन्द्र ! योऽयम् “अंशुः” सोमलताखण्डः तज्जन्यः सोमरस
इत्यर्थः [जन्ये जनकव्यवहारः] स च “मदाय” भवति ।

* “तवोपमाद्येन युद्धवर्णा भवन्ति”—इति निह० मं० १, १६ ।

यस्मादस्माभिर्दत्तः सोमः तव मदाय भवति तस्मात् हे “वसो”
निवासहेतो इन्द्र ! “नः” अस्मान् “सुक्ते” सुखे धने वा* “आ-
धेहि” स्थापय ॥

अथ स्वीयपरभागी सहेवाह—“पूर्तिःश्विष्ठशस्यतेवशीहिशक्रः”
—इति । हे “श्विष्ठ” बलवत्तमेन्द्र ! तव “पूर्तिः” त्वदीयं
धनपूरणं दानमित्यर्थः । “शस्यते” सर्वैः स्तूयते । “हि” यस्मात्
“शक्रः” समर्थ इन्द्रः “वशी” सर्वस्य नियन्ता खलु । यद्वा,
“वशी” वसुविषय-स्वीकारवान् । अतएव “शक्रः” दाने शक्ति-
मान् । तस्मात्ते दानं स्तूयते ॥

अथ शाक्तरभाग माह—“नूतन्तन्त्रव्यं सश्रसे । प्रभोजनस्व
हृवहन्तत्समर्थेषुब्रवावहे”—इति । हे “प्रभो” सर्वस्य जनस्य
स्वामिन् ! हे “हृवहन्” हृत्तो मारकः शत्रुः तद्वननवान् शत्रु-
घातिन् † । “नव्यम्” नूतनं ‡ बली-पलितादि-लक्षणेन पुराण-
त्वेन वर्जितं तमिन्द्र त्वां “नूतन्” अवश्यं “सश्रसे” अहं सम्यक्
नितरां प्रक्षिपामि । अस्मिन् कर्मणि हविषो भोक्तृत्वेन स्थापया-
मीत्यर्थः [असु चेषणे (दि० प०) । व्यत्ययेनात्मने पदम् (पा० ३, १, -
८५) विकरण-लक्ष् च । सह सुपेत्यत्र सहेति योगविभागात् सवि-

* “सुक्ते” — इति सुक्तेनामसु शोधनं नैषष्टकम् ३, ६ ।

† “हृवो मेव इति नैषङ्गाः त्वाद्गोऽसुर इत्येतिषासिकाः” — इति निरु० नै० २, १६ ।

‡ “नव्यम्” — इति नूतनज्ञानसु चतुर्थे नैषष्टकम् ३, १८ ।

भ्या सुपसर्गाभ्यां सह समासः । यद्वा, हे इन्द्र ! नव्यमिति क्रिया-
विशेषणम् नूतनम् अन्यै रक्षत-पूर्वं यथा भवति तथा “नूनम्”-
इदानीं “सश्वसे” अस्माभिः सेव्यसे । घण सन्ध्यात्तो (स्वा० प०) ।
किं रूपम् । “छन्दस्यनेकं मपि साकाङ्गम् (पा० ८, १, ३५) —
इत्याख्यातस्योदात्तत्वम् । किञ्च । “अर्थेषु” अर्थेषु प्राप्त्येषु
यन्नादिषु कर्मसु “सम्प्रवाक्ये” त्वञ्चाहञ्चावां सन्धाषां करवावहे ।
सर्वस्य यजमानस्येन्द्रसाक्षात्कारो भवति तमर्थं द्योतयितुं मेकात्र
सहवदनं मित्यर्थः ॥

अथोपसर्गभाग माह—“शूरोयोगोषुगच्छतिसखासुशिवोभ-
द्वयुः”—इति । य इन्द्रः “शूरः” समर्थः [गोषु निमित्त-सप्तमी
(पा० २, १, ३७)] “गोषु” गवार्थं युष्मादिषु शत्रुभ्योऽगवान-
यनार्थं गच्छतोत्यर्थः । कोदृशः ? “सखाः” समानख्यानः सखि-
वदत्यन्तस्निग्धः । अतएव “सुशिवः” शोभन-सुखः अकृच्छ्रेण
सुखकरः । “भद्वयुः” हृत्परहितः सत्यानृतवर्जितः केवल-सत्य-
स्वरूप इत्यर्थः । यद्वा । यद्वन्दं मनसि वचसि क्रियायां वान्यत्
कार्यं मिति तद्रहितः । अथवा एतत्सदृशो द्वितीयो नास्तीत्य-
द्वयुः [मत्वर्थीय उपत्ययः] अपिच । एताभ्यां यजमानेन्द्रयोः
सन्धाषा-प्रकारोऽभिधीयते । हे इन्द्र ! “यः” यजमानोऽस्ति
सोऽयं गोषु दक्षिणारूपेण दातव्यासु उदारः सन् प्रवर्तते, सर्वा
अपि ददातीति । यद्वा, गोषु आश्रयण-क्षीरानयनार्थं गच्छ-

(पञ्च पूरीषपदानि)

३२ ५५५५५ ५१३१ १ ३१ २
 एवाच्चोऽ३३३३वएवाच्चोऽ३३३३वएवाच्चोऽ३३३३व ।

३१२ २२ ३१२ २२
 एवाच्चिपूषन् एवाच्चिदेवाः ॥ १० ॥ ४

१ १ २ २ १ १ १ १ १ १ १ १ २
 आइवा । चिदेवा २३४५ । चोइ । चो । वाचा३१

१ ५ १ १ २ १ १ १ १ १ १ १
 उवा२३ । ई३४डा । आइवा । चियग्रा२३४५इ । चो

१ २ १ ५ १ २ २
 इ । चो । वाचा३१उवा२३ । ई३४डा । आइवा । चि

१ १ १ १ १ १ १ २ २ ५
 इन्द्रा२३४५ । चोइ । चो । वाचा३१उवा२३ । ई३४डा ।

१ १ २ १ ५ ५ १ १ २
 आइवा । चिपूषा२३४५न् । चोइ । चो । वाचा३१

१ ५ १ २ १ २ १ १ १ १ १ १
 उवा२३ । ई३४डा । आइवा । चिदेवा २३४५ः ।

१ १ २ १ ५
 चोइ । चो । वाचा ३१ उवा २३ । ई३४डा ॥ १ ॥

तीत्येवं मदीयं गुणं त्वं देवेषु ब्रूहि । अहमिन्द्रोऽयं स्तोत्रेषु
 सखा सन् सुखकरो भवतीत्येवं त्वदीयं गुणं मन्येषु स्तोत्रेषु
 ब्रवीमीति । एव सृचो व्याख्याताः ॥ (७८-८) ॥

अथ पुरोषपदानि व्याख्यायन्ते—तानि सर्वाण्येन्द्राख्येव तद्गुण-योगात्तत्रत्यद्वितीयपदेन वाम्नादिपदैरिन्द्र एव * सम्बोध्य स्तूयते ॥

तत्र प्रथमं पदं माह—एवाह्येवेति । हे “इन्द्र !” त्वम् “एव + हि” एव सुक्तगुणोऽसि खलु । यद्वा, एव शब्द इण-गतौ (अदा० प०)—इत्यस्मात् “इणशीभ्यावतीति वत्प्रत्ययान्तः । सुपो लुक् (पा० ७, १, ३८) । अस्मदीयं यज्ञं प्रत्येव आगन्ता भवेति शेषः । एवेति पुनरुक्तिरादरार्था ॥

अथ द्वितीयं पदं माह—एवाह्यग्नेइति । हे “अग्ने” अपश्य नेतः देवानां पुरतो गन्तरिन्द्र ! एतदात्मक वा इन्द्र ! ‡ “एव हि” एवं गुणयुक्तः खलु यज्ञं प्रत्यागन्ता वा भव ॥

अथ तृतीयं पदं माह—एवाहीन्द्रेति । हे “इन्द्र” परमै-श्वर्ययुक्त ! यद्वा, इन्ध्रे प्रकाशयति तेजसा भूतानीतीन्द्रः । अथवा इदं सर्वं जगत् प्रथमं मपश्यद्वितीन्द्रः । तथाच ऐतरेयोपनिषदि श्रूयते—“इदं मदर्थं मिति । तस्मादिन्द्रो

* “एकवचा मित्यग्निः पृथिवीं दधति सर्वमेकोभि विपश्यति कर्मेभिरादित्योमिति-रेकस्य दृश्यते—इति निब० द्वे० ४, २७ ।

† अग्ने तु “एवा”—इति “निपातस्य च (६, १, १७१)”—इति दीर्घः ।

‡ “इमं मेवाग्निं सज्जाम मात्मानं मेकं मात्मानं वज्रधा मेधाविनो वदन्तीन्” मित्रं वरुणं सग्निं दिव्यं च नवतमन्त्रम्—इति निब० द्वे० १, १८ ।

नामिन्द्रो ह वै नाम तमिन्द्रत्वं सन्त मिन्द्र इत्याचक्षते परो-
क्षेणेति । तादृशम् “एव हि” ॥

अथ चतुर्थं पद माह—एवाहिपूर्वमिति । “पूषन्” विश्वस्य
पीषक एतदात्मक वा इन्द्र ! * एव सुक्तगुणः खलु त्वम् ॥

अथ पञ्चमं पद माह—एवाहिदेवा इति । हे “देवाः”
इन्द्रादयः ! यदा सर्वदेवानां बलरूपेण इन्द्रस्यावस्थानात् † इन्द्र
एव बहुत्वेन सम्बोध्यते । हे “इन्द्र” ! एव सुक्तगुणः खलु त्वम् ।
यद्वा, एवशब्दात् सुपांसुगिति (पा० ७, १, ३८) जसो लुक् ।
अस्मादीयं यन्न आगन्तारो भवतेत्यर्थः ॥ (१०) ॥ १

वेदार्थस्य प्रकाशेन तमो हार्ह निवारयन् ।

— पुमार्थास्तुरो देयाद्विद्यातीर्थमहेश्वरः ॥ १ ॥

इति श्रीमद्राजाधिराज-परमेश्वर-वैदिकमार्गप्रवर्त्तक-श्रीवीर-

बुक्-भूपाल-साम्प्रान्धुरन्धरेण सायणाचार्येण विरचिते

माधवीये सामवेदार्थप्रकाशे छन्दोव्याख्याने

महानाक्षी-व्याख्यानं समाप्तम् ॥

॥ सामवेदसंहितायां महानाक्षीव्याख्यिकः समाप्तः ॥

* “अथ यद्रूपिणोषं पुष्यति तत् पूषा भवति”—इत्यादि निब० दे० १, ११ ।

† “वा च का च बलवतीतिरिन्द्रकर्म तत्”—इति निब० दे० १, १० ।

॥ ॐ नमः सामवेदाय ॥

॥ सामवेदसंहिता ॥

तय

॥ अथ इन्द्रपार्थिव-परिशिष्टम् ॥ *

अथवा

॥ अथ अरण्यगानम् ॥ †

॥ हरिः ॐ ॥

३१२ १ १ ५ १२
‡ यथावर्द्ध । द्रता३१उवार३ । शार३४ताम् । वा
११२ ५ ११२२ १
वा३१उवार३ । ई३४डा । शतर्भूमीः । उता३१उवा

* अथय्यं भागे न पार्थिवपत्न्या ऋत्विजस्यसूत्रात् प्रत्युतास्य ऋत्विजस्यसूत्रात्
नेव ह्युक्तम् परमेष्ठिन्युक्तम् इन्द्रपार्थिवे ह्युक्तेऽतस्तस्यैव परिशिष्टमिति अथ-
व्यतेऽस्माभिः, ऋत्विजास्तकस्यास्य सामवेदीय-मन्त्र-भागस्य वाच्याने ऋत्विजस्यैव प्राचा-
न्यात् भाव्यकारादिभिस्तस्यैव व्यवहारात्, गानपत्न्यानेव प्रचामीकृत्यान् प्रकारेऽप्रवृत्तमा-
ह्वरपरिचय-पूर्वकस्यैव गानपरिचयस्य व्याख्यात् । न सन्ति चेह नृत्तानां साक्षा-
कतिपयानां तस्य, तेषां कोभमात्र-सूत्रकत्वात् ; तेऽन्वितकोभाः सगृह्यादिभिर्वाच्याना-
मवेत्यस्याभि न ज्ञास्यते परं तत्पुस्तककल्पितमस्माभिराचि कथय-प्रव्याधयनात् प्राप्तेति
तमपि विच्छिद्य यथाज्ञानमिदं दर्शयिष्ये ।

† अरण्येनेवमादस्य पूर्वं प्रदर्शितमेवमानात् पाथ्यंरुद्ररथमानमित्यभिधेति च ।

‡ “अहो वैरुपादि । अथचवेकपम्” — इति आ० प्रा० १, १, ८ ।

^{२५} ^{१ २ २} ^{१ २ १ २ २ १} ^{२५}
 ऋउश्वा । नत्वावजिन्त्सहस्रं सूर्याभनु । ऋउश्वा ।
^{१ २} ^{२ १ २ १ २} ^{२५} ^१ ^{२५}
 नजातमष्टरोदसी । ऋउश्वा । दिशंविशं हस् । ऋ
^{१ २} ^{२ २} ^{२५} ^{१ २} ^{२५}
 उश्वा । अश्वाशिष्मती । ऋउश्वा । सूवः । ऋउ
^{१ २} ^{२५} ^१ ^{१ १ १ १}
 श्वा । ज्योतिः । ऋउश्वा । इट् इडा २३४५ ॥ ५ ॥

^{१ २ २ २ १} ^{१ २ २ १ २ २ १} ^{२५}
 * यद्यावद्वृत्तेऽशतम् । ए । शतम्भूमीरुत । स्त्रोवा ।

^{२५} ^{१ २ २} ^{१ २ १ २ २ १} ^{२५} ^१
 ऋउश्वा । नत्वावजिन्त्सहस्रं सूर्याभनु । ऋउश्वा । न
^२ ^{२ १ २ २ २} ^{२५} ^१ ^{२५}
 जातमष्टरोदसी । ऋउश्वा । दिशंविशं हस् । ऋउ
^{१ २} ^{२ २} ^{२५} ^{२ १ २ २ २}
 वा । अश्वाशिष्मती । ऋउश्वा । युवतिस्त्रकुमारिणी ।
^{२५} ^{१ २} ^{२५} ^{१ २} ^{२५}
 ऋउश्वा । सूवः । ऋउश्वा । ज्योतिः । ऋउश्वा ।
^१ ^{१ १ १ १}
 इट् इडा २३४५ ॥ ६ ॥

^{१ २ २ २ १} ^{१ २ २ १ २ २ १} ^{२५}
 † यद्यावद्वृत्तेऽशतम् । ए । शतम्भूमीरुत । स्त्रोवा ।

● “अष्टाविधमश्व” — इति आ० ब्रा० ३, १, ८ । वैक्यमिति शेषः ।

† “आष्टाविधमश्व” — इति आ० ब्रा० ३, १, ८ । वैक्यमिति शेषः ।

^{१ १ २} ओहहाउहाउ । ^{१ २} ओहहाउवा । ^{१ २ १} नत्वावज्जिन्सहस्र^{१ १}
^{१ २ २ १} कर्त्त्याभनु । ^{१ २ २ २ २ २} ओहाओहा । ^{१ २ २ २ २ २} ओहाओहा । ^{१ २ २ २ २ २} ओहाओहा
^१ ३। हाउवा । ^{१ २ २ २ २} नजातमष्टरोदती । ^{१ १ २} ओहहाउहाउ ।
^{१ १} ओहहाउवा । ^१ दिशंविंश^{१ २ २ २ २ २}हस् । ^{१ २ २ २ २ २} ओहाओहा । २।
^{१ २ २ २ २ २} ओहाओहा ३। ^१ हाउवा । ^{१ २} अश्वाग्निशुमती । ^{१ २} ओह
^२ हाउहाउ । ^{१ १} ओहहाउवा । ^{१ २ २} सूवाः । ^{१ २ २ २ २ २} ओहाओहा । २।
^{१ २ २ २ २ २} ओहाओहा ३। ^१ हाउवा । ^{१ २} ज्योतिः । ^{१ १ २} ओहहाउहाउ ।
^{१ १} ओहहाउवा । ^{१ २ २} ईडा । ^{१ २ २ २ २ २} ओहाओहा । २। ^{१ २ २ २ २ २} ओहाओहा
^१ २। हाउवा । ^१ इट् । ^{१ २} इडा । ^{१ २ २} ओहहाउहाउ । ^{१ २} ओहहाउ
^१ वाह । ^१ ही ३। ^१ आ ३। ^{१ १ १ १ १} ऊ ३। ई २३४५ ॥ ७ ॥

^{१ २ २ २ २} * यद्यावद्दन्तेशतम् । ^{१ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २} १। शतम्भूमौकृत । ^१ स्त्रोवा ।

^{१२ १२ २} ^{१ २} ^{१२ ३२ १} ^{१ २} ^{१ ३} ^५
 हाओवा । २ । ऊवे । हाओवा । ऊवे । हाओ२३४वा ।

^{१ २ २} ^{१ २} ^{१२ २२ १} ^{१२ ३२ २} ^{१ २} ^{१२}
 नत्वावजिन्त्सहस्रसूर्यापनु । हाओवा । ३ । ऊवे । हा

^{१२ २} ^{१ २} ^{१ ३} ^५ ^{१ २} ^{२ १२ २२}
 ओवा । २ । ऊवे । हाओ२३४वा । नजातमष्टरोदसी ।

^{१२ १२ २} ^{१ २} ^{१२ १२ २} ^{१ २} ^{१ २२ १ १}
 हाओवा । ४ । ऊवे । हाओवा । ४ । नाजातमष्टरोदसा

^{१२ १} ^३ ^५ ^{१२ ३२ २} ^{१ २} ^{१२ १२}
 इ । ऐहोइ । आ२३४इहो । हाओवा । ५ । ऊवे । हाओ

^२ ^{१२ ३ ३ १} ^३ ^{२३} ^{१ १ १ १ १}
 वा । ५ । हैहैहोवा३ । हाउवा३ । ऊ२३४५ ॥ ८ ॥

- एतेषां वाक्याणाम्—१भा० ५०१ षष्ठे द्रष्टव्यम् । १—८

^{१२} ^२ ^१ ^१ ^३ ^{१२ २ १२}
 * हाउपिवास्तुता । स्परसि । नाः । औहौहोवा२ ।

^{१ १} ^{१ २ १} ^{१२} ^{१२ २ १२} ^{१ २}
 इहा । मत्स्वानइन्द्रगोम । ताः । औहौहोवा२ । इहा ।

^{१२ १२ १२} ^{१२ १२} ^१ ^{१२ २ १२} ^{१ २}
 आपिर्नोबोधिसधमाद्येष्टु । धाइ । औहौहोवा२ । इहा ।

^{१२} ^{१ १} ^{१२ २ १२} ^{१ १} ^{२ १} ^१
 अस्मात्स्य । वा । औहौहोवा२ । इहा । तुताइ । धा

०. "अन्तरिक्षे ह" — इति आ० प्रा० १, १, ८ । तत्र पर्वसिद्धम् ।

^{१ ३} रया^{४ २ २}२४^{२ १} औ^{२ २}होवा । ^२सुष्टु^{१ ३}भस्तु^२भोश्वा^{१ ३}ग्निशुम^{१ ३}क्राश्न् । इट्
^{१ १ १ १}इडा^{२ ३ ४ ५} ॥ ९ ॥

* ^{२ २}पिवा^२सुता । ^{२ १}स्यर^{१ २}सिनः । ^{१ २}मात्स्वा^१नाई^२ । आ । ^१औ^२३
^{२ २ २}होवा^२हाउवा^{२ ५}३ । ^{२ १ २}ई^{१ ३}३४^{१ ३}डा । ^{१ ३}द्रगो^{१ ३}मतः । ^{१ ३}आपि^{१ ३}र्नो^{१ ३}वो^{१ ३}२ ।
^१आ । ^{१ २ २ २}औ^{१ ३}३^{१ ३}होवा^{१ ३}हाउवा^{१ ३}३ । ^{१ ३}ई^{१ ३}३४^{१ ३}डा । ^{१ ३}धिसन्ध^{१ ३}माद्ये^{१ ३}वृधे ।
^{१ २}आस्मा^{१ ३}१^{१ ३}अवा^{१ ३}२ । ^{१ ३}आ । ^{१ ३}औ^{१ ३}३^{१ ३}होवा^{१ ३}हाउवा^{१ ३}३ । ^{१ ३}ई^{१ ३}३४^{१ ३}डा ।
^{२ १}तुताइ । ^{१ ३}धारया^{१ ३}२३४^{१ ३}औ^{१ ३}होवा^{१ ३} । ^{१ ३}विष्टु^{१ ३}भस्तु^{१ ३}भोश्वा^{१ ३}ग्निशुम^{१ ३} ।
^१क्राश्न् । ^{१ १ १ १}इट्^{१ ३}इटा^{१ ३}२३४^{१ ३}५ ॥ १० ॥

अनयोर्वाङ्मनम्—१भा० ४८६ ५ छे द्रष्टव्यम् । ९, १०

^{३ २}१ ^{२ २ २ २}२ ^{४ ५}३ ^१४ ^{१ २}५
† ^११ ^{१ २ ३}२ ^५३ ^{४ ६}४ ^{१ २}५
ब्र । ^१ह्यण^{१ २ ३}स्या^{१ ३}२३३^{१ ३}ताइ । ^{१ २}प्रा^{१ ३}भूः । ^{१ ३}गात्रा । ^{१ ३}णी^{१ ३}३परि

, “अनयिष्ठे हे”—इति चा० ब्रा० ३, २, ८ । तचोत्तरमिदम् ।

† “अरिष्ठे हे”—इति चा० ब्रा० ३, १, ८ । तत्र पूर्वमिदम् ।

१ १ २ ३ ४ ५ १ २ १
याइ । षिवाइश्चार३४ताः । आता । प्रता । नूर्न

१ १ २ १ २ ३ ४ ५ १ १ २
तदा । मोअश्रू२३४ताइ । शार्त्ता । सआइत् । वचन्तः ।

१ २ ३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५ १ २
सन्तदाशार३३ता । द्वाच्च । द्वाइया । ३ । द्वाइडा ।

३ ४
२ । द्वाइ३४पुइ । डा ॥ ११ ॥

३ ४ १ १ १ १ ४ ५ १ १ २
* द्वाच्च । द्वाइ३४पु । ३ । पावी । त्रन्ताइ । वितता

१ २ ३ ४ ५ १ २ १ १ १
श्मभ्रह्मणस्पार३४ताइ । प्राभूः । गात्रा । णी३परियाइ ।

१ २ ३ ४ ५ १ २ १ २ १ २ १ २ ३
षिवाइश्चार३४ताः । आता । प्रता । नूर्नतदा । मोअश्रू

४ ५ १ १ १ १ १ २ ३
२३४ताइ । शार्त्ता । सआइत् । वचन्तः । सन्तदाशार३४

४ ३ २ १ १ १ १ २ ३ ४ ५ १ २ ३
ता । द्वाच्च । द्वाइ३४पु । ३ । द्वाइडा । द्वाइ३४पुइ ।

४
डा ॥ १२ ॥ ~

अनयोर्वाङ्मानम्—२भा० १०० पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ११, १२

७ “अरिहो ह्ये”—इति आ० ब्रा० २, ८ । तथोत्तरमिदम् ।

१ अर्क-पत्र] छन्दोमार्गिकपरिमिष्टम् । ३८५

१ २ २२ २२ २२ १ १ २ २
* चावाभी । त्वापूर्वपीत । ,याइ । इहाइ । चाउ

३ ५ २ १ २२ १ २ २ २ १ १
वाइ । बृ२३४चात् । इन्द्रास्तोमाइ । भिरायवाः । इहा

२ १ ५ २ १ २ २ १ १ २ २
३ । चाउवाइ । बृ२३४चात् । समीइचीना । सक्

२ १ १ १ १ २ २ १ १ २ १
भवाः । समी२स्वरान् । इहाइ । चाउवाइ । बृ२३४

५ २ १ २ १ २ २ २ १ १ २ २
चात् । रुद्रागृणा । तपूर्वियाम् । इहाइ । चाउवाइ । बृ

५ २ २ २ १ २ १
२३४चात् । ए । बृ२३४त् ॥ १३ ॥

१ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
† अभीचाउ । त्वापूर्वपीतयाइ । इहा । चाइ३उवा

३ ५ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २
२३ । सू२३४वाः । इन्द्रास्तोमेभिरायवाः । इहा । चाइ३

३ ५ ३ २ २ २ २ २ २ २ २ २
उवाइ३ । सू२३४वाः । समी । चीनासक्भवः समस्वरान् ।

१ २ २ ३ ५ २ २ २ २ २ २ २
इहा । चाइ३उवाइ३ । सू२३४वाः । रुद्रागृणान्तपूर्विया-

१ २ ३ ४ २ १
 म् । इह । हा३१उवा२३ । सू२३३वाः । ए३ । सुवा
 १ १ १ १
 २३४५ ॥ १४ ॥

अथ योर्वाख्यानम्— १ भा० ५१८ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १३, १४

२२ २ २ १ २ १५ २५
 * हाउपिवासुता । स्यरसिनरः । चोइ । ३ । हाउ
 १ २ १ २ १ २ २५
 ३वा । सहीनरः । मन्स्नानइन्द्रगोमताः । चोइ । ३ । हा
 २ १ २ २ १ २ १ २ १
 उवा । सत्यमोजः । आपिर्नोबोधिसधमा३ । चोइ । ३ ।
 २५ १ २ २ १ २ १ २ २५
 हाउ३वा । स्वर्ज्योतिः । दियेवधे३ । चोइ । ३ । हाउ
 २ १ २ १ २ १ २ १ २ १
 ३वा । एस्थादिदम् । ३ । अस्मा३अवन्तुतेधियाः । चो
 २५ १ २ २ १ २ १ २ २
 इ । ३ । हाउ३वा । द्यौरक्रान्भूमिरततनत्समुद्र३समचू
 १ १ १ १ १
 कुपत् । इ३इडा२३४५ ॥ १५ ॥

अथ वाख्यानम्— १ भा० ४८६ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १५

१ २ १ २ १
 + हाउ३ । वृ३हात् । ३ । वृ३हात् । ३ । वृ३हात् । ३ ।

* “वृ३हात् देवख्यानम्”—इति आ० प्रा० ३, १, ८ ।

† “वृ३हात् वख्यानम्”—इति आ० प्रा० ३, १, ८ ।

२ १ २ २ १ २ २ २ १ २
बृहदिन्द्रायाश्गायाश्ता २। मरुतोवृत्राश्चान्ताश्मा २म् ।

२ २ १ २ २ २ २ १ २
येनज्योतिरजनयन्दृशतावाश्वा २ः । देवन्देवायाश्जागृश्वी

२ २ १ २ १
२३। चाउ३। बृहत् । ३। बृहत् । ३। बृहत् । २।

२ १ २ २ १
बृहत् ३१उ । वा २। ए । बृहत् । ३ ॥ १६ ॥

अस्य व्याख्यानम् - १भा० ५३४ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १६

१ २ १ २ १ २ २ २
* ऐराया २त् । ३। ऐराया २३त् । सुवरा ३४ । चा

२ २ २ १ २ २ २ २ १ २
चोइ । पुनानः सोमाश्धाराश्या २। अपोवसानोश्चार्षा

२ २ २ १ २ २ २ २
१सी २। आरत्नधायोनिमृतस्याश्साइदा १सी २। उसो

२ २ १ २ १ २ १ २
देवोच्चैश्चराण्याश्या २ः । ऐराया २त् । २। ऐराया २३त् ।

१ २ २ २ २ २ २ २ २ २
सुवरा ३४ । चाचा ३४ । औचोवा । ए३। देवादिवाज्यो

२ १ १ १ १
तीर ३४पुः ॥ १७ ॥

अस्य व्याख्यानम् - २भा० ७६ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १७

२ २ १ २ २ २ २ २ २ २
† चावौचोचाउ । अभित्वावार्षाश्भासुताइ । अभि

^२ ^{२२ १२} ^२ ^२ ^{२२} ^{१२}
 त्वावा । पाभासुताइ । अभित्वावार्पाभासुताइ । औहो
^{२२ १२} ^२ ^२ ^{२२} ^{२ १} ^{२२}
 ह्वावौहो २ । सुतृष्टजामीष्टपीतयाइ । सुतृष्टजा । मी
^{१२} ^२ ^२ ^{२२} ^{२२ १२} ^२
 पीतयाइ । सुतृष्टजामीष्टपीतयाइ । ह्वावौहोह्वाउ ।
^{२२} ^२ ^{२२} ^{२ १२} ^{२२ १२}
 तम्यावियाश्रूश्चीमदाम् । तम्याविया । श्रूश्चीमदाम् ।
^{२२} ^२ ^{२२} ^{१२} ^{२२ १२ १} ^२
 तम्यावियाश्रूश्चीमदाम् । औहोह्वावौहो २ । उह्वा
^२ ^२ ^१
 ३ह्वाउ । वा३ । ह्स ॥ १८ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० २६८ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १८

^{२२} ^२ ^१ ^३ ^५ ^{२२}
 * ह्वाउ३ । ह्वावाओ२३४वा । ह्वाहा३१उवा२ ।
^{२२ १२} ^{२२} ^{१२} ^{२२} ^{१२ २१} ^२ ^२ ^{२ १२} ^{२२} ^२
 पुनानःसोमधारया । अवीबृहदिह्वाइडा । अपीवसानो
^{१२ २१} ^२ ^२ ^{१२} ^{२ १२} ^२ ^{२ १२} ^२
 अर्षसि । अवीबृहदिह्वाइडा । आरत्नधायोनिमृतस्यसी
^{१२} ^१ ^२ ^२ ^{१२} ^{२ १२} ^२ ^{२ १२} ^{१२}
 दसि । अवीबृहदिह्वाइडा । उत्सोदेवोच्चिरण्ययः । अवी
^{२१} ^२ ^२ ^{२२} ^२ ^१ ^५ ^{२२}
 बृहदिह्वाइडा । ह्वाउ । ३ । ह्वावाओ२३४वा । ह्वाहा३१

* “आहिरमे ह्वा” —इति आ० ब्रा० १, २, ८ । तत्र पूर्वमिदम् ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 उवा२ । सुवर्जगन्महस्पृथिव्यादिवमाशकेमवाजिनोय
 १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 मम । हस् । इट्इडा२३४५ ॥ १८ ॥

अस्य व्याख्यानम्—२भा० ७६ पृष्ठं द्रष्टव्यम् । १८

१२ २ २ २ २ २ २ २ १२ १२ १ १ १
 * औक्षोवाऔक्षोवाऔक्षोश्वा । तवेदिन्द्रावमंवसु ।
 १ २ १ २ १ २ १ २ २ १ २ २ १ २ १
 त्वम्पुष्यसिमध्यमम् । सत्राविश्वस्यपरमस्यराजसि । न
 २२ १२ २ २ २२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ १
 किष्वागोषुवृण्वते । औक्षोवाऔक्षोवाऔक्षोश्वा । सुव
 २ २ १२ १२ १ २ १ २ १२ २ २ १ २ २ १ २ १ २
 र्जगन्मदेवानामवसावयश्शकेमवाजिनोयमम् । सुवर्जगन्
 १ २ १२ २ १२ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
 महस्पृथिव्यादिवमा । हस्वृक्षमा२३४५ः ॥ २० ॥

१२ २२ १२ २ २ १ २ २ ४ २ २
 † औक्षोऔक्षोश्वा । ३ । इडा२३भिरा३४ । औक्षोवा ।
 १२ २२ १ २ १ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 तवेदिन्द्रावमंवसु । त्वम्पुष्यसिमध्यमम् । सत्राविश्वस्य
 १ २२ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 परमस्यराजसि । नकिष्वागोषुवृण्वते । औक्षोऔक्षोश्

● “आङ्गिरसे ह” — इति आ० ब्रा० १, २, ८ । तत्रोत्तरमिदम् ।

† “वाचस्पत्यह” — इति आ० ब्रा० २, ७, ८ ।

२ १ २ ५२ ४ १ २ २ १
 वा । ३ । इडा२३भिरा३४ । औक्षोवा । इडासुवोबृहन्नमा
 १ १ १ १
 २३४५ ॥ २१ ॥

अनयोर्वाङ्मानम्—१भा० ५५७ पृष्ठे दृष्टव्यम् । २०, २१

२२ २२ २ २ २ २ २ २
 * छाउ । ३ । औक्षोवात्वासुहस्रमाशताम् । छाउ
 २ १ २ २ २ २ १ १
 ३ । युक्ताराश्या२३३ । छाउ । ३ । हिराण्याश्या२३३ ।
 २२ १ २ २ २ १ १
 छाउ । ३ । ब्रह्मायू१जा२३ । छाउ । ३ । चारयइ ।
 २ १ २ २ २ १ २ २
 द्रक्काइशा१इना२३ । छाउ । ३ । वक्षान्तू१सी२३ । छा
 २ २ २ २ २ १ २ २ २ २
 छाउछाउ । मपी३ । ता२३४याइ । उहुवा३छाउ । वा ।
 १
 चस् ॥ २२ ॥

अस्य वाङ्मानम्—१भा० ५०७ पृष्ठे दृष्टव्यम् । २२

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 † उहुवाओहा । औक्षोवा । शन्नोदेवीः । उहुवा ।
 २ २ १ २ २ २ १ २ २ २
 औहा । औक्षोवाछाउ । वा । आवन् । अभिष्टा२३या

● “भारद्वाज्य” —इति आ० ब्रा० ३, ९, ८ ।

† “वाचवैश्व” —इति आ० ब्रा० ३, ९, ८ ।

१ २ २ २ १२ २ २ १२ १ २
 इ। उहुवाओहा। औहोवा। शन्नोभवा। उहुवा
 २ २ १२ १२ १ १ २ १ २ १
 ओहा। औहोवाहाउ। वा। हवः। तुपीताश्श्याह
 १ २ २ २ १२ २ २ १२ १ २ २
 इ। उहुवाओहा। औहोवा। शंयोरभी। उहुवाओ
 २ १२ १२ १ १ १ १ १ १
 हा। औहोवाहाउ। वा। ज्योतिः। सुवन्तूरुनाः।
 १ २ २ २ १२ १२ १ १ १ १ १ १
 उहुवाओहा। औहोवाहाउ। वाह। ईरश्शु५॥ २३॥

अथ आख्यानम्—१भा० १४२ पृष्ठे दृश्यम् । २१

२४ (चतुर्विंशतितमं) साम—२भा० २४४ पृष्ठे मुद्रितम् ।

१२ १ १ १ १ १ १ १ १
 * हाउ। इ। वृद्धामम् । ३। वृद्धत्यर्थिवम् । ३।
 १ १ १ १ १ १ १ १ १
 वृद्धदन्तरिक्षम् । ३। वृद्धदिवम् । ३। वृद्धामम् । ३।
 १२ १ १ १ १ १ १ १ १
 कयानश्चित्राश्चाभूश्वास्त । जतीसदावृद्धाः साश्वास्त ।
 १२ १ १ १ १ १ १ १ १
 कयाश्चिष्ठाश्वावाश्वास्त । हाउ । ३। वृद्धामम् ।
 १ १ १ १ १ १ १ १ १
 ३। वृद्धत्यर्थिवम् । ३। वृद्धदन्तरिक्षम् । ३। वृद्धदिवम् ।

* “वृद्धतीवामदेवो ह” — इति भा० प्रा० १, १, ८। तत्र पूर्वमुद्रितम् ।

३१२२१ ११२ १२ ३२१ २
 ३। वृद्धदामम् । २। वृद्धदामम् । औद्योवाहाउ । वा ।
 २ २१२२१ २२ २१२ २२१ २२ २२१२ २
 ए। वृद्धदामम् । ए। वृद्धदामम् । ए। वामेभ्यो
 २२१ २२ २२१ २२१ २२१
 वामम् । ए। वामम् । वामम् । वामम् ॥२५॥

३१११ ३ २१ २ २१२
 * वृद्धदामम् । २। वृद्धदामम् । कयानश्वाइ ।
 ३ ५ २२१ २१ १२ ३ ५ २
 त्रश्वा२भू२३४वात् । ऊताइसदा । वार्द्धःसार२३४खा । क
 १२ ० ३ ५ ३२१ १ ३२
 याशचाइ । छया२वा२३४र्त्ता । वृद्धदामम् । २। वृद्धत् ।
 १२ १ ३ २ २२ २ १२२१
 - वामा३उवा । ए। वृद्धदामम् । ३॥ २६॥

अनयोर्वाङ्मनस्—१भा० ३८४ पृष्ठे दृश्यम् । १५, २६

१२ २ २ २ १ २२ १२ २
 † औद्योर्दत्तामिद्विचवामच्चा३ए । सातीवाजा ।
 १ १ ३ ५ १२ २२ ४२ ५ २१
 स्याकारा२३४वाः । तुवा३४ । औद्योवा । वृन्दाइषुवा
 १ १ ३ १२ ३ ५ १२ २
 इ । द्रासा३३त् । पतिन्ना२३४राः । त्वाङ्गाष्टा३४ ।

• “वृद्धतीवामदेव्ये”—इति आ० ब्रा० २, ९, ८ । तत्रोत्तरमिदम् ।

† “भरद्वाजस्य वदत्”—इति आ० ब्रा० २, ९, ८ ।

३२ ४२ ५ १ ५ ५ १
 औक्षोवा । छन्दोमार्चिकपरिशिष्टम् । ताः । उक्षुवाक्षुवा ।
 वा । चम् ॥ २७ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१ भा० ४८९ पृष्ठे दृश्यम् । २०

॥ इति ग्रामे अरण्यगाने प्रथमस्याङ्गप्रपाठकः ॥

॥ हरिः ॐ ॥

१ २ १ २ १ २२ १ २२ १ ४ ५
 * इयाश्चोइ । ३ । इन्द्रसरो । नेशमधि । ताक्षवन्ताइ ।
 २ १ २ २ १ १ ४ ५ २ १ २ १ १
 यत्पारियाः । युनज । ताइधियस्ताः । प्रूरीनृषा । ताश्चव ।
 १ २ ४ ५ २ १ २ १ १ २ . २ २ १ ४ ५ १ १
 सैश्वकामाइ । आगोमताइ । ब्रजेभ । जातुवन्ताः । इया
 १ ४ २ १ ४ १ ४ २ १ १ १
 ३चोइ । २ । इयाश्चो२ । या२३४औक्षोवा । ई २ ३
 १ १
 ४ ५ ॥ १ ॥

१ २ २ २ २ १ १ १ १ १ २ १ ४ ५
 † औक्षोइया । ३ । इन्द्रसरो । नेशमधि । ताक्षवन्ता
 १ १ २ २ १ १ ४ ५ २ १ २ १
 इ । यत्पारियाः । युनज । ताइधियस्ताः । प्रूरीनृषा । ता

०.† "वमिष्ठ जमदग्नी रक्षौ द्वावगच्छन् जमदग्नीर्वी" — इति आ० ब्रा० १, १, १० ।

१ १ १ ४८ ५ १८ १८ २१८ २८ ३४
 ३अव । स॒श्व॒कामा॒इ । आ॒गो॒मता॒इ । व्र॒जो॒भ । जा॒तुव
 ५ १८ २८ ३८ १८ १ ११११
 ज्ञाः । औ॒द्यो॒इया । २ । औ॒द्यो॒इ॒४५या॒ई॒५ई । ई॒२३४५ ॥२॥

अनयोर्वाक्यान् — १ भा० ६४१ — पृष्ठे द्वयम् । १, १

३२८ २ ३२८ १ २ १८
 * अ॒यामा॒याम् । २ । अ॒यामा॒याम् । स्वा॒दि॒ष्ठ
 ३२ १ ३ १ ३२ १ ५
 या॒२ । म॒दा॒इ॒ष्टा॒२३४या । प॒व॒स्व॒सो॒२ । म॒धा॒रा॒२३४या ।
 १ २ ३२ ३ ५ ३२१ २
 इ॒न्द्रा॒य॒पा॒२ । त॒वा॒इ॒सू॒२३४ताः । अ॒यामा॒याम् । २ ।
 ३२८ १ ३ ५८ ८ ३११११
 अ॒याम् । आ॒२ । या॒२३४ । औ॒द्यो॒वा । ई॒२३४५ ॥ ३ ॥

अथ वाक्यान् — १ भा० १० पृष्ठे द्वयम् । ३

१८ ०८ ८८८ ८८ १ २ ३
 † ज्ञा॒उ । ३ । औ॒द्यो॒वा॒ण॒द्या॒ज्ञा॒उ । धा॒र्त्ता । दा॒इ
 २८ १२ १८ १२ १२ २८ १८
 वःप॒व॒ते॒ष्टा॒व्यिः । र॒सो॒र॒सो । र॒सः । ज्ञा॒उ । ३ । औ
 ८ ८८ ८८ १ २ १ ८२८ १८ २
 ज्ञो॒वा॒ण॒द्या॒ज्ञा॒उ । दा॒ज्ञाः । दा॒इ॒वा॒ना॒म॒नु॒मा॒दियः ।
 १ १ १ १ १ १ १८ १८ ८ ८ ८ ८
 नृ॒भीर्नृ॒भीः । नृ॒भीः । ज्ञा॒उ । ३ । औ॒द्यो॒वा॒ण॒द्या

● “आशिरामर्कः” — इति आ० भा० ३, २, १० ।

† “दीर्घतमसोऽज्ञे” — इति आ० भा० ३, २, १० ।

^१ताई । २ । ^{१ २}मरुतो^{१ २}ग्रह्ण^{१ २}अर्चाता । ^१चाता । २ । ^१वृच^१श्च
^२नतिवृ^{१ २}चक्षा^{१ २}शतक्रातूः । ^{१ २}क्रातूः । २ । ^{१ २}वज्र^{१ २}णशवप^{१ २}र्वाणा ।
^{१ २}र्वाणा । २ । ^{२ २}छाउ । ३ । ^{१ २ २ २}सन्त्वानोनवुः । ^{१ २ २}अनोनवुः ।
^{२ २}३ । ^{१ २ २}मरुतः । ३ । ^{१ २ २}विश्वास्मात् । २ । ^{२ २}वाइश्वास्मात् २३४
^{५ २ २}औक्षोवा । ^{३ १ १ १ १}ई २ ३४५ ॥ ६ ॥

अनयोर्बाह्यान्—१भा० ५१२ पृष्ठे दृष्टव्यम् । ५, ६

^१* ^१हो^१क्षोवा । ^१ई । ^२ईया । ३ । ^{१ २ २}अग्निमूर्द्धा^{१ २}दीश्वाः^{१ २}का^११
^२कू^२रत् । ^{१ २}पतिः^{१ २}पृथिवी^{१ २}श्यामा^{१ २}श्या^{१ २}रम् । ^{१ २ २ २}अपा^{१ २}रेता^{१ २}सी^१३
^१जाइन्वा^१शती^१२ । ^१हो^१क्षोवा । ^१ई । ^१ईया । २ । ^१हो^१क्षोवा ।
^१ई । ^१ई२ । ^१या^१२३४ । ^{५ २ २}औक्षोवा । ^{२ २}ए । ^{१ १ २ २ १ २}अग्निमूर्द्धा^१भव
^१दिवः ॥ ७ ॥ -

अस्य बाह्यान्—१भा० १२५ पृष्ठे दृष्टव्यम् । ७

• “अग्ने रक्षः”—इति त्या० ब्रा० ३, १, १० ।

* होवा । ईया । और३होवा३ । आयाम् । पूषा
 २ । रयिर्भा३३४गाः । सोमाः । पुनार । नोअर्षा३४
 ४ती । पातीः । विश्वार । स्यभूमा३३४नाः । वाया ।
 ख्यद्रोर । दसीऊर३३भाइ । होवा । ईया । और३
 होआ३४ । औहोवा । ई२३४५ ॥ ८ ॥

अस्य व्याख्यानम्—२भा० १४३ पृष्ठं दृष्टव्यम् । ८

८, १०, ११ सामानि—२४६, २४७, २४८ पृष्ठेषु मुद्रितानि ।

* पातीरः । ३ । दिवआ । पातीरः । ३ । अन्तरि
 क्षस्या । पातीरः । ३ । पार्थिव । स्या । पातीरः । ३ ।
 अपामोषधी । नाम् । पातीरः । ३ । विश्वस्यभूत ।
 स्या । पातीरः । पातीर३ । पारता३३४ । औहोवा ।
 ए । पतिर्दिवः । ए । पतिरन्तरिक्षस्य । ए । पतिःपार्थि

• “प्रजापतेसाक्षः”—इति आ० ब्रा० ३, १, १० ।

+ “अक्षप्रौवाच”—इति आ० ब्रा० ३, २, १० ।

१ १२ १ १ १२ २ १२ २ १ २ १ १ २ १
 वस्य । ए । पतिरपामोषधीनाम् । ए । पतिर्विश्वस्यभूत
 १२ १ २ १ १ १ १ १
 स्य । ए । सुवर्ज्योती २३४५ ॥ १२ ॥

अस्य मूलां न सक्त, अपि तु कोमः, सचैवः—

१ १२ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 पतिः । दिवः । अन्तरिक्षम् । स्य । पार्थिवस्य । अ
 २ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 पाम् । औषधीनाम् । औष । धीनाम् । विश्वस्य ।
 १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 भूतस्य । आयुः । चक्षुः । ज्योतिः ॥ १ ॥ ६ ॥ १२ ॥

१२ साम २भा० २४८ पृष्ठे मृदितम् ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 * इय । होइ । इयइयईश्या । इय । होइ । इय
 १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 इयईश्या । इय । होइ । इयइयईश्या । इन्द्रन्नरो ।
 १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 नेश्मधि । ताच्चवन्ताइ । यत्पारियाः । युनज । ता
 १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 इधियस्ताः । शूरोनुषा । ताश्श्रव । सश्वकामाइ ।
 १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 आगोमताइ । ब्रजेभ । जातुवन्ताः । इय । होइ ।

^२ इय^५इय^२इय^१या । २ । इय^१होइ । इय^२इय । इ^१२ । या^२२३४ ।

^{४२} औ^२होवा । इ^२२३४५ ॥ १४ ॥

* उव । होइ । उवउवज^२इवा । ३ । इन्द्रंनरो ।

^२ नेश^२मधि । ता^२च्चवन्ताइ । यत्पा^२रियाः । युनज । ता^२इधिय

^५ स्ताः । शूरो^२नृषा । ता^२इश्रव । स^२श्वकामाइ । आगो

^२ मताइ । ब्रजेभ । जा^२तुवन्नाः । उव । होइ । उवउ

^५ वज^२इवा । २ । उव । होइ । उवउव । ऊर । वा^२२३४ ।

^{४२} औ^२होवा । इ^२२३४५ ॥ १५ ॥

अनयोर्वाक्यान्तम्— १भा० ६४९ पृष्ठे दृष्टम् । १४, १५

^२ † हाउ । ३ । आ^२ज्यदो^२क्षम । ३ । मूर्ध्ना^२नन्दायि ।

^२ वा^२इश्र । तिम्पृ^२थिव्याः । वैश्वानराम् । ऋ^२तथा । जा^२त

● “अक्षं पुष्पे ह्ये”—इति आ० भा० २, १, १० । तत्र द्वितीयमिदम् ।

† “वैश्वानरस्य त्रीणां व्यदोक्षाय व्यदोक्षानि वा”—इति आ० भा० २, २, ११ । तत्र प्रथममिदम् । व्यदोक्षाय व्यदोक्षमिति वैदिकसङ्केतः ।

४५ २१ २ १ २ ३ ४२५
मग्नीम् । कवि॑सम्ना । जा॒श्मति॑ । थिञ्जनानाम् ।

२२१ २ १ २ ३ ४२५ २२ २२ २
आसन्नः॑पा । आ॒श्चन॑ । यन्त॑देवाः । छा॒उ । ३ । आज्य

४२५ २२ ३ ४ ५ २२ २२ १ २
दो॒हम् । २ । आज्य॑दो॒पुछा॒उ । वा । ए । आज्य॑दो॒ह

२२ २२ १ ३ १ १ १ १
म् । ए । आज्य॑दो॒ह्वा॒र३४५म् ॥ १६ ॥

२२ २२ १ २ २२ २२
* छा॒उ । ३ । ऊ॒म् । चि॒दो॒हम् । ३ । मूर्ध्ना॑नन्दा

२ १ १ २ ४ ५ २२ १२ १ १ २
इ । वा॒श्चर॑ । ति॒स्पृथि॒व्याः । वैश्वान॑राम् । ऋ॒त॒आ ।

२२ ३ ४ ५ २ १ २ १ २ ३ ४ २ ५
- जा॒तमग्नी॑म् । कवि॑सम्ना । जा॒श्मति॑ । थिञ्जनानाम् ।

२२ २ १ २ ३ २ ४ २ २ २
आसन्नः॑पा । आ॒श्चन॑ । यन्त॑देवाः । छा॒उ । ३ । ऊ॒मचि॑

१ २ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २
दो॒हम् । चि॒दो॒हम् । चि॒दो॒श्छा॒उ । वा॒३ । ई॒र३

१ १
४५ ॥ १७ ॥

२२ १ २ २ २ २ २ २
+ छा॒उ । ३ । चो॒हम् । ३ । मूर्ध्ना॑नन्दाइ । वा॒३

० ई-निधन साध्यदोह मिति वैदिक-सङ्केतः ।

† ऋत-निधन साध्यदोह मिति वैदिक-सङ्केतः ।

^{१ २ ३ ४ ५ २२ १२ १ १ २ १ २ ४ ५}
 अर । तिम्थिव्याः । वश्वानराम् । ऋतथा । जातमघी
^{२ १ २ १ १ २ ४ ५ १२}
 म । कविस्म । जाश्मति । थिञ्जनानाम् । चा
^{१ १ १ २ ४ ५ २२ १}
 सन्नःपा । त्राश्चन । यन्तदेवाः । हाउ । ३ । थो
^{२ १ २ २ १ १ १}
 चम् । २ । थोश्चाउ । वा३ । ए३ । ऋतम् ॥ १८ ॥

एतेषां व्याख्यानं—१भा० १०५ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १६-१८

^{२ २ १ २ २ २ १ २ १ २ १ २}
 * सुहृपकानुमृतये । ३ । सुदुधामिवगोदुधे । जुहम
^{२ २ २ १ २ २ १ २}
 साइ । द्याविद्यवाइ । २ । द्याविद्यवाश्शउ । वा३३ ।
^{१ १ १}
 उम् । उम् । उम् ॥ १९ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ३६६ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १९

^{२ २ १ २ १ १}
 † हाउ । ३ । आयि । ही । ३ । आयि । ३ । इया
^{१ २ १ २ २ १ २ ४ ५ १ २ २}
 हाउ । ३ । पिवासोमाम् । इन्द्र । मन्दुतुत्वा । यन्ते-

* “ब्रह्म वयं ऋषभा रैवतो वैराजः शाकल इति”—इति आ० ब्रा० ३, १, ११ ।
 तत्रेदं रैवतऋषभम् ।

† वैराजऋषभमिति द्वितीयम् ।

^{१ १} ^{१ २ ४ ५} ^{२ १ २} ^१ ^१
 सुषा । वाश्चरि । अश्वअद्रीः । सोतुर्वाश्र । भ्याश्चसुय ।
^{२ २ ४ ५} ^{१ २} ^१ ^१ ^१
 तोमश्चर्वा । ह्राउ । ३ । आयिची । ३ । आयि । ३ ।
^१ ^२ ^{१ ५ २} ^२ ^{१ १ १ १ १}
 इयाह्राउ । २ । इयाश्च्राउ । वाश् । ईरश्च४५ ॥ २० ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ८१५ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । २०

^१ ^{१ २ २ २} ^{२ २} ^{२ २ २ १} ^२
 * ओ३१म् । ३ । स्वादोरेइत्थाएविषूएवतआ । शं
^{१ २} ^{१ २ २ २ २ २} ^{२ १} ^{२ १}
 योः । २ । मधोरेपिवाएन्तिगोएरियआ । ह्विः । २ ।
^{२ २ २ २} ^{२ २ २ २ २} ^२ ^५ ^{१ २ २ २}
 याआएन्ट्रेणाएसयाएवरिया । सुवः । २ । वृष्णाएमदा
^२ ^{२ २ २ २} ^१ ^{१ २} ^{१ २ २ २ २ २}
 एन्तिशोएभथा । आ । ज्योतिः । २ । वस्वीरेअनूएस्वराए
^{२ १} ^१ ^१ ^५ ^१
 जियमा । ओ३१म् । २ । ओ३१२३४ । वा । इट्इडा
^{१ १ १ १}
 २३४५ ॥ २१ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ८१२ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । २१

^{२ २ २} ^{१ २ १} ^२ ^१
 † एपुरोजिती । वोअन्धसःसुतायमादया रईल्लवा

• शाकुर अथममिति तृतीयम् ।

† "इन्द्रस्य वयोऽतीवक्राः अथापरं रौद्रः"—इति आ० भा० १, २, ११ ।

^१यि । ^{१ २}इडा । ^{१ २ १ २}जडा । ^१तेजातमा^१रन्धस्यः । ^१अथा ।
^१दायिवी । ^{१ १ २}सङ्गमिया^१रददायि । ^१अथा । ^{१ २}जग्रम् । ^१अ
^१र्ममहा^१रयि । ^१अवाः । ^१अथा । ^{१ २}अपञ्चान^१अथा^१इष्टा^१
^१ना । ^{१ २ २ २}सखायोदीर्घजारं^१होयि । ^{१ २}क्वायमा^१उवार^१३ । ^१इष्ट
^{१ १ १ १}इडा^१२३४५ ॥ २२ ॥

अस्य व्याख्यानम्—२भा० १५८ दृष्टव्यम् । १२

^१* ए^१आसा । ^{१ २}जिवकारथ्ये^१यथा^१रजाउ । ^१इडा । ^१आ
^१सा । ^{१ १ १}व्य^१शुर्मदा^१रया । ^१अथा । ^{१ २}धाया । ^{१ २ १ २}मनोतापृथ
^२मामना^१रयिषा । ^१इडा । ^{१ २}आपृक् । ^{१ २}दक्षोगिरा^१रइष्टाः ।
^१अथा । ^{१ १}दाशा । ^{१ १ २ २}स्सरारो^१अधिसानो^१रअव्यायि । ^१इडा ।
^१श्याइनी । ^{१ १ २}नयोनिमा^१रसदात् । ^१अथा । ^{१ २}मार्जा । ^{१ २}तिव
^२क्रि^१सदनेषुवार^१क्का^१३१उ । ^१वा^१२३ । ^{१ २ १ १ १}इष्टइडा^१२३४५ ॥ २३ ॥

अस्य व्याख्यानम्—२भा० १४५ दृष्टव्यम् । १३

• “इन्द्रस्य वयोऽतिवहः आवापरं • •, वासवः”—इति आ० भा० ३, १, ११ ।

^{१ २} * ए॒त्राभी॑ । ^{२१} न॒वन्त॑आ॒र । ^{१ २} इ॒क्ष्वा॑३१उवा॒र । ^१ त
^{२ १२} रत्स॑मन्दीधावति । ^{१ २} प्रा॒यम् । ^{२१} इ॒न्द्रस्य॑का॒र । ^{१ २} मि॒यमा॑३
^{१२२ २१ २ २} उवा॒र । ^{१ २} धा॒रासु॑तस्यान्वसः । ^{२१२} वा॒त्सम् । ^{२१२} न॒पूर्व॑आ॒र ।
^{१ २} यु॒निया॑३१उवा॒र । ^{१ २} त॒रत्स॑मन्दीधावति । ^{१ २} जा॒तम् । ^१ रि
^{१ २} क्ष॒न्तिमा॒र । ^{१ २} त॒रआ॑३१उवा॒र३ । ^{१ ११११} इ॒ट्इडा॑२३४५ ॥ २४ ॥

अस्य व्याख्यानम्—२भा० ४८ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । २४

^{२२} † क्षा॒क्ष । ^{२ १ ३ ५} क्षौ॒वाओ॑२३४वा । ^{२२ २४ २ १२} ३ । ^{१२} ए । ^{१२} औ॒क्षौ॒क्षौ॒वा
^२ क्षा॒उ । ^१ वा । ^{१२२} ई॒डा । ^{२ १२ ११ २२ १२ १२} ध॒र्ता॑दि॒वःप॑वते॒ह्योर॑सः । ^{१२} ई
^२ डा । ^{१ २ १२ १२ २ २} २ । ^{१२ २२ १ २} द॒क्षो॑दे॒वाना॑मनु॒माद्यो॑नृभिः । ^{१२ २} ई॒डा । ^१ २ । ^१ क्ष
^{२ २ १२} रिः॒क्षजा॑नो॒अत्यो॑नस॒त्वभिः॑ । ^{२ १२ २} ई॒डा । ^{१ १२ १२ २} २ । ^२ वृ॒थापा॑जा॒मि

* “इन्द्रस्य वयोऽतिषङ्गाः अथापरं ००,००, पार्श्वयो वैश्वदेवो वा”-इति आ०
 भा० ३.२.११ ।

† “प्राजापत्याक्ष्वारः पदलोभा गीतमा वा वैश्वामिदा वेन्द्राग्रा वा”-इति आ०
 भा० ३.२.११ । अष्टेडपदलोभमिदं प्रथममिति वैदिकसङ्केतः ।

^२ ^{१२} ^२ ^{३२} ^१ ^३ ^५ ^{२२}
कृणुषेनदीषुवा१। हाउ। औवाओ२३४वा। ३। ए।

^{१२} ^२ ^{३२} ^२ ^{१२२}
औऔऔवाहाउ। वा। ईडा ॥ २५ ॥

* हाउ। ३। औवाओ२३४वा। ए। औऔऔवा

^२ ^२ ^{१२२} ^{२१} ^{२२} ^{१२२} ^{२२१} ^{२२१} ^२
हाउ। वा। धर्त्तादिवःपवा। ईडा। तेकृत्व्योरसः।

^{१२२} ^{१२२२१२२} ^२ ^{१२} ^{२२१} ^२ ^{१२२} ^१
ईडा। दक्षोदेवानामनुमाद्योनृभिः। ईडा। हरिः

^२ ^{२१} ^२ ^{१२२} ^{२२१} ^२ ^{१२२} ^{१२२१२}
सृजानआ। ईडा। त्योनमत्वभिः। ईडा। वृथापा-

^२ ^२ ^२ ^{१२} ^२ ^{२२} ^१ ^३ ^५
जासिकृणुषेनदीषुवा१। हाउ। ३। औवाओ२३४वा।

^{२२} ^{१२२} ^{१२२} ^२ ^{१२२}
ए। औऔऔवाहाउ। वा। ईडा ॥ २६ ॥

+ औऔऔवा२। ओवा२। ए। औऔऔवाहाउ।

^२ ^{२१२} ^{२१} ^{२२} ^{१२२} ^{२२१} ^{२२१२} ^{१२२२}
वा। धर्त्तादिवःपवा। ईडा। तेकृत्व्योरसः। दक्षोदे

^{१२२} ^{२२} ^{१२२} ^{२१२२} ^{१२} ^१ ^२ ^{२१२}
वानामा। ईडा। नुमाद्योनृभिः। हरिःसृजानआ।

• षड्विडपदलोभ मिदं द्वितीय मिति वैदिकमङ्गलः ।

† चतुर्विडपदलोभ मिदं तृतीय मिति वैदिकमङ्गलः ।

१२२ १२१ २ १२२१२२ १२ १२२ १
ईडा । त्योनसत्वभिः । वृथापाजांसिहृ । ईडा । औ
१२१२ १२ १२ १२ २ १२ १ २
औहोवा२ । ओवा२ । ए । औहोहोवाहाउ । वा । णु
२ १२ २
षेनदीषुवा१ ॥ २७ ॥

१ १२ ४ ५ १२ १२ २ १२ २ २
* औहोहोवाहाइ । ए । औहोहोवाहाउ । वा ।

१ १२ १ १ २ २१ २ १२ १२
धर्ता । दी२ । वःप । वा । तेकृत्यः । रसः । दक्षो
२२१२२ २ १२२ १ २ १२२ १ २ १२१२
देवानामनुमाद्योनृभिः । ईडा । हरिः । सा । जानोअ ।

१२१ १ २ १२२१२२ २ २ १२ २
त्योन । सत्वभिः । वृथापाजांसिहृणुषेनदीषुवा१ ।

१ १२ ४ ५ १२ १२ २ १२ २ २
औहोहोवाहाइ । ए । औहोहोवाहाउ । वा ।

१२२
ईडा ॥ २८ ॥

इतेषां व्याख्यानम्—२भा० १८४ पृष्ठे दृश्यम् । १५—१८

॥ इति ग्रामे अरण्यगाने प्रथमः प्रपाठकः ॥

॥ हरिः ॐ ॥

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
 * अभाइमाहे । ३ । चर्वणीधृतम्नघवानाश्मूकथाश्या
 १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
 रम् । इन्द्रङ्गिरोवृद्धतीरभ्याश्नूषाशतार । वावृधानं
 १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
 पुरुहत्सूस्वाक्ताश्वभीरः । अमर्त्यञ्जरमाणन्दीश्वाइ
 १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
 दाश्वे २ । अभाइमाहे । २ । अभाइइ । मार । हा
 १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
 २३४ । औद्धोवा । सर्पसुवार३४५ः ॥ १ ॥

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
 + अभिप्रमञ्चीराइमाहे । ३ । चर्वणीधृतम्नघवा
 १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
 नाश्मूकथाश्यारम् । इन्द्रङ्गिरोवृद्धतीरभ्याश्नूषाशतार ।
 १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
 वावृधानम्युरुहत्सूस्वाक्ताश्वभीरः । अमर्त्यञ्जरमाण
 १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
 न्दीश्वाइदाश्वे २ । अभिप्रमञ्चीराइमाहे । २ । अ-

● “दश संसर्पाणि सप्तसर्पाणि सर्पसामानि वा । अथापरमर्गं च (सर्पसिति
 शेषः) । ● ● ● अथापर बाधवाणि सत्वारि (तत्र प्रथममिदम्)” — इति आ० ब्रा०
 ३, २, १२ ।

+ “पृथिव्या च (सर्पसिति शेषः) । ● ● ● अथापर बाधवाणि सत्वारि (तत्र
 द्वितीयमिदम्)” — इति आ० ब्रा० ३, २, १२ ।

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
 ह्वा । सुवःसर्पन्तः । ए । सर्पतप्रसर्पतसुवर्गमेमने-
 वयम् ॥ ४ ॥

* सुवःसर्पसर्पसर्पा२ । २ । सुवःसर्पसर्पसम् ।
 सार । पार३४ । औद्दोवा । तवेदिन्द्रावमंवसु ।
 तम्युध्यसिमध्यमम् । सत्राविश्वस्यपरमस्यराजसि । नकि-
 द्वागोषुवृण्वते । सुवःसर्पसर्पसर्पा२ । २ । सुवःसर्-
 पसर्पसम् । सार । पार३४ । औद्दोवा । ए३ । सुव-
 र्गमेमार३४५ ॥ ५ ॥

अनयोर्वाङ्मानम् — १ भा० ४५० पृष्ठे दृष्टव्यम् । ४, ५

१ २ १ १ ३ २ १ २ १ २
 † ह्रपायप्रह्र । पा । इद्वा । ईश्या । एवन्तिः । अभि-
 प्रियाणिपवतेचाश्नोद्वा१इता२ः । नामानियङ्कोअधियेषू-

* “आदित्यस्य च” — इति आ० ब्रा० ३, २, ११ । संप्रतिमिति शेषः । किञ्च “अ-
 चापरं” * * पावसानामाणि चत्वारि । तच्च प्रथममिदम् ।

† “दिवश्च” — इति आ० ब्रा० ३, २, १० । संप्रतिमिति शेषः । किञ्च “अचापरं”
 * * पावसानामाणि चत्वारि” — इति आ० ब्रा० ३, २, ११ । तच्च द्वितीयमिदम् ।

^{१ २} श्वा^१र्वा^२१ता^२२इ । ^{१२२} आ^१ह्वर्य^२स्य^३वृ^४द्धतो^५बृ^६द्धा^७ता^८१धी^९२ । रथं^१
^{१ २} वि^१ध्वं च मरु^२द्धदी^३श्चा^४न्ता^५१णा^६२ः । ^{२२१} ह्य^१पाय^२प्र^३सृ । पा ।
^{१२} इ^१क्षा । ^{५ २} ई^१क्ष्या । ^{१२१} २ । ^{१ ३ २} सु^१पाय^२प्र^३सृ । पा । ^{१ १} इ^१क्षा । ^{१ १} ई^१क्ष ।
^३ या^१२३४ । ^{५ २} औ^१क्षो^२वा । ^{२२} ए । ^{२ २ १ २२} सु^१पाय^२प्र^३ह्य^४पाय । ^{२२} २ । ए ।
^{२२ १} २२ ३ १ १ १ १
 ह्य^१पाय^२प्र^३ह्य^४पाया^५२३४५ ॥ ६ ॥

अस्य व्याख्यानम्—२भा० १७३ पृष्ठे दृश्यम् ६

७, ८ सामनो २भा० २५१-२५२ षष्ठ्योर्भाद्रितौ ।

^{१२२} स्वा^१दो^२रि^३न्था^४वि^५षू^६वता^७ए^८क्षा^९उ । ^{२२} म^१धोः^२पि^३बन्ति^४गौ^५रि-
^{२१२} या^१ए^२क्षा^३उ । ^{२२ २} या^१इ^२न्द्रे^३ण^४म^५या^६वरा^७ए^८क्षा^९उ । ^{२ २} वृ^१ष्णाम^२दन्ति^३शो-
^{२१२} भ^१था^२ए^३क्षा^४उ । ^{२ २} व^१स्वी^२रनु^३स्वरा^४जी^५यामे^६श्चा^७उ । ^{१ २२} वा । ए ।
^{१ २ १ २ १} दि^१शः^२प्र^३दि^४शः^५क । ^१ पा^१२ । ^१ ता^१२३४ । ^{५ २} औ^१क्षो^२वा । ^{२२} ए ।
^{१२ २ २} १२ २ २ १ १ १ १ १
 राज^१ङ्गमे^२मस्वरा^३जङ्गमे^४मा^५२३४५ ॥ ८ ॥

* “माएउवे ह्वे”—इति आ० भा० १, २, १२ । किञ्च “अथापरं • • •” “दिशां
 संसर्पे ह्वे”—इति आ० भा० १, २, १२ ।

^{२२ २ २ २ २ १ २ २ २}
 स्वादोरित्थाविषूवताओच्चाउ । मधोःपिबन्तिगौ-
^{२ १ २ २ २ २ २ १ २ २ २ २}
 रियाओच्चाउ । याइन्द्रेणसयावराओच्चाउ । वृष्णा-
^{२ २ १ २ २ २ २ २ २ २}
 मदन्तिशोभयांओच्चाउ । वस्वीरनुस्वराजियामोच्चाउ ।
^{२ २ २ १ २ २ २ २ १ १ २ २ २ २}
 वा । ए । उद्दिशोविदिशःक । पार । तार३४ । औक्षोवा ।
^{२ २ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २}
 ए । विराजङ्गमेमस्वराजङ्गमेमार३४५ ॥ १० ॥

अनयोर्वाण्यानम्—(भा० ८३३ पृष्ठे दृष्टव्यम् । ८.१०)

^{२ २ २ २ २ २ २ २ २ २}
 * औक्षोद्वत्त्वमिन्द्रपूतूर्तिषू३ए । अभाइवाइश्वाः । आ-
^{२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २}
 सिस्पा२३४र्हाः । आशस्तिच्चाजनितवृ । चतूर३२साइ ।
^{२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २}
 तुवा३३न्तूर्यातिरीक्षो३ । ऊम्मा२ । घ्या२तो३५च्चाइ ॥ ११ ॥

अस्य व्याख्यानम्—(भा० ८२४ पृष्ठे दृष्टव्यम् । ११)

^{२ २ २ २ २ २ २ २ २ २}
 † एवाणमा । च्चाअसिद्ध२रिया । इडा । वृ ।
^{२ २ २ २ २ २ २ २ २ २}
 च्चाउवा । आथा । बाडा । दित्यमच्चा३३षसाइ ।

* “त्रिषिद्धि”—इति आ० ब्रा० ३, १, १३ ।

† “यज्ञसाराणि च”—इति आ० ब्रा० ३, २, १३ ।

१ १ २ १ २ १ २ १ २
 इडा । हरिः । चाउवा । आथा । माहः । तेसतोमहि-
 २ १ १ १ १ १ १ १
 मापना रेइष्ठमा । इडा । मतिः । चाउवा । आथा ।
 १ २ २ २ १ १ १ १ १ १
 माह्ना । देवमहा रेअसाइ । इडा रे३४५ ॥ १२ ॥

अथ बाष्पात्मन्—१भा० ५६८ पृष्ठे दृष्टव्यम् । १२

१२ साम १भा० २५३ पृष्ठे मन्त्रितम् ।

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २
 * चाहम् । ३ । योवा । ३ । योवाहाइ । ३ ।
 १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
 यएकइदिदयते । एकस्मैरयदृधे । वसुमर्त्तायदाशुषे ।
 १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
 एकस्मैरयन्महे । ईशानोअप्रतिष्कृतः । एकोवृषावि-
 २ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
 राजति । इन्द्रोअङ्ग । चाऊम् । ३ । योवा । ३ । योवा-
 २ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
 हाइ । २ । योवा रेचाउ । वा ३ । ई२ रे३४५ ॥ १४ ॥

अथ बाष्पात्मन्—१भा० ७६८ पृष्ठे दृष्टव्यम् । १४

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
 † होवाहाइ । योनः । होवाहाइ । ३ । औहोवा-

* “एकदृष्य” — इति आ० ब्रा० ३, २, १३ ।

† “विदृष्य” — इति आ० ब्रा० ३, २, १३ ।

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २
 द्वाइ । ३ । इदामे । इदामे । पुराण । होवाद्वाइ । ३ ।
 २ १ २ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
 औहोवाद्वाइ । ३ । प्रवाण । स्यआण । निनाण । होवाद्वाइ ।
 २ १ २ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
 ३ । औहोवाद्वाइ । ३ । यतामे । उवाण । स्तुषाण । होवा-
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 द्वाइ । ३ । औहोवांद्वाइ । ३ । सखाण । यआण ।
 १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
 द्रमूण । तथाण । होवाद्वाइ । ३ । औहोवाद्वाइ । २ ।
 २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 औहोवाद्वाउ । वा३ । ह्रस्वृचन्नमा२३४५ ॥ १५ ॥

अस्य व्याख्यानम् अस्मिन् । १५

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 * द्वाउ । ३ । ऊवेविराजस्वराजम् । ३ । द्वाषोवा ।
 १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 ३ । द्वा३षो२३४वा । द्वा३ओ२३४वा । द्वाउवा । मह
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 त्तामअजीजने । अभातृव्योअनात्वम् । महद्द्रमजी-
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 जने । अनापिरिन्द्रजनुषासनाद । स्यभ्रातृव्यमजीजने ।
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 युधेदापित्वमिच्छसे । द्वाउ । ३ । ऊवेविराजस्वराजम् ।

२१ ३२ ४ १ १ ५ २
 ३। हाओवा । ३। हाओर३४वा । २। हाउवा३।
 २ २ १२ ३ १ १ १ १
 ४३। अभिमूरसीर३४पू ॥ १६ ॥

अस्य व्याख्यानम् १भा० ८१६ पृष्ठ द्रष्टव्यम् । १६

१ १ २२ १ १ २ १२ ५ १
 * हाउरेवा । तीर्णाः । इहा । सधमादा२। हा
 १ ५ २ १ १ २ १
 ३१उवार३। ई३४डा । इन्द्रा२इसन्तू । इहा । तुवि
 २ ५ २ २ ५ १ २ १
 वाजा२। हा३१उवार३। ई३४डा । जुमा२तोया ।
 १ २ १ २ ५ २ २ ५
 इहा । भिम२देमा२। हा३१उवार३। ई३४डा ॥ १७।
 १ २ १ १ १२ २ १ १
 † रा । वता२इः । नाः । इहा । औहीहो । इडा ।
 २ २२ १ १ १२ २ १ १ २
 सधा२। मादाइ । इहा । औहीहो । इडा । इन्द्रा२इ ।
 २ १ १ १२ २ १ १ २ २२ १
 सन्तू । इहा । औहीहो । इडा । तुवा२इ । वाजाः ।
 १ २ २ २ १ १ २ २२ १ १
 इहा । औहीहो । इडा । जुमा२। तोया । इहा ।

* † “ रेवते हो ”—इति भा० भा० ३, २, ११ ।

१२ २ १ १ २ १२ १ १२ २ १
 औक्षीक्षो । इडा । भिर्मा२ । देमा । इक्षा । औक्षीक्षो ।
 १ १२ १ १२ १ २२ १ १ १ १
 इडा । एरा । एवृ । एरे२३४५ ॥ १८ ॥

अनयोर्व्याख्यानम्—१भा० ३५३ पृष्ठे दृष्टव्यम् । १७, १८

२१ साम—२भा० २५४ पृष्ठे सुदितम् ।

१ २ २ १२ २ २ २ २ २ २
 * एआया । रुचाक्षरिस्थ्यापुनानोविश्वादेपासित-
 १ १ १२ २ १ २ १ २
 रतिसयू२म्बभाइः । इडा । खरोनसयू२म्बा३भीः । धारा ।
 २ १ १ १ १ २ २ १
 पृष्ठस्यरो२चताइ । इडा । धारा । पृष्ठस्यरो२चताइ ।
 १ १ २ २ १ १ १ २ २
 अथा । धारा । पृष्ठस्यरो२चताइ । इडा । पुनानो
 २ २ २ २ १२ २ २ २ २ ४ ५
 अरुषो१क्षा३रीः । विश्वायद्रूपापरिया । मिया३ । काभीः ।
 २ १ २ २ १ २ १ २ १ १ १
 सप्तास्येभिरा२३क्षो । काभिरा३१उवा२३ । इट्इडा २ ३
 १ १
 ४५ ॥ २० ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० २२५ पृष्ठे दृष्टव्यम् । १०

२ २ २ २ १ २ २ २ २ २
 † अभित्वाश्रुनोनुमोवा । आदुग्धावधेनवईशान

० "नित्यवत्स्या" —इति आ० भा० ३, २, १३ ।

† "वसिष्ठस्य च रथमरम्" —इति आ० भा० ३, २, १३ ।

मस्यजगतः। सुवा^१२^२ईशाम्। आइशानमा^१२इन्द्रा^४३।

तास्यू^१२३४पा। ओवा^४६। द्वाउवा। अस् ॥ २१ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ४८० पृष्ठे द्रष्टव्यम्। ११

* अयंवायाउ। २। अयंवायाउ। त्वमिद्धाइ।

द्वावामद्वाइ। ३। सातौवाजा। स्याकारवाः। ३।

त्वांवृत्राइ। शूइन्द्रसात्। पातिन्नराः। ३। त्वाङ्गाष्टा।

स्रज्वताः। ३। अयंवायाउ। २। अयम्। वार।

या२३४। औहोवा। ए। त्रिवृतं प्रवृतम्। २। ए। त्रि

वृतं प्रवृता२३४५म् ॥ २२ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ४८९ पृष्ठे द्रष्टव्यम्। ११

आक्रन्दयकुरुघोषम्वहान्तं

हरीन्द्रस्याभियोजयाशू।

मर्माविधन्दतामन्यो अन्यं

३ १ २ ३ २ १ १ २
शल्यात्मापततुश्लोकमच्छ ।

१७ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
प्रयश्चक्रमराव्णेसनताअभ्यवर्त्तयत् ।

२७ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
ज्योगितिस्रओद्गतैशयानैकेशवच्छिरः ॥ २३ ॥

इयमुक्त्वा । गानपन्थे ऽस्याः पाठकारणं व्याख्यानञ्च स्वयम् । २२

२ ३ ३ २ १ २ २ ३ १ २
आ । कन्दय । कुरु । घोषम् । मद्धान्तम् ।

२ ३ १ १ २ १ २ २ ३ २ ३ १ २
क्षरीद्वेति । इन्द्रस्य । अभि । योजय । आशूद्वेति ।

२ १ २ २ ३ १ २ ३ ३ २
मर्माविधम् । मर्म । विधम् । ददताम् । अन्यः ।

३ २ ३ २ ३ २ ३ १ २ ३ २
अन् । यः । अन्यम् । अन् । यम् । शल्यात्मा । शल्य ।

३ ३ १ २ २ १ २ २ २ २ ३ २
आत्मा । पततु । श्लोकम् । अच्छ । प्र । यत् । चक्रम् ।

१ २ २ २ ३ ३ १ २ ३ १ २ ३
अराव्णे । अ । राव्णे । सनतै । अभ्यवर्त्तयत् । अभि ।

१ २ २ २ ३ ३ १ २ ३ १ २ ३
अवर्त्तयत् । ज्योक् । इत् । तिस्रः । ओद्गतै । शया

१ २ २ १ २ २
तै । केशवत् । शिरः ॥ २४ ॥

^{२२} *^१ आत्तन्दयोवा । ^{११२} कुरुषोषम्माच्चर । ^१ आन्तारम् ।

^{१२} ^२ ^२ ^१ ^{२२१} ^२
क्षरीन्द्रस्याभियोजयार । आशू २ । मर्माविधन्ददता

^१ ^{११२} ^२
मन्यो २ । आन्यारम् । शल्यात्मापततुल्लोकमा २३ ।

^१ ^१ ^{५२२} ^१
आर । आर २४ । औहोवा । अस् ॥ २५ ॥

^{२२} ^१ ^१ ^१ ^१
+ चाउ । ३ । अस् । ३ । फट् । ३ । मृस् । ३ । हस् ।

^{१२} ^१ ^{१२२} ^{१२२} ^{१२} ^१
३ । प्रायरत् । चक्रम् । आरार । आव्णारइ । सानर ।

^{१२} ^१ ^{१२} ^{१२२} ^१ ^१
ताअर । भ्याव २ । तायरत् । जीयो २क् । इत्तीर ।

^{१२} ^{१२२} ^{१२२} ^{१२२} ^{१२} ^१
खाओर । हतैर । शायार । तैकेर । शावरत् ।

^{१२} ^१ ^१ ^१ ^१
शाइररः । चाउ । ३ । अस् । ३ । फट् । ३ । मृस् । ३ ।

* “पञ्च पविमन्नि सहासामानि (तत्र प्रथम मिदम्) शर्वस्य प्रथमोक्ते (तत्र प्रथम मिदम्) * * * अथापरमन्ने र्जरसीद्धे (तत्राध्याय मिदम्)”—इति आ० ब्रा० १, २, १२ ।

+ “पञ्च पविमन्नि सहासामानि (तत्र द्वितीय मिदम्) * * * दक्षस्य त्रीणि (तत्राद्य मिदम्) * * * अग्ने र्जरसीद्धे (तत्र द्वितीय मिदम्)”—इति आ० ब्रा० २, ९, १२ ।

१ हस् । २। ^१ चारु३४। ^{५४ ४} औक्षोवा। ^{१४ १} एअस्। ^{१४ १} एफट्।

^{२४ १} एमृस्। ^{२४ १} एहस्। ^{२ १ १ १ १} ई२३४५॥ २६॥

* अभ्याभूः। ३। ^{१ १ १} प्रायस्त्। ^{१४ ५} चक्रस्। ^{१ ५} आरार२।
^{१४ ४ ५} आवृणारइ। ३। ^{१४ ५} सान२। ^{१४ ५} ताम्र२। ^{१४ ५} भ्याव२। ^{१४ ५} ताय२

त्। ३। ^{१४ ५} जीयो२क्। ^{१ ५} इत्ती२। ^{१४ ४ ५} साओ२। ^{१४ ४ ५} ज्ञतै२। ३।

^{१४ ४ ५} शाय२। ^{१४ ४ ५} तैके२। ^{१४ ५} शवस्त्। ^{१४ ५} शाइर२ः। ३। ^{२ १ १} अभ्याभूः।

२। अ। ^१ भ्या२। ^३ भूरु३४। ^{५४ ४} औक्षोवा। ^{१ १ २} हस्प्रहस्प्र

^{१ २ १ १ १ १} चक्षूर३४५ः॥ २७॥

+ ^{१४} छाउ। ३। ^{१ १ ४ ४ ४} क्षुरोक्षुरोक्षुरोक्षुरः। ३। ^{१ १ १} वृक्षप्रवृक्ष

● “पञ्च पविमन्ति महासामानि (तत्र द्वितीय मिदम्) ००* वदुस्त्रीणि (तत्र द्वितीय मिदम्) *०* क्षुरस्त्र क्षुरोक्षुरे (तत्र प्रथम मिदम्)” — इति आ० ब्रा० ३, ९, १३।

† “पञ्च पविमन्ति सामानि (तत्र चतुर्थ मिदम्) * * * वदुस्त्रीणि (तत्र तृतीय मिदम्) * * * क्षुरस्त्र क्षुरोक्षुरे (तत्र द्वितीय मिदम्)” — इति आ० ब्रा० ९, ९, १३।

२१२ २१ २१२१२२ १ १ १
स्वधाख्यस्वृणुषमूर्ज्रजःसुवः । ऊम् । ३ । हो ।

१ १ ५१ २ २२ १२
३ । च् । २ । च् २३४ । औषोवा । ए । वाक् ।

१२ १२ २२ १ २२ ११ १२ १२ २२ ११
ए । इडा । ए । सुवः । ए । वृद्धत् । ए । भाः । ए । अर्क

२ २ २ १ २ १
मर्चतदेवावृध् च् ॥ २८ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ४८० पृष्ठे दृश्यम् । २८

१ २ २ १ ३ १ १ १ १ १२
* होवा३हा३ । आ२इ । ह्रिया३४५ । हाउ । ३ ।

१२ २२ २ १२ २ २ १ २ ५२ २
एह्रियाहाउ । ३ । एह्रियाहाउ । एह्रिया३४ । औषोवा ।

२१ २ २ २ १ १ २ १ १
इह्रपूजामिह्रयि२रराणोह्रस् । होवा३हा३ । आ२

३ १ १ १ १ १ १ २ २
इ । ह्रिया३४५ । हाउ । ३ । एह्रियाहाउ । ३ ।

२ १ २ ० १ ५ १ २ १ १
कयानश्चाइ । न्आ२भू२३४वात् । होवा३हा३ । आ२

१ ३ १ १ १ २ १ २ २ २ १ २ २
इ । ह्रिया३४५ । हाउ । ३ । एह्रियाहाउ । एह्रिया

२ १ २ १ ५ २ २ १ २ २ १ २ २
हाउ । एह्रिया३४ । औषोवा । रायस्योषायसुह्रताय

१२ २२१ १ २ १ ३ २ १११ २२
 भूयसेहस् । क्षीवाश्चा३ । आ२इ । हिया३४५ । चा
 १२२२ २ १ २२१ २१ १ २ २
 उ । ३ । एहियाचाउ । ३ । ऊताइसदा । वाङ्गःसार३४
 ५ १ २ १ ३ २ १११ २२
 खा । क्षीवाश्चा३ । आ२इ । हिया३४५ । ३ । चाउ । ३ ।
 १२२२ २ १२२२ २ २२ २ ५२ २
 एहियाचाउ । एहियाचाउ । एहिया३४ । औक्षीवा ।
 १२ २२१ २१२ १ १ २ २ १ ३
 आगन्वाममिदम्बृहद्दस् । क्षीवाश्चा३ । आ२इ । हि
 १ १११ २२ १२२ २ २ २२
 या३४५ । चाउ । ३ । एहियाचाउ । ३ । कयाशचाइ ।
 १ ५ १ २ १ ३ २ २२ १११
 छयार्वार३४र्त्ता । क्षीवाश्चा३ । आ२इ । हिया३४५ ।
 २२ १२२२ १२२२ २ २ २
 चाउ । ३ । एहियाचाउ । एहियाचाउ । एहिया३४ ।
 ५२ २ २२ २२१ २१२ १ १ २ २ १
 औक्षीवा । इदंवाममिदम्बृहद्दस् । क्षीवाश्चा३ । आ
 १ २ १११ २२ १२२ २ २ २ २२
 २इ । हिया३४५ । चाउ । ३ । एहियाचाउ । ३ । कया
 ० ३ ५ १ २ २ १
 शचाइ । छयार्वार३४र्त्ता । क्षीवाश्चा३ । आ२इ ।
 १ २ १११ २२ १२२ २ १२२ २ २
 हिया३४५ । चाउ । ३ । एहियाचाउ । एहियाचाउ ।

१२ २ ५२ २ २२ १२ २ १२१२२१ ११ २
 रक्षिया३४ । औक्षोवा । चराचरायष्टुक्षतद्वंद्वाममिदं
 १
 वृक्षम् ॥ ३० ॥

अथ व्याख्यानम्—१५१० ३८४ मृते दृष्टम् । ३०

१२ २ २ २ २ ११० २ २ २ १२
 * औक्षोवा औक्षोवा औक्षोवा ३४३पिब । मन्त्राद्याउ । औ
 २ २ १२ २ २ २ २ २ २ २
 जोद्याउ । सद्योद्याउ । बलद्याउ । इन्द्रोद्याउ । व
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 योद्याउ । वृक्षद्याउ । ऋतद्याउ । स्वर्द्याउ । ज्योतिर्द्याउ ।
 २ १ २२ २ २ ३२ २ २ १२ २
 दा३धे । द्याउ द्याउ द्याउ । औक्षो१इ । ३ । पिबासोमाम् ।
 १ २ १ २२ २ २ २ २ २ २
 इन्द्रमा । दत्तुवा । ३ । द्याउ । २ । द्याउ । औक्षो१इ । ३ ।
 २ १२ २ १ २ १ २ २ २ २
 पिबासोमाम् । इन्द्रमा । दत्तुवा । ३ । द्याउ २ द्याउ । औक्षो१
 २ १२ २ १ २ १ २ २ २ २
 इ । ३ । पिबासोमाम् । इन्द्रमा । दत्तुवा । ३ । मन्त्रा
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 द्याउ । औजोद्याउ । सद्योद्याउ । बलद्याउ । इन्द्रो
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 द्याउ । वयोद्याउ । वृक्षद्याउ । ऋतद्याउ । स्वर्द्याउ ।

● "इन्द्रस्य मद्यवैराजं वसिष्ठस्य वा"—इति आ० मृ० ३, २, १३ ।

^{२२} ^२ ^२ ^२ ^{२२} ^२ ^{३२ १}
ज्योतिर्द्वाउ । दा३धे । द्वाउ । २ । द्वाउ । औचो१इ । ३ ।
^{२ १२} ^{२५ १} ^१ ^{१२ ५} ^{१२} ^{१२}
यन्नेसुषा । वाहरिया । श्वाद्रीरः । २ । श्वाद्रिः । द्वाउ ।
^२ ^{३२ १} ^{२ १२} ^{२५ १} ^१ ^{१२}
२ । द्वाउ । औचो१इ । ३ । यन्नेसुषा । वाहरिया । श्वा
^५ ^{१२} ^{२ २ २} ^{१२ २ २} ^{१ २}
द्रीरः । २ । श्वाद्रिः । मत्स्वाद्वाउ । ओजोद्वाउ । सद्यो
^२ ^२ ^२ ^{१ २ २} ^{१२ २} ^१
द्वाउ । बलद्वाउ । इन्द्रोद्वाउ । वयोद्वाउ । बृह
^२ ^१ ^२ ^{२ २} ^{२२ २} ^{१ २}
द्वाउ । ऋतद्वाउ । स्वर्द्वाउ । ज्योतिर्द्वाउ । दा३धे ।
^{२२} ^२ ^{३२ १} ^{२२ १२} ^१ ^१
द्वाउ । २ । द्वाउ । औचो१इ । ३ । सोतुर्बाह् । भ्यास्सु
^२ ^{१२ २ ५} ^{१२ २} ^{२२} ^२ ^{३२ २}
यतो । नार्वा२ । २ । नार्वा । द्वाउ । २ । द्वाउ । औचो
^{२२ १२} ^२ ^{१ १} ^{१२ ५} ^{१२}
१इ । ३ । सोतुर्बाह् । भ्यास्सुयतो । नार्वा२ । २ । ना
^२ ^{१ २२} ^{१ २ २} ^{१ २२} ^{१ २}
र्वा । सधमे । २ । साधा३माइ । ऋतमे । २ । आर्त्ता३
^१ ^{१ १} ^१ ^५ ^२
माइ । इयाद्वाउ । २ । इयपिबमत्स्वा३ । द्वाउवा३ ।
३११११
ई२३४५ ॥ ३१ ॥

२२ १२ २ १ १२ २ २२ १ २ १ २
 वीक्षा । यारं । वा२३४ । औक्षीवा । ए । संयमन्नव्याय
 २ १ २ १ २ १ २ १ २ २ २ १ २ १ २ १ २ १
 मन्वियमन्नसमायमन् । येकेचोदरसर्पिणस्तेभ्योनमा २ ३
 १ १
 ४ पुः ॥ ३४ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१ भा० ३८४ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ३३

३४ साम २ भा० ५७-५८ पृष्ठयोर्मुद्रितम् ।

॥ इति ग्रामे अरण्यगाने द्वितीयस्यार्द्धः प्रपाठकः ॥

॥ इति अर्क-नाम प्रथमं पर्व समाप्तम् ॥

॥ हरिः ॐ ॥

२२ १२ १२ २ १
 * छाउ । ३ । आयुः । ३ । सात्यम् । ३ । इन्द्र
 २ १ २२ ३४ ५ २ १२ २ १
 क्षरो । नेश्मधि । ताक्षवन्ताइ । यत्पारियाः । युनज ।
 २५ ३ ४ ५ २२ १२ २ १ २ ३ ४ ५
 ताइधियस्ताः । १० गृहरोनृषा । ता३श्रव । सश्वकामाइ ।
 २२ १२ २ १२ २२ ३४ ५ २२ २ १
 आगोमताइ । व्रजेभ । जातुवन्ताः । छाउ । ३ । आ

* “वसिष्ठस्य प्राक्पापानौ द्वौ”—इति आ० भा० २, २, १४ ।

युः । ३ । सात्यम् । २ । सत्या३४ । औक्षीवा । ई२
 १११
 ३४५ ॥ १ ॥

चाउ । ३ । आनोक्षिय । ३ । मनदोक्षम् । ३ ।
 इन्द्रन्नरो । नेशमधि । ताक्षवन्ताइ । यत्पारियाः ।
 युनज । ताइधियस्ताः । शूरोनृषा । ताश्श्रव । सञ्च
 कामाइ । आगोमताइ । ब्रजेभ । जातुवन्नाः । चाउ ।
 ३ । आनोक्षिय । ३ । मनदोक्षम् । ३ । मनारक्षदोहा
 ३४ । औक्षीवा । ई२३४५ ॥ २ ॥

* चाउ । ३ । एन्थी । ३ । एन्थाचाउ । ३ । इन्द्र
 न्नरो । नेशमधि । ताक्षवन्ताइ । यत्पारियाः । युनज ।
 ताइधियस्ताः । शूरोनृषा । ताश्श्रव । सञ्चकामाइ ।
 आगोमताइ । ब्रजेभ । जातुवन्नाः । चाउ । ३ ।

१२२ १२२ २ १२ २ २
 एन्यौ। ३। एन्याद्वाउ। २। एन्याश्वाउ। वा३।
 १११११
 ई२३४५॥ ३॥

३२ १२ २२ २ १२ १२
 द्वाउ। ३। आहोएन्यौ। ३। आहोरेन्याउ।
 २ १ २ १ २२ ३४५ २१२
 ३। इन्द्रन्नरो। ने३मधि। ताद्वन्ताइ। यत्पारियाः।
 २१ २ ३४५ २२१२ २ १ २३
 युनज। ताद्विधयस्ताः। शूरोनृषा। ताश्श्रव। सश्व
 ४२५ २२१२ २१२ २२२४५ २२
 कामाइ। आगोमताइ। व्रजेभ। जातुवन्नाः। द्वाउ।
 १२२ २२२ १२ १२ १२
 ३। आहोएन्यौ। ३। आहोरेन्याउ। २। आहोरे
 १२ २ १११११
 एन्या३। द्वाउवा३। ई२३४५॥ ४॥

२२ १ २ २२ २ १
 * द्वाउ। ३। द्वाउद्वाउद्वाउ। ३। द्वाउ। ३। इन्द्र
 २ १ २२ ३४५ २१२ २ १
 न्नरो। ने३मधि। ताद्वन्ताइ। यत्पारियाः। युनज।
 १ ३४५ २२१२ २ १ २३४२५
 ताद्विधयस्ताः। शूरोनृषा। ताश्श्रव। सश्वकामाइ।

२१ १८ २ १८ २२ ३ ४ ५ २८ १
आगोमताइ । ब्रजेभ । जातुवन्नाः । द्वाउः । ३ । छ० छ०

२ २५ १ ३ १ १ १ १
छ० छ० । ३ । द्वाउ । ३ । वार । ई२३४५ ॥ ५ ॥

२८ १ १ १ २८
द्वाउ । ३ । इहा । छ० छ० छ० । ३ । द्वाउ । ३ ।

२ १ २ १ २८ ३ ४ ५ २ १८
इन्द्रन्नरो । ने३मधि । ताद्ववन्ताइ । यत्पारियाः ।

२ १ २ ३ ४ ५ २८ १८ २ १ २ ३
युनज । ताद्वधियस्ताः । शूरोनृषा । ता३श्रव । सञ्च

४८ ५ २८ १८ २ १८ २८ ३ ४ ५ २५
कामाइ । आगोमताइ । ब्रजेभ । जातुवन्नाः । द्वाउ ।

२ ३ १ १ १ १
३ । वार । ई२३४५ ॥ ६ ॥

१ २ १ ८ ८ २ १ ५ १
* ह्यवीन्द्राम् । नरोनेमधिताच्च । वार१ । ता२इ ।

१ १८ २ १ १ १
यात्पार । र्यायुनजनेधि । या२१ । ता२ः । शूरो२ । नृ

२ २ १ ५ १ १ १
षाताश्रवसञ्च । का२१ । मा२इ । आगो२ । मतिव्र

२ २ १ १ १ १ १ ४ ८ २
जेभजातु । वार३ । आ२ । ना२३४ । औहोवा ।

३ १ १ १ १
ई२३४५ ॥ ७ ॥

^१ उवा । ^{१ २} ओवा । २ । ^१ उवा । ^{१ २} ओवा । ^{४ ५} आइन्द्राम् ।
^{१ २ २} नरोनेमधिताह्वारश्मताह् । [॥] ^{४ ५} यात्पा । ^{१ २} र्यायुनजनेधि
^१ याश्स्ताः । ^{४ ५} शूरो । ^{१ २ २} नृषाताश्रवसश्चकारश्माश् । ^४ आ
^५ गो । ^१ मतिव्रजेभजातुवारश्नाः । ^२ उवा । ^{१ २} ओवा । २ ।
^१ उवा । ^१ ओ । ^२ वारश् । ^{५ २ २} औहोवा । ^{२ १ १ १ १} ईरश्मपू ॥ ८ ॥

एतेषां व्याख्यानम्—१ भा० ६४१ पृष्ठे गृह्यम् । १—८ ।

^{१ २ २} * होवाइ । २ । ^{२ २} होवाश्चाइ । ^{१ २} उपत्वाजाश्माश्यो
^{१ ५} गिरः । ^{२ २ २} होवाइ । २ । ^{२ २} होवाश्चाइ । ^{४ १} देदिशतीश्चाश्वि
^{१ ५} ष्कृत । ^{१ २ २} होवाइ । २ । ^{२ २} होवाश्चाइ । ^{२ २ २} वायोरनीश्काश्
^{२ ३ ५} अस्थिरन् । ^{२ २ २} होवाइ । २ । ^{२ २} होवाश्चाश् । ^{५ २ २} औहोवा ।
^{२ १ १ १ १} ईरश्मपू ॥ ८ ॥ .

^{१ २ २} ओवा । २ । ^{२ २} ओवाश्चाइ । ^{१ २} उपत्वाजाश्माश्योगिरः

● नृषस्यतेर्बलभिदौ हो, इन्द्रस्य बलिहिनयोः पूर्वम्—इति आ० भा० १, २, १४ ।

२२ २ २२ २ २२ ४ १ ३ ५ २२
 ओवा । २ । ओवाश्चाइ । देदिशतीश्चाश्चिष्कृतः । ओ
 २ २२ २ २२ २ ४ १ ३ ५ २२
 वा । २ । ओवाश्चाइ । वायोरनीश्काश्चिष्कृतः । ओ
 २ २२ २ ५ २ २ १ १ १ १ १
 वा । २ । ओवाश्चाइ । औहोवा । ईरश्च ४५ ॥ १० ॥

अनयोषीत्याजम्—१भा० ११३ पृष्ठे दृश्यम् । ८, १०

२२ २ २२ २ २ १२ २ २२ २
 * छाउधामयत् । छाहाउधामधामायत् । छाहाउ
 २ १२ १ १ २ १ ३ ५ १
 वृद्धहामधामायत् । वृद्धदिन्द्रा । यगारयाश्चता । मरु
 २ १ १ ५ २२ २ १
 तोवु । चहारन्तारश्चमाम् । येनज्योतिरजनयम् । च
 १ ३ ५ १२ २ २ १ ३ ५ २२
 तारवारश्चर्चाः । देवन्देवा । यजार्गृरश्चवी । छाउ
 २ २२ २ २ १२ २ २२ २ २ १२
 धामयत् । छाहाउधामधामायत् । छाहाउवृद्धहामधा ।
 १ १ २ ५ २ २ २ १ १ १ १ १
 मार । यारश्च । औहोवा । ए३ । भर्गारश्च ४५ ॥ ११ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ५३५ पृष्ठे दृश्यम् । ११

२२ २ २ २ २ २ २
 † छाउ । ३ । यशोछाउ । ३ । वर्चोछाउ । ३ ।

● “भर्गयस्यो ह” — इति आ० ब्रा० २, २, १५ । तवाद्यमिदम् भर्गम् ।

† हिनोषहिनदु चक्षसं नाम (आ० ब्रा० ३, २, १५ १) ।

^{१ २ १} आस्मिन्हाई । २ । ^{१ २} आस्मिन्हाई ३१७ । ^१ वा २ । ^{१ २ २} तवेदिन्द्रा
^{१ २} वमंवसु । ^{१ २} त्वम्युष्यसिमध्यमम् । ^{१ १ २} सत्राविश्वस्यपरमस्यरा
^{१ २ १ २ २} जसि । ^{१ २ १ २} नक्षिद्वागोषुवृण्वते । ^{२ २ २} छाउ । ३ । ^{२ २ २} यशोछाउ । ३ ।
^{२ २ २} वर्चोछाउ । ३ । ^{१ २ १ १} आस्मिन्हाई । २ । ^{१ २} आस्मिन्हाई ३१७वा २ ।
^{१ २} आयुर्विश्वायुर्विश्वंविष्णमायुरग्नीमहिप्रजान्वहृरधिनिधेह्यसो
^{१ २ २ २ २} शतंजीवेमश्ररदोवयन्ते २३४५ ॥ १२ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ४५७ पृष्ठे दृष्टव्यम् । १२

^{१ २ २ २} * काथमानोवनातुवाम् । ^{१ २ २} यन्मातृरजगानाशपारः ।
^{१ २ २} औ २ । ^{१ २ २} हौ २ । ^{१ २ २} ऊवाइ । ^{१ २ २} औश्चोर ३४वा । ^{१ २ २} नतत्तेअग्ने
^{१ २ २} प्रमृषेनिवार्त्ता १नारम् । ^{१ २ २} औ २ । ^{१ २ २} हौ २ । ^{१ २ २} ऊवाइ । ^{१ २ २} औ
^{१ २ २} ३चोर ३४पूवा । ^{१ २ २} यद्दूरेसन्निहामूश्वारः । ^{१ २ २} औ २ । ^{१ २ २} हौ
^{१ २ २} २ । ^{१ २ २} ऊवाइ । ^{१ २ २} औश्चोर ३४पूवा ६पू ६ । ^{१ २ २} ए । ^{१ २ २} राजन्स्वराजा
^{१ २ २} २३४५ ॥ १३ ॥

^{१८ १८} औचोवा २ । २ । ^{१८} औ । ^१ चो २ । ^१ वा २४४ । ^{४८ ८} औचोवा ।
^{१८ २८ ८ १८} कायमानोवनात्वम् । ^{१ २८ १८} यन्मातृरजगन्नपः । ^{१ ८ १८} नतत्तेअग्ने
^{१८ २१ १} प्रमृधेनिवर्त्तनम् । ^{१ २८ १८ २ १८ १} यद्दूरेसन्निहाभुवः । ^{२८ १८} औचोवा २ । २ ।
^{१८} औ । ^१ चो २ । ^१ वा २४४ । ^{४८ ८} औचोवा । ^{१८ १८ २१८} ए । विराजत्सराजा
^{११११} २३४५म् ॥ १४ ॥

अनये, बा० प्लानम्—१भा० १८० पृष्ठे दृश्यम् । १३, १४ ।

^{१८} * छाउ । ३ । ^{१ ८ ८ १ २} प्रसोमदेवाद्वाइताश्या २३ई । ^{१८} छाउ ।
^१ ३ । ^{८ १ १} सिन्धुर्नपिष्ये ३आर्णा १सा २३ । ^{१८} छाउ । ३ । ^{१ ८} अग्नेः
^{८ ८ १ १} पयसामदिरोना ३जायु १वीर ३ । ^{१८} छाउ । ३ । ^{१ ८ ८} अष्काकोश
^{१ १} मा ३धूश्च १ता २३म् । ^{१८} छाउ ३ । ^{१ १} वा । ^{१ १ १} घर्मः प्रवृत्तस्तन्वास
^{८ १८ १८ ११११} मानृधेवृधेसुवा २३४५ः ॥ १५ ॥

^{१ १ १} औचोवा । ३ । ^{१ १ १} ईश्या । ३ । ^१ आइचो २ । ३ । ^१ प्र

^२सोम^{२१}देव^३वा^४र^५इ^२ता^{१२}र^३४या^{१२}इ । सिन्धु^१र्न^३पि । ष्ये^{१२}आ^१र^३र्णा^३र^४४
 सा । अ^२शो^२पय^२साम^२दिरः । नजा^१र^३गृ^५र^१४वीः । अ
 क्का^२को^२ग्रम् । मधू^१र^२श्च^५र^१४ताम् । औ^१क्षी^२श्वा । ३ । इ^१३
 या । ३ । आ^१इ^१क्षी^१२ । आ^१इ^१क्षी^१२३ । आ^१२इ । चार^१३४ ।
^{५२२}औ^२क्षी^१वा । घर्मः^१प्रवृ^१क्तस्तन्वाममान^२शेम^२चे^१सुवा^१२३४पुः॥१६॥

अनयोर्व्याख्यानम्—२भा० ८८ पृष्ठं दृष्टव्यम् । १४, १६

^{१२२}* अय^१मूषा^५३ओ^{२१}र^२४वा । रयि^{२१}र्भगः । रयि^{२१}र्भागा^२३ओ
^५२३४वा । चार^२३४तूः । सोमः^{२२१}पुना^२३ओ^१र^५४वा । नो^{२२१}अ
^२र्षति । नो^{२२१}अर्षति । नो^{२२१}अर्षा^२ता^२३ओ^५र^२४वा । सू^२२३४वाः ।
^{२१}पति^२र्विश्वा^५३ओ^{२१२}र^२४वा । स्य^{२१२}भूमनः । स्य^२भूमाना^२३ओ^१र^१४
^५वा । ज्यो^३२३४तीः । विय^५ख्यं^५द्रो^५३ओ^५र^{२१२}४वा । दसी^{२२}उभे ।
^{२१२}दसी^२जभा^५३ओ^३र^५४वा । चार^३३४तूः ॥ १७ ॥

* “प्रजापतेर्लोषि सप्तपि”—इति आ० ब्रा० २, ७, १५ ।

॥ हरिः ॐ ॥

^{२२} ^२ ^{२ १ २} ^५ ^{२ ५ २}
 * चाउयष्कक्रासी ॥ पारावार२५ती । ई४य । इया

^४ ^५ ^{२ १ २} ^५ ^{२ १ २}
 २३४ । इयाचाइ । यादवा२३४वा । ताइवृत्रा२३४

^५ ^{२ ५} ^२ ^४ ^५ ^{२ १ २}
 चान् । ई४य । इया२३४ । इयाचाउ । आतस्त्वा

^५ ^२ ^{२ १ २} ^५ ^{२ १ २} ^५ ^२
 २३४गी । भाइर्युगार३४दि । द्राकेशार३४इभौः । ई

^५ ^२ ^४ ^५ ^{२ १ २} ^५ ^२
 ४य । इया२३४ । इयाचाउ । सूतावा२३४आ । वा

^५ ^२ ^{२ १ २} ^५ ^२ ^४
 इवासार३४ती । ई४य । इया२३४ । इया५चाउ ।

^५ ^१ ^२ ^१
 वा । अश्वमिष्टये३चस् ॥ १ ॥

^{२ ५} ^{२ १ १ १} ^४ ^५ ^४
 ई४य । इया२३४५ । (एवन्तिः) । इयाचाउ । या

^५ ^१ ^{२ ४ ४ २ ५} ^{४ ५} ^१ ^{२ ४}
 ष्का । क्रा । सीरपाइरावती । यादा । वा । वा३ता

^{२ २ ५} ^{४ ५} ^१ ^{१ २ २} ^४ ^{२ २ २}
 इवृत्रचन् । आताः । त्वा । गीर्भिर्युगदी३न्द्रा३कोशि

^५ ^{४ ५} ^१ ^{२ ४ २ २ ५} ^{२ ५} ^२
 मिः । सूता । वा२ । आइवी३वासति । ई३य । इ

१ १ १ १
 या२३४५ । (त्रिः) । इया५४उ । वा । अश्वदिष्टये
 १
 इष्टम् ॥ २ ॥

अनयोर्व्याख्यानम्—१ भा० ५४७ इष्टं द्रष्टव्यम् । १, १

* आ । भीनव । तच्चा२१३ । इष्टच्चा३१उवा२३ ।
 ३ ५ २ १ १ १ १
 ई२३४डा । प्रा । यमिन्द्र । स्यका२१२ । मियमा३१उवा
 ३ ५ २ १ १ १ १
 २३ । ई२३४डा । वा । त्सन्नपू । वच्चा२१२ । युनि
 २ ३ ५ २ १ १ १
 या३१उवा२३ । ई२३४डा । जा । तर्हि । तिमा२
 १ २ १ १ १ १ १
 १२ । तरच्चा३१उवा२३ । इष्ट । इडा२३४५ ॥ ३ ॥

३ १ २ २ ३ ५ १ १ १
 भीनव । तच्चा३१उवा२३ । द्रू२३४चाः । चोइ ।
 १ १ २ ३ ५ १ १ १
 चो । वाचा३१उवा२३ । ई२३४डा । प्रियमिन्द्र । स्य
 ३ ५ २ १ १ १ १
 का३१उवा२३ । मी२३४याम् । चोइ । चो । वाचा३
 ३ ५ २ १ १ १ १
 १उवा२३ । ई२३४डा । वत्सन्नपू । वच्चा३१उवा२३ ।
 ३ ५ १ १ १ १ १
 यू२३४नी । चोइ । चो । वाचा३१उवा२३ । ई२३४

५ २२१ २ ३ ५
 डा । जात॒रिह । तिमा॑श्शुवा॒र३ । ता॒र३४राः ।
 १ १ २२ १ ११११
 छोइ । छो । वा॒चा३श्शुवा॒र३ । इट्इडा॒र३४पू ॥ ४ ॥

अनयोर्बाह्यान्—२भा० १६४ पृष्ठे दृष्टव्यम् । ४

२ २ २ १ २ २ २ १
 * यदिन्द्र॑शासो॒ब्राताम् । च्यावया॑सदा॒शसार॑स्य
 २ १ २ १ १ २ १ १
 राइ । आ॒र३स्मा । कम । शु॒म्माघा॑श्वार॒न् । पूरु॑र
 ३ ५ २१ २ २२४२५ १ २
 स्पृ॒र३४हाम् । वसा॑व्याआ॒र३४ । औ॒होवा । धार॑रइवा
 १ १ ३ ४२२ २ ११११
 ३ । हार॑वार॒र३४औ॒होवा । या॒र३४पू ॥ ५ ॥

१ ४ २ ४ ५ २२१२
 यापू॒दिन्द्र । शा॒शो॒ब्रा॒ताम् । च्यावया॑सा
 २ १ २ १ २ २ २ २ २ २
 २ । दसा॑स्या॒श्वार॑इ । उवा॑र । ओ॒इवा । अ॒स्माका
 १ १ २ २ २ १ २ २ १
 श्मा॒र । शु॒म्माघा॑श्वार॒न् । उवा॑र । ओ॒इवा । पूरु॑
 १ १ १ २ २ १ २ ४
 स्पृ॒श॒हाम् । वसा॑व्या॒श्वार॑ । उवा॑र । ओ॒इवा॑र । धि
 ५ ४ ५
 वोवा । ह्या॒पूयो॑ई॒ह्यइ ॥ ६ ॥

अनयोर्बाह्यान्—१भा० ६०४ पृष्ठे दृष्टव्यम् । ६

^{१२} ^२ ^२ ^{१२ १२} ^{१२ १२} ^१
 * छाउछाउछाउ । ओहो । २ । ओहोइ । इया
^१ ^१ ^२ ^{३२ २} ^१ ^१
 छाउ । २ । इयाछाउ । औहोइ । ३ । भूवत् । इडा ।
^{२२} ^१ ^{२२} ^१ ^१ ^{२ १}
 स्वादिष्ठया । मादिष्ठया । जनत् । इडा । पवस्वसो ।
^{२२ १२} ^१ ^१ ^{२ २ १} ^{२ २ १}
 माधारया । वृधत् । इडा । इन्द्रायपा । तावाइसुताः ।
^१ ^१ ^{१२} ^२ ^{३२ १२} ^{१२}
 करत् । इडा२३ । छाउ । २ । छाउ । ओहो । २ । ओ
^{२२} ^१ ^२ ^१ ^२ ^{३२ २} ^{१२}
 होइ । इयाछाउ । २ । इयाछाउ । औहोइ । २ । औ
^{२२} ^३ ^{५२ २} ^२ ^{२२ १}
 हो२ । या२३४ औहोवा । ए३ । धेनु ॥ ७ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० १० पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ७

^१ ^{२ २} ^१ ^१ ^२ ^२
 † इयो३ । इया । इयो२इया । इयो३ । इया ।
^{२२} ^२ ^{१२} ^{२ १२} ^{२ १२} ^{१२}
 अग्नेयुङ्त्वाहीयेतवा । अग्नेयुङ्त्वा । हीयेतवा । अग्ने
^२ ^{१२} ^२ ^{० ३} ^१ ^१
 युङ्क्ताहीयेतवा । इयो३ । इया । इयो२ । इया ।

● “धेनुपयसी ह” — इतिः भा० ब्रा० २, २, १६ । तत्रेदमाद्यम् धेनुपयाम् ।

† द्वितीयमिदम् पयःपाम (भा० ब्रा० ३, २, १६) ।

^१इयो३ । ^२इया । ^{२ २ २ २}अश्वासीदाइवा३साधवाः । ^{१२}अश्वासी
^{१२ १२}दाइ । ^{२ २ २ २}वासाधवाः । ^{१२}अश्वासीदाइवा३साधवाः । ^१इयो
^२३ । ^२इया । ^१इयो२इया । ^२इयो३ । ^१इया । ^२अ
^२रंवहन्ती३आशवाः । ^{१२}अरंवहा । ^{१ १}तीयाशवाः । ^{१२ १२}अरं
^२वहन्ती३आशवाः । ^{१२}इयो३ । ^१इया । ^१इयो२इया ।
^{१२}इयोइया३उवा३ । ^१आ२ । ^१३ । ^{१ १ १ १ १ १ १ १}इस्पर्शपया२३४५ः ॥ ८ ॥

अथ व्याख्यानम्—१भा० १३३ पृष्ठे इत्यम् । ८

नवम-दशमे सामनी २भा० २६४-२६५ पृष्ठयोः कुद्रितम् । ८, १०

एकादशं साम—१भा० २६७ पृष्ठे कुद्रितम् । ११

द्वादशं साम—१भा० २५६ पृष्ठे कुद्रितम् । १२

^{२५} ^५ ^५ ^१ ^{१ २ २} ^{१ २ १ २}
 # हाउहाउहाउवा । विश्वतोदावन्निश्चतो न आभ

^१ ^{२५} ^१ ^२ ^{१ १ २} ^{२ २} ^{२५}
 र । हाउ । ३ । वा । यन्वाशविष्टमीमहे । हाउ । ३ । वा ।
^{१ २} ^{२५} ^{१ २} ^{२५} ^{१ २}
 आयुः । हाउ । ३ । वा । सूवः । हाउ । ३ । वा । ज्यो
^{२५} ^२ ^{१ १ १ १ १}
 तिः । हाउ । ३ । वा । ई२३४५ ॥ १३ ॥

• “आयुर्नवलोभे हे”—इति आ० भा० ३, १, १७ । तच्चेदमायुःसाम ।

१ १२ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
* विश्वतोदावन्विश्वतोन्मा । भराओवा । ३ । हा ।

१ २ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
ओवा । ३ । हाओओओवा । २ । हाउवा । विश्व

१ २ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
तोदावन्विश्वतोन्माभर । भराओवा । ३ । हाओवा ।

२ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
३ । हाओओओवा । २ । हाउवा । यन्वाशविश्विष्ठमी

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
महे । महाओवा । ३ । हाओवा । ३ । हाओ

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
२ओवा । २ । हाउवा । ईडा । इडाओवा । ३ ।

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
हाओवा । ३ । हाओओओवा । २ । हाउवा । सूवः ।

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
सुवाओवा । ३ । हाओवा । ३ । हाओओओवा । २ ।

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
हाउवा । ज्योतिः । ज्योताओवा । ३ । हाओवा ।

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
३ । हाओओओवा । २ । हाउवा । इट् इडा

१ १ १ १
२३४५ ॥ १४ ॥

अनयोर्वाङ्मात्रम्—१भा० ८८४ पृष्ठे दृष्टम् । १२, १४

* नवसोमम् (भा० प्रा० २.२, १७) ।

१ १ २ १ २ १
 * एखादोः । इत्याविषूवतोमधोःपिबन्ति गौरि
 १ १ १ २ १ २ २ २ २ २ २
 याः । इडा । याइन्द्राणसयाश्वाहरीः । वृष्णामदन्ति
 २ ४ ५ १ २ १ २
 शोः । भाथा । वस्वीरनुस्वराः होइ । जायमाश्उवा
 २ १ १ १ १ १ १ १
 २३ । इट्इडाः २३४५ ॥ १५ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ८३३ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १५

२ २ १ २ २ १ १ १
 † इन्द्रोमदा । यवावृधेशवसेषुत्रहाः नृभाइ । अ
 १ २ २ २ २ २ १ २ २
 था । तमिन्महत्सुवाश्जाइषू । जतिमर्भेहवाः । मा
 ५ १ २ २ १ २
 हाइ । सवाजेषुप्रमार्होइ । वाइषदाश्उवाः २३ ।
 १ १ ५
 आः २३४था ॥ १६ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ८४० पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १६

१ २ २ १ १ २ २
 ‡ एखादोः । इत्याविषूः २३ होः २३ । वतारः । हा

• “रायोवाजीष हाईकिरे द्वे”—इति आ० ब्रा० ३, १, १० । तत्राद्यमिदम्
 रायोवाजीषं साम ।

† वाईकिरे (आ० ब्रा० ३, १, १०) ।

‡ “सङ्गतिपाद्युरग्ने द्वे”—इति आ० ब्रा० १, २, १० । तत्राद्यमिदम्
 सङ्गति साम ।

१२ २ २ १ ५ २ १ २ २
 ओवा । ३ । हा३ओ२३४वा । २ । हाउवा । मधोःपिबन्ति
 २ १ १ २ २ २ १ २ २ २ १ २ १ १ २ १ २ २
 गौर्यः । याइ०द्रेणसयावरीः । १ वृष्णामदन्तिशोभथा ।
 १ २ २ १ २ १ २ २ २ २ २ १ १ ५
 वस्वीरनुस्वराज्यम् । हाओवा । ३ । हा३ओ२३४वा ।
 २ २ १ २ १ १ १ १ १
 २ । हाउवा३ । हौ३ । आ३ । ऊ३ । ई२३४५ ॥ १७ ॥

* एखादोः । ओ२३४वा । इत्याविषू२वताः । अ
 १ २ १ २ ५ २ १ १ १
 था । एमधोः । ओ२३४वा । पिबन्तिगौररियाः । अ
 १ १ १ १ २ ५ २ २ १ १ १
 था । एयाइ । ओ२३४वा । द्रेणसया२वराइ । अ
 १ १ १ २ ५ १ १ १ १
 था । एवृष्णा । ओ२३४वा । मदन्तिशो२भथा । अ
 १ १ १ २ ५ २ १ १ १
 था । एवस्वीः । ओ२३४वा । अनुस्वरा२जियाम् । अ
 १ १ १ १ १
 था२३४५ ॥ १८ ॥

अनयोर्वाञ्छानम् — १भा० ८२९ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १७, १८

† जभाइ । यदिन्द्रो२दसाइ । इडा । आपा ।

० पार्श्वग्रन्थम् (आ० ब्रा० १, २, १७) ।

† “अने-वृषके हे” — इति आ० ब्रा० १, २, १७ । तृतीयमिदम् अनेमानम् ।

^{१२१} ^१ ^१ ^{१ २} ^{२ १२} ^१
 प्राथउषा रेइवा । इडा । माहा । तत्त्वामहा रेइनाम् ।
^१ ^{१ २} ^{२ १} ^१ ^१ ^{१ १}
 इडा । साम्ना । जर्च्चर्षणा रेइनाम् । इडा । देवी ।
^{१ १} ^१ ^{१ २} ^{१ १}
 जनित्राजा रेइजनात् । इडा । भाद्रा । जनित्राजा रे
^१ ^{१ १ १ १}
 इजनात् । इडा रे ४५ ॥ १८ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ७७८ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १८

^१ ^१ ^१ ^१ ^{१ १२} ^१ ^१
 * एखादोः । एखादोः । इत्याविषू रेवताः । इडा ।
^१ ^१ ^{१ १} ^१ ^१ ^{१ १} ^१
 एमधोः । २ । पिबन्तिगौ रेऱियाः । इडा । एयाई । एया
^१ ^{१ १} ^१ ^१ ^{१ २} ^{१ १}
 ई । ट्रेणसया रेवरई । इडा । एवृष्णा । एवृष्णा ।
^{१ १} ^१ ^१ ^{१ २} ^{१ १} ^{१ १}
 मदन्तिशो रेभया । इडा । एवस्त्रीः । एवस्त्रीः । अनु
^१ ^{१ १ १ १}
 खरा रेजियाम् । इडा रे ४५ ॥ २० ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ८३२ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । २०

^{१२} ^२ ^{१ १२} ^२ ^{१२} ^१
 † होइहा । ४ । इहोइहा । ३ । औहो रे । इहा ।

• अथकम् (आ० भा० ३, २, १०) ।

† "मद्रचेवसी ह" — इति आ० भा० ३, २, १८ । तयासमिदम् मद्रयाम ।

२। औहोइहा३४। औहोवा। इमानुकम्बुवनासीवधे
 मा३। इहा। इन्द्रश्चविश्वे च देवाः३। इहा। होइहा। ३।
 इहोइहा। ३। औहो२। इहा। २। औहोइहा३४।
 औहोवा। ३३। भद्रम् ॥ २१ ॥

* होइया। ३। इयोइया। ३। औहो२। इया।
 २। औहोइया३४। औहोवा। इमानुकम्बुवनासिष
 धेमा३। इया। इन्द्रश्चविश्वे च देवाः३। इया। हो
 इया। ३। इयोइया। ३। औहो२। इया। २। औ
 होइया३४। औहोवा। ३३। श्रेयाः३४५॥ २२ ॥

अनयोर्वाङ्मनस—१भा० ८०३ पृष्ठे मुद्रितम् । ११, १२

१। हाउतन्तुः। ३। हाउविश्वम्। ३। अचिक्रददा

० अयःसाम (आ० ब्रा० ३, २, १८) ।

† “तन्मोतुनी इ”—इति आ० ब्रा० ३, २, १८। तदाचमिदम् तन्मोसाम ।

१२ १२ २ २ १ २ २ २ १
 षीहराईः । महान्मित्रोनादर्शताः । स॒ंहरियेणादियु

१२ १२ १२
 ताइ । हाउतन्तुः । ३ । हाउविश्वम् । २ । हाउ ।

१ ३ ५ २ १ १ १ १ १ १
 वा२इ । आ२३४औहोवा । ए३ । तन्तू२३४५ः ॥ २३ ॥

१२ २ २ २ २ १ २ १ २
 * हावोतुः । ३ । हावैही । ३ । अचिक्रदद्वार्षाहरा

१२ २ २ १ २ २ २ २ १
 इः । महान्मित्रोनादर्शताः । स॒ंहरियेणादियुताइ ।

१२ २ २ २ २ २ १ ३
 हावोतुः । ३ । हावैही । २ । हाउ । आ२इ । हा२३

५ २ २ १ १ २ १ १ १ १
 ४ । औहोवा । ए३ । औतू२३४५ः ॥ २४ ॥

अनयोर्वाख्यानम्—२भा० ५५ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । २३, २४

१२ २ २ २ १ २ ३ ४ ५ २२
 † हाउ । ३ । पिवासोमाम् । इन्द्र । मन्दतुवा । हा

१ २ २ २ १ २ ३ ४ ५ २२
 उ । ३ । यन्तेसुषा । वा३हरि । अश्वअद्रीः । हाउ ।

२ २ १ २ २ १ २ ३ ४ ५ २५
 ३ । सोतुर्बा३ । भा३सुय । तोनअर्वा । हाउ । ३ ।

० ओतुषाम (आ० भा० ३, २, १८) ।

† “सहोमचमो ह्ये”—इति आ० भा० ३, २, १८ । तवासाम् मयःसाम ।

१ २८ १ १५ १ १२ २ १ १५
वा । ए । दिशः । हाउ३ । वा । ए । प्रदिशः । हाउ३ ।

२ २८ १ १ १५ २ १ १ १ १ १
वा । ए । उदिशः । हाउ३ । वा३ । ए३ । सचा२३

११

४५: ॥ २५ ॥

१५ १ २ १ २ २ १ १ २ १५
* हाउ३वा । पिवांसोममिन्द्रमन्दतुत्वा । हाउ३वा ।

१ २ २ १ २ १ २ १५ २ १ २ २ १
यन्ते सुषावहर्षश्चाद्रिः । हाउ । ३ । वा । सोतुर्वाज

२ २ १ २ २ १ २ १५ २ १ २ २ १
भ्यां सुयतो नार्वा । हाउ । ३ । वा । एभूमिः । हाउ ।

२ २ १ २ २ १ २ १५ २ १ २ २ १
३ । वा । एअन्तरिक्षम् । हाउ । ३ । वा । ए । द्यौः ।

२५ २ १ १ १ १ १ १ १
हाउ । ३ । वा३ । ए३ । महार३४५: ॥ २६ ॥

अनयोर्वाङ्मन्त्रम्—१भा० ८१५ पृष्ठे दृश्यम् । २४, २६

२ २ २ १ २ १ २ १
† हाउप्रवद्व्यायवृक्षाताइ । मरुतो ब्रह्म अर्चता । हा

२ १ २ २ १ १ १ १ १
उ । वृत्रं हनति वृत्रं हा । हाउ । शांताक्रान्तः । हा

* मन्त्रः साम (भा० ब्रा० २, २, १८) ।

† “वार्कजन्म द्वे”—इति भा० ब्रा० ३, २, १८ । तत्रेदमाद्यं वार्कजन्मम् ।

उ। वाज्रेणश। छाउ। तारपा२३४ औहोवा। वृणा३४
सु॥ २७ ॥

* छाउ। ३। विश्वेषाम्। ३। भूतानाम्। ३। स्तो
भानाम्। ३। प्रवइन्द्रायवृहताइ। छाताइ। २। मरु
तोब्रह्मअर्चाता। चाता। २। वृत्रह्ननिवृत्रहाशत
क्रातूः। क्रातूः। २। वज्रेणशतपर्वाणा। बाणा। २।
छाउ। ३। विश्वेषाम्। ३। भूतानाम्। स्तोभानाम्।
स्तोभानाम्। स्तोभाना३४। औहोवा। ई२३४५
॥ २८ ॥

अनयोः व्याख्यानम्—१भा० ५३२ पृष्ठं द्रष्टव्यम् । २७, २८

† हाह। छा३। औ३४वा। (एवन्निः)। आसा।
विदाइ। वा३गोक्त्र। जीकमन्थाः। नाया। स्मिन्ना

● उपरं वार्कजभम् (आ० मा० ३, २, १८) ।

† “इयविश्वयोतिर्जीह्वे”—इति आ० मा० ३, २, १८ । तत्रेदमाद्य निषसाम ।

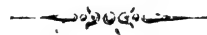
१ १ १ १ १ १ १ १
 इ । द्रो३जनु । धेमुवोचा । बोधा । मसाइ । त्वा
 १ १ १ १ १ १ १ १
 हरि । अश्वयज्ञैः । बोधा । नेस्तो । मा३मन्ध । सो
 १ १ १ १ १ १ १ १
 मदेषू । हाह । चाइ । ओ३४वा । २ । चाह । चा
 १ १ १ १ १ १ १ १
 ३ । ओ३४पुवाइ५६ । ई२३४५ष ॥ २८ ॥

१ १ १ १ १ १ १ १
 * ई२यो । ई२यो । ई२यो । ऐ३ी । ऐ३ी । ऐ३ी ।
 १ १ १ १ १ १ १ १
 छ७ । छ७ । छ७ । ओ३ा । ओ३ा । ओ३ा । असा
 १ १ १ १ १ १ १ १
 विदाइ । वज्रो३जी२ । कैमा३न्धा । ई२यो । २ । ई
 १ १ १ १ १ १ १ १
 र्यो । ऐ३ी । २ । ऐ३ी । छ७ । ३ । ओ३ा । २ । ओ
 १ १ १ १ १ १ १ १
 चाइ । नियस्मिन्नाइ । द्रो३जनुषे२म् । उवो३वा । ई
 १ १ १ १ १ १ १ १
 र्यो । २ । ई२यो । ऐ३ी । २ । ऐ३ी । छ७ । १२० ओ
 १ १ १ १ १ १ १ १
 चा । २ । ओ३ा । बोधामसाइ । त्वा३रिया२ । अ
 १ १ १ १ १ १ १ १
 या२ज्ञैः । ई२यो । २ । ई२यो । ऐ३ी । २ । ऐ३ी ।

१ २२ २२ २२ २२ २२
 च॒ ३। ओ॒द्या । २। ओ॒द्याइ । बो॒धान॒स्तो । मा॒म
 १ १ १ १ १ १
 न्ध॒सो॒र । म॒दा॒र॒इ॒षू । ई॒र॒यो । २। ई॒र॒यो । ऐ॒हो ।
 ३२ २२ १ ३२ २२ ३२ २२ १ १
 २। ऐ॒हो । च॒ ३। ओ॒द्या । ओ॒द्या । ओ॒द्याउ ।
 २ २ २ २ ३ १ १ १ १
 वा॒३ । ए॒३ । वि॒श्व॒ज्योती॒र॒३४५ ॥ ३० ॥

अनयोर्वाङ्मनस—१भा० ६२८ पृष्ठे दृष्टव्यम् । २६ ३०

॥ इति ग्रामे अरण्यगाने तृतीयाष्टाङ्गः प्रपाठकः ॥

॥ हरिः ॐ ॥

२२ १ १ १ २२ २२ २२ २२
 * हा॒उम॒ही । ३। म॒ही॒र॒म॒हि । ३। मा॒हे॒मा॒हे ।
 १ २ २ १ २ २ २ २ १ १
 ३। म॒हि॒त्री॒णाम॒वा॒र॒र॒स्त । औ॒हो॒हो॒वा॒र । द्यु॒क्ष्मि॒त्र
 १ २ २ २ २ २ २ २ १ १
 स्था॒र्य॒म्णाः । औ॒हो॒हो॒वा॒र । दुरा॒ध॒र्ष॒व॒रू॒रेण॒स्या ।
 २२ २ २ २ २ २ १ १ १ २
 औ॒हो॒हो॒वा॒र॒३ । हा॒उम॒ही । ३। म॒ही॒र॒म॒हि । ३। मा

● “दविष्य विस्वर्जसी ह” — इति आ० भा० ३, १, १८ । तमेवं दृष्टव्यम् ।

२हन्त-पर्व]

छन्दःप्राचिकपरिगणितम् ।

४६१

२२ २२ २२

१ १

१ १ २

४ २

१२

हेमाङ्ग । २ । मङ्गि । मारुहा३२३४औहोवा । ए ।

१

२२ १ ३ १ १ १ १

मङ्गि । २ । ए । मङ्गो२३४५ ॥ १ ॥

२२

१ २ १

१२ २२ २२ २२

* छाउदिवी । ३ । दिवी२दिवि । ३ । दाइवेदाइवे ।

१ २ २

१

१ १

१

३ । मङ्गिजीणामवा२२२२ । यत्तन्मित्रस्या२र्यम्णाः । दु

२ १

१

२२

राधर्षवस्तु२णस्या । छाउदिवी । ३ । दिवी२दिवि ।

१२ २२ २२ २२

१ १

१ १ २

४ २ २

३ । दाइवेदाइवे । २ । दिवि । दा२इवा२३४औहोवा ।

२२ १

२२ १ ३ १ ३ १ १

ए । दिवि । २ । ए । दिवी२३४५ ॥ २ ॥

अनयोर्वाख्यानम्—१भा० ४२० पृष्ठे दृश्यम् । १, २

२२ २

२ २ २

२२ १ १ २

१ २२ १

१ औहोइ । इयाछाउ । औहोहोइवा । नाकेसु

२ १ १

२२ २

१ २ २

२ १

पा । णमुपयत्पतन्तम् । औहोइ । इयाछाउ । औहो

२ २

१ २२ १ २

२२ १

१

२

२२

१

होइवा । छादविना । तोअभ्यचत्तत्वी । होइ । इ

* निष्ठाङ्गः साम (आ० ब्रा० ३, २, १८) ।

† याम-माधुच्छन्दसे हे—इति आ० ब्रा० ३, २, १८ । तदेवं यामस ।

^{२ २} याहाउ । ^{१२ १ १ १ १ २ १} औक्षीक्षोश्वा । ^{१ १ २} हाइरण्यपा । ^{१ १ २} क्षंवर्णस्य
^२ दूतम् । ^{१२ २} औक्षोइ । ^{१ १ २} इयाहाउ । ^{१ १ २ १ १ १} औक्षीक्षोश्वा । यामस्य
^{२ २ १ १} यो । नौशकुनगभुरण्यम् । ^{१ २ २} औक्षोइ । ^{१ २ २} इयाहाउ । औ
^{१ १ १ १ १ १} क्षीक्षोश्वा । ^१ हाउवार । ^{१ १ १ १ १ १} ई२३४५ ॥ ३ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१ भा० ६४६ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ३

^{१ २} * सुरुपकृत्स्नमृतये सुदुघामा । ^{१ २ २ २ २ २ १} वगो२ । ^{१ २} दुहया३
^{१ १ १ १ १ १} उवार३ । ^{१ १ १ १ १ १} ई२३४५ । ^{१ १ १ १ १ १} सूर३४वाः । ^{१ १ १ १ १ १} जुह्ममार३सी । द्य
^{१ १ १ १ १ १} विद्यविया३उवार३ । ^{१ १ १ १ १ १} ज्यो२३४तीः ॥ ४ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१ भा० १११ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ४

पञ्चम-पष्ठे सामनी १ भा० २६८-२७० पृष्ठयोर्मुद्रिते १५, ६

सप्तमं साम १ भा० १७१ पृष्ठे मुद्रितम् । ७

^{२ २} १ हाउ । ^{१ १} ३ चन्द्रम् । ^{१ १ २} ३ चन्द्रं चन्द्रम् । ^{१ १} २ चन्द्रं

● साधुचन्द्रसंज्ञान (आ० भा० १, २, १८) ।

† "सप्तमं साम" इति आ० भा० १, २, १८ । तत्र चन्द्रं चन्द्रं साम ।

^१चन्द्रम् । ^{२ २ १ १}चन्द्रं चान्द्रम् । २ । ^{१ १ १ १}चन्द्रं चान्द्रम् । ^{२ २}अत्राहगो
^{१ १}राश्रमान्वा^२ता २ । ^{२ २}नामत्वपु^{१ २}राश्रपाइचा^{१ २}श्या^{१ २}रम् । इत्था
^{१ २}चन्द्रमा^{२ २}सोष्ट^{२ २}चार^{१ १}इ । ^{२ २}छाउ । ३ । ^{१ १}चन्द्रम् । ३ । ^{१ १}चन्द्रं
^१चन्द्रम् । २ । ^{२ १}चन्द्रं चन्द्रम् । ^{१ १ १ १}चन्द्रं चान्द्रम् । २ । ^{२ २}चन्द्रम् ।
^१चार । ^२द्रा^{२ २}२३४ । ^{२ २}चौहोवा । १ । ^{२ २}चन्द्रम् ॥ ८ ॥

अथ आकाशम्-१भा० १४४ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ८

नवमादि-सप्तविंशान्यानि सप्तदश नामानि १भा० २०१ पृष्ठानि १८१ पृष्ठेषु
 मूद्रितानि । ८-१४

॥ इति ग्रामे अरण्यगाने तृतीयः प्रपाठकः ॥

॥ इति छन्द-नाम द्वितीयं पर्व समाप्तम् ॥

॥ हरिः ॐ ॥

^{१ २ २} * ऊवेवाचाम् । ^{२ २ २ १} वाचंवाच ऊवे २ । ^{१ २ २} वाक्शृणोतु
^{२ १} शृणोतुवाक् २क् । ^{२ २ २ १} वाक्समैतुसमैतुवाक् २क् । ^{१ २ १ २ २} वाग्रमता
^{१ २ २} म् । ^१ रमताम् । ^{२ २ १ ४ २ २} रमा २३ । ^{१ २ १ २} तुवा ३४ औचोवा । ईहा ।
 ३ ॥ १ ॥

^{२ १ १ २ १} ' ऊवाइवाचाम् । ^{२ २ १} वाच ऊवाइ । ^{१ २ १ २} वाक्शृणोतु २३ ।
^{४ २ २ ३ ४ २} शाश्वतिवाक् । ^{२ २ १ २ १} वाक्समैतु २३ । ^{४ १ २ ३ ४ २} साश्वतिवाक् । ^{१ २} वाग्र
^{२ १} मता २३म् । ^{३ २ ४ २ २} रम । ^{३ १ १ १ १} तुवा ३४ औचोवा । ^{३ १ १ १ १} मा २३४५इ ॥ २ ॥

अनयोर्मुखं न कृत्, अपि तु लोभः सचैवः—

^{२ १} — ^{१ २ २} ऊवे । ^{१ २ २} वाचम् । ^{३ २} वाचम् । ^{३ १ २} ऊवे । ^{३ १ २} वाक् । ^{३ १ २} शृणोतु ।

* 'वाचोमते' इति आ० आ० ३, १, १० । तत्रापि भिदम् ।

† उभर वाक्शृणोति आ० आ० ३, २, २० ।

३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
ष्टुतोत् । वाक् । वाक् । समैतु । समैतु । वाक् ।

१ २ १ २ २ ३ २
वाक् । रमताम् । रमतु । वाक् । मे । वाक् ॥ २ ॥ १ ॥ १, २

२ २ १ २ ४ ५ १ २ २ १ २ १
* आतूना २ ३ इन्द्रवृचद्वन्हाउ । आत्माकमाहाउ । धा

२ २ १ २ १ २ २ १ २ १ २ १
मागद्वाहाउ । माहान्माहाहाउ । भिरुः । तार ३ ४ इ

१ २ २ २ २ २ २ २ १ १ १ १ १ २
भाइ । उद्गवाईहाउ । वा । अस्फट्मसहस्रवाक् ।

२ १ १ १ १
ऊर ३ ४ ५ ॥ ३ ॥

अथ व्याख्यानम्—१ मः ० ४०४ पृष्ठं दृश्यम् । २

२ २ २ २ २ २ २ २ १ २ १ २ १
† औहोवा औहोवा औहोवा । अगन्मज्योतिः । २ ।

१ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
अगन्मज्योतिः । अमृता अभूम् । २ । अमृता अभूमा ।

१ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
तरिक्षमृथिव्या अध्यारुहामा । २ । तरिक्षमृथिव्या अध्यारु

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
हाम । दिवमन्तरिक्षादध्यरुहाम । ३ । अविशामदेवान् ।

* "अथवा कर्षु वयस्य मतम्"—इति भा० प्रा० ३, १, २० ।

† "सचस्यहि"—इति भा० प्रा० ३, २, २० ।

१ १२१२ १ २२ २ २ २ २ २ २ २
३। समुदेवैरगन्महि। ३। औक्षोवाऔक्षोवाऔक्षोवा।

१ २ ३ १ १ १ १
सुवर्ज्योतीर३४५ः ॥ ४ ॥*

अस्य सप्त म ऋक् अपि तु लोभः। स चष—

३ १२२ १ २२ १ १ २ ३ १ २२ ३
उ। अगन्म। ज्योतिः। अमृताः। अ। मृताः। अ

१ २ ३ १ १ १ १ २
भूम। अन्तरिक्षम्। पृथिव्याः। अधि। आ। अरु

१ २२ १ १ २ १ २२ ३
हाम। दिवम्। अन्तरिक्षात्। अधि। आ। अरु

१ २२ १ २ ३ २ ३
हाम। अविदाम। देवान्। सम्। उ। देवैः। अग

न्महि ॥ २ ॥ २ ॥ ४

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
* इममूष्। त्वमस्मा। काम्। सनिङ्गायन्नव्या

१ १ २ २ १ २ १ २ १ २ ३ १ १
सम्। आग्नेदेवाइ। धुप्रारवो२३४औक्षोवा। चार३

१ १
४५ः ॥ ५ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० १२६ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ॥

* वाक्

† उभर

त. प्रतिष्ठा—इति आ० प्रा० १. २०।

२२ २२२ २३ ५२ २ २२२२
 * ज्ञाउ । ३ । एवाक्षियेवा२३४औक्षोवा । ए३ । भूताया
 ११११ २२ २२२ २३ ५२ २ २
 २३४५ । ज्ञाउ । ३ । एवाक्षियेवा२३४५औक्षोवा । ए३ ।
 २२२ ११११ २२ २२२ २३ ५२ २
 रूपाया२३४५ । ज्ञाउ । ३ । एवाक्षियेवा२३४औक्षोवा ।
 २ १२ १११११ २२ २२२ २ ३ ५२ २
 ए३ । आयुषे२३४५ । ज्ञाउ । ३ । एवाक्षियेवा२३४औक्षो
 २ १२ १११११
 वा । ए३ । ज्योतिषे२३४५ ॥ ६ ॥

अथ मूलं न षट्क, अपितु लोभः . मनीषः --

०२ ०२ ०१२ ०१२ १ २२ १ २२
 एव । हि । एव । भूताय । रूपाय । आयुषे । ज्योति
 षे ॥ २ ॥ ३ ॥ ६

मन्त्रमं साम--२भा० २८४ पुनः कृद्रितम् । ७०

२२ १ २ ११११ १ २
 ' सोमासोऽमा । ३ । यन्नचक्षुः । तदाभाशरा२ ।
 १११२ १ २ १११२ १ २
 यन्नश्रोत्रम् । तदाभाशरा२ । यन्नआयुः । तदाभा
 १२२१ १ २ १११२ १
 शरा२ । यन्नरूपम् । तदाभाशरा२ । यन्नवर्चः । तदा
 २ १११२ १ २ १११२ २
 भाशरा२ । यन्ननेजः । तदाभाशरा२ । यन्नज्योतिः ।

● वाङ्मनोय - इति आ० ब्रा० ३. २. ०० ।

† 'पुनर्मन्त्रन प्राजापत्यस्य मन्त्रम्' - इति आ० ब्रा० ३. २. ०० ।

१ २ १२ २ १ १२ १ २
 तदाभा१रा२ । सोमासो३मा । २ । सोमारा३जा३न्
 १ २ ५ २ १ १ १ १ १
 हो२र३वा२३४ श्रीहो३वा । दृ२ट्३डा२३४ ५ वा ॥ ८ ॥

अस्य मूलं न सङ्क. अपितु लोभः सचैषः—

१ १२ १ २२ १ १२ १ १२
 सोमसोम । सोम । सोम । यत्र । चक्षुः । तत् । आ ।
 २ १ २२ ५ १ ३ १ २२
 भर । यत्र । श्रोत्रम् । तत् । आ । भर । यत्र ।
 १ १२ ५ १ २२ १ २
 आयुः । तत् । आ । भर । यत्र । रूपम् । तत् । आ ।
 १ १ २२ १ २२ १ १ २२ १ २
 भर । यत्र । वर्चः । तत् । आ । भर । यत्र । तेजः ।
 ३ १ २२ १ २२ १
 तत् । आ । भर । यत्र । ज्योतिः । तत् । आ । भर ।
 १ २२ १
 सोम । राजन् ॥ २ ॥ ५ ॥ ८

नवमं साम २भा० १८४ धृष्टे नृक्षितम् । ८

दुष्टमं ग्राम—१भा० १८५ पृष्ठे नृक्षितम् । १०

१२ १ २ १ १ १ २ २२ २
 * चा३उ । ४ वाग्द३द । ददा३रया । इन्द्रो३राजा ।
 १ १ १ २ ४ ५ १ १ १ २ १ २ ४
 जगतः । चर्षणी३नाम् । अधि३क्षमा । विश्व३ह । पं३यद

० "भरद्वाजः" इति—इति आ० भा० १, २, १२ ।

५ १ १२ १ १२ २ २ ४२५ २२ १ २
 स्या । ततोददा । तीरदाशु । षाड्वसूनी । षोडशा
 २१ १ २ ४५ २२ १ १
 धाः । उपस्तु । तच्चिदवाक् । षाड । ३ । वाग्ददद ।
 २ १ २ १ १ १ १
 ददा रथा ३ । षाडवा ३ । ई २ ३ ४५ ॥ ११ ॥

अस्य व्याख्यानम्—२भा० २४० पठे द्रष्टव्यम् । ११

२२ १२ ५ १२ १ १२ १२ ५
 * षाड । ३ । वाज२म् । २ । वाजम् । ए । वाज२म् ।
 १२ २ १ १२ ५ १२ १ १
 ३ । वाजम् । ए२ । वाज२म् । ३ । वाजम् । ए२ ।
 १२ ५ १२ २ १२ १ १
 वाज२म् । वाजमो२इ । (चिः) । वाजम् । विवि२वि
 १ १ १ १ २ १ १ २ १
 वि । ३ । विविचो२इवि । ३ । व्यश्रवाइवि । ३ । अभी
 १ १ २ १ १ १
 नवन्तथा२ । द्रूचा२ः । द्रूचोडुचः । ३ । प्रियमिन्द्रस्य
 १ १ १ १ १ १ १
 कारमाया२म् । मियन्मियम् । ३ । वसन्नपूर्वचा२यूनी
 १ १ २ १ २ १ १ १ १
 २ । युनीयुनि । ३ । जातर्षिणिमास्तारा२ः । तरो
 १ २ १ २ ५ १ २ १ १
 तरः । ३ । षाड । ३ । वाज२म् । २ । वाजम् । ए२ ।

^{१८५} वाज२म् । ^{१८६} ३ । ^१ वाजम् । ^{१८५} ए२ । ^{१८६} वाज२म् । ^{१८७} ३ । ^{१८८} वाजम् ।
^१ ए२ । ^{१८५} वाज२म् । ^{१८६} वाजमो२इ । ^{१८७} ३ । ^{१८८} वाजम् । ^१ विवी२
^१ विवि । ^{१८९} ३ । ^१ विविहो२इविवि । ^{१९०} ३ । ^{१९१} व्यश्नवाइवि । ^१ २ ।
^१ व्या२श्नवाउ । ^१ वा । ^२ ए । ^{१९२} सुधामधाम । ^{१९३} २ । ^{१९४} ए । ^{१९५} सुधाम
^{१९६} धामा२इ४धु ॥ १२ ॥

अथ व्याख्यानम्—२भा० १४५ पृष्ठे दृष्टम् । १२

अथोदणं नाम २भा० १८० पृष्ठे सुद्रितम् । १३

^{१८९} * छाउ । ^१ ३ । ^१ छा३ । ^४ ओ२इ४वाक् । (त्रिः) । ^१ ओम् ।
^१ ३ । ^१ ओम् । ^१ ३ । ^४ छा३ । ^{१८९} ओ२इ४वाक् । ^{१९०} ३ । ^{१९१} एआयुः । ^{१९२} ३ ।
^{१९३} आयु । ^१ ३ । ^{१९४} इन्द्रन्नरोनेमधिताहवा२न्ताइ । ^{१९५} यत्पार्यायुन
^{१९६} जनेधिया२स्ताः । ^{१९७} शूरोनुषाताश्रवसश्चका२माइ । ^{१९८} आगो
^{१९९} मतिव्रजेभजातुवा२न्नाः । ^{२००} छाउ । ^२ ३ । ^२ छा३ । ^४ ओ२इ४वाक् ।

* “यस्यते ह” — इति आ० भा० ३. २. २१ । तत्रे दमुत्तरम् । “अङ्गिरसां
 वोत्तरम्” — इति पं० आ० भा० ३. २. २१ ।

(त्रिः) । ओम् । ३ । ओम् । ३ । हा३ । ओ२३४वाक् । ३ ।

२२ २ १२ ३२ ३२ ५२ २ १२
एआयुः । ३ । आयुः । २ । आयु३४ । औहोवा । १ ।

२२ १२ २१ २ २ १२ २ ३ ११ ११
आयुर्द्वाअक्षभ्यंवर्चोधादेवेभ्यार३४पुः ॥ १४ ॥

अस्य व्याख्यानम् १ भा० ६५० पृष्ठं द्रष्टव्यम् । १४

२२ २ २ १२ २
० होइहा३ । इहोइहा३ । (एवन्निः) । इमाउवा

२ १ २ २ २ २ १ २ १ १
न्दिविष्टयाओहाउ । उसाहवन्तेअश्विनाओहाउ । अयं

२ २ २ २ २ १ २ १ २ १
वामङ्गेवसेशचीवसूओहाउ । विंशविंश्दिगङ्कथाओ

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २
हाउ । होइहा३ । इहोइहा३ । २ । होइहा३ । इहो

५२ २ १२ १ २ ३ २ २ ३ २ २
इहा३४ । औहोवा । ईपूहोहोहोहोहि ॥ १५ ॥

१ २ २ १ २ २ २ २ २ २ २
० होइहा । इहोइहा । (एवन्निः) । इमाउवान्दिवि

२ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २
ष्टयाहोहाउ । उसाहवन्तेअश्विनाहोहाउ । अयंवा

० "अश्विनोर्वेते ह" — इति भा० प्रा० ३. १, ११ । तत्र दमायम् ।

१ अश्विनोर्वेते तमपरम् (भा० प्रा० ३, २, ०१) ।

^{२ २ २ १ २} मङ्गेवसेशवीवहोहाउ । ^१ विंशंविंशंदिगच्छथाहोहा ^{२ १ १}

^{१ १ १} उ । ^{१ ३ २} होइहा । ^{१ ३ २} इहोइहा । ^{१ ३ २} २ । ^{१ ३ २} होइहा । ^{१ ३ २} इहोइहा ३

^{५ २ २} ४ । ^१ औहावा । ^१ इ २ । ३ ॥ १६ ॥

अनयोर्वाष्पानम्—१भा० ११२ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १५, १६

सप्तदशं साम २भा० १८९ पृष्ठे मुद्रितम् । १७

अष्टादशं साम २भा० २८७ पृष्ठे मुद्रितम् । १८

^{१ २} * हाउ । ^२ ३ । ^२ सुवन्तरा । ^{१ २} ३ । ^{२ १ २} कोज्योतिः । ^{२ १ २} अर्को

^२ ज्योतिः । ^{१ २} २ । ^१ सुवर्धेनुः । ^{१ १} ३ । ^{१ १} कश्यपस्यसूत्रवार्वाश्रिताः २ ।

^{१ २ १} यावाङ्गःसयूत्रजावाश्रिताः २ । ^{१ २} ययोर्विश्वमाश्रपाइवाश्रिताः २ ।

^१ म् । ^{२ २} यज्ञन्वीरानीश्रचाश्रया २३ । ^{२ २} हाउ । ^१ ३ । ^१ सुव

^२ न्तरा । ^{१ २} ३ । ^{१ १ २} कोज्योतिः । ^{१ २} अर्कोज्योतिः । ^{१ २} २ । ^{१ २} सुवर्धेनुः ।

^{१ २} २ । ^{१ २} सुवर्धेनुः । ^{१ २ २} औहोवाहाउ । ^१ वा ३ । ^{१ १ १ १} इट्इडा २३४५ ॥ १९

२२ १ १ २ १
 * छाउ । ३ । ऊ२ । ३ । कक्का२उ । ३ । कश्यपस्यसुवा
 २ २२ २ १ २ २ २ १
 २३र्विदाः । यावाहुःसयू३जावा१इती२ । ययोर्विश्वमपा
 २ २ २ २ १ २ २ २
 २३इव्रताम् । यज्ञन्धीरानी३चाचा१श्या२३ । छाउ३ ।
 १ २ २ १ १ १
 ऊ२ । ३ । कक्का२उ । २ । कक्का२३उ । क्काउवा३ ।
 ३ १ १ १ १
 ई२३४५ ॥ २० ॥

अनयोर्व्याख्यानम्—१भा० ७३० पृष्ठे मृदितम् । १८.२०

॥ इति ग्रामे अरण्यगाने चतुर्गस्याह्नः प्रपाठकः ॥

॥ हरिः ॐ ॥

२२ १ २ २ २ २ २ २
 * छाउ । ३ । इन्द्रा३१२३म् । छाउ । ३ । नरोने
 २ १ २ १ १ २ २ १ २
 मधिताह्वान्ताइ । ह्वान्ताइ । ह्वान्ताइ । ओइ ।
 २ ४ ५ १ २ २ २ १ २ १ २ २ २
 ह्वान्ताइ । वन्ता । ओहोवा । एहिया । छाउ । ३ ।

०. उक्तं कश्यपव्रत मृदम् (भा० भा० १, २, २१) ।

† “अहिरवा वने ह” — इति भा० भा० ३, २, २१, मे. मृदम् ।

१ २ २२ २२ २ १ २ २ १ २
 यत्पा३१२३। छाउ। ३। र्यायुनजतेधियास्ताः। धियास्ताः।
 २ १ २ २ ३ ४ ५ १ २२ २२ १ २
 धियास्ताः। औइ। 'धियस्ताः। यस्ता। औचोवा।
 १२ २२ २२ १२ २ २२ २ २ २ २
 णक्षिया। छाउ। ३। गुरो३१२३। छाउ। ३। नृषाता
 १ २ २ १ २ २ २ १ २ २ २
 श्रवसश्चकामाइ। चकामाइ। चकामा३इ। औइ।
 २ ४ २ ५ १२ २२ २२ १ २ १२ २ २ २
 चकामाइ। कामा। औचोवा। णक्षिया। छाउ। ३।
 १२ २ २२ २ २ २ २ २ १ २ २ २
 आगो३१२३। छाउ। ३। मतिव्रजेभजातुवान्नः। तु
 १ २ २ १ २ २ २ ३ ४ ५ १ २२ १ २
 वान्नः। तुवान्नाः। औइ। तुवन्नाः। वन्ना। औ
 १ २ १२ २ २ ३ २ ३ १ १ १ १
 चोवा। णक्षिया। छाउ। ३। वा३। ई२३४५॥ १॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ६४२ पृष्ठे दृश्यम् । १

२२ १ २ १ २ १ २
 * छाउ। ३। हाछाउ। ३। इहाछाउ। ३। इयाछाउ।
 १ २ २ २ १ २ २ २ २ २ १ २
 २। इया३छाउ। वा। अभित्वागुरनोनुमोहस्। अदु
 २२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 गधाइवधेनवोहस्। ईशानमस्यजगतःस्वर्हश्चस्। ईशान।

• अत्रिष्टुप्छाउतुमुत्तरम् (आ० प्रा० २. २. २२)।

१ २ १ २ १ १ १ २ १ २ १
मिन्द्रतस्थुषोहस् । सहस्रांशहसस्पतिरदिववहस् । सर्जि
२ १ १ २ १ २ १ २ १ २ १
दाजसातमोदिववहस् । हाउ । २ । चाहाउ । ३ । इहा
१ २ १ १ २ १ २ १ २ १ २
हाउ । ३ । इयाहाउ । २ । इया३हाउ । वा । इडाहस्
२
हसुइडा ॥ २ ॥

अस्य व्याख्यानम् — १भा० ४-० पृष्ठे दृश्यम् । २

तृतीय-चतुर्थे सामने २भा० १२३ पृष्ठे भूदिते । ३, ४

१५ १२ ० २ १ २ २ १ २ २
० हाउ३वा । प्रागन्यदनुवर्त्तनेरजोपागन्यत्तमोपे
१ १ २ २ २ २ १ २
पतिभ्यसा । चाउ । ३ । उदुत्यञ्जाता३वाइदा१सार३
१५ १२ २ २ १ २ २ १ २ २
म् । चाउ३वा । प्रागन्यदनुवर्त्तनेरजोपागन्यत्तमोपेष
१ २ १ २ १ २
तिभ्यसा । चाउ । ३ । देववहन्ती३काइता१वार३ ।
१५ १२ २ २ १ २ १ २ १ २
हाउ३वा । प्रागन्यदनुवर्त्तनेरजोपागन्यत्तमोपेपतिभ्यसा ।
१५ १२ २ १ २ १ २
हाउ । ३ । दृशेविश्वाया३खरा१यार३म् । हाउ३वा ।

“अहोरात्रयोर्जते द्वे” — इति आ० ब्रा० ४, ० ०० । तयाद्यमिदम् ।

१ १ २ १ २ २ १ २ २ १ १ १ १ १ २ १ २
 इयोवा । ३ । इयोवाच्चाइ । ३ । उदू२ । २ । उदु । उदो
 २ १ १ २ २ १ १ २ १ २ १
 वा । ३ । उदोवाच्चाइ । ३ । ब्रह्मा । णी३ऐर । त
 २ १ २ २ १ २ २ २ २
 श्रवस्या । स्या । २ । स्योवा । ३ । स्योवाच्चाइ । ३ ।
 १ १ १ १ २ १ २ २ २ १ २ २ १
 इन्द्रम् । २ । इन्द्रम् । इन्द्रोवा । ३ । इन्द्रोवाच्चाइ ।
 १ २ १ २ २ १ २ २
 ३ । समा । यै३मच्च । यावसिष्ठा । २ । षोवा । ३ ।
 १ २ २ २ २ १ २ २ २ १ २ १ २ १ २ २
 षोवाच्चाइ । ३ । आयोर । २ । आयः । आयोवा ।
 २ २ १ २ २ १ १ २ १ २ २ २ २
 ३ । आयोवाच्चाइ । ३ । विंश्वा । नो३श्रव । सातता
 १ १ २ २ १ २ २ २ २ १ १
 ना । ना । २ । नोवा । ३ । नोवाच्चाइ । ३ । उप२ । २
 २ १ २ २ २ १ २ २ २ १ २ २ १ २ १ २
 उपोवा । ३ । उपोवाच्चाइ । ३ । श्रोता । मईव । तो
 २ २ १ २ २ १ २ २ २ २
 वचा३सी । सी । २ । सोवा । ३ । सोवाच्चाइ । ३ ।
 १ २ १ २ १ १ १ २ २
 चाउ । ३ । ऊ२ । ३ । पी । ३ । इयो । ३ । इयोवा ।
 १ १ २ २ २ २ १ २ २ १ २ १ २ १ १
 ३ । इयोवाच्चाइ । २ । इयोवा३चाउ । वा३ । ई२३
 १ १
 ४५ ॥ १० ॥

५४ १४ २'२ १ २ १४४४४ ९

• हाउ । ३ । विश्वाधनानिसञ्जितवृत्रहामूर्यासुतिः ।

१ १ २ २ १ २ १ २ २ २ १
होइ । विश्वाधनानि सज्जित्य वृत्रहार्थं भूर्यासुतिः । होइ ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

२ २ २ १ १ २ १ २ २ २ २ १ १
 चक्रलोकम् । होइ । ऊरुघोषचक्रलोकम् । होइ ।

११४ १४४ १ १ २१४४ २११४ १
उरुघोषञ्चक्रेलोकम् । होइ । वृत्रमभ्योनोकेभ्योननु

- दानः । १ ॥ २१४४ २१ १४४ १ ॥ १ ॥ १ ॥
- दानः । १ ॥ २१४४ २१ १४४ १ ॥ १ ॥ १ ॥

११५ व २५१ व २ व १ ११ १
वृत्रमेभ्यो लोकेभ्यो नुदानः ।' होइ । इन्द्रनरो । ने

१ २१४ ५ २१८ २१ २
हमधि । ताहवन्ताइ । यत्पारियाः । युनज । ताइ

३ ४ ५ २१ २२ २ १ २ ३ ४ ५ २२
धियस्ताः । गुरोनुषा । ताश्चव । सञ्चकामाह । आ ।

१८ २१८ १८३४५ २८ १८
गोमताइ । ब्रजेभ । जातुवन्नाः । हाउ । ३ । विश्वा

४९ १ २ १४४३२. १ २१४
धनानिसञ्जित्यवृत्तं चाभूर्यासुतिः । चोद । ३ । उरुघोष

२२१२ १ २१ २ २१२ २ १ २१
अकलोकम् । क्षीद । २ । वृत्रमेभ्योलोकेभ्योनुनुदानः ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
होइ । २ । वृत्रमेभ्योलोकेभ्योननुदानः । क्षौ२ । वार३४ ।

५ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
औक्षोवा । ए । वृत्रञ्जघन्वाऽपतद्ववारयत्तमः । २ ।

२ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
ए । वृत्रञ्जघन्वाऽपतद्ववारयत्तमा२३४५ ॥ ११ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ६२२ पृष्ठं दृष्टव्यम् । ११

द्वादशं मास २भा० ३०३ पृष्ठं भद्रितम् । १२

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
ए३१ । ४ । प्रवोमहाइ । मच्चैवृधाइभरा२३४धाम् ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
क्षौ । ४ । ए३१ । ४ । प्रचेतसाइ । प्रसुमताइकुणूर३४

५ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
ध्वाम् । क्षौ । ४ । ए३१ । ४ । विष्णःपूर्वाइः । प्रचरचर्प

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
णा२३४इप्राः । क्षौ । ४ । ए३१ । २ । ए३१२ । आ२३४ ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
औक्षोवा । ए । व्रतमेसुवसुवरेणकुनः ॥ १३ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ६२२ पृष्ठं दृष्टव्यम् । १३

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
ए२ । ५ । योवा । ५ । योवाहाइ । ५ ।

● “प्रजापतेस्तथस्मिन् शब्दो मन्त्रितम्”—इति आ० ब्रा० ३, १, १३ ।

† “अतुस्मिन् शब्दो मन्त्रितम्”—इति आ० ब्रा० १, २, १० । प्रजापतेरित्येव ।

^{१ १} इन्द्रन्नरो । ^{१ १} नेशमधि । ^{१ १ ४ ५} ताहवन्ताइ । ^१ ए२ । ^{१ १ १} पू । योवा ।
^{१ १ १ १} पू । योवाहाइ । ^{१ १ ५ १} ४ । ^{१ १} योवाश्चाउ । ^{१ १} वा । ^{१ १} क्षौ । ३ ।
^१ ए२ । ^{१ १ १} पू । योवा । ^{१ १ १ १ १} पू । योवाहाइ । ^{१ १ १} पू । यत्पा
^{१ १} रियाः । ^{१ १ १ ४ ५} युनज । ^{१ १ १} ताइधियस्ताः । ^{१ १ १} ए२ । ^{१ १ १} पू । योवा ।
^{१ १ १ १ १} पू । योवाहाइ । ^{१ १ ५ १} ४ । ^{१ १} योवाश्चाउ । ^{१ १} वा । ^{१ १} क्षौ ।
^१ ३ । ^{१ १ १} ए२ । ^{१ १ १} पू । योवा । ^{१ १ १ १ १} पू । योवाहाइ । ^{१ १} पू । शू
^{१ १} रीनृषा । ^{१ १ १} ताश्श्रव । ^{१ १ १ ४ ५} सश्वकामाइ । ^१ ए२ । ^{१ १} पू । यो
^१ वा । ^{१ १ १ १ १} पू । योवाहाइ । ^{१ १ ५ १} ४ । ^१ योवाश्चाउ । ^१ वा ।
^१ क्षौ । ३ । ^१ ए२ । ^{१ १ १} पू । योवा । ^{१ १ १ १ १} पू । योवाहाइ ।
^{१ १ १ १} पू । आगोमताइ । ^{१ १ १} ब्रजेभ । ^{१ १ १ ४ ५} जातुवन्ताः । ^१ ए२ । ^{१ १} पू ।
^{१ १ १} योवा । ^{१ १ १ १ १} पू । योवाहाइ । ^{१ १ ५ १} ४ । ^१ योवाश्चाउ । ^१ वा ।
^{१ १} ए । ^{१ १ १ १ १} व्रतमेसुवरेशकुनः ॥ १४ ॥

१२ १ १ १ १ १
 * चाउ। ३। हहाउ। ३। हहहाउ। ३। कपा२
 ३उ। ३। चा३ओ२३। २। हा३१उवा२। अभित्वा
 २१ १ १ १ १ २
 प्रूरनो३। ३। आउ। वा२३। नूर३४माः। ईडा।
 ३। ज्योतिष्यतस्वपतान्तरिक्षमृथिवीम्यञ्चप्रदिशक्वपीन्देवा
 १ २ १ १ १
 न्वर्णम्। अदुग्धाद्वधा३१उवा२३इ। नार३४वाः।
 १ २ २ १ २ १ २ २ २ १ २ १ १ १
 ईडा। ३। ज्योतिष्यतस्वपतान्तरिक्षमृथिवीम्यञ्चप्रदिश-
 १ २ २ २ २ १ २ २ १ १ १
 क्वपीन्देवान्वर्णम्। ईशानमस्यजगतःसुवा३१उवा२३। वृ
 ५ १ २ २ १ २ १ १ २ १ १
 २३४शाम्। ईडा। ३। ज्योतिष्यतस्वपतान्तरिक्षमृथि
 १ २ १ १ २ १ २ २ २ २ १ २ २ १
 वीम्यञ्चप्रदिशक्वपीन्देवान्वर्णम्। ईशानमिन्द्रवा३१उवा
 १ ५ २ २ २ १ २ १ १ १ २ २
 २३। स्तूर३४पाः। ईडा। ३। ज्योतिष्यतस्वपतान्तरि
 १ १ २ १ १ २ १ २ २ २ २ १ २ १ २
 क्षमृथिवीम्यञ्चप्रदिशक्वपीन्देवान्वर्णम्। चाउ। ३। हहा

उ । ३ । ^{१ १} ह्वह्वउ । ३ । ^१ कपारउ । ३ । ^{१ १} ह्वओरउ ।

२ । ^१ ह्वउवा २ । ए१ ^{१२ ११२ १२ १} व्रतमेसुवरेशकुनः ॥ १५ ॥

अथ आख्यानम्—१भा० ४७८ पृष्ठे दृष्टव्यम् । १५

^{१२ २ २ १ १२ १२ १२ १२ २}
* हाउहाउहाउ । ओहा । २ । ओहा । हाओवा ।

३ । ^१ ऊ२ । ३ । ^१ ओ२ । ३ । ^{१२ १२ १} हाउवाक् । ३ । ^{१२} आयुर्यन् ।

^{१२२ १२ १ १}
-३ । एआयुः । ३ । आयुः । ३ । वयाः । २ । वयः ।

^{१ २२ २ १ १ २ २ २}
इन्द्रन्नरोनेमधिताह्वारन्ताइ । यर्त्यार्यायुनजतेधिया २

^{१ १२२ २ २ १ १ २ २}
स्ताः । शूरोनृषाताश्रवसश्चकारमाइ । आगोमतिव्रजेभ

^{२ १ २ २ २ १ २ २ १ २ २ २}
जातुवारन्ताः । हाउहाउहाउ । ओहा । २ । ओहा ।

^{१२ १२ २ १ १ २ २}
हाओवा । ३ । ऊ२ । ३ । ओ२ । ३ । हाउवाक् । ३ ।

^{१२ १२ २ १ १ २ १}
आयुर्यन् । ३ । एआयुः । ३ । आयुः । ३ । वयाः । २ ।

* “अथ च दशलोभिक” — इति भा० प्रा० १, २, १२ ।

१ वा२ । या२३४ । औहोवा । ए । पायुर्द्धाभसभ्यं
२ १ २ २ २ १ १ १ १
चीधादेवेभ्या२३४पुः ॥ १६ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ६७२ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १६

सप्तदशं साम—१भा० ३०५ पृष्ठे मुद्रितम् । १७

२ १ १ १ १ १ १ १ १ १
* अभिप्रज्ञा । तमोजसा । तमोजासा२ । एवं
२ २ १ १ २ १ १ २ १ १
त्रिः । तमोजसा । सुवोजासा२ । २ । तमोजसा । सु
२ १ १ १ १ १ १ १ १ १
वो । जा२ । सा२३४ । औहोवा । असिप्राणश्चमि
२ १ १ १ १ १ १ १ १ १
३ । एअसि । ३ । सत्यमित्यावृषा२इदा२३४सी । एअसि ।
२ १ १ १ १ १ १ १ १ १
२ । ए । आ२ । सा२३४ । औहोवा । इडाङ्गच्छसूर्यङ्गच्छे ।
१ २ १ १ २ १ १ १ १ १
डाङ्गच्छसूर्यङ्गच्छे । डाङ्गच्छसूर्यङ्गच्छ । अभिप्रज्ञा ।
२ २ १ १ १ १ १ १ १ १
तमोजसा । तमोजासा२ । एवन्त्रिः । तमोजसा ।
२ २ १ १ १ १ १ १ १ १
सुवोजासा२ । २ । तमोजसा । सुवो । जा२ । सा२३४ ।

^{५८ ८} ^१ ^{१८ १} ^{१८ १} ^१
 औहोवा । असिचक्षुरेअसि । ३ । एअसि । ३ । वृष
^८ ^१ ^५ ^{१८ १} ^{१८} ^१ ^३
 जूतिर्नारवार३४इता । श्रुविता । २ । ए । वार३ । ता
^{५८ ८} ^{१ १} ^१ ^{१८ १८ १ ८ २}
 २३४ । औहोवा । अन्तरिक्षं क्कनाकेविभाहि । ३ ।
^१ ^१ ^{१ ८ १} ^{१ ८ १} ^{१ ८}
 अभिप्रघ्ना । तमोजसा । तमोजासा २ । ३ । तमो
^१ ^{२ ८ १} ^{१ ८ १} ^{१ ८} ^१
 जसा । सुवोजासा २ । २ । तमोजसा । सुवो । जार ।
^{५८ ८} ^१ ^८ ^{१८ १} ^{१८ १}
 सार३४ । औहोवा । असिश्चोत्रमेअसि । ३ । एअसि ।
^{१ ८} ^८ ^{१ १} ^५ ^{१८ १}
 ३ । वृषाश्चयश्चष्टिषेपरारवार३४तौ । एवति । २ । ए ।
^१ ^१ ^{५८ ८} ^{१ १} ^{१ ८} ^१
 वार । तार३४ । औहोवा । स्वर्गं च ज्योतिर्गच्छ । ३ ।
^१ ^{१ ८ १} ^{१ ८ १} ^{१ ८ १}
 अभिप्रघ्ना । तमोजसा । तमोजासा २ । ३ । तमोजसा ।
^{१ ८ १} ^{१ ८ १} ^{१ ८} ^१
 सुवोजासा २ । २ । तमोजसा । सुवो । जार । सार३४ ।
^{५८ ८} ^१ ^८ ^{१८ १} ^{१८ १} ^{१ ८}
 औहोवा । असिज्योतिरेअसि । ३ । एअसि । ३ । वृषो
^८ ^१ ^५ ^{१८ १} ^{२ ८} ^१ ^१
 अर्वाविता २ ३ अरु३४तार । एअरुत । २ । ए । अरु । तार

३४। औहोवा । अतिज्योतिर्विभाह्येति । २। अति
ज्योतिर्विभाह्येति २३४५ ॥ १८ ॥

अथ आख्यानम्—१भा० ४४५ पृष्ठ दृष्टव्यम् । १८

* ऊम् । १। हो । ३। ह९ । ३। ओहा । ३।
ओहाइ । २। ओहोइ । इन्द्रनरो । नेमधि । ता
हवन्ताइ । १०। वयोवृहत् । ३। विधाष्टयेविधर्मणे । ३।
यत्पारियाः । युनज । तद्दधियस्ताः । मत्तमोजः ।
१। रजःसुवः । १। गृहरोनृपा । ताश्चव । सञ्चकामा
इ । ३। भद्रसुधा । २। भद्रसुधे । पमूर्जम् । इप
मूर्जम् । २। आगोमताइ । व्रजेभ । जातुवन्तः ।
१। वृद्धद्यशः । ३। दिविदधेइहम् । २। दिविदधेइ ।
हाउवा । वागीडासूवोवृद्धा २३४५ ॥ १९ ॥

^{१२} * छाउ । ३ । ^{१ १} आइहो । ३ । ^{१ १} आइहिया । ३ । आ
^१ साउ । ३ । ^{१ १} आयाम् । ४ । ^{१ १} नामाः । ३ । ^१ किट् । किट् ।
^१ इन्द्रन्नरोनेमधिताच्चवा^१रन्ताइ । ^{१ १ १} यत्पार्यायुनजनेधिया^१र
^१ स्ताः । ^{१ १ १} शूरोनृषाताश्रवसश्चका^१रमाइ । ^{१ १ १} आगोमति
^{१ १} ब्रजेभजातुवा^१रन्नाः । ^{१ १} मनार^१श्चोइ । ^{१ १} प्राणार^१श्चोइ ।
^१ ज्ञत्तार^१श्चोइ । ^{१ १} ओत्तार^१श्चोइ । ^{१ १} घोषार^१श्चोइ ।
^१ व्रतार^१श्चोइ । ^{१ १} भूतार^१श्चोइ । ^{१ १} पानार^१श्चोइ ।
^१ चित्तार^१श्चोइ । ^{१ १} धीतार^१श्चोइ । ^{१ १} सुवार^१श्चोइ । ^{१ १} ज्यो
^१ तार^१श्चोइ । ^{१ १ १ १ १} वार^१श्चोइवा । ^{१ १ १ १ १} ऊर^१श्चोइ ॥ २० ॥

अनयोर्वाक्यामम्—१भा० ६४२ पृष्ठे दृश्यम् । १९, २०

॥ इति ग्रामे अरण्यगाने चतुर्थः प्रपाठकः ॥

* "इन्द्रस्य राजन-रौहिणे इ" — इति आ० भा० ३. २. २१ । तद्योत्तरं मिदं रौचलम् ।

१९ १८९१८९ १ १११ १८ ११८
नमः । ये देवा देवाः । पृथिवीषदः । स्थितेभ्यो वो
१८९१८९१९ १८९१८९ १ ११ १८
देवा देवेभ्योनमः । ये देवा देवाः । अस्तुषदः । स्थिते
१ १८ १८ १८९१८९ १८९१८ १ १ ११
भ्यो वो देवा देवेभ्योनमः । ये देवा देवाः । दिक्षुषदः ।
१ १८ १८ १८९१८९१८९१८ १८९१८ १८ १८ १८
स्थितेभ्यो वो देवा देवेभ्योनमः । ये देवा देवाः । आशा
११ १८ १८ १८९१८९ १८९१८९ १११८ १
सदः । स्थितेभ्यो वो देवा देवेभ्योनमः । अवज्यामिव
१ १८ १८९१८९ १८ १८ १ १११८ १ १
धन्वनो विते मन्युन्नयामसि मृडतान्न इह मन्त्रभ्यम् । इडाक्ष
१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
भा । यद्द विद्मन्भूतम् । युयो३ । पाउ । वार३ । ना३

३४माः ॥ ६ ॥

१ १ १ १ १ १ १ १ १
अधिप । ताइ । मित्रप । ताइ । क्षत्रप । ता
१ ११ १ १ १ १ १ १ १
इ । स्वःपताइ । धनपता२इ । ना२माः । नमः उक्ततिभ्य
१८ १८९ ११८९१ १ १८ १८ ११८ १
सोत्तन्वानेभ्यश्च नमो नीषङ्गिभ्यश्चोपवीतिभ्यश्च नमो स्रङ्गस्य
११८९१ १ ११ १ १ १ ११११ १
प्र । तिद्धानेभ्यश्च नमः प्रविध्यज्ञस्य प्रव्याधिभ्यश्च नमः सरज्ञस्य

१ १ १ १ १ १
इडारभा । यद्दविश्वभूतम् । युयो३ । आउ । वा
२३ । ना२३४माः ॥ ८ ॥

इतेषां षडादि-चराणां शब्दां मुक्ताणि न आचः, अपितु कोभाः, ते चैते—

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
अधिपते । अधि । पते । मित्रपते । मित्र । पते । क्षत्र
१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
पते । क्षत्र । पते । स्वःपते । स्वाऽऽरिति । पते ।
१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
धनपते । धन । पते । नमः । मन्युना । वृत्रहा । वृत्र ।
१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
हा । सूर्येण । स्वराट् । स्व । राट् । यज्ञेन । मघ
१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
वा । दक्षिणा । अस्य । प्रिया । तनुः । राघा । वि
१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
शम् । दाधार । वृषभः । त्वष्टा । वृत्रेण । शंषो
१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
पतिः । शची । पतिः । अनेन । गयः । पृथिव्या ।
१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
छणिकः । अग्निना । विश्वम् । भूतम् । अभि । अ
१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
भवः । वायुना । विश्वाः । प्रजाः । प्र । जाः । अभि ।
१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
अपवस्यः । वषट्कारेण । वषट् । काट् । अर्द्धभाक् ।

^१अर्ह^१ । भाक् । ^{१ १८}सोमेन । ^१सोमपाः । ^१सोम । ^१पाः । ^{१ १८}समि
^१त्या । ^१सम् । ^{१ १}इत्या । ^{१ १}परमेष्ठी । ^१परमे । ^१स्थी । ^{१ ८}ये । ^{१ ८}देवाः ।
^१देवाः । ^{१ १}दिविषदः । ^१दिवि । ^{१ १८}सदः । ^१अन्तरिक्षसदः ।
^१अन्तरिक्ष । ^{१ १८}सदः । ^१पृथिवीषदः । ^१पृथिवी । ^{१ १८}सदः ।
^१अप्सुषदः । ^{१ १८}अप्सु । ^१सदः । ^{१ १८}दिक्षुसदः । ^१दिक्षु । ^{१ १८}सदः ।
^१आशासदः । ^{१ १८}आशा । ^{१ १८}सदः । ^१स्थ । ^{१ १८}तेभ्यः । ^१वः । ^{१ १८}देवाः ।
^{१ १}देवेभ्यः । ^{१ १८}नमः । ^{१ १८}अव । ^१ज्याम् । ^{१ १८}इव । ^{१ १८}धन्वनः । ^१वि ।
^१ते । ^१मन्युम् । ^१नयाभसि । ^१मृडताम् । ^१नः । ^१इक्ष ।
^{१ १ १}अस्मभ्यम् । ^{१ १}यः । ^{१ १८}इदं । ^{१ १८}विश्वम् । ^{१ १}भूतं । ^{१ १८}युयो । ^{१ १८}नमः ॥०॥
^{१ १८}नमः । ^{१ १ १}उत्ततिभ्यः । ^१उत् । ^{१ १}ततिभ्यः । ^१च । ^१उत्तन्वाने
^१भ्यः । ^१उत् । ^{१ १}तन्वानेभ्यः । ^१च । ^१नमः । ^{१ १ १}नीषङ्गिभ्यः । ^१नी ।
^{१ १}सङ्गिभ्यः । ^१च । ^{१ १}उपवीतिभ्यः । ^१उप । ^{१ १}वीतिभ्यः । ^१च ।
^{१ १८}नमः । ^{१ १८}अस्यज्ञः । ^१च । ^{१ १}प्रतिदधानेभ्यः । ^१प्रति । ^{१ १८}दधाने

^{१ ११८ ३१ १ ० ३ ११ १ १}
 भ्यः । च । नमः । प्रविध्यङ्गः । च । प्रव्याधिभ्यः । प्र । व्याधि
^{१८ १ ११ ११८ १ ११ १ ११८}
 भ्यः । च । नमः । त्तरभ्यः । च । त्सारिभ्यः । च । नमः ।
^{१ ११ १ ११ १ ११८ १२८ १}
 श्रितेभ्यः । च । आयिभ्यः । च । नमः । तिष्ठङ्गः । च ।
^{११ १ ११८ १ ११८ ११ १ १}
 उपतिष्ठङ्गः । उप । तिष्ठङ्गः । च । नमः । यते । च । वि
^{१ १ १ ११८ ११ १ ११}
 यते । वि । यते । च । नमः । पथे । च । विपथाय । वि ।
^{१ १ ११८ ११८ ११८ ११८}
 पथाय । च ॥०॥ नमः । अन्नाय । अन्न । पतये । अन्न ।
^{१ ११ १ ० १०१ १ ११}
 पतये । एकाक्षाय । एक । अक्षाय । च । अवपन्नादाय ।
^{१ ११ १ ११८ ११८ ११८ ११८ १}
 अव । पन्नादाय । च । नमः । नमः । रुद्राय । तीर
^{११ १ ११८ ११८ ११८ ११८}
 सदे । तीर । सदे । नमः । स्थिराय । स्थिरधन्वने ।
^{११ १ ११८ ११८ ११८ ११८ १}
 स्थिर । धन्वने । नमः । प्रतिपदाय । प्रति । पदाय ।
^{११ १ ११ ११}
 च । पटरिणे । च । नमः । चयन्काय । चि । चय
^{११ १ ११८ १ ११}
 काय । च । कपर्दिने । च । नमः । आश्रायेभ्यः ।

च। प्रत्याश्रायेभ्यः। प्रति। आश्रायेभ्यः। च। न
मः। संवृते। सम्। वृते। च। विवृते। वि।

वृते। च॥ २॥ १॥ ५

नवमं साम—१ भा० १११ पृष्ठे सुदितम् । ८

* हाउ। ३। ऊप्। ३। विविबिबिबी३। ३। हौ२।

३। हाउ३वा। अभित्वाग्मूरनोनुमोक्षस्। अदुग्धाइव

धेनवीक्षसं। ईशानमस्यजगतःखर्हश्चस्। ईशानमि

न्द्रतस्थीक्षस्। हाउ। ३। ऊप्। ३। विविबिबिबी३।

हौ२। ३। हाउ३वा। एअस्। एफट्। एमृस्।

एक्षस्। ई२३४५॥ १०॥

- चक्ष वाचामस्—१ भा० ४७८ पृष्ठे सुदितम् । १०

एषादयं साम—१ भा० १८५ पृष्ठे सुदितम् । ११

† आयाउ। ३। अक्रांत्समृद्रःपृथमाइविधर्मान्। वि

० “अजितस्य जितिः”—इति चा० भा० १, १, १४ ।

† “दीर्घतमचक्ष तमस्”—इति चा० भा० १, १, १४ ।

२१ ११ २ ३ २२१ १ २२१ १
 धर्मान् । २ । जनयन्प्राजाभुवनास्यगोपाः । स्यगोपाः । स्य
 २२१ १२ २ १२११ १२१ १
 गोपाः । वृषापावित्रेऽधिसानोऽव्याइ । नोऽव्या
 १ ३ २ २ २ २ २ २ २ २
 इ । २ । आयाउ । ३ । वृद्धसोमोवावृधेसुखानीषद्रा
 १२११ १२ १ १२१ १२
 इ । नोऽव्याइ । नोऽव्याइ ३३उवा२३ । ए३ । धेस्वानो
 ११११
 अद्वौ२३४५ः ॥ १२ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० १२१ पृष्ठे दृश्यम् । ११

अथोदगादि-सप्तदशानामि पञ्च सामानि—१भा० ११५—१२१ पृष्ठेषु

• • मुद्रितानि । १२—१०

२२ ११११ ११ ११
 ५ हाउ । ३ । अस्मीनस्मिन् । ३ । नृम्णाइनृम्णम् ।
 १ १ १ १ १ १ १ १
 ३ । निधाइमाचे । ३ । कयानश्चिचाइमाभूश्वा२न् ।
 १२ २ २ १ १ १ २ १ १
 जतीसदावृद्धास्त्रा१खा २ । कयाशचिष्ठाइयावा१र्ता
 १२ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 २३ । हाउ । ३ । अस्मीनस्मिन् । ३ । नृम्णाइनृम्णम् ।

• “इ पुष्यव्रते । पञ्चादशानामि पञ्च सामानि”—इति भा० प्रा० १, १, १५ ।

नचेहं द्वितीयम्,—“एकादशानामि पुष्यव्रतमिति ।”

॥ हरिः ॐ ॥

प्रथमादीनि दश सामानि—२ भा० २२५—२२९ पृष्ठेषु मुद्रितानि । १—१०

२२ १ १ २
* हाउ । ३ । हा२इ । ऊ२ । विः । का३क३
३ १ १ १ १
क३ । ३ । हा२इ । ऊ२ । ऊ२ । ऊ२ । ए०न्तिः ।
१ २ १ २ १ २
का३क३क३क३ । ऊ२ । ए०न्तिः । हाउ । ३ । यस्येद
२ २ १ २ २ २ २
मारजोयू२जाः । तुजेजनेवन२सू२वाः । हाउ । ३ ।
१ १ १ २ १
हा३इ । ऊ२ । ३ । का३क३क३क३ । ३ । हा२इ ।
१ १ १ २ १ २ १ २
ऊ२ । ऊ२ । ऊ२ । विः । का३क३क३क३ । ऊ२ ।
२ २ २ २ २ २ २ २
३ । हाउ । ३ । आइन्द्रस्य२ । निया३वृ२हा३इ२इत् ।
१ १ १ १ १
नमःसुवरिडार३४५ ॥ ११ ॥

अथ शास्त्रानाम्—२ भा० २४८ पृष्ठे दृष्टव्यम् । ११

२२ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
१ हाउ । ३ । अ०होअ०हो । अ०हो । आ०होआ०हो ।

● “कक्षपत्रतं दशातुमानम्”—इति भा० भा० १, १, २० ।

† “कक्षपत्रीया द्वितीयम्”—इति भा० भा० १, १, २० ।

इति ख,

^{१ १} आहो । ^{१ १ १ १} एहोएहो । ^{१ २} एहो । ^१ वा३ । ^१ हाउवा । ^{१ १ १ १} प्रजाभू
^{२ २} तमजीजने३ । ^१ इट्इडा२३४५ ॥ १२ ॥

अथ सुलं न ऋक् अपितु लोभः ; सचैषः—

^{३ १ १ २} अहोइति । ^{३ २ १ २} आहोइति । ^{३ २ १ २} एहोइति । ^{३ २} प्रजाः । ^१ प्र
^१ जाः । ^{१ १} भूतम् । ^१ अजीजने ॥ २ ॥ १ ॥ ८ ॥

^{१ २} * हाउ । ^१ ३ । ^२ फाल्फल्फल्फल्फल्फल् । ^{१ २} ३ । हाउ ।
^१ ३ । ^{१ २ २} इन्द्रं नरोनिमधिताहवा रन्ताइ । ^१ यन्पार्याय नजतेधि
^१ यारन्ताः । ^{१ २ २} गुरोनुषाताश्रवसश्चकारिमाइ । ^१ आगोम
^{१ २} तिव्रजभजातुवा रन्ताः । ^१ हाउ । ^{२ २} ३ । ^१ फाल्फल्फल्फल्फल्फल्
^{१ २} ल् । ^१ ३ । ^१ हाउ३वा । ^{१ १ १ १ १ १} मनःसुवरिडा२३४५ ॥ १३ ॥

अथ याज्यामन्—१ भा० १११ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १३

^१ * हाउ । ^१ ३ । ^{१ २ २ २ २ २} हाउहोहोहोहोहोहो । ^{१ २} ३ । हाउ ।

● “कक्षपवतं दशादुर्गामम्”—इति आ० ब्रा० १, १, २० । तत्रेहं तृतीयम् ।

† “कक्षपवतं दशादुर्गामम्”—इति आ० ब्रा० १, २, २० । तत्रेहं चतुर्थम् ।

३। योनोवमुद्यन्नभिदातिमा रत्ताः । उगणावामन्यमा
नसुरो रवा । क्षिधीयुधाश्रवसावातमा रइन्द्रा । अभी
ध्यामवृषमणस्त्रो रताः । छाउ । ३। छाउहोहोहोहो
हो । ३। छाउ३ । वा । एवयः सुवरिडार३४५ ॥ १४ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१ भा० ६८० पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १४

* छाउ । ३। इमाः । ३। पूजाः । ३। पूजा
पते । होइ । २। पूजापते । छाश्चवार । १। हृदयम् ।
२। ए । हृदयाश्च । वार । पूजारूपमजीजने ।
१। इट्इडार३४५ ॥ १५ ॥

अस्य मूलं न ऋक् अपितु कोमः सधेयः—

इमाः । प्रजाः । प्र । जाः । प्रजापते । प्रजा । पते ।
हृदयं । प्रजाः । प्र । जाः । रूपम् । अजीजने ॥ २। १। ८॥

“कष्यपततं दद्यादुमानम्” • • • प्रजापते हृदय पचमम्—इति

• • • भा० भा० ३, १, १०।

^{१२} * हाउ । ३ । ^{१२ १} इडा । ३ । ^१ सुवः । ३ । ^{१२} ज्योतिः ।

^{१२ १} २ । ^{५२ २} ज्योताश्च । ^{२२} औहोवा । ^{१२} ए । ^{२ १ १ १} इडासुवर्ज्यातो २३

^{१ १} ४ पूः ॥ १६ ॥

सप्तदशं साम—२भा० ३२२ पृष्ठे मुद्रितम् । १०

अष्टादशं साम—२भा० २८० पृष्ठे मुद्रितम् । १८

ऊनविंशं साम—२भा० ३०३ पृष्ठे मुद्रितम् । १८

^{२२} १ । ^{१ २} हाउ । ३ । ^{१२ २ ३} वाग्घच्चच्चह । ३ । ^{२२} ऐहो २ । ३ । ऐहि

^१ हाउवाक् । ३ । ^{१ १} हाहउ । ३ । ^{२ ३} हाउश्वा । ^{१ १ २} पूजातीक

^{१२ २ १} मजीजनेच्चस् । ^{१ १ १ १ १ १} इहार्चश्च ४५ । ^{२२} हाउ । ३ । ^{१ १} वाग्घच्चच्चह ।

^{१२ ५२} ३ । ^{१२ २} ऐहो २ । ३ । ^{१ १} ऐहिहाउवाक् । ३ । ^{१ १} हाहाउ । ३ ।

^१ आयाउ । ३ । ^{२ १} अग्निरस्मिजन्मना औश्चो । ^{१ १} हार्इया ।

^{१ १} औश्चो । ^{१ १} हार्इया । ^{१ १} औश्चो ३ । ^{१२} हाउ । ३ । ^१ वाग्घ

* “कल्पपत्रं दशानुमानम्” * * * इहानां सङ्ख्यारः षष्ठः—इति

आ० भा० १, १, १० ।

† “कल्पपत्रं दशानुमानम्”—इति आ० भा० १, १, १० ।

^१हृहृहृहृ । ^३। ^{१२५२}ऐहीर । ^१। ^{१२}ऐहिहाउवाक् । ^३। हा
^१हाउ । ^३। ^{२५}हाउश्वा । ^{१२}। ^२इक्षपूजामिहरयि^१रराणोहृस् ।
^{१२११११}इक्षार३४५ । ^{२२}हाउ । ^३। ^१वाग्घहृहृहृहृ । ^३। ^{१२५२}ऐहीर ।
^{१२}३ । ^२ऐहिहाउवाक् । ^१। ^१हाहाउ । ^३। ^१आयाउ ।
^{२२१२}३ । ^१जातवेदाऔश्चो । ^१। ^१हारइया । ^१औश्चो । ^१हार
^१इया । ^१औश्चो३ । ^{१२}हाउ । ^३। ^१वाग्घहृहृहृहृ । ^३।
^{२५}(एवंसर्वत्र) ^{२५१}हाउश्वा । ^{१२१११}राथस्योषायसुकृतायभूयसेहृस् ।
^{१२११११}इक्षार३४५ । ^{१२}हाउ । ^३। ^१वाग्घहृहृहृहृ । ^३। ^१आयाउ ।
^{११२}३ । ^१घृतम्नेचक्षुरमृतम्नश्चासानैश्चो । ^१। ^१हारइया । ^१औश्
^१चो । ^१हारइया । ^१औश्चो३ । ^{१२}हाउ । ^३। ^१वाग्घहृहृ
^{१५}हृहृ । ^३। ^२हाउश्वा । ^{१२११११}आगन्वाममिदं वृहृस् । ^{११}इहा
^{११११}२३४५ । ^{१२}हाउ । ^३। ^१वाग्घहृहृहृहृ । ^३। ^१आयाउ ।
^{११२}३ । ^१त्रिधातुरर्कोरजसोविमानाऔश्चो । ^१। ^१हारइया ।

^{१ १} औश्चो । ^{१ १} चारइया । ^{१ १} औश्चोश्च । ^{१ १} चाउ । ३ ।

^{१ १} वाग्घच्चच्च । ३ । ^{१ १} चाउश्वा । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} इदं वाममिदं वृक्षस् ।

^{१ १ १ १ १ १ १ १} इद्वारश्च । ^{१ १} चाउ । ३ । ^{१ १} वाग्घच्चच्च । ३ । ^{१ १} आयाउ ।

^{१ १} ३ । ^{१ १} अजस्रज्योता इरौश्चो । ^{१ १} चारइया । ^{१ १} औश्चो ।

^{१ १} चारइया । ^{१ १} औश्चोश्च । ^{१ १} चाउ । ३ । ^{१ १} वाग्घच्चच्च । ३ ।

^{१ १} ३ । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १} चाउश्वा । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १} चराचरायष्टत इदं वाममिदं वृक्षस् ।

^{१ १ १ १ १ १ १ १} इद्वारश्च । ^{१ १} चाउ । ३ । ^{१ १} वाग्घच्चच्च । ३ । ^{१ १} आया

^{१ १} उ । ३ । ^{१ १} हविरस्मि सर्वा मीश्चो । ^{१ १} चारइया । ^{१ १} औश्चो ।

^{१ १} चारइया । ^{१ १} औश्चोश्च । ^{१ १} चाउ । ३ । ^{१ १} वाग्घच्चच्च । ३ ।

^{१ १} ३ । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १} चाउश्वा । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १} श्यश्रोक्त्रान्भूतमतनत्प्रजाउसमचूकुप

^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १} त्पशुभ्योहस् । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १} इद्वारश्च ॥ २० ॥

* इती॒रइति॑ । ३ । इति॑मात्राचरतिवत्सका॒रइति॑ ।

२ । इति॑मात्राचरतिवत्सका॒र३ः । आ॒रइ॑ । ता॒र३४ ।

औ॒होवा॑ । ए । इति॑ । २ । ए । इती॒र३४५ ॥ २१ ॥

अस्य मूलं न ऋक्, अपि तु लोभः ; पक्षेयः—

इति॑ । मा॒त्रा । च॒रति॑ । वत्स॒कः ॥ २ ॥ १ ॥ ८ ॥

१ स्वय॑स्कुन्वाइ । स्वय॑स्कुन्वा॒रइ॑ । २ । स्वय॑

स्कुन्वाइ । स्वय॑म् । स्कु॒र । न्वा॒र३४ । औ॒होवा॑ ।

ए । स्कुन्वे । २ । ए । स्कुन्वा॒र३४५इ॑ ॥ २२ ॥

अस्य मूलं न ऋक्, अपि तु लोभः, पक्षेयः—

स्वय॑म् । स्कुन्वे । स्कुन्वे ॥ २ ॥ १ ॥ ८ ॥

॥ इति ग्रामे अरण्यगाने पञ्चमः प्रपाठकः ॥

०. "निष्कवाभिनिष्कवौ दामनदुद्गते वा" इति आ० मा० ३, ९, ९७। तत्रेवं निष्कवमनदुद्गतम्।

† अभिनिष्कवमेतदमनदुद्गतं वा (३, ९, ९७)।

१२ १२ १ २ ५२ २ १ ११११
ज्योतिः । ज्यो१र२ता२३४ओ३होवा । इ२ट्३डा२३४५ ॥ २ ॥

अथर्ववेदपरिशिष्टम्—१भा० ८११ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । २

तृतीयं साम—१भा० १२८ पृष्ठे मुद्रितम् । ३

१ २२ १
* ओ३१म् । ३ । आ॒यूः । ३ । ज्योतीः । ३ ।

१२ १२ २ १२ १२ २ १२ १२ १२
ज्योतीवा । ३ । ज्योतीवाहाइ । २ । ज्योतीवा३हाउ ।

१ ११ १२ २ १२ ११ १२ १२ ११ ११ ११
वा । इ॒ह॒स्व॒र्वै॒श्वान॒राय॒प्र॒दि॒शो॒ज्यो॒तिर्वृ॒हत् । इ॒न्दुरि

२ ११ १ ११ ११ २ ११ २ ११ २
डा॒स॒त्यम् । स॒त्यम् । २ । स॒त्योवा । ३ । स॒त्योवा

१ ११ २ ११ २ ११ २ ११ २ ११ २ १२
हाइ । २ । स॒त्योवा३हाउ । वा । इ॒ह॒स्व॒र्वै॒श्वान॒राय

१ ११ २ १२ १२ १२ १२ २ २ २ २ २
प्र॒दि॒शो॒ज्यो॒तिर्वृ॒हत् । का॒य॒मा॒नो॒व॒ना॒तु॒वाम् । तु॒वाम् ।

१ १२ २ १ १२ २ १ १२ २ १ १२ २
२ । तु॒वोवा । ३ । तु॒वोवा३हाइ । २ । तु॒वोवा३

१ १ ११ १२ २ १२ १२ २ १२ १२ २ १२
हाउ । वा । इ॒ह॒स्व॒र्वै॒श्वान॒राय॒प्र॒दि॒शो॒ज्यो॒तिर्वृ॒हत् । धी

१२ १ १ १२ १ १२ १ १ १२ १ १ १२ १
भू॒त॒मृ॒थि॒वौ । पृ॒थि॒वौ । २ । पृ॒थि॒व्यो॒वा । ३ । पृ॒थि

१२ २ १ १ २ १ २ १ १ २ १ १ २ १
व्यो॒वा३हाइ । २ । पृ॒थि॒व्यो॒वा३हाउ । वा । इ॒ह॒स्व॒र्वै

२. "महाविद्यामन्त्रेण"—इति भा० १०, १, १८ । अथर्ववेदपरिशिष्टम् ।

८ १८ ११ १८ १८ १ १ १ १ ८ ८ १
 श्वानरायप्रदिशो ज्योतिर्वृहत् । यन्मातृरजगन्नपाः । अ
 पाः । २ । अपोवा । ३ । अपोवाहाइ । ४ । अपो
 वाइहाउ । वा । इहस्वर्वैश्वानरायप्रदिशो ज्योतिर्वृहत् ।
 सद्यस्तोजपापः । आपः । आपः । आपोवा । ३ । आ
 पोवाहाइ । २ । आपोवाइहाउ । वा । इहस्ववश्वा
 नरायप्रदिशो ज्योतिर्वृहत् । नतत्ते अग्ने प्रमृषे निवर्त्तनाम् ।
 तनाम् । २ । तनोवा । ३ । तनोवाहाइ । २ । तनो
 वाइहाउ । वा । इहस्ववश्वानरायप्रदिशो ज्योतिर्वृहत् ।
 उषादिशो ज्योतिः । ज्योतिः । २ । ज्योतीवा । ३ ।
 ज्योतीवाहाइ । २ । ज्योतीवाइहाउवा । इहस्ववश्वा
 नरायप्रदिशो ज्योतिर्वृहत् । यद्दूरे सन्निधाभुवाः । भुवाः ।
 २ । भुवोवा । ३ । भुवोवाहाइ । ४ । भुवोवाइहाउ ।

वा । इक्ष्वाकुश्चानरायप्रदिशो ज्योतिर्वृक्षत् । ओ३१म् ।

३। आयुः । ३। ज्योतीः । ३। ज्योतीवा । ३।

ज्योतीवाद्याह । २। ज्योतीवा३हाउ । वा । धर्मो

मरुद्भिर्भुवनेषु चक्रदत् । इट्टडा २३४५ ॥ ४ ॥

अक्ष माध्यामम्—१भा० १८० पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ४

पञ्चमं साम—१भा० ११५ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ५

* आ । आज । ३। अग्निर्मूर्धादीशवाः का१कृ२त् ।

पतिः पृथिवीश्या आश्या २म् । अपा३रेता३सी३जा३न्वा

१ती२ । आ । आज । २। अत । आज्ञा३उवा । ३।

आभाज । ३॥ ६ ॥

अक्ष माध्यामम्—१भा० ११५ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ६

सप्तमं साम—१भा० ११६ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ७

† हाउहाउहाउ । ओहा । २। ओहाह । इहोहो ।

● “सूर्यस्य आभाभाजे ह” — इति भा० प्रा० १, २८ । तत्रेहं हिमोष-
माभाजं नाह ।

† “वायोर्विश्वं वाये ह सत्योर्वी” — इति भा० प्रा० ३, १, १८ । तत्र हं
हिमोषं भाजं नाह ।

३। इक्षियो। ३। ऊम्। ३। हो। ३। च॥

३। इडा। ३। कृतम्ने। ३। चस्। ३। प्रक्षस्

वृष्णीअरुषस्यनुमारश्चाः। पुनोवचोविदथाजातवेदार

श्साइ। वैश्वानरायमतिर्नव्यसेगूश्चीः। सोमइवपव

तेचारुग्नाश्चयाश्च। हाउहाउहाउ। ओहा। २।

ओहाइ। इक्षीहो। ३। इक्षियो। ३। ऊम्।

हो। ३। च॥ ३। इडा। ३। कृतम्ने। ३।

हस्। २। चार३४। औक्षीवा। इक्षीहो। भद्रम्।

इक्षीहो। अयः। इक्षीहो। वामम्। इक्षीहो। वरम्।

इक्षीहो। सुवम्। इक्षीहो। अस्ति। इक्षीहो। अ

भ्राजीत्। इक्षीहो। ज्योतिः। अभ्राजीत्। इक्षी

हो। दीदिवः। ए२३। हियाहाउवा३। भा२३४पुसा॥

^{२ २ २ २ १ २} योघोषीवयोव्राताम् । ^{१ २ २ १} वयोः२भूताउ । ^१ वा३ । ^{१ १ १} ई२४
^{१ १} ४५ ॥ ११ ॥

^{१ २ १} * वयोमना२३ः । ^{१ १ १ १ १ १ १ १} होइहीवाओ२३४वा । ^{१ १ २} वयःप्रा
^{१ १ १ १ १ १ १ १} णा२४ः । ^{१ १ १ १ १ १ १ १} होइहीवाओ२३४वा । ^{१ १ १} वयश्चतु२३ः । ^१ हो
^{१ १ १ १ १ १ १ १} इहीवा० । ^{१ १ १ १ १ १ १ १} वयःओचा२३म् । ^{१ १ १ १ १ १ १ १} होइहीवा० । ^{१ १ १ १ १ १ १ १} वयोघोषा
^{१ १ १ १ १ १ १ १} २३ । ^{१ १ १ १ १ १ १ १} होइहीवा । ^{१ १ १ १ १ १ १ १} वयोव्रता२३म् । ^{१ १ १ १ १ १ १ १} होइहीवा । ^{१ १ १ १ १ १ १ १} वयो
^{१ १ १ १ १ १ १ १} भूता२३म् । ^{१ १ १ १ १ १ १ १} होइहीवाओ२३४५वा६५६ । ^{१ १ १ १ १ १ १ १} ऊ२४५ः ॥ १२ ॥

चनवोर्नूनं न क्व, अपितु ओमः, उपेयः—

^{१ १ २ १ १ २ १ १ २ १ १ २} वयः । ^{१ १ २ १ १ २ १ १ २ १ १ २} पयः । ^{१ १ २ १ १ २ १ १ २ १ १ २} चतुः । ^{१ १ २ १ १ २ १ १ २ १ १ २} ओजम् ॥ २ ॥ ८ ॥

^{१ १ २ १ १ २ १ १ २ १ १ २} † ऊ२३र्क । ^{१ १ २ १ १ २ १ १ २ १ १ २} हाउ । ^{१ १ २ १ १ २ १ १ २ १ १ २} ३ । ^{१ १ २ १ १ २ १ १ २ १ १ २} होइवाक् । (एवञ्चिः,

^{१ १ २ १ १ २ १ १ २ १ १ २} धर्मोर्धर्मः । ^{१ १ २ १ १ २ १ १ २ १ १ २} ३ ॥ १३ ॥

● ऐन्द्रं महादिवाकीर्णं यौर्वं वा चतुर्धाऽनामं कीकयो नाम ।

† ऐन्द्रं महादिवाकीर्णं यौर्वं वा चतुर्धाऽनामं ययो नाम ।

^५ २३४ द्वात् । ^{१२ १२२ १२ ११ ११२ १२ २ २} वातजूनोयोऽभिरक्षति त्मना । ^{१२ २ २ २} औहोहोवा

^{१२ २ १२ २ १ १ ५} होइ । २ । औहोहोवाद्वा३१उ । वा२३ । कार३४रात् ।

^{११२ १ १२ २ १ १२ २ १२ २} प्रजाः पिपत्तिवज्रधाविराजति । ^{१२ २ १२ २} औहोहोवाहोइ । २ ।

^{१२ २ १२ २ १ १२ १ २ १२ १२ २ २ ३} औहोहोवाद्वा३१उ । वा२ । ए । अभ्राजीज्योतिरभ्रा

^{१११} जी२३४पुत् ॥ १५ ॥

अथ आवागम—१भा० ३२७ पृष्ठे दृश्यम् । १५

^{१२ ११ १ १ १} * भूमिः । ३ । अन्तरिक्षम् । ३ । द्यौः । २ । द्या३

^{५२ २ १ १२ १२ ११११} ४ । औहोवा । ए३ । भूताया२३४५ ॥ १६ ॥

^{१ १ १ १ १ ५२ १} † द्यौः । ३ । अन्तरिक्षम् । ३ । भूमिः । २ । भूमा

^{५२ २ १ १२ १ १११} ३४ । औहोवा । ए३ । आयुषे२३४५ ॥ १७ ॥

^{१२ १२ १२ १ ५२ २} ‡ हाउ । ३ । ज्योतिः । २ । ज्योता३४ । औहो

^{१ १११} वा । ई२३४पु ॥ १८ ॥

० ऐन्द्रं सवादिवाकीर्त्तं सौर्यं वा अथमातुमानं सवनाम् ।

† ऐन्द्रं सवादिवाकीर्त्तं सौर्यं वा नवमातुमानं सपीदं सूर्यनाम ।

‡ ऐन्द्रं सवादिवाकीर्त्तं सौर्यं वा इक्षमातुमानं पुष्यं नाम ।

१ १ १ १ १ १ १ १
वर्मभूतिः प्रतिष्ठा । आदित्यः पित्रयम् । ३ । आयुः पि
त्रयम् । ३ ॥ १७ ॥

अथ मन्त्रं न ऋक् अपितु कोमलं सचैवः —

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
वाक् । मनः । प्राणः । प्र । आनः । अपानः ।
१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
अप । अनः । व्यानः । वि । आनः । चक्षुः । श्रोत्रम् ।
१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
शर्म । वर्म । भूतिः । प्रतिष्ठा । प्रति । स्था । आदि
१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
त्यः । आ । दित्यः । पित्रयम् । आयुः । पित्रयम् ॥ २१० ॥

अष्टादशं साम—२भा० ३४६ पृष्ठे मुद्रितम् । १८

जनविंशं साम—२भा० १४१ पृष्ठे मुद्रितम् । १९

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
॥ हाउहाउहाउ । भ्राजाओवा । ३ । उदुत्यञ्जा ।
१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
३ । हाउश्वा । आर्चिः । इन्द्रन्नरोनेमधिताह्वारश्
१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
न्ताश्वा । हाउरहाउ । भ्राजाओवा । ३ । तवेदसम् ।
१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
हाउश्वा । शोचिः । हाउरहाउ । भ्राजाओवा । ३ ।
१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
देवंश्वा । ३ । हाउश्वा । तापः । यत्पार्यायुनजता

० १ १५ १ ३२ २२ ३२ २ १
 इधियारस्ताः । हाउरहाउ । भ्राजाओवा । ३ । ति
 २ १५ १ २ २२ ३२ २२
 केतवः । ३ । हाउश्वा । चारः । हाउरहाउ । भ्राजा
 ३२ २ १ २ २ १५ १ १
 ओवा । ३ । दृग्विश्वा । ३ । हाउश्वा । साहः ।
 १२ २ २ २ ० १ १२ २ ३२ २२
 प्रहो नृपाताश्रवसाश्रुकारस्ताः । हाउरहाउ । भ्राजा
 ३२ २ २ २ १५ १ १ २२
 ओवा । ३ । यद्वर्थम् । ३ । हाउश्वा । नारः । हाउ
 २ ३२ २२ २२ २ २ २ १५
 रहाउ । भ्राजाओवा । ३ । दृग्विश्वा । ३ । हाउश्वा ।
 १ १२ २ २ ० १ २२ २ २
 भारः । आगोमतिब्रजेभजातुवारस्ताः । हाउरहाउ ।
 १२ २२ २२ २ २ २ १५
 भ्राजाओवा । ३ । यद्वर्थम् । ३ । हाउश्वाउवा ।
 १ १ १ १ १
 ईर३४पू ॥ २० ॥

अस्य आख्यातम्—१भा० १३८ पृष्ठे, पुनः सचैव १४१ पृष्ठे च क्रमात् द्रष्टव्यम् १०

१ २२ १ २२ १ २ १ १ १ १ १
 * उन्नयामि । होइ । ३ । आदित्यम्प्राच्यन्तमुन्न
 १२ १ १ २ २ २ २ २
 यामि । होइ । ३ । अक्षोरात्राण्यरित्राणि । होइ ।
 १२ १ १ २ २ २ १ १
 ३ । द्यौर्नौर्हाउ । ३ । तस्यामसावादित्यईयतेहाउ । ३ ।

● 'आदित्यलोचनं तदादित्याकोत्याचक्षते' इति आ० भा० ३, १, २८ ।

तस्मिन्वयमोयमानईयामहेहाउ । ३ । ईयामहेहाउ । २ ।
ईयामहे३ । हाउवा । प्रियेधामस्त्रियकरे । २ । प्रिये
धामस्त्रियकरे २४४५ ॥ २१ ॥

अस्य मूलं न ऋक्. अपितु स्तोमः, मन्त्रैः—

उत् । नयामि । आदित्यम् । आ । दित्यम् । पा
 च्चम् । यन्तम् । उत् । नयामि । अहोरात्राणि । अ
 हः । रात्राणि । अरित्राणि । द्यौः । नौः । तस्याम् ।
 असी । आदित्यः । आ । दित्यः । ईयते । तस्मिन् ।
 वयम् । इयमाने । ईयामहे । प्रिये । धामन् । अय
 क्षरे । त्रि । अक्षरे ॥ २ ॥ १० ॥

॥ इति ग्रामे अरण्यगाने षष्ठः प्रपाठकः ॥

॥ इति व्रत नाम तृतीयं पर्व च समाप्तम् ॥

॥ समाप्तश्चारण्यगानम् ॥

॥ सामवेद्रसंहितायां छन्दार्चिकपरिशिष्टं समाप्तम् ॥

॥ ॐ नमः सामवेदाय ॥

सामवेदसंहिता ॥

तत्र

॥ अथ कन्दार्चिक-परिशिष्ट-परिशिष्टम् ॥*

अथवा

॥ अथ स्तोमः ॥†

॥ हरिः ॐ ॥

१ २२ ३ १ २ ३ १ २२ १ २२
अथ । स्तोमः । प्रकृतिः । प्र । कृतिः । अथा ।

१ २२ ३ १ २ ३ १ २२ ३ १ २ ३
गावः । ऊवेवसु । ऊवे । वसु । विदावसु । विदाः ।

● कन्दार्चिकपरिशिष्टेऽरण्यगाने चतुर्नाम प्रायः सर्वासां नव साक्षां कृत्वा
कृत्-स्तोमो तत्र कृत्-परिचयस्तु कन्दार्चिकस्तोत्रमेव लभ्यते अथान परिशिष्टे
स्तोम-परिचयः ।

† स्तोमलिखितः, यत् पद-वाक्य-भेदान् “अधिकृतं सत्यं गिरिकचको यवः
स्तोमः”—इति यदुक्तं सोमासाधिरकृत्वासावा नवमाध्याय-द्वितीयपादेकादशाधिक-
रस्य वाक्सावावसरे साधनेन तदेतत्तत्र यत् यत् स्तोममात्रं लभ्यते, तेन वाक्सावादि-
नवविध-वाक्य-स्तोमे, चाउकारादि-पञ्चदश पदस्तोमेषु च यावातिः । तदुक्तं
“वाक्सावाः कृतिः संज्ञानं प्रकृतः परिदेवर्गं ग्रीव मन्त्रं यवक्षेप कृष्टिगानमेव च”—इति
वाक्यस्तोम-भेदाः तत्र “अनन्तस्तोत्ररचिता अभून्”—इति, “मसोवाच मसोवपतये”
—इत्यादि, “यदेवा देवाः दिविपुदः अकारिचंसदः, पृथिवीपदः”—इत्यादि,

१ २२ १ २२ ३ १ २ १ २२ १ २२ १
वसु । दक्षाय । हविष्मते । योनिम् । इन्द्रः । च ।

१ २२ ३ १ ३ १ ३ ० १ २२
गच्छथः । दाः । वसु । वृधे । महे । अग्निः । आहुतः ।

३ २ १ २२ १ १ १
आ । ऊतः । शुक्रः । आहुतः । आ । ऊतः । अस्मभ्यम् ।

३ १ २ ३ १ २ २ १ २ ३
गातुवित्तमम् । गातु । वित्तमम् । हविष्कृते । हविः ।

१ २२ ३ १ ३ १ ३ १ ३
कृते । गोः । पदे । पृष्ट् । उदधिः । उद । धिः । नि

३ ३ ३ १ २२ १ २२ ३ १ २ ३
धिः । नि । धिः । गावः । अश्वाः । घृतश्रुतः । घृत ।

१ २ ३ ३ ३ ३ ३ २ १ २ २ २
श्रुतः । आ । गच्छि । आ । इच्छि । ते । इमे । अति ।

१ २२ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ २ २
द्विषः । सुभृतये । सु । भृतये । जनित्रम् । स्वः ।

१ २२ १ २ १ २२ १ २२ ३
महः । स्वः । मयः । सः । अवसे । सम् । अवसे ।

१ २२ ३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३
विश्रवसे । वि । अवसे । सत्यश्रवसे । सत्य । अव

“रतत सं ज्ञानं रिशसदन्” इति, “यदिन्द्रां यथा त्वम्”—इति, “समन्विचं दद”
—इति, “विश्वे वां देवाणां समिदन्व च ज्योतिरातततम्”—इति, “प्रजाभूतमणी-
जने”—इति, “यौरज्ञान् भूमिरातततत् संमुद्रं समचक्रुपत”—इति—इत्येव सादृशः
क्रमेणोदाहार्यः । पद-लोभ-विवरणम्, मन्त्राणाञ्च-तृतीय-प्रपाठक यथोदश-खण्डे;
तदुदाहरणानि तु लोभ इत्येव च मन्त्राणि प्राप्तवानि बल्लणि । इमे नव
वाक्यलोभाः पूरुदन्-पदलोभाश्च—आमन्त्र्यं च न ताः सामसु, तथाप्यर्थो यज्ज ॥

से । ^{१ २ २}अवसे । ^{३ १ १}सुश्रमाः । ^०सु । ^{१ २ २}श्रमाः । ^{० २}महः ।
^{१ १}विशे । ^{१ २ २}दिवम् । ^{० २}ऋतम् । ^{३ १ २}अमृतम् । ^३अ । ^१मृ
^{२ २}तम् । ^{० १ २}मधुश्रुतः । ^०मधु । ^{२ २ २}श्रुतः । ^{१ २ २}धर्मणे । ^{१ २ २}इन्दुः ।
^{१ २}समुद्रम् । ^३सम् । ^५उद्रम् । ^{३ ० २}उर्विया । ^१वि । ^१भाति ।
^{१ २}स्वर्वते । ^{१ २ २}धर्म । ^{१ २ २}विधर्म । ^२वि । ^{३ २ २}धर्म । ^{३ २ २}विश्वम् । ^३सम् ।
^{३ १ २}अत्रिणम् । ^३दह । ^{१ २ २}विश्वम् । ^{३ १ २}वि । ^३अत्रिणम् । ^३द
^{१ २ २}ह । ^{३ १ २}विश्वम् । ^३नि । ^{३ १ २}अत्रिणम् । ^३दह । ^{३ १ २}अस्मेइमि ।
^{१ २ २}रायः । ^{३ २}उत । ^{१ २ २}अवः । ^{३ २}इपः । ^{३ २ ०}वृधे । ^३सदोविशः । ^३सदः ।
^{१ २}विश । ^{१ २ २}अति । ^{१ २ २}विश्वानि । ^{३ २}दुग्ता । ^३दुः । ^{३ २}इता ।
^३तरेम । ^{१ २ २}अवः । ^{३ २}बृहन् । ^{३ १}वाजी । ^३जिगी । ^{३ ०}वान् । ^३दीदि
^३हि । ^{३ १ २}दीदयात् । ^{३ १ २}सवृक्तिभिः । ^{३ १ २}सु । ^{३ १ २}वृक्तिभिः । ^{३ १ २}नृमा
^३दनम् । ^{३ १ २ २}नृ । ^{१ २ २}मादनम् । ^{३ १ २}भरेषु । ^{३ १}ज्ञां । ^{३ १}वाजी । ^३जिगी ।

१ १ २२ १ २२ ३ ३ १ १ ३ ०
वा । विश्वा । धनानि । अर्कः । देवानाम् । परमे ।

१ २ ३ ३ १ १ ३ १ ३ ३ १ २
व्योमन् । वि । ओमन् । अर्कस्य । देवाः । परमे । व्योम

न । वि । ओमन् ॥ १ ॥

१ ३ १ ० १ १ २ २ १ २ ३ १
ओ । हो । वा । हा । इडा । भा । इय । इयान् ।

१ २ ३ २ ३ २ १ २ २ ३ २ १ २
ययुः । इह । ऊवे । इति । उप । अतून् । हय । ये ।

१ २ १ २ १ २ ३ २ ३ २
दिवः । दिवम् । विश्वः । अर्चा । वः । वाहाः । आ ।

३ १ २ १ २ २ ३ १ २ २ ३
अरुहन् । अग्नि । अर्चि । इह । इन्द्रः । अग्ने ।

२ ३ १ २ २ ३ २ ३ ३
इह । इहि । बल । उवै । इह । अग्नि । अयम् ।

३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २
इदम् । इदकम् । रयिष्ठाः । रयि । स्थाः । ओकः ।

३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २
दद । अणसु । दक्षुः । हरिः । श्रीः । श्री । सः ।

३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २
वव । वसु । भगाय । वये । वयः । वयोभिः । सम् ।

३
न्वा । चिन्वन्ति । रिणन्ति । ततक्षुः । शिशन्ति । धी

^{१ २} तिभिः । ^३ अष् । ^१ अभि । ^{१ १२} दिशः । ^{३ ९} एतु । ^{३ ९} स्तुषे । आ ।
^{३ २} अयम् । ^{३ २} अयायम् । ^{१ १२} हिषः । ^{२२} ए । ^{१ २२} दिवम् । आ । ^{१ २२} दिवः ।
^{३ २} आ । ^{१२} असौ । ^{१ १२} क । ^{२ २} अविदत् । ^{३ १ ९} दिवा । यः । ^{३ १ ९} दुरतिनम् ।
^३ दुः । ^{१ २} अतिनम् । ^{३ २} दिवि । ^{१ २२} इति । ^३ इव । ^{१ २२} द्युभिः । ^३ इ
^{२२} डाभिः । ^{१ २२} खरत । ^{३ १ ९} श्लोकयत । ^{१ २२} श्लोकाः । ^{१ २२} धनम् । ^{१ २२} धर्म ।
^{३ २} वा । ^३ अग्निः । ^{१ १२} तपति । ^३ प्रति । ^२ दहति । ^{३ २} ति । ^{३ २} अग्निः । वै ।
^{१ २२} म्वभिः । ^{१ २२} दोहे । ^{१ १२} द । ^{१ २२} ज्वर । ^{३ २} ज्व । ^{३ २} आ । ^{३ २} इयम् ।
^{१ २२} जर्मिः । ^३ इव । ^{१ २२} जनत् ॥ २ ॥

^३ आ । ^३ आइ । ^३ हाइ । ^३ आज । ^३ हाज । ^३ औ । ^३ ओइ ।
^३ ओइ । ^३ वोइ । ^३ मोइ । ^३ ऊम् । ^३ औ । ^३ हो । ^३ वा । ^३ हा ।
^३ ए । ^३ चे । ^३ दे । ^३ धे । ^३ या । ^३ हा । ^३ ह्य । ^३ ह । ^३ हि । ^३ य ।
^३ व । ^३ व । ^३ उप् । ^३ ऊप् । ^३ इ । ^३ उ । ^३ ओम् ॥ ३ ॥

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
इट् । इडा । दिशम् । विगम् । हस् । अश्वा ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
शिष्टुमती । युवतिः । च । कुमारिणी । स्वः । ज्योतिः ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
चै । सुष्टुभः । सु । स्तुभः । तुभः । अश्वा । शिष्टुम् ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
अक्रान् । विष्टुभुः । वि । स्तुभः । बृहत् ॥ ४ ॥

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
सहः । नरः । सत्यम् । ओजः । स्नात् ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
इदम् । द्यौः । अक्रान् । भूमिः । अततनत् । समु

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
द्रम् । सम् । उद्रम् । सम् । अचूकुपत् । ऐरयत् ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
देवाः । दिवा । ज्योतिः । स्वः । जगन्म । महः । पृथि

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
व्याः । दिवम् । आ । शकेम् । वाजिनः । यमम् ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
देवानाम् । अवसा । वयम् । नमः । आवत् ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
बृहत् । वामम् । बृहत् । पार्थिवम् । बृहत् । अन्त

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
रिक्मम् । बृहत् । दिवम् । बृहद्भ्यः । वामेभ्यः ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
वामम् ॥ ५ ॥

सम॑ । त्वा॑ । अनोनवुः॑ । अनोनवुः॑ । मरुतः॑ ।
 विश्व॑स्मात् । अग्निः॑ । मूर्धा॑ । अभवत्॑ । दिवः॑ ।
 नम् । * * * * * (१) ॥ ६ ॥

आज्यदो॑क्षम् । आज्य॑ । दो॒क्षम् । चिदो॑क्षम् ।
 चि॑ । दो॒क्षम् । च्यो॑क्षम् । ऋतम् । उम् । शम् ।
 योः । हविः॑ । अथ ॥ ७ ॥

अभि॑ । इम॑क्षे । सर्प॑ । स्वः॑ । अभिः॑ । प्र॑ । म॒
 हिः॑ । इम॑क्षे । प्र॑ । सर्प॑ । स्वः॑ । उत॑ । सर्प॑ । स्वः॑ ।
 स्वः॑ । स॒र्पन्तः॑ । सम् । सर्प॑न्तः । सर्प॑त । प्र॑ ।
 सर्प॑त । स्वः॑ । गमेम॑ । ते॑ । वयम् । स्वः॑ । सम् ।
 सर्प॑ । ह॒पाय॑ । प्र॑ । ह॒प । ह॒पाय॑ । प्र॑ । ह॒पाय॑ ।

(१) "पतिः"—इत्यादिपञ्चः—२भा० ४०८ पृष्ठे, कश्चित् ।

^{१ १८} दिशः । ^{३ १ २} प्रदिशः । ^{३ १ २ ०} प्रादिशः । ^३ कल्पन्ताम् । ^{१ १८} राजम् ।

^३ गमेम । ^{१ १} खराजम् । ^३ ख । ^{१ १८} राजम् । ^३ गमेम । ^{१ १} उद्दिशः ।

^३ उत् । ^३ दिशः । ^{३ १ १} विदिशः । ^३ वि । ^{१ १} दिशः । ^३ कल्पन्ताम् ।

^{३ १ १} विराजम् । ^३ वि । ^{१ २८} राजम् । ^३ गमेम । ^{१ १} खराजम् । ^३ ख ।

^{१ १८} राजम् । ^३ गमेम ॥ ८ ॥

॥ प्रथमस्थार्द्धः प्रपाठकः ॥

॥ हरिः ॐ ॥

^३ व । ^{१ १८} हरिः । ^{१ १८} मतिः । ^{१ १८} एकम् । ^३ सम् । ^३ ऐरयत् ।

^३ वृधे । ^{१ १८} एकम् । ^३ सम् । ^३ ऐरयत् । ^३ महे । ^{१ १८} एकः । ^{१ १८} वृषा ।

^३ वि । ^३ राजति । ^{३ १ १} ऊवे । ^३ विराजम् । ^३ वि । ^{१ १८} राजम् ।

^{३ १ १} खराजम् । ^३ ख । ^{१ १८} राजम् । ^{३ १} महत् । ^{१ १८} साम । ^३ अजी

जने । म॒हत् । भ॒द्रम् । अजी॒जने । अ॒भ्रा॒ह्म॒व्यम् ।
 अ । भ्रा॒ह्म॒व्यम् । अजी॒जने । अ॒भि॒भूः । अ॒भि । भूः ।
 अ॒सि । रा । व । रे । अ॒स् । अ॒यम् । वा॒यौ । त्रि
 वृ॒तम् । त्रि । वृ॒त्रम् । प्र॒वृ॒तम् । प्र । वृ॒तम् । अ
 स् । फट् । मृ॒म् । ह॒म् । अ॒भि । अ॒भूः । ह॒स् ।
 प्र॒ह॒म् । प्र । ह॒म् । च॒क्षुः । क्ष॒रः । क्ष॒रौ॒ह॒रः ।
 क्ष॒रः । क्ष॒रः । वृ॒श्च । प्र॒वृ॒श्च । प्र । वृ॒श्च । प्र । कि
 न्धि । व॒यः । वृ॒ह॒त् । ऋ॒तम् । क्ष॒विः । भ॒द्राम् ।
 स्व॒धाम् । स्व । धाम् । स्व॒यम् । स्क्व॒ण्वे । इ॒षम् ।
 ऊ॒र्जम् । र॒जः । स्वः । वाक् । इ॒डा । स्वः । बृ॒ह॒म् ।
 भाः । अ॒र्कम् । अ॒र्च॒त । दे॒वा॒वृ॒धम् । दे॒वा । वृ॒धम् ।
 इ॒ह । प्र॒जाम् । प्र । जा॒म् । इ॒ह । र॒यिम् । र

राणः । रायस्पोषाय । रायः । पोषाय । सुकृताय ।

सु । कृताय । भूयसे । आ । अगन् । वामम् ।

इदम् । वृद्धत् । इदम् । वामम् । इदम् । वृद्धत् ।

मन्स्व । ओजः । सहः । बलम् । इन्द्रः । वयः । दधे ।

सधम् । ऋतम् । प्रिय । प्रियम् । ब्राह्मणानाम् ।

यत् । मत्तः । तत् । मयि । ब्राह्मणानाम् । पशू

नाम् । यत् । मनः । तत् । मयि । पशूनाम् । योषि

ताम् । यत् । मनः । तत् । मयि । योषिताम् ।

वीहि । यवे । सम् । यमन् । न । व्यायमन् । वि ।

आयमन् । वि । यमन् । न । समायमन् । सम् । आ

यमन् । ये । के । च । उदरसर्पिणः । उदर । सर्पि

णः । तेभ्यः । नमः । सेतून् । तर । दुस्तरान् । दुः ।

११ख०] कन्दार्चिक-परिशिष्ट-परिशिष्टम् । ५२८

१ १२ १ १२ १ १२ ० १ १ १२
 तरान् । दानेन । अदानम् । अ । दानम् । अक्रो
 १ १ १ १ १ १ १ १ १
 धेन । अ । क्रोधेन । क्रोधम् । अहया । अत । ध
 १ १ १ १ १ १ १ १ १
 या । अश्रद्धाम् । अ । अह्वाम् । सत्येन । अनृतम् ।
 १ १ १ १ १ १ १ १ १
 अन । अतम् । एषा । गतिः । एतत । अमृतम् ।
 १ १ १ १ १ १ १ १ १
 अ । मृतम् । स्व । गच्छ । ज्योतिः । गच्छ । सेतन् ।
 १ १ १ १ १ १ १ १ १
 तीर्त्वा । चतुरः ॥ ८ ॥

१ १ १ १ १ १ १ १ १
 आयुः । सत्यम् । आ । नः । क्षिय । मनदो
 १ १ १ १ १ १ १ १ १
 हम् । मन । दोहम् । एन्यावेन्धौ । एन्यौ । एन्यौम् ।
 १ १ १ १ १ १ १ १ १
 आहोइति । एन्यौ ॥ १० ॥

१ १ १ १ १ १ १ १ १
 धाम । यत । भर्गः । यशः । वर्चः । अस्मिन् ।
 १ १ १ १ १ १ १ १ १
 आयुः । विश्व । आयुः । विश्वम् । विश्वम् । आयुः ।
 १ १ १ १ १ १ १ १ १
 अशौमहि । प्रजाम् । प्र । जाम् । त्वष्टः । अंधि ।
 १ १ १ १ १ १ १ १ १
 नि । धेहि । असोइति । अतम् । मम । शरदः । व
 १ १ १ १ १ १ १ १ १
 ६०ख,

^१यम् । ^१ते । ^{१ १२}राजम् । ^{३ १ १}स्वराजम् । ^१स्व । ^{१ १२}राजम् । ^१वि
^{१ १}राजम् । ^१वि । ^{१ १२}राजम् । ^{१ १ १}स्वराजम् । ^३स्व । ^{१ १}राजम् ।
^{३ २}घर्मः । ^{१ १२}प्रवृत्तः । ^३प्र । ^{१ १}वृत्तः । ^३तन्वा । ^१सम् । ^३आ
^१नृधे । ^१वृधे । ^{१ १}स्वः । ^३आनशे । ^३महे । ^{३ १}अभिः । ^१स्फू
^१ज्जी । ^१यम् । ^{३ १}द्विषः । ^३सम् । ^३ओषा । ^१अभि । ^३स्फूर्ज ।
^१यम् । ^{३ १}द्विषः ॥ ११ ॥

^{१ १२}अश्वमिष्टये । ^{१ १२}अश्वम् । ^३इष्टये । ^{१ १२}अश्वदिष्टये ।
^{१ १२}अश्वत् । ^३इष्टये । ^{१ १२}भुवत् । ^{१ १२}जनत् । ^{१ १२}वृधत् । ^{१ १२}करत् ।
^{३ १}धेनुः । ^{१ १२}पयः । ^{१ १}स्वः । ^{१ १२}विश्वम् । ^{१ १२}ज्योतिः । ^{१ १२}विश्वम् ॥ १२ ॥ .
^{३ २}भद्रम् । ^{१ १}श्रेयः । ^{१ १२}तन्तुः । ^{१ १२}ओतुः । ^{१ १२}सहः । ^१भू
^{१ १}निः । ^{३ १ १}अन्तरिक्षम् । ^{१ १२}द्यौः । ^{१ १२}महः । ^{३ १}विश्वेषाम् । ^{३ १}भूता
^१नाम् । ^{१ १२}स्तोभानाम् । ^{३ १ १}इष्ट । ^{३ १}विश्वज्योतिः । ^{३ १}विश्व
^१ज्योतिः ॥ १३ ॥

^{१ २२} मच्चि । ^{१ २२} दिवि । ^{१ २२} द्युत् । ^{१ २२} द्युत् । ^{१ २२} शुक्रम् । ^{१ २२} शुक्रम् ।
^{१ २२} शुक्रम् । ^{१ २२} शुक्रम् । ^{१ २२} शुक्रम् । ^{१ २२} चन्द्रम् । ^{१ २२} चन्द्रश्चन्द्रम् ।
^{१ २२} इन्द्रम् । ^{१ २२} चन्द्रम् । ^{१ २२} अन्तरिक्षम् । ^{१ २२} स्वः । ^{१ २२} दिवम् । ^{१ २२} जग
^{१ २२} न्म । ^{१ २२} परात् । ^{१ २२} परम् । ^{१ २२} ऐरयत् । ^{१ २२} यज्ञः । ^{१ २२} दिवः । ^{१ २२} मूर्धा ।
^{१ २२} देवमादनः । ^{१ २२} देव । ^{१ २२} मादनः । ^{१ २२} घर्मः । ^{१ २२} ज्योतिः । ^{१ २२} पृथि
^{१ २२} वो । ^{१ २२} अन्तरिक्षम् । ^{१ २२} द्यौः । ^{१ २२} आपः । ^{१ २२} कनिकदात् । ^{१ २२} सि
^{१ २२} न्धुः । ^{१ २२} आपः । ^{१ २२} मरुतः । ^{१ २२} मादयन्ताम् । ^{१ २२} घर्मः । ^{१ २२} ज्यो
^{१ २२} तिः । ^{१ २२} दिवः । ^{१ २२} मूर्धानम् । ^{१ २२} सम् । ^{१ २२} ऐरयन् । ^{१ २२} यशः ।
^{१ २२} सम् । ^{१ २२} ऐरयन् । ^{१ २२} तेजः । ^{१ २२} सम् । ^{१ २२} ऐरयन् । ^{१ २२} स्वः । ^{१ २२} सम् ।
^{१ २२} ऐरयन् । ^{१ २२} ज्योतिः । ^{१ २२} सम् । ^{१ २२} ऐरयन् । ^{१ २२} यशः । ^{१ २२} घर्मः ।
^{१ २२} ज्योतिः । ^{१ २२} तेजः । ^{१ २२} घर्मः । ^{१ २२} ज्योतिः । ^{१ २२} स्वः । ^{१ २२} घर्मः ।
^{१ २२} ज्योतिः । ^{१ २२} ज्योतिः । ^{१ २२} घर्मः । ^{१ २२} ज्योतिः । ^{१ २२} घर्मः । ^{१ २२} घर्मः ।
^{१ २२} ज्योतिः । ^{१ २२} इडाम् । ^{१ २२} यच्छ । ^{१ २२} रुक्कृतिम् । ^{१ २२} यच्छ । ^{१ २२} मनः ।

^{१ २२} ^१ ^{१ २२} ^{३ १ १} ^१ ^{१ २२}
 ओजः । यच्छ । मनः । महिमानम् । यच्छ । यशः ।

^{१ २२} ^३ ^१ ^३ ^१ ^{१ २२} ^३
 त्विषम् । यच्छ । प्रजाम् । प्र । जाम् । वर्चः । यच्छ ।

^१ ^{१ २२} ^३ ^{१ २२} ^{३ २} ^{१ २२}
 पशून् । विशम् । यच्छ । ब्रह्म । क्षत्रम् । यच्छ ।

^{१२} ^{१ २२} ^३ ^{१ २२} ^{३ २} ^३
 स्वः । ज्योतिः । यच्छ । तेजः । घर्मः । सम् । क्रीडन्ते ।

^{१ २२} ^{३ १ २} ^{३ २} ^३ ^{१ २२}
 शिशुमतिः । वायुगोपाः । वायु । गोपाः । तेजस्वतौ ।

^{३ १ २} ^{१ २२} ^३ ^{१ २२} ^{३ १} ^{१ २२}
 मरुद्भिः । भुवनानि । चक्रदुः । इन्द्रः । धेनुः । आपः ।

^{३ २} ^{१ २२} ^{३ २} ^{३ १ २} ^{३ २} ^{३ २}
 धेनुः । भूमिः । धेनुः । अन्तरिक्षम् । धेनु । द्यौः । धेनुः ।

^{१ २२} ^{३ २} ^{३ २} ^{३ २} ^{३ २} ^{३ २} ^{१ २२}
 परम् । धेनु । व्रतम् । धेनु । सत्यम् । धेनु । ऋतम् ।

^{३ २} ^{१ २२} ^{३ २} ^{१ २} ^{३ २} ^{१ २२} ^{३ २}
 धेनु । इडा । धेनुः । स्वः । धेनुः । ज्योतिः । धेनुः ।

^{३ २} ^{३ २} ^३ ^१ ^{१ २२} ^३ ^३
 तौकम् । प्रजाम् । प्र । जाम् । गर्भः । नः । यम् ।

^{१ २२} ^३ ^{१ २२} ^३ ^{१ २} ^{१ २२}
 अद्भुद्भिः । आ । च । परा । च । पृथिविः । चरतः ।

^{३ २} ^३ ^{१ २२} ^{१ २२} ^{३ १}
 अयम् । सः । शिङ्गत् । यस्मात् । द्यावा । पृथिवी

^३ ^{१ २२} ^३ ^{१ २२} ^{१ २२} ^{१ २२}
 इति । भुवनानि । चक्रदुः । यस्मात् । आपः । ओष

^{१ १२} धयः । ^३ ओष । ^{६ १२} धयः । ^३ भुवनानि । ^{१ १२} चक्रदुः । ^{१ १२} यस्मात् ।
^{१ १ २} समुद्रियाः । ^३ सम । ^{१ १ १ १२} उद्रियाः । ^{३ २} भुवनानि । ^{३ २} चक्रदुः ।
^{१ १२} अस्मात् । ^{१ १२} विश्वा । ^{३ २} भूता । ^{१ १२} भुवनानि । ^{३ २} चक्रदुः । ^{१ १२} आपः ।
^{१ १२} येभिः । ^{१२} व्यश्वम् । ^३ वि । ^{१ १२} अश्वम् । ^{१ १२} ऐरयः । ^{१ १२} तेभिः । ^{१ १२} वि ।
^३ अश्वहि । ^३ मदम् । ^{१ १२} येभिः । ^{३ २} भूतम् । ^{१ १२} सृष्टः । ^{१ १२} सृष्टः । ^३ स
^{१२} सृष्टः । ^३ सृष्टः । ^{१ १२} तेभिः । ^{१ १२} तेजः । ^{१ १२} आपः । ^{१ १२} आपः । ^{१ १२} येभिः ।
^{३ १ २} वि । ^{१ १२} अन्तरिक्षम् । ^{१ १२} ऐरयः ॥ १४ ॥

॥ इति प्रथमः प्रपाठकः ॥

॥ हरिः ॐ ॥

* *^(१) । * *^(१) । * *^(१) । आ । नः । ब्रुवे ।
^{१ १२} रक्षत । ^३ नः । ^{१ १} रक्षितारः । ^{१ १} गोपायन्त । ^{१ १} गोपायितारः ।

(१) रक्षोऽङ्गः—१भा० ४६४ पृष्ठे मुद्रितः ।

(१)—रक्षोऽङ्गः—२भा० ४६६ पृष्ठे मुद्रितः ।

(१)—रक्षोऽङ्गः—३भा० ४६७ पृष्ठे मुद्रितः ।

* * * * (१) प्रा । जन । दिवम् । अन्तरिक्षम् । पृथि
 वीम् । विश्वभोजसम् । विश्व । भोजसम् । पुरु
 पाः । पुरु । रूपाः । अश्रवः ॥ १ ॥
 वाक् । द । दय । वाजम् । वि । अश्रवै ।
 सुधाम । सु । धाम । धाम । मनः । वयः । वर्चः । इक्ष ।
 इडा । आयुः । स्वः । ज्योतिः । अतम् । महः । आ
 युद्धीः । आधुः । धाः । अस्मभ्यम् । वर्चधाः । वर्चः । धाः ।
 देवेभ्य । गावः । वृषभपत्नीः । वृषभः । पत्नीः । वैरा
 जपत्नी । वैराज । पत्नीः । विश्वरूपाः । विश्व । रूपाः ।
 अस्मात् । रमङ्गम् । देवेषु । निधिमान् । नि । धिमान् ।
 अहम् । सु । भन्तः । आ । अर्कः । ज्योतिः ।
 स्वः । धेनुः । कङ्गी । कौ ॥ २ ॥

^{१ २२} ^{१ २२०} ^{१ २२} ^{१ २२} ^०
 महस्वान् । महसः । पतिः । अदिद्यवत् । स्व
^२ ^३ ^२ ^३ ^{१ २} ^१ ^{१ २२}
 र्जित् । स्वः । जित् । वाजसातमः । वाज । सातमः ।
^{१ २२} ^{१ २२} ^{३ २} ^{१ २२} ^१
 अदिद्यवत् । ऐरयत् । अपः । सम् । ऐरयत् । भू
^२ ^३ ^{३ २} ^{० १ २२} ^{० २} ^{१ २२}
 तम् । ऐरयत् । अपाम् । गर्भः । अग्निः । इडा ।
^{१ २} ^{१ २२} ^{३ २} ^{१ २२} ^{३ २} ^० ^१
 पृथिव्याः । गर्भः । अग्निः । इडा । अग्निः । शिशुकः ।
^३ ^१ ^{३ २} ^३ ^१ ^३ ^{१ २२}
 शि । शुकः । शुकः । शिशुकः । शि । शुकः । तेजः ।
^{३ १ २} ^{३ २} ^{३ २२} ^{३ २} ^३ ^१ ^{१ २२}
 शक्रस्य । शकम् । तेजः । सप्राः । स । प्राः । समी
^३ ^{१ २२} ^{१ २२} ^{३ २}
 ची । सम् । इची । तेजः । उपः । न । जारः ।
^{३ २२} ^३ ^१ ^३ ^१
 ऐरयन् । सम् । ऐरयन् । सम् । अस्वरन् । प्राक् ।
^{३ २} ^३ ^१ ^{१ २२} ^३ ^{३ २२} ^३
 अन्यत् । अन् । यत् । अन् । वर्त्तते । रजः । अ
^{१२} ^{१ २२} ^३ ^{३ २} ^३ ^२ ^{१ २}
 पाक् । अप । अक् । अन्यत् । अन् । यत् । तमः ।
^{३ २२} ^{३ २} ^० ^{१ २२} ^{१ २२} ^{३ २} ^१
 अप । इषति । भ्यसा । अरुरुचत् । घर्मः । अरुरुचत् ।

उषसाम् । दिवि । सूर्यः । वि । भाति । हस ।

हृहस् । अर्चिः । शोचिः । तपः । हरः ॥ ३ ॥

विश्व । धनानि । सञ्जित्य । सम । जित्य । वृ

त्रहा । वृत्र । द्वा । भूर्यासुतिः । भूरि । आसुतिः ।

उरुम् । घोषम् । चक्रो । लोकम् । वृत्रम् । एभ्यः ।

लोकेभ्यः । नुनुदानः । वृत्रम् । जघन्वान् । अप ।

तत् । ववार । यत् । तमः । ह्यौ । व्रतम् । स्वः । श

कुनः । कपौ । ज्योतिः । पत । स्वः । पत । अन्तरि

क्षम् । पृथिवीम् । पञ्च । प्रदिशः । प्र । दिशः । अ

घोन् । देवान् । वर्णम् । द्वाउवाक् । आयुः । यन् ।

वयः । वृत्रहत्याय । वृत्र । हत्याय । अधृष्णवे । अ ।

धृष्णवे । अपूरवे । अ । पूरवे । पृथिवीम् । च । वि ।

वर्तय । अन्तरिक्षम् । सु । धारय । दिवम् । वेप ।

अवेपयः । अ । वेपयः । वृत्रहा । वृत्र । हा । सपत्न

२ ३ १ ३ १२ ३ १२२
 दा। सपत्न। दा। अभिप्रपन्नन्तम्। अभि। प्रपन्नतम्।

१ २८ १ १ १ १ १८ १ १
 ओजसा । खोजसा । सु । ओजसा । असि । प्राणः ।

प्र। आनः। अमि। अमि। चंत्तः। अमि। असि।

१ १२ १ १२ १ १२ १ १२ १ १२ १ १२
 श्रोत्रम् । अग्नि । अग्नि । ज्योतिः । अग्नि । इडाम् ।

गच्छ । स्वर्यम् । गच्छ । अन्तरिक्षम् । गच्छ । नाके । वि ।

भाहि । स्वः । गच्छ । ज्योतिः । गच्छ । अति । ज्यो

तिः । वि । भादि । अति । वयः । बृहत् । विभ्राष्टये

वि । आष्टये । विधर्मणे । वि । धर्मणे । सत्यम् । आजः ।

११२ १२ ३२ १२२ १ ११ १
रजः। स्वः। भद्रम्। सुधा। सु। धा। इपम्। ज

१२ १२ १२ ४ ३ १ १२ १ १२
 र्जम् । बृहत् । यशः । दिवि । दधे । अमौ । अयम् ।

१ २४ १ २४ ३ ३ १ १ २४ १

नमः । किट् । मनः । प्राणः । प्रा । आनः । चत्तः । ओ

२२ १ २२ २ २ ३ २ ४ २ ५ २

त्रम् । घोषः । व्रतम् । पानम् । चित्तम् । धीतम् ॥४॥

*^(१) । * * * * *

*^(२) ।

^२ ऊप् । वि । हि । इ । च^१ । आयौ ॥ ५ ॥

^{१ १} अस्मिन् । ^{२ १ १} नृम्णेनृम्णम् । ^{१ १} नृम्णे । ^२ नृम्णम् । नि ।

^१ धीमहे । ^{१ १} रूपम् । ^{२ १} वाक् । ^{२ १ २} इयम् । ^{१ १ २} अन्तरिक्षे । ^१ सलिलम् ।

^१ लेलाय । ^२ प्रतिष्ठा । ^१ प्रति । ^२ स्था । ^१ असि । ^१ प्रतिष्ठा ।

^१ प्रति । ^{१ १} स्था । ^१ वर्चः । ^{१ १} असि । ^{१ १} मनः । ^१ असि । ^२ भूतम् ।

^{१ १ २} ऋष्यासः । ^१ इन्द्र । ^२ भुङ् । ^{१ २ २} इति । ^{१ २ २} मघवान् । ^१ इन्द्र ।

^१ भुङ् । ^{१ १ २} इति । ^{१ १} भुङ् । ^{२ १} इति । ^{१ १} प्रभुङ् । ^{१ १} प्र । ^{१ १ २} भुङ् । ^{१ १ २} इति ।

^{१ १ २} इन्द्रः । ^{१ २ २} तसरपूतः । ^{१ २ २} तसर । ^१ पूतः ॥ ६ ॥

^{१ १} अहम् । ^{१ १ २} अहम् । ^{१ १} अहम् । ^{१ १} अन्नादः । ^१ अन्न ।

^२ अदः । ^{१ १} अहम् । ^{१ १} विधारयः । ^१ वि । ^{१ १} धारयः । ^{१ १} अहम् ।

^{१ १ २} सृष्टः । ^{१ १} अहम् । ^१ सा । ^{१ १ २} सृष्टिः । ^{१ १} अहम् । ^१ सा । ^१ स

^१ ज्ञानः । ^{१ १} अहम् । ^{१ १ २} वक्षः । ^{१ १} अहम् । ^{१ १ २} तेजः । ^{१ १ २} दिशम् ।

(१)—११०१ अः—११०१ ४८० पृष्ठे सुप्रितः ।

(२)—११०१ अः—११०१ ४८१—४८४ पृष्ठे सुप्रितः ।

दुष्टे । दिशः । दुष्टे । दिशः । दुष्टे । सर्वाः दुष्टे । मनः ।
 अजयित् । हृदयम् । अजयित् । इन्द्रः । अजयित् ।
 अहम् । अजैपम् । वयः । वयोवयः । वयः । वयः । रु
 पम् । रूपम् । रूपम् । रूपम् । हि । यः । उ ।
 उत् । अपप्तम् । ऊर्ध्वा । नभासि । अष्टाषि । वि ।
 अद्यौत्सम् । अततनम् । पिन्वस्व । प्रथे । प्रत्यष्टाम् ।
 प्रति । अष्टाम् ॥ ७ ॥

कङ्के । * * * * * (१) फलं । ही । *

* * * * * (१) । दुष्ठाः । वाक् । ह । प्रजा । प्र ।
 जा । लोकम् । अजीजने । यशः । अक्रान् । भू
 तम् । अततनत् । प्रजाः । प्र । जाः । उ । सम् ।
 अचूकुपत् । पशुभ्यः । * * * * * (१) । * * * * * (१) ॥ ८ ॥

(१)—एषोऽंशः—२भा० ४८८ पृष्ठे मुद्रितः ।

(२)—एषोऽंशः—२भा० ४८८ पृष्ठे मुद्रितः ।

(३)—एषोऽंशः—२भा० ५०१ पृष्ठे मुद्रितः ।

(४)—एषोऽंशोऽपि २भा० ५०१ पृष्ठे मुद्रितः ।

१ २२ १२ १ २२ १ २२ १ २२
 भ्राज । विश्वस्य । जगतः । ज्योतिः । विश्वस्यै ।
 १ २२ १ २२ १ २२ १ २२ १ २२
 जगते । ज्योतिः । * * *^(१) । आयुः । तपः । वर्चः ।
 १ २२ १ २ १ २ १ २ १ २
 तेजः । अग्निः । समुद्रम् । सम् । उद्रम् । आ ।
 १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
 क्षयत् । इक्ष् । स्वः । वैश्वानराय । वैश्व । नराय । प्र
 १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
 दिशः । प्र । दिशः । ज्योतिः । बृहत् । इन्द्रः । इडा ।
 १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
 सत्यम् । द्यौः । भूतम् । पृथिवी । सद्दः । तेजः ।
 १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
 आपः । उषा । दिशः । ज्योतिः । घर्मः । मरुद्भिः ।
 १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
 भुवनेषु । चक्रदत् । भ्राज । आ । भ्राज । कृतम् ।
 १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
 मे । फश् । फट् । भ्राट् । भद्रम् । श्रेयः । वामम् ।
 १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
 वरम् । स्वम् । अस्ति । अभ्राजीत् । ज्योतिः । अभ्रा
 १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
 जीत् । दीदिवः । भस् । * * *^(१) । * * *
 * * * * *^(१) ।

(१)—एषोऽशः—२भा० ५१० पृष्ठे मुद्रितः ।

(२)—एषोऽशः—२भा० ५०८ पृष्ठे नवम-मूलखण्डे मुद्रितः ।

(३)—एषोऽशः—२भा० ५०८ पृष्ठे दशम-मूलखण्डे मुद्रितः ।

* * * * * (१) ।
 * * * * * (२) ॥ ८ ॥
 १ २२ १ २२ १ २२ १ २ १ २ १
 उवि । इति । अमि । अरुचः । दिवम् । पथि
 १ १ २२ १ १ १ २२ १
 वीम् । पतिः । अमि । अपाम् । ओषधीनाम् । ओ
 १२ १ १ २२ १ १ २ १ २
 ष । धीनाम् । विश्वेषाम् । देवानाम् । समित् ।
 १ १ १ २२ १ १ २ १ २२ १ २२
 समा इत् । अजस्रम् । अ । जस्रम् । ज्योतिः । आत
 १ १ २२ १ २२ १ २ १ २२
 तम् । आ । ततम् । आयुः । यन् । अवः । जना । वनम् ।
 १२ १ २ १ १ २२ १ २२
 स्वः । छपि । प्र । छपि । अस्तोपत । स्वभाननः । स्व ।
 १ १ २२ १ १ २२ १ २ १ २२
 भानवः । विप्राः । वि । प्राः । जर्विष्ठया । मती । यावाणः ।
 १ १ २ १ २ १ २२ १ २२ १ २ १
 बर्हिषि । प्रिय । इन्द्रस्य । रश्मिम् । बृहत् । प्र । उ ।
 १ २२ १ २२ १ २२ १ २२ १ २ २
 एति । उवि । हिगि । हिगिगि । सद्यः । भ्राज । अपः ।
 १ २२ १ २ १ २
 भ्राज । अभ्राजीत् । व्यंभ्राजीत् । वि । अभ्राजीत् ।

(१)—एषोऽंशः—२भा० ५११ पृष्ठे मुद्रितः ।

(२)—एषोऽंशः—२भा० ५११ पृष्ठे अतुर्दश-मुक्तं न मुद्रितः ।

(३)—एषोऽंशः—२भा० ५११ पृष्ठे मुद्रितः ।

* * *^(१) । * * *^(२) । दिदीहि । विश्वतः । पृथुः ।
 * * *^(३) । अन्तः । देवेषु । रोचसे । भाः ।
 * * * *^(४) ॥ १० ॥

अथ । असम्योक्तानाम् । प्रकृतिः । प्र । कृतिः ।

क्षी । क्षी । क्षी । स्वः । ज्योतिः । ज्योतिः । भाः ।

शिष्टः । वाजी । अश्वः । मेधः । स्वते । भूः । भुवः ।

स्वाऽरिति । सत्यम् । पुरुषः । ए । इडा । अथ ।

इट् । इडा । क्षी । क्षः । वा । क्षी । इडा । क्षी ।

क्षी । वाचाऽजवारः । इडा । ॥ ११ ॥

॥ इति स्तोभग्रन्थे-द्वितीयः प्रपाठकः ॥

॥ समाप्तोऽयं ग्रन्थः ॥

(१)—एषोऽंशः—१भा० ५१४ पृष्ठे सुद्धितः ।

(२)—एषोऽंशः—२भा० ५१५ पृष्ठे सुद्धितः ।

(३)—एषोऽंशः—१भा० ५१९ पृष्ठे सुद्धितः ।

(४)—एषोऽंशः—१भा० ५१८ पृष्ठे सुद्धितः ।

॥ ॐ नमः सामवेदाय ॥

सामवेदसंहिता ॥

तत्र

॥ अथ छन्दश्चार्चिक-द्वितीय-परिशिष्टम् ॥ *

अथवा

॥ अथ भारण्ड-साम ॥†

॥ हरिः ॐ ॥

उदयाम् । तमसंस्पारी१२ । ज्योतिःपश्यन्तउत्त
रा१२म् । स्वःपश्यन्तउत्तरा१२म् । देवन्देवत्रा१२२३४
रीम् । अग्न्यज्योतिरुत्तमा१२म् । स्वसारः । आतोतुनःआतो
तू३४ । औहोवा । ओ२वातः । ३ । वातोवातः । ३ ।

● पन्थोऽयं मेकसामात्मकः, तेषांदिगामपन्थात् ० पृथग्भूतः छन्दश्चार्चिक-कु-सुक्ता-
त्वात् छन्दश्चार्चिक-परिशिष्टत्वेनेव व्यवहियतेऽस्माभिः, किञ्च छन्दश्चार्चिक-परिशिष्ट-
रूपस्वारण्यमानस्येवायमकोभ-युक्तत्वात्तदौपत्यमपीति द्वितीयत्वं नापीति ।

† पितृयज्ञाद्यवस्थं व्यवहारो दृश्यतेऽनोऽपौ पितृसामेत्यपि, पितृपदव्यटितमन्त्रान्
वीजम् ।

^{१ २ २ १ २ १ १}
वातोनुम्णानिपूश्याः । यमोद्वाउ । ३ । पितरोद्वाउ ।

^{१ २ २ ३ २ ५ १ ३}
३ । भारण्डोद्वाउ । ३ । इमाँस्तोर३४माम् । अर्हानि

^{५ १ २ १ १ १ २ २ ४ ५}
२३४जा । तावेदसे३ । होइ । होइये३ । ३ । होइये ।

^{१ १ २ २ १ २ १ २}
३ । उ२वातः । ३ । वातोवातः । २ । वातोनुम्णानिपुरा

^{२ १ १ १ १ १ २ २ २}
श्याः । यमोद्वाउ । ३ । पितरोद्वाउ । ३ । भारण्डोद्वा

^{२ १ ३ ५ २ १ ५ १ २ १ १}
उ । ३ । रथामी२३४वा । सम्मा३२३४मा । मानीषया

^{१ २ ३ ४ ५ १ २}
३ । होइ । होइये३ । ३ । होइये । ३ । उ२वातः ।

^{१ २ २ १ २ २ २ १ १ १}
३ । वातोवातः । २ । वातोनुम्णानिपुराश्याः । यमो

^{१ १ १ १ २ २ २ ३}
द्वाउ । ३ । पितरोद्वाउ । ३ । भारण्डोद्वाउ । ३ । भ

^{२ ३ ५ १ ३ ५ १ २ १ १ १}
द्राँही२३४नाः । प्रमाती२३४रा । स्वासँसदे३ । होइ ।

^{२ २ ३ ४ ५ १ १ २ २ २ २}
होइये३ । ३ । होइये । ३ । उ२वातः । ३ । वातोवा

^{१ २ २ १ २ १ १ १ १ १}
तः । २ । वातोनुम्णानिपुराश्याः । यमोद्वाउ । ३ । पि

भा०शा०] कन्दसाक्षिक-द्वितीय-परिशिष्टम् । ५४५

१ १२ २२ २ ३२ ३ ५
 तरोहाउ । ३ । भारण्डोहाउ । ३ । अग्राइमार३४ख्या
 २ १ ३ ५ १ १ १ १ १ १ १
 इ । माराइषार३४मा । वायन्तवा३ । होइ । होइये
 ३२ ४ ५ १२ १२ १२
 क । ३ । होइये । ३ । उरुवातः । ३ । वातोवातः । २ ।
 १२ २ १२ २ २ १ १ १ १ १
 वातोनुमणानिपूत्र्याः । यमोहाउ । ३ । पितरोहाउ । ३ ।
 १२ १२ २ १२ १ १२ २ १२ १२ १२
 भारण्डोहाउ ५ ३ । भारण्डा३४औहोवा । ५ । वातो
 २ १२ ११ २ १ १ ३२ १२ १२ १२ १२
 नुमणानिपुरयद्यमःपितरोभाण्डः । २ । ए । वातोनुमणा
 १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 निपुरयद्यमःपितरोभाण्डा २ । ई२३४५ ॥ १ ॥

अथ वाक्यान्तम्— १ भा० १०२ पृष्ठं दृश्यम् । १

॥ इति भारण्डसाम समाप्तम् ॥

॥ समाप्तञ्च कन्दसाक्षिक-द्वितीय परिशिष्टम् ॥

सामवेदसंहिता ॥

॥ अथ कन्दार्चिक-तृतीय-परिशिष्टम् ॥ *

॥ अथ तव श्यावीयं साम ॥१॥

^१ श्रीं ह् ^२ २३४५ । ^३ ओं भूः । ^४ ओं भूमिर्द्दिवमन्तरिक्षम् ।

ॐ भुवः । ॐ ऋचो यजूंषि सामानि । ॐ भार्गो देवस्य

१ १ १ १ १ १ २ २ २ २ २ २
धीमाद्दीर्घः । ओंस्वः । ओंप्राणोपानोव्यानःसमान

१२१ १ ११२२ २११११ १
उदानः । आंधियोयोनःपुचोर३४५ । आंमहः । आं

● अथमपि पत्नी द्वितीय-परिविहङ्ग-नारद-सामेव जेवादि-मान-पन्थाद्
वदिः नृपते, ततोऽयं ततोऽयमेव कश्चित् ।

† अथ विधायकं ब्राह्मणं ज्ञेयं चूयते—“तव ग्मावीयं प्रबुद्धानः द्यविः पुनरे
ब्रह्मलोकं अभिसम्पद्यते न च पुनरावर्तते न च पुनरावर्तते”—इति ।

जनः । ओं तपः । ओं सत्यम् । ओं पुण्याः । ओं परोर
 जोषमृतोम् । ओं हृत् २३४५ । ऊम् । आ२ । दायो ।
 आ२३४५ । ओं भूमिरन्तरिक्षन्द्यौः । ओं तत्सवितुर्वरेण
 योम् । ओं जरर्क । हाउ३ । होश्वाक् । ओं वक्रो ओ
 यजोषमृतोम् । ओं जरर्क । हाउ३ । होश्वाक् । ३ ।
 ओं प्राणोपानौ व्यानो समान उदानः । धियो योनः प्रचोर३
 ४५ । ओं जरर्क । हाउ३ । होश्वाक् । ३ । धर्मो
 धर्मः । ३ । धर्मविधर्म । ३ । सत्यं क्वाय । ३ । अतव
 द । ३ । ह्वं वरव वरवम् । ३ ॥ १ ॥

अथ आख्यानां सोभानुपपत्त्यनेन, शास्त्रमीनामक्-पयोकोचनेन च ज्ञातव्यम् ।
 वा च क्व-उत्तराधिकार १, २, १० सूत्रे प्रथमा । १

॥ इति तवष्ट्यावीयं साम समाप्तम् ॥

॥ समाप्तश्च तृतीय-परिशिष्टम् ॥

॥ इति छन्दोपाधिकः समाप्तः ॥

